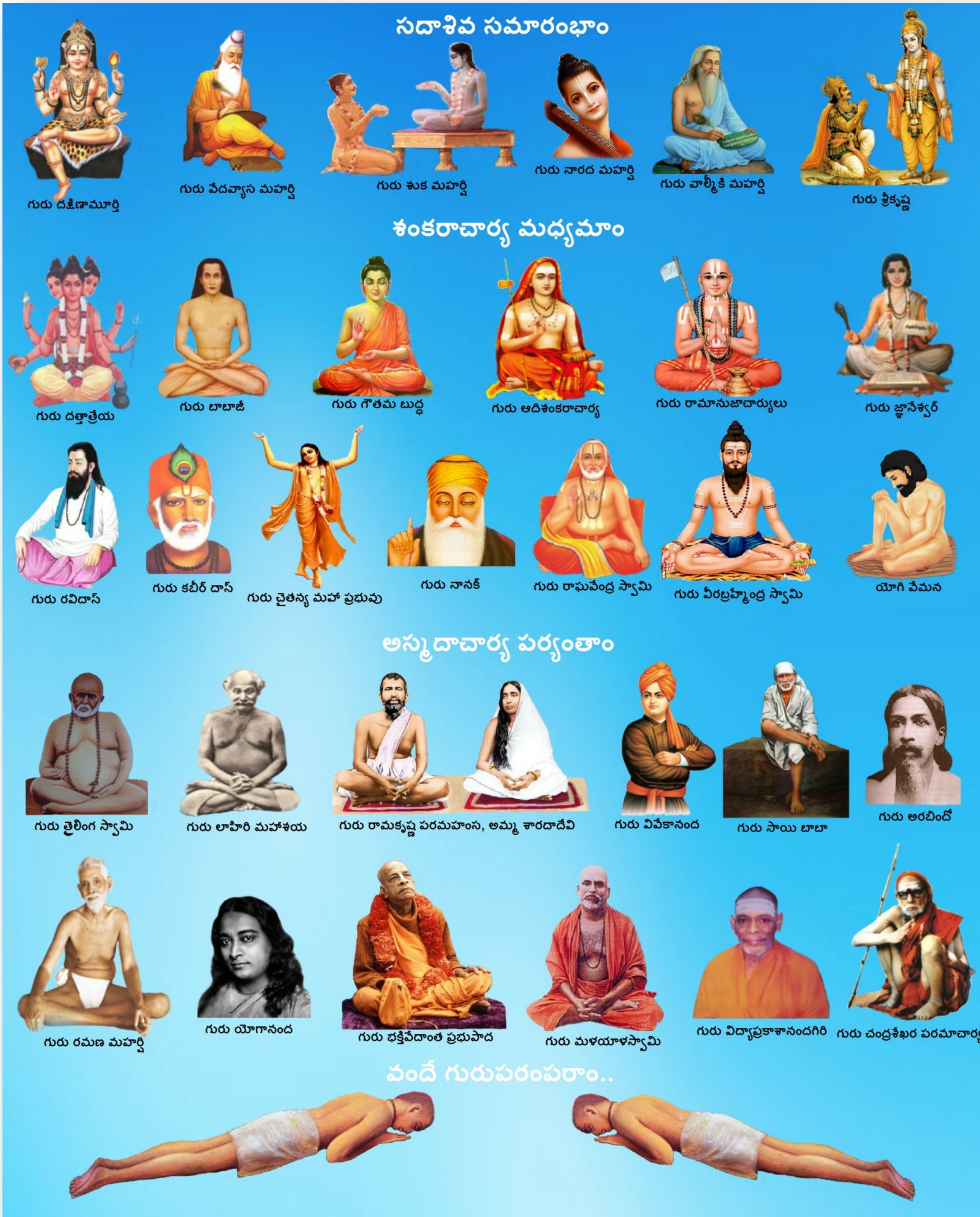
రామాయణం

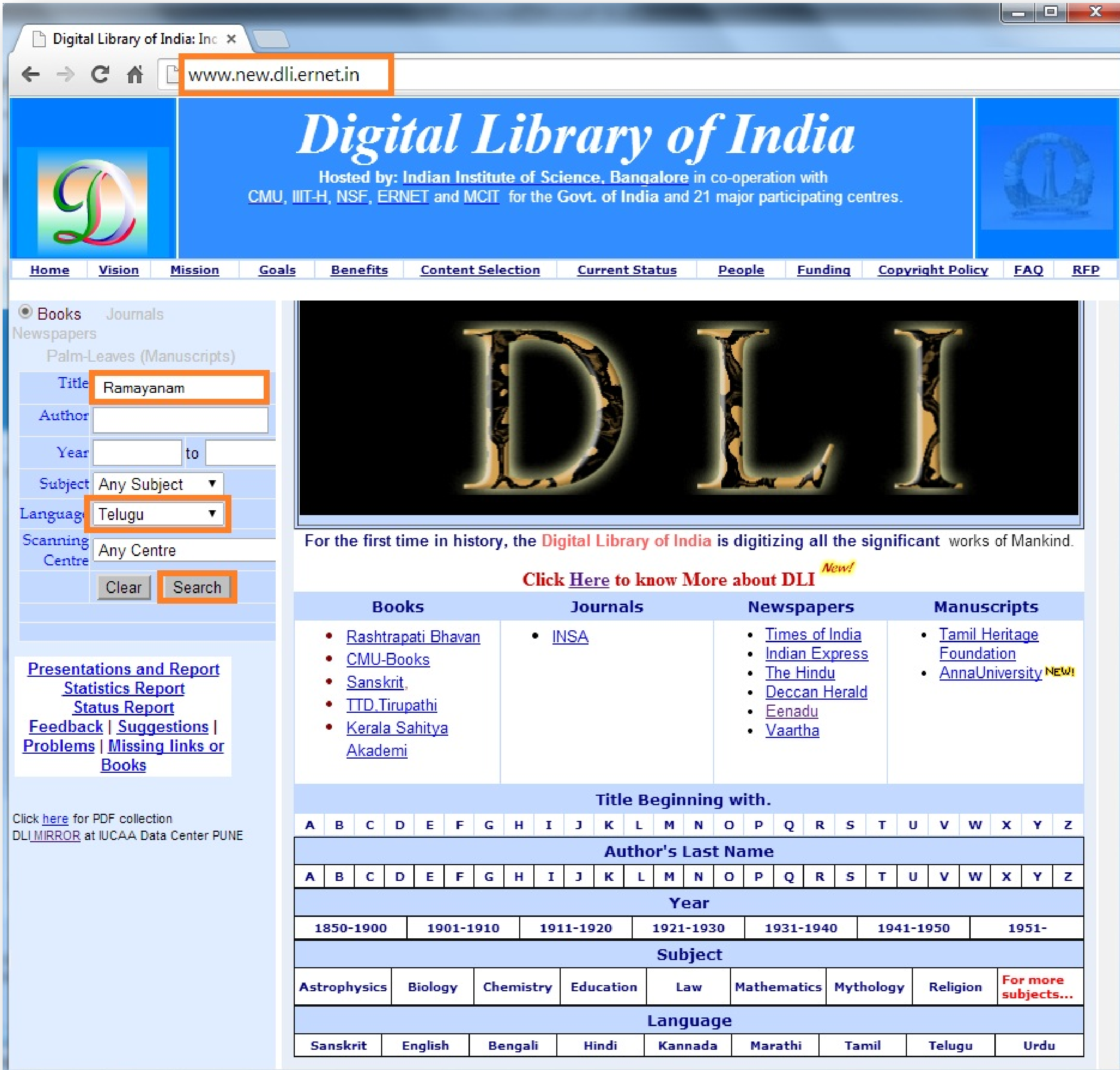
పద్య

సుందరకాండము

సదాశివ సమారంభాం
గురు దక్షిణామూర్తి
గురు వేదవ్యాస మహర్షి
గురు శుక మహర్షి
గురు నారద మహర్షి
గురు వాల్మీకి మహర్షి
గురు శ్రీకృష్ణ
శంకరాచార్య మధ్యమాం
గురు దత్తాత్రేయ
గురు బాబాజీ
గురు గౌతమ బుద్ధ
గురు ఆదిశంకరాచార్య
గురు రామానుజాచార్యులు
గురు జ్ఞానేశ్వర్
గురు రవిదాస్
గురు కబీర్ దాస్
గురు చైతన్య మహా ప్రభువు
గురు నానక్
గురు రాఘవేంద్ర స్వామి
గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి
యోగి వేమన
అస్మదాచార్య పర్యంతాం
గురు త్రైలింగ స్వామి
గురు లాహిరి మహాశయ
గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి
గురు వివేకానంద
గురు సాయి బాబా
గురు అరబిందో
గురు రమణ మహర్షి
గురు యోగానంద
గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద
గురు మళయాళస్వామి
గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి
గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య
వందే గురుపరంపరాం..

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, ఐవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

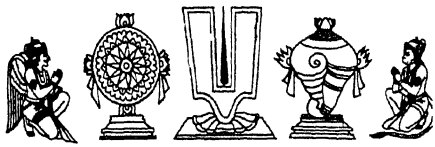
ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

ఓం శ్రీరామాయ నమః

శ్రీమన్నారాయణ రామానుజ యతిభ్యో నమః

శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీ వాల్మీకిమహర్షి ప్రణీతమయిన

శ్రీ రామాయణములోని

సుందరకాండము

మూలము

ప్రచురణ

జీయర్ ఎడ్యుకేషనల్ ట్రస్ట్

సీతానగరం, గుంటూరుజిల్లా.

విషయసూచికా

శ్రీ మద్వైద మార్గ ప్రతిష్ఠాపనాచార్యులు, ఉభయ వేదాన్త ప్రవర్తకాచార్యులు
సత్య సంకల్పులు, పరమహంస పరివ్రాజకులు

శ్రీశ్రీశ్రీ త్రిదండి శ్రీమన్నారాయణ రామానుజ జీయర్‌స్వామివారు

వేదాన్త ద్వయ తత్త్వజ్ఞం మంత్ర మనార్థదం గురుం ।

సత్య సంకల్పులు వేద విశ్వవిద్యాలయ సంస్థాపకులు,
పరమహంస పరివ్రాజకులు
శ్రీశ్రీశ్రీ త్రిదండి చిన్న శ్రీమన్నారాయణ రామానుజ
జీయర్‌స్వామివారు

హరిః ఓమ్

ఓమ్ శ్రీరామాయ నమః

శ్రీమద్రామాయణే, సున్దరకాణ్డే

ప్రథమ స్సర్గః

తతో రావణ నీతాయా స్సీతాయా శ్శత్రుకర్శనః
ఇయేష పద మన్వేష్టుం చారణాచరితే పథి. 1

దుష్కరం నిష్ప్రతిద్వంద్వం చికీర్షన్ కర్మ వానరః
సముదగ్రశిరో గ్రీవో గవాంపతి రివాబభౌ. 2

అథ వైడూర్య వర్ణేషు శాద్వలేషు మహాబలః
ధీర స్సలిల కల్పేషు విచచార యథాసుఖమ్. 3

ద్విజా న్విత్రాసయన్ ధీమా నురసా పాదపాన్ హరన్
మృగాంశ్చ సుబహూ న్నిఘ్నన్ ప్రవృద్ధ ఇవ కేసరీ. 4

నీల లోహిత మాంజిష్ఠ పత్ర వర్ణై స్సితాసితైః
స్వభావ విహితై శ్చిత్రై ర్ధాతుభి స్సమలంకృతమ్. 5

కామరూపిభి రావిష్ట మభీక్ష్ణం సపరిచ్ఛదైః
యక్ష కిన్నర గంధర్వై ర్దేవకల్పైశ్చ పన్నగైః 6

స తస్య గిరివర్యస్య తలే నాగ వరాయుతే
తిష్ఠన్కపివరస్తత్ర హ్రదే నాగ ఇవాబభౌ. 7

స సూర్యాయ మహేంద్రాయ పవనాయ స్వయంభువే
భూతేభ్య శ్చాంజలిం కృత్వా చకార గమనే మతిమ్. 8

అంజలిం ప్రాఙ్ము(ఖః)ఖం కృత్వా పవనా యాత్మయోనయే
తతో హి వవృధే గంతుం దక్షిణో దక్షిణాం దిశమ్. 9

ప్లవంగ ప్రవరై ర్దృష్టః ప్లవనే కృతనిశ్చయః
వవృధే రామవృద్ధ్యర్థం సముద్ర ఇవ పర్వసు. 10

విష్ప్రిమాణ శరీర స్సలిలంఘయిషు ర్ణవమ్
బాహుభ్యాం పీడయామాస చరణాభ్యాం చ పర్వతమ్. 11

స చచా లాచలశ్చాపి ముహూర్తం కపిపీడితః
తరూణాం పుష్పితాగ్రాణాం సర్వం పుష్ప మశాతయత్. 12

తేన పాదపముక్తేన పుష్పౌఘేణ సుగంధినా
సర్వత స్సంవృత శ్శైలో బభౌ పుష్పమయో యథా. 13

తేన చోత్తమ వీర్యేణ పీడ్యమాన స్స పర్వతః
సలిలం సంప్రసుస్రావ మదం మత్త ఇవ ద్విపః. 14

పీడ్యమానస్తు బలినా మహేంద్ర స్తేన పర్వతః
రీతీ ర్నిర్వర్తయామాస కాంచ నాంజన రాజతీః. 15

ముమోచ చ శిలాశ్శైలో విశాలా స్సమనశ్శిలాః
మధ్యమే నార్చిషా జుష్టో ధూమ రాజీ రివానలః. 16

గిరిణా పీడ్యమానేన పీడ్యమానాని సర్వతః
గుహా విష్టాని భూతాని వినేదు ర్వికృతై స్స్వరైః. 17

స మహాసత్త్వ సన్నాద శ్శైల పీడా నిమిత్తజః
పృథివీం పూరయామాస దిశశ్చోపవనాని చ. 18

శిరోభిః పృథుభి స్సర్పా వ్యక్త స్వస్తిక లక్షణైః
వమంతః పావకం ఘోరం దదంశు ర్దశనై శ్శిలాః. 19

తాస్తదా సవిషై ర్దష్టాః కుపితై స్తైర్మహాశిలాః
జజ్వలుః పావ కోద్దీప్తా బిభిదు శ్చ సహస్రధా. 20

యాని చౌషధజాలాని తస్మిన్ జాతాని పర్వతే
విషఘ్నా న్యపి నాగానాం న శేకు శ్శమితుం విషమ్. 21

భిద్యతేఽయం గిరి ర్భూతై రితి మత్వా తపస్వినః
త్రస్తా విద్యాధరా స్తస్మా దుత్పేతు స్స్త్రీగణై స్సహ. 22

పాన భూమి గతం హిత్వా హైమ మాసవ భాజనమ్
పాత్రాణి చ మహార్హాణి కరకాంశ్చ హిరణ్మయాన్. 23

లేహ్యా నుచ్చావచా న్భక్ష్యా న్మాంసాని వివిధాని చ
ఆర్షభాణి చ చర్మాణి ఖడ్గాం శ్చ కనకత్సరూన్. 24

కృత కంఠ గుణాః క్షీబా రక్తమాల్యానులేపనాః
రక్తాక్షాః పుష్కరాక్షా శ్చ గగనం ప్రతిపేదిరే. 25

హార నూపుర కేయూర పారిహార్య ధరాః స్త్రియః
విస్మితా స్సస్మితా స్తస్థు రాకాశే రమణై స్సహ. 26

దర్శయంతో మహావిద్యాం విద్యాధర మహర్షయః
సహితా స్తస్థు రాకాశే వీక్షాంచక్రు శ్చ పర్వతమ్. 27

శుశ్రువు శ్చ తదా శబ్ద మృషీణాం భావి తాత్మనామ్
చారణానాం చ సిద్ధానాం స్థితానాం విమలేఽంబరే. 28

ఏష పర్వత సంకాశో హనూమా న్మారుతాత్మజః
తితీర్షతి మహావేగ స్సముద్రం మకరాలయమ్. 29

రామార్థం వానరార్థం చ చికీర్ష న్కర్మ దుష్కరమ్
సముద్రస్య పరం పారం దుష్ప్రాపం ప్రాప్తు మిచ్ఛతి. 30

ఇతి విద్యాధరా శ్శ్రుత్వా వచ స్తేషాం మహాత్మనామ్
త మప్రమేయం దదృశుః పర్వతే వాన రర్షభమ్. 31

దుధువే చ స రోమాణి చకంపే చాచలోపమః
ననాద సుమహానాదం సుమహానివ తోయదః. 32

ఆనుపూర్వ్యేణ వృత్తం చ లాంగూలం లోమభిశ్చితమ్
ఉత్పతిష్య న్విచిక్షేప పక్షిరాజ ఇవోరగమ్. 33

తస్య లాంగూల మావిద్ధ మాత్త వేగస్య పృష్ఠతః
దదృశే గరుడే నేవ హ్రియమాణో మహోరగః. 34

బాహూ సంస్తంభయామాస మహా పరిఘ సన్నిభౌ
ససాద చ కపిః కట్యాం చరణౌ సంచుకోచ చ. 35

సంహృత్య చ భుజౌ శ్రీమాన్ తథైవ చ శిరోధరామ్
తేజ స్సత్త్వం తథా వీర్య మావివేశ స వీర్యవాన్. 36

మార్గ మాలోకయన్ దూరా దూర్ధ్వం ప్రణిహితేక్షణః
రురోధ హృదయే ప్రాణా నాకాశ మవలోకయన్ 37

పద్భ్యాం దృఢ మవస్థానం కృత్వా స కపికుంజరః
నికుంచ్య కర్ణౌ హనుమా నుత్పతిష్య న్మహాబలః. 38

వానరా న్వానరశ్రేష్ఠ ఇదం వచన మబ్రవీత్
యథా రాఘవ నిర్ముక్త శ్శర శ్శ్వసన విక్రమః 39

గచ్ఛే త్తద్వద్గమిష్యామి లంకాం రావణపాలితామ్
న హి ద్రక్ష్యామి యది తాం లంకాయాం జనకాత్మజామ్. 40

అనేనైవ హి వేగేన గమిష్యామి సురాలయమ్
యది వా త్రిదివే సీతాం న ద్రక్ష్యా మ్యకృత శ్రమః. 41

బద్ధ్వా రాక్షస రాజాన మానయిష్యామి రావణమ్
సర్వథా కృతకార్యోఽహమేష్యామి సహ సీతయా. 42

ఆనయిష్యామి వా లంకాం సముత్పాట్య సరావణామ్
ఏవ ముక్త్వాతు హనుమా న్వానరా న్వానరోత్తమః. 43

ఉత్పపా తాథ వేగేన వేగవా నవిచారయన్
సుపర్ణమివ చాత్మానం మేనే స కపికుంజరః. 44

సముత్పతతి తస్మిం స్తు వేగా త్తే నగ రోహిణః
సంహృత్య విటపాన్ సర్వాన్ సముత్పేతు స్సమంతతః. 45

సమత్త కోయష్టిమకాన్ పాదపాన్ పుష్పశాలినః
ఉద్వహ న్నూరు వేగేన జగామ విమలే ఽంబరే. 46

ఊరు వేగోద్ధతా వృక్షా ముహూర్తం కపి మన్వయుః
ప్రస్థితం దీర్ఘమధ్వానం స్వబంధు మివ బాంధవాః. 47

త మూరు వేగోన్మథితా స్సాలా శ్చాన్యే నగోత్తమాః
అనుజగ్ము ర్హనూమంతం సైన్యా ఇవ మహీపతిమ్. 48

సుపుష్పి తాగ్రై ర్బహుభిః పాదపై రన్వితః కపిః
హనుమా న్పర్వతాకారో బభూ వాద్భుత దర్శనః 49

సారవంతో ఽథయే వృక్షా న్యమజ్జ౯లవణాంభసి
భయా దివ మహేంద్రస్య పర్వతా వరుణాలయే. 50

స నానా కుసుమైః కీర్ణః కపి స్సాంకుర కోరకైః
శుశుభే మేఘ సంకాశః ఖద్యోతై రివ పర్వతః. 51

విముక్తా స్తస్య వేగేన ముక్త్వా పుష్పాణి తే ద్రుమాః
అవశీర్యంత సలిలే నివృత్తా స్సుహృదో యథా. 52

లఘుత్వే నోపపన్నం తద్విచిత్రం సాగరేఽపతత్
ద్రుమాణాం వివిధం పుష్పం కపి వాయు సమీరితమ్. 53

తారా శత మివా కాశం ప్రబభౌ స మహార్ణవః
పుష్పౌఘే నానుబద్ధేన నానావర్ణేన వానరః. 54

బభౌ మేఘ ఇ వాకాశే విద్యుద్గణ విభూషితః
తస్య వేగ సమాధూతైః పుష్పై స్తోయ మదృశ్యత. 55

తారాభి రభిరామాభి రుదితాభి రివాంబరమ్
త స్యాంబర గతౌ బాహూ దదృశాతే ప్రసారితౌ. 56

పర్య తాగ్రా ద్వినిష్క్రాంతౌ పంచాస్యా వివ పన్నగౌ
పిబ న్నివ బభౌ చాపి సోర్మిమాలం మహార్ణవమ్. 57

పిపాసు రివ చాకాశం దదృశే స మహాకపిః
తస్య విద్యు త్ప్రభా కారే వాయు మార్గానుసారిణః 58

నయనే విప్రకాశేతే పర్వతస్థా వి వానలౌ
పింగే పింగాక్షముఖ్యస్య బృహతీ పరిమండలే. 59

చక్షుషీ సంప్రకాశేతే చంద్ర సూర్యా వివోదితౌ
ముఖం నాసికయా తస్య తామ్రయా తామ్ర మాబభౌ 60

సంధ్యయా సమభిస్పృష్టం యథా త త్సూర్యమండలమ్
లాంగూలం చ సమావిద్ధం ప్లవమానస్య శోభతే. 61

అంబరే వాయుపుత్రస్య శక్రధ్వజ ఇవోచ్ఛ్రితమ్
లాంగూల చక్రేణ మహాన్ శుక్లదంష్ట్రో ఽనిలాత్మజః. 62

వ్యరోచత మహాప్రాజ్ఞః పరివే షీవ భాస్కరః
స్ఫిగ్దేశే నాభితామ్రేణ రరాజ స మహాకపిః 63

మహతా దారితే నేవ గిరి ర్గైరిక ధాతునా
తస్య వానరసింహస్య ప్లవమానస్య సాగరమ్. 64

కక్షాంతర గతో వాయుర్జీమూత ఇవ గర్జతి
ఖే యథా నిపతం త్యుల్కా హ్యుత్తరాంతా ద్వినిస్సృతా. 65

దృశ్యతే సానుబంధా చ తథా స కపికుంజరః
పత త్పతంగ సంకాశో వ్యాయత శ్శుశుభే కపిః. 66

ప్రవృద్ధ ఇవ మాతంగః కక్ష్యయా బధ్యమానయా
ఉపరిష్టా చ్ఛరీరేణ ఛాయయా చావగాఢయా. 67

సాగరే మారు తావిష్టా నౌ రి వాసీత్తదా కపిః
యం యం దేశం సముద్రస్య జగామ స మహాకపిః. 68

స స తస్యోరు వేగేన సోన్మాద ఇవ లక్ష్యతే
సాగర స్యోర్మిజాలానా మురసా శైలవర్ష్మణామ్. 69

అభిఘ్నంస్తు మహావేగః పుప్లువే స మహాకపిః
కపివాతశ్చ బలవాన్ మేఘవాత శ్చ నిస్సృతః. 70

సాగరం భీమ నిర్ఘోషం కంపయామాసతు ర్భృశమ్
వికర్ష న్నూర్మి జాలాని బృహంతి లవణాంభసి. 71

ప్లవే కపిశార్దూలో వికిర న్నివరోదసీ
మేరు మందర సంకాశా నుద్ధతాన్ స మహార్ణవే. 72

అతిక్రామ న్మహావేగ స్తరంగాన్ గణయ న్నివ
తస్య వేగ సముద్ధూతం జలం సజలదం తదా. 73

అంబరస్థం విబభ్రాజ శారదాభ్ర మి వాతతమ్
తిమి నక్ర ఝషాః కూర్మా దృశ్యంతే వివృతా స్తదా. 74

వస్త్రాపకర్షణే నేవ శరీరాణి శరీరిణామ్
ప్లవమానం సమీ క్ష్యాథ భుజంగా స్సాగ రాలయాః. 75

వ్యోమ్ని తం కపి శార్దూలం సుపర్ణ ఇతి మేనిరే
దశయోజన విస్తీర్ణా త్రింశద్యోజనమాయతా. 76

ఛాయా వానరసింహస్య జలే చారుతరా ఉభవత్
శ్వేతాభ్ర ఘన రాజీవ వాయుపుత్త్రానుగామినీ. 77

తస్య సా శుశుభే ఛాయా వితతా లవణాంభసి
శుశుభే స మహాతేజా మహాకాయో మహాకపిః. 78

వాయుమార్గే నిరాలంబే పక్షవా నివ పర్వతః
యే నాసౌ యాతి బలవాన్ వేగేన కపికుంజరః. 79

తేన మార్గేణ సహసా ద్రోణీకృత ఇవార్ణవః
ఆపాతే పక్షిసంఘానాం పక్షిరాజ ఇవ వ్రజన్. 80

హనుమా న్మేఘజాలాని ప్రకర్షన్ మారుతో యథా
పాండు రారుణవర్ణాని నీలమాంజిష్ఠకాని చ. 81

కపినాకృష్యమాణాని మహాభ్రాణి చకాశిరే
ప్రవిశ న్నభ్ర జాలాని నిష్పతంశ్చ పునఃపునః. 82

ప్రచ్ఛన్న శ్చ ప్రకాశ శ్చ చంద్రమా ఇవ లక్ష్యతే
ప్లవమానం తు తం దృష్ట్వా ప్లవంగం త్వరితం తదా. 83

వవర్షుః పుష్పవర్షాణి దేవ గంధర్వ దానవాః
తతాప న హితం సూర్యః ప్లవంతం వానరోత్తమమ్. 84

సిషేవే చ తదా వాయూ రామకార్యార్థసిద్ధయే
ఋషయ స్తుష్టువు శ్చైనం ప్లవమానం విహాయసా. 85

జగుశ్చ దేవ గంధర్వాః ప్రశంసంతో మహౌజసమ్
నాగాశ్చ తుష్టువు ర్యక్షా రక్షాంసి విబుధాః ఖగాః. 86

ప్రేక్ష్య సర్వే కపివరం సహసా విగత క్లమమ్
తస్మిన్ ప్లవగ శార్దూలే ప్లవమానే హనూమతి. 87

ఇక్ష్వాకు కుల మానార్థీ చింతయామాస సాగరః
సాహాయ్యం వానరేంద్రస్య యది నాహం హనూమతః 88

కరిష్యామి భవిష్యామి సర్వవాచ్యో వివక్షతామ్
అహ మిక్ష్వాకునాథేన సగరేణ వివర్ధితః. 89

ఇక్ష్వాకుసచివ శ్చాయం నావసీదితు మర్హతి
తథా మయా విధాతవ్యం విశ్రమేత యథా కపిః. 90

శేషం చ మయి విశ్రాంత స్సుఖే నాతిపతిష్యతి
ఇతి కృత్వా మతిం సాధ్వీం సముద్ర శ్ఛన్న మంభసి. 91

హిరణ్యనాభం మైనాక మువాచ గిరిసత్తమమ్
త్వ మిహాసురసంఘానాం పాతాళతలవాసినామ్. 92

దేవరాజ్ఞా గిరిశ్రేష్ఠ పరిఘ స్సన్నివేశితః
త్వ మేషాం జాత వీర్యాణాం పున రేవోత్పతిష్యతామ్. 93

పాతాళ స్యాప్రమేయస్య ద్వార మావృత్య తిష్ఠసి
తిర్య గూర్ధ్వ మధ శ్చైవ శక్తి స్తే శైల వర్ధితుమ్. 94

తస్మా త్త్వంచోదయామి త్వా ముత్తిష్ఠ గిరిసత్తమ
స ఏష కపి శార్దూల స్త్వా ముపర్యేతి వీర్యవాన్. 95

హనుమాన్ రామకార్యార్థం భీమకర్మా ఖమాప్లుతః
అస్య సాహ్యం మయా కార్య మిక్ష్వాకు కులవర్తినః. 96

మమ హీక్ష్వాకవః పూజ్యాః పరం పూజ్యతమాస్తవ
కురు సాచివ్య మస్మాకం న నః కార్య మతిక్రమేత్. 97

కర్తవ్య మకృతం కార్యం సతాం మన్యు ముదీరయేత్
సలిలా దూర్ధ్వ ముత్తిష్ఠ తిష్ఠ త్వేష కపిస్త్వయి. 98

అస్మాక మతిథి శ్చైవ పూజ్యశ్చ ప్లవతాం వరః
చామీకర మహానాభ దేవ గంధర్వ సేవిత. 99

హనుమాం స్త్వయి విశ్రాంత స్తత శ్శేషం గమిష్యతి
స ఏష కపిశార్దూల స్త్వా ముపర్యేతి వీర్యవాన్
కాకుత్స్థ స్యానృశంస్యం చ మైథిల్యాశ్చ వివాసనమ్. 100

శ్రమం చ ప్లవగేంద్రస్య సమీ క్ష్యోత్థాతు మర్హసి
హిరణ్యనాభో మైనాకో నిశమ్య లవణాంభసః. 101

ఉత్పపాత జలా త్తూర్ణం మహాద్రుమ లతా యుతః
ససాగరజలం భిత్వా బభూ వాభ్యుత్థిత స్తదా. 102

యథా జలధరం భిత్వా దీప్తరశ్మిర్ది వాకరః
స మహాత్మా ముహూర్తేన పర్వత స్సలిలావృతః 103

దర్శయామాస శృంగాణి సాగరేణ నియోజితః
శాతకుంభమయై శ్శృంగై స్సకిన్నర మహోరగైః. 104

ఆది త్యోదయ సంకాశై రాలిఖద్భి రివాంబరమ్
తప్తజాంబూనదై శ్శృంగైః పర్వతస్య సముత్థితైః. 105

ఆకాశం శస్త్ర సంకాశ మభవ త్కాంచనప్రభమ్
జాతరూపమయై శ్శృంగై ర్భ్రాజమానై స్స్వయం ప్రభైః. 106

ఆదిత్య శత సంకాశ స్సోఽభవ ద్గిరిసత్తమః
త ముత్థిత మసంగేన హనూమా నగ్రత స్థ్సితమ్. 107

మధ్యే లవణతోయస్య విఘ్నోఽయమితి నిశ్చితః
స త ముచ్ఛ్రిత మత్యర్థం మహావేగో మహాకపిః. 108

ఉరసా పాతయామాస జీమూత మివ మారుతః
స తదా పాతిత స్తేన కపినా పర్వతోత్తమః. 109

బుద్ధ్వా తస్య కపే ర్వేగం జహర్ష చ ననంద చ
త మాకాశగతం వీర మాకాశే సముపస్థితః. 110

ప్రీతో హృష్టమనా వాక్య మబ్రవీ త్పర్వతః కపిమ్
మానుషం ధారయన్ రూప మాత్మన శ్శిఖరే స్థితః. 111

దుష్కరం కృతవా న్కర్మత్వ మిదం వానరోత్తమ
నిపత్య మమ శృంగేషు విశ్రమస్వ యథాసుఖమ్. 112

రాఘవస్య కులే జాతై రుదధిః పరివర్ధితః
స త్వాం రామహితే యుక్తం ప్రత్యర్చయతి సాగరః. 113

కృతే చ ప్రతికర్తవ్య మేష ధర్మ స్సనాతనః
సో ఽయం త్వ త్ప్రతికారార్థీ త్వత్త స్సమ్మాన మర్హతి. 114

త్వన్నిమిత్త మనేనాహం బహుమానా త్ప్రచోదితః
తిష్ఠ త్వం కపిశార్దూల మయి విశ్రమ్య గమ్యతామ్. 115

యోజనానాం శతం చాపి కపి రేష సమాప్లుతః
తవ సానుషు విశ్రాంత శ్శేషం ప్రక్రమతా మితి. 116

తదిదం గంధవత్స్వాదు కందమూలఫలం బహు
తదాస్వాద్య హరిశ్రేష్ఠ విశ్రాంతో ఽనుగమిష్యసి. 117

అస్మాక మపి సంబంధః కపిముఖ్య త్వయాఽస్తివై
ప్రఖ్యాత స్త్రిషు లోకేషు మహాగుణ పరిగ్రహః. 118

వేగవంతః ప్లవంతో యే ప్లవగా మారుతాత్మజ
తేషాం ముఖ్యతమం మన్యే త్వా మహం కపికుంజర. 119

అతిథి కిల పూజార్హః ప్రాకృతోఽపి విజానతా
ధర్మం జిజ్ఞాసమానేన కిం పున స్త్వాదృశో మహాన్. 120

త్వం హి దేవవరిష్ఠస్య మారుతస్య మహాత్మనః
పుత్త్రస్తస్యైవ వేగేన సదృశః కపికుంజర. 121

పూజితే త్వయి ధర్మజ్ఞ పూజాం ప్రాప్నోతి మారుతః
తస్మాత్త్వం పూజనీయో మే శృణు చాప్యత్ర కారణమ్. 122

పూర్వం కృతయుగే తాత పర్వతాః పక్షిణో ఽభవన్
తే హి జగ్ముర్దిశ స్సర్వా గరుడానిలవేగినః. 123

తత స్తేషు ప్రయాతేషు దేవసంఘా స్సహర్షిభిః
భూతాని చ భయం జగ్ము స్తేషాం పతనశంకయా. 124

తతః క్రుద్ధ స్సహస్రాక్షః పర్వతానాం శతక్రతుః
పక్షాం శ్చిచ్ఛేద వజ్రేణ తత్ర తత్ర సహస్రశః. 125

స మా ముపాగతః క్రుద్ధో వజ్ర ముద్యమ్య దేవరాట్
తతోఽహం సహసా క్షిప్త శ్శ్వసనేన మహాత్మనా 126

అస్మి న్లవణతోయే చ ప్రక్షిప్తః ప్లవగోత్తమ
గుప్తపక్షసమగ్రశ్చ తవపిత్రా ఽభిరక్షితః. 127

తతోఽహం మానయామి త్వాం మాన్యోహి మమ మారుతః
త్వయా మే హ్యేష సంబంధః కపిముఖ్య మహాగుణః. 128

అస్మి న్నేవం గతే కార్యే సాగరస్య మమైవ చ
ప్రీతిం ప్రీతమనాః కర్తుం త్వ మర్హసి మహాకపే. 129

శ్రమం మోక్షయ పూజాం చ గృహాణ కపిసత్తమ
ప్రీతిం చ బహు మన్యస్వ ప్రీతోఽస్మి తవ దర్శనాత్. 130

ఏవ ముక్తః కపిశ్రేష్ఠస్తం నగోత్తమ మబ్రవీత్
ప్రీతోఽస్మి కృత మాతిథ్యం మన్యు రేషో ఽపనీయతామ్. 131

త్వరతే కార్యకాలో మే అహ శ్చాప్యతివర్తతే
ప్రతిజ్ఞా చ మయా దత్తా న స్థాతవ్య మిహాంతరే. 132

ఇత్యుక్త్వా పాణినా శైల మాలభ్య హరిపుంగవః
జగా మాకాశ మావిశ్య వీర్యవాన్ ప్రహస న్నివ. 133

స పర్వతసముద్రాభ్యాం బహుమానా దవేక్షితః
పూజిత శ్చోపపన్నాభి రాశీర్భి రనిలాత్మజః. 134

అథోర్ధ్వం దూర ముత్ప్లుత్య హిత్వా శైలమహార్ణవౌ
పితుః పంథాన మాస్థాయ జగామ విమలే ఽంబరే. 135

భూయశ్చోర్ధ్వగతిం ప్రాప్య గిరిం త మవలోకయన్
వాయుసూను ర్నిరాలంబే జగామ విమలేఽంబరే. 136

తద్ద్వితీయం హనుమతో దృష్ట్వా కర్మ సుదుష్కరమ్
ప్రశశంసు స్సురా స్సర్వే సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః. 137

దేవతా శ్చాభవన్ హృష్టా స్తత్రస్థాస్తస్య కర్మణా
కాంచనస్య సునాభస్య సహస్రాక్షశ్చ వాసవః. 138

ఉవాచ వచనం ధీమాన్ పరితోషా త్సగద్గదమ్
సునాభం పర్వతశ్రేష్ఠం స్వయ మేవ శచీపతిః. 139

హిరణ్యనాభ! శైలేంద్ర! పరితుష్టోఽస్మి తే భృశమ్
అభయం తే ప్రయచ్ఛామి తిష్ఠ సౌమ్య! యథాసుఖమ్. 140

సాహ్యం కృతం తే సుమహ ద్విక్రాంతస్య హనూమతః
క్రమతో యోజనశతం నిర్భయస్య భయే సతి. 141

రామ స్యైష హి దూత్యేవ యాతి దాశరథే ర్హరిః
సత్క్రియాం కుర్వతా తస్య తోషితోఽస్మి దృఢం త్వయా. 142

తతః ప్రహర్ష మగమ ద్విపులం పర్వతోత్తమః
దేవతానాం పతిం దృష్ట్వా పరితుష్టం శతక్రతుమ్. 143

సవై దత్తవర శ్శైలో బభూ వావస్థిత స్తదా
హనుమాంశ్చ ముహూర్తేన వ్యతిచక్రామ సాగరమ్. 144

తతో దేవా స్సగంధర్వాః సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః
అబ్రువన్ సూర్యసంకాశాం సురసాం నాగమాతరమ్. 145

అయం వాతాత్మజ శ్శ్రీమాన్ ప్లవతే సాగరోపరి
హనుమాన్నామ తస్య త్వం ముహూర్తం విఘ్న మాచర. 146

రాక్షసం రూప మాస్థాయ సుఘోరం పర్వతోపమమ్
దంష్ట్రాకరాళం పింగాక్షం వక్త్రం కృత్వా నభస్సమమ్. 147

బల మిచ్ఛామహే జ్ఞాతుం భూయ శ్చాస్య పరాక్రమమ్
త్వాం విజేష్య త్యుపాయేన విషాదం వా గమిష్యతి. 148

ఏవ ముక్తా తు సా దేవీ దైవతై రభిసత్కృతా
సముద్రమధ్యే సురసా బిభ్రతీ రాక్షసం వపుః. 149

వికృతం చ విరూపం చ సర్వస్య చ భయావహమ్
ప్లవమానం హనూమంత మావృ త్యేద మువాచహ. 150

మమ భక్షః ప్రదిష్ట స్త్వ మీశ్వరై ర్వానరర్షభ
అహం త్వాం భక్షయిష్యామి ప్రవిశేదం మమాననమ్. 151

ఏవ ముక్త స్సురసయా ప్రాంజలి ర్వానరర్షభః
ప్రహృష్టవదన శ్శ్రీమా నిదం వచన మబ్రవీత్. 152

రామో దాశరథి ర్నామ ప్రవిష్టో దండకావనమ్
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా వైదేహ్యా చాపి భార్యయా. 153

అన్యకార్యవిషక్తస్య బద్ధవైరస్య రాక్షసైః
తస్య సీతా హృతా భార్యా రావణేన యశస్వినీ. 154

తస్యా స్సకాశం దూతోఽహం గమిష్యే రామశాసనాత్
కర్తు మర్హసి రామస్య సాహ్యం విషయవాసిని. 155

అథవా మైథిలీం దృష్ట్వా రామం చాక్లిష్టకారిణమ్
ఆగమిష్యామి తే వక్త్రం సత్యం ప్రతిశృణోమి తే. 156

ఏవ ముక్తా హనుమతా సురసా కామరూపిణీ
అబ్రవీ న్నాతివర్తే న్మాం కశ్చి దేష వరో మమ. 157

[తం ప్రయాంతం సముద్వీక్ష్య సురసా వాక్య మబ్రవీత్
బలం జిజ్ఞాసమానా వై నాగమాతా హనూమతః. 1

ప్రవిశ్య వదనం మేఽద్య గంతవ్యం వానరోత్తమ
వర ఏష పురా దత్తో మమ ధాత్రేతి సత్వరా. 2

వ్యాదాయ విపులం వక్త్రం స్థితా సా మారుతేః పురః
ఏవ ముక్త స్సురసయా క్రుద్ధో వానరపుంగవః. 3

అబ్రవీ త్కురువై వక్త్రం యేన మాం విషహిష్యసే
ఇత్యుక్త్వా సురసా క్రుద్ధా దశయోజన మాయతా. 4

దశయోజనవిస్తారో బభూవ హనుమాం స్తదా
తం దృష్ట్వా మేఘసంకాశం దశయోజనమాయతమ్. 5

చకార సురసా చాస్యం వింశ ద్యోజన మాయతమ్
హనుమాంస్తు తతః క్రుద్ధ స్త్రింశ ద్యోజన మాయతః. 6

చకార సురసా వక్త్రం చత్వారింశత్తథోచ్ఛ్రితమ్
బభూవ హనుమా న్వీరః పంచాశద్యోజనోచ్ఛ్రితః. 7

చకార సురసా వక్త్రం షష్టియోజన మాయతమ్
తథైవ హనుమా న్వీర స్సప్తతీ యోజనోచ్ఛ్రితః. 8

చకార సురసా వక్త్ర మశీతీ యోజనాయతమ్
హనుమా నచల ప్రఖ్యో నవతీ యోజనోచ్ఛ్రితః. 9

చకార సురసా వక్త్రం శతయోజన మాయతమ్
త ద్దృష్ట్వా వ్యాదితం త్వాస్యం వాయుపుత్త్ర స్సుబుద్ధిమాన్.] 10

దీర్ఘ జిహ్వం సురసయా సుఘోరం నరకోపమమ్
సుసంక్షిప్యాత్మనః కాయం బభూ వాంగుష్ఠమాత్రకః. 158

సోఽభిపత్యాశు తద్వక్త్రం నిష్పత్య చ మహాబలః
అంతరిక్షే స్థితశ్శ్రీమా నిదం వచనమబ్రవీత్. 159

ప్రవిష్టోఽస్మి హి తే వక్త్రం దాక్షాయణి నమోఽస్తుతే
గమిష్యే యత్ర వైదేహీ సత్యం చాసీద్వర స్తవ. 160

తం దృష్ట్వా వదనా న్ముక్తం చంద్రం రాహుముఖాదివ
అబ్రవీ త్సురసా దేవీ స్వేన రూపేణ వానరమ్. 161

అర్థసిద్ధ్యై హరిశ్రేష్ఠ గచ్ఛ సౌమ్య యథాసుఖమ్
సమానయస్వ వైదేహీం రాఘవేణ మహాత్మనా. 162

తత్తృతీయం హనుమతో దృష్ట్వా కర్మ సుదుష్కరమ్
సాధుసాధ్వితి భూతాని ప్రశశంసు స్తదా హరిమ్. 163

స సాగర మనాధృష్య మభ్యేత్య వరుణాలయమ్
జగామాకాశ మావిశ్య వేగేన గరుడోపమః. 164

సేవితే వారిధారాభిః పతగైశ్చ నిషేవితే
చరితే కైశికాచార్యై రైరావతనిషేవితే. 165

సింహ కుంజర శార్దూల పతగోరగవాహనైః
విమానై స్సంపతద్భిశ్చ విమలై స్సమలంకృతే. 166

వజ్రాశనిసమాఘాతైః పావకై రుపశోభితే
కృతపుణ్యై ర్మహాభాగై స్స్వర్గజిద్భి రలంకృతే. 167

వహతా హవ్య మత్యర్థం సేవితే చిత్రభానునా
గ్రహనక్షత్రచంద్రార్క తారగణవిభూషితే. 168

మహర్షిగణ గంధర్వ నాగయక్షసమాకులే
వివిక్తే విమలే విశ్వే విశ్వావసునిషేవితే. 169

దేవరాజగజాక్రాంతే చంద్రసూర్యపథే శివే
వితానే జీవలోకస్య వితతే బ్రహ్మనిర్మితే. 170

బహుశస్సేవితే వీరై ర్విద్యాధరగణై ర్వరైః
జగామ వాయుమార్గేతు గరుత్మానివ మారుతిః. 171

[హనుమాన్మేఘజాలాని ప్రకర్షన్మారుతో యథా
కాలాగరుసవర్ణాని రక్తపీతసితాని చ.
కపినాకృష్యమాణాని మహాభ్రాణి చకాశిరే
ప్రవిశన్న భ్రజాలాని నిష్పతంశ్చ పునః పునః
ప్రావృషీన్దురివాభాతి నిష్పతన్ప్రవిశం స్తదా]

ప్రదృశ్యమాన స్సర్వత్ర హనుమా న్మారుతాత్మజః
భేజేఽంబరం నిరాలంబం లంబపక్ష ఇవాద్రిరాట్. 172

ప్లవమానం తు తం దృష్ట్వా సింహికా నామ రాక్షసీ
మనసా చింతయామాస ప్రవృద్ధా కామరూపిణీ. 173

అద్య దీర్ఘస్య కాలస్య భవిష్యా మ్యహ మాశితా
ఇదం హి మే మహత్సత్త్వం చిరస్య వశమాగతమ్. 174

ఇతి సంచింత్య మనసా ఛాయా మస్య సమాక్షిపత్
ఛాయాయాం గృహ్యమాణాయాం చింతయామాస వానరః. 175

సమాక్షిప్తోఽస్మి సహసా పంగూకృతపరాక్రమః
ప్రతిలోమేన వాతేన మహానౌరివ సాగరే. 176

తిర్యగూర్ధ్వమధశ్చైవ వీక్షమాణస్తతః కపిః
దదర్శ స మహత్సత్త్వముత్థితం లవణాంభసి. 177

తద్దృష్ట్వా చింతయామాస మారుతి ర్వికృతాననమ్
కపిరాజేన కథితం సత్త్వమద్భుతదర్శనమ్. 178

ఛాయాగ్రాహి మహావీర్యం తదిదం నాత్ర సంశయః
స తాం బుద్ధ్వార్థతత్త్వేన సింహికాం మతిమాన్కపిః 179

వ్యవర్ధత మహాకాయః ప్రావృషీవ వలాహకః
తస్య సా కాయముద్వీక్ష్య వర్ధమానం మహాకపేః. 180

వక్త్రం ప్రసారయామాస పాతాళాంతరసన్నిభమ్
ఘనరాజీవ గర్జంతీ వానరం సమభిద్రవత్. 181

స దదర్శ తత స్తస్యా వివృతం సుమహన్ముఖమ్
కాయమాత్రం చ మేధావీ మర్మాణి చ మహాకపిః 182

స తస్యా వివృతే వక్త్రే వజ్రసంహననః కపిః
సంక్షిప్య ముహు రాత్మానం నిష్పపాత మహాబలః. 183

ఆస్యే తస్యా నిమజ్జంతం దదృశు స్సిద్ధచారణాః
గ్రస్యమానం యథా చంద్రం పూర్ణం పర్వణి రాహుణా. 184

తత స్తస్యా నఖై స్తీక్ష్ణైర్మర్మాణ్యుత్కృత్య వానరః
ఉత్పపాతాథ వేగేన మన స్సంపాతవిక్రమః 185

తాం తు దృష్ట్వా చ ధృత్యా చ దాక్షిణ్యేన నిపాత్య చ
స కపిప్రవరో వేగాద్వవృధే పునరాత్మవాన్. 186

హృతహృత్సా హనుమతా పపాత విధురాఽంభసి
[స్వయంభువైవ హనుమాఞ్సృష్టస్తస్యా నిపాతనే]
తాం హతాం వానరేణాశు పతితాం వీక్ష్య సింహికామ్. 187

భూతాన్యాకాశచారీణి తమూచుః ప్లవగోత్తమమ్
భీమ మద్య కృతం కర్మ మహత్సత్త్వం త్వయా హతమ్. 188

సాధయార్థ మభిప్రేత మరిష్టం ప్లవతాం వర
యస్యత్వేతాని చత్వారి వానరేంద్ర యథా తవ. 189

ధృతి ర్దృష్టి ర్మతి ర్దాక్ష్యం స్వకర్మసు న సీదతి
సత్త్వైస్సంభావితః పూజ్యః ప్రతిపన్న ప్రయోజనః. 190

జగామాకాశ మావిశ్య పన్నగాశనవత్కపిః
ప్రాప్తభూయిష్ఠపారస్తు సర్వతః ప్రతిలోకయన్. 191

యోజనానాం శతస్యాంతే వనరాజిం దదర్శ సః
దదర్శ చ పతన్నేవ వివిధ ద్రుమభూషితమ్. 192

ద్వీపం శాఖామృగశ్రేష్ఠో మలయోపవనాని చ
సాగరం సాగరానూపం సాగరా నూపజాన్ద్రుమాన్. 193

సాగరస్య చ పత్నీనాం ముఖాన్యపి విలోకయన్
సమహామేఘసంకాశం సమీక్ష్యాత్మాన మాత్మవాన్. 194

నిరుంధంత మివాకాశం చకార మతిమాన్మతిమ్
కాయవృద్ధిం ప్రవేగం చ మమ దృష్ట్వైవ రాక్షసాః. 195

మయి కౌతూహలం కుర్యురితి మేనే మహాకపిః
తతశ్శరీరం సంక్షిప్య తన్మహీధరసన్నిభమ్. 196

పునః ప్రకృతి మాపేదే వీతమోహ ఇవాత్మవాన్
తద్రూప మతిసంక్షిప్య హనుమా న్ప్రకృతౌ స్థితః. 197

త్రీన్క్రమానివ విక్రమ్య బలివీర్యహరో హరిః
స చారునానావిధరూపధారీ
పరం సమాసాద్య సముద్రతీరమ్
పరైరశక్యః ప్రతిపన్నరూప
స్సమీక్షితాత్మా సమవేక్షితార్థః. 198

తత స్స లంబస్య గిరే స్సమృద్ధే
విచిత్రకూటే నిపపాత కూటే
సకేతకోద్దాలకనాళికేరే
మహాద్రికూట ప్రతిమో మహాత్మా. 199

తతస్తు సంప్రాప్య సముద్రతీరమ్
సమీక్ష్య లంకాం గిరివర్యమూర్ధ్ని

కపిస్తు తస్మిన్ నిపపాత పర్వతే
విధూయ రూపం వ్యథయ న్మృగద్విజాన్. 200

స సాగరం దానవపన్నగాయుతమ్
బలేన విక్రమ్య మహోర్మిమాలినమ్
నిపత్య తీరే చ మహోదధే స్తదా
దదర్శ లంకా మమరావతీ మివ. 201

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్,
శ్రీమత్సుందరకాండే ప్రథమస్సర్గః

అథ ద్వితీయస్సర్గః

స సాగర మానాధృష్య మతిక్రమ్య మహాబలః
త్రికూటశిఖరే లఙ్కాం స్థితాం స్వస్థో దదర్శహ. 1

తతః పాదపముక్తేన పుష్పవర్షేణ వీర్యవాన్
అభివృష్టః స్థిత స్తత్ర బభౌ పుష్పమయో యథా. 2

యోజనానాం శతం శ్రీమాం స్తీర్త్వాఽప్యుత్తమవిక్రమః
అనిశ్శ్వస న్కపి స్తత్ర న గ్లాని మధిగచ్ఛతి. 3

శతా న్యహం యోజనానాం క్రమేయం సుబహూ న్యపి
కిం పున స్సాగర స్యాన్తం సఙ్ఖ్యాతం శతయోజనమ్. 4

సతు వీర్యవతాం శ్రేష్ఠః ప్లవతా మపి చోత్తమః
జగామ వేగవాన్ లఙ్కాం లంఘయిత్వా మహోదధిమ్. 5

శాద్వలాని చ నీలాని గన్ధవన్తి వనాని చ
గండవంతి చ మధ్యేన జగామ నగవంతి చ. 6

శైలాంశ్చ తరుసంఛన్నాన్ వనరాజీశ్చ పుష్పితాః
అభిచక్రామ తేజస్వీ హనుమాన్ ప్లవగర్షభః. 7

స తస్మి న్నచలే తిష్ఠన్ వనా న్యుపవనాని చ
స నగాగ్రే చ తాం లంకాం దదర్శ పవనాత్మజః 8

సరళాన్ కర్ణికారాంశ్చ ఖర్జూరాంశ్చ సుపుష్పితాన్
ప్రియాళా న్ముచులిందాంశ్చ కుటజా న్కేతకా నపి. 9

ప్రియంగూన్ గంధపూర్ణాంశ్చ నీపాన్ సప్తచ్ఛదాం స్తథా
అసనాన్ కోవిదారాంశ్చ కరవీరాంశ్చ పుష్పితాన్. 10

పుష్పభారనిబద్ధాంశ్చ తథా ముకులితా నపి
పాదపాన్ విహగాకీర్ణాన్ పవనాధూతమస్తకాన్. 11

హంసకారండవాకీర్ణా వాపీః పద్మోత్పలాయుతాః
ఆక్రీడాన్ వివిధాన్ రమ్యాన్ వివిధాంశ్చ జలాశయాన్. 12

సంతతాన్ వివిధై ర్వృక్షై స్సర్వర్తు ఫలపుష్పితైః
ఉద్యానాని చ రమ్యాణి దదర్శ కపికుంజరః. 13

సమాసాద్య చ లక్ష్మీవాన్ లంకాం రావణపాలితామ్
పరిఘాభి స్సపద్మాభి స్సోత్పలాభి రలంకృతామ్. 14

సీతాపహరణార్థేన రావణేన సురక్షితామ్
సమంతా ద్విచరద్భిశ్చ రాక్షసై రుగ్రధన్విభిః. 15

కాంచనే నావృతాం రమ్యాం ప్రాకారేణ మహాపురీమ్
గృహైశ్చ గ్రహసంకాశై శ్శారదాంబుదసన్నిభైః. 16

పాండురాభిః ప్రతోళీభి రుచ్చాభి రభిసంవృతామ్
అట్టాలకశతాకీర్ణాం పతాకాధ్వజమాలినీమ్. 17

తోరణైః కాంచనై ర్దివ్యై ర్లతాపఙ్క్తివిచిత్రితైః
దదర్శ హనుమాన్ లంకాం దివి దేవపురీం యథా. 18

గిరిమూర్ధ్ని స్థితాం లంకాం పాండురై ర్భవనై శ్శుభైః
దదర్శ స కపిశ్రేష్ఠః పుర మాకాశగం యథా. 19

పాలితాం రాక్షసేంద్రేణ నిర్మితాం విశ్వకర్మణా
ప్లవమానా మివాకాశే దదర్శ హనుమా న్పురీమ్. 20

వప్రప్రాకారజఘనాం విపులామ్బునవామ్బరామ్
శతఘ్నీశూలకేశాన్తా మట్టాలకవతంసకామ్. 21

మనసేవ కృతాం లఙ్కాం నిర్మితాం విశ్వకర్మణా
ద్వార ముత్తర మాసాద్య చిన్తయామాస వానరః. 22

కైలాసశిఖర ప్రఖ్యా మాలిఖన్తీ మివామ్బరమ్
డీయమానా మివాకాశ ముచ్ఛ్రితై ర్భవనోత్తమైః. 23

సమ్పూర్ణాం రాక్షసై ర్ఘోరైర్నాగై ర్భోగవతీ మివ
అచిన్త్యాం సుకృతాం స్పష్టాం కుబేరాధ్యుషితాం పురా. 24

దంష్ట్రిభి ర్బహుభి శ్శూరై శ్శూలపట్టసపాణిభిః
రక్షితాం రాక్షసైర్ఘోరై ర్గుహా మాశీవిషై రివ. 25

తస్యాశ్చ మహతీం గుప్తిం సాగరం చ నిరీక్ష్య సః
రావణం చ రిపుం ఘోరం చింతయామాస వానరః. 26

ఆగత్యాపీహ హరయో భవిష్యంతి నిరర్థకాః
న హి యుద్ధేన వై లంకా శక్యా జేతుం సురైరపి. 27

ఇమాం తు విషమాం దుర్గాం లంకాం రావణపాలితాం
ప్రాప్యాపి స మహాబాహుః కిం కరిష్యతి రాఘవః. 28

అవకాశో న సాంత్వస్య రాక్షసే ష్వభిగమ్యతే
న దానస్య న భేదస్య నైవ యుద్ధస్య దృశ్యతే. 29

చతుర్ణా మేవ హి గతి ర్వానరాణాం మహాత్మనామ్
వాలిపుత్త్రస్య నీలస్య మమ రాజ్ఞశ్చ ధీమతః. 30

యావ జ్జానామి వైదేహీం యది జీవతివా నవా
తత్రైవ చింతయిష్యామి దృష్ట్వా తాం జనకాత్మజామ్. 31

తతస్స చింతయామాస ముహూర్తం కపికుంజరః
గిరిశృంగే స్థిత స్తస్మిన్ రామ స్యాభ్యుదయే రతః 32

అనేన రూపేణ మయా న శక్యా రక్షసాం పురీ
ప్రవేష్టుం రాక్షసై ర్గుప్తా క్రూరై ర్బలసమన్వితైః. 33

ఉగ్రౌజసో మహావీర్యా బలవంతశ్చ రాక్షసాః
వంచనీయా మయా సర్వే జానకీం పరిమార్గతా. 34

లక్ష్యాలక్ష్యేణ రూపేణ రాత్రౌ లంకాపురీ మయా
ప్రవేష్టుం ప్రాప్తకాలం మే కృత్యం సాధయితుం మహత్. 35

తాం పురీం తాదృశీం దృష్ట్వా దురాధర్షాం సురాసురైః
హనుమాన్ చింతయామాస వినిశ్శ్వస్య ముహుర్ముహుః. 36

కేనోపాయేన పశ్యేయం మైథిలీం జనకాత్మజామ్
అదృష్టో రాక్షసేంద్రేణ రావణేన దురాత్మనా. 37

న వినశ్యే త్కథం కార్యం రామస్య విదితాత్మనః
ఏకా మేకశ్చ పశ్యేయం రహితే జనకాత్మజామ్. 38

భూతా శ్చార్థా విపద్యంతే దేశకాలవిరోధితాః
విక్లబం దూతమాసాద్య తమ స్సూర్యోదయే యథా. 39

అర్థా నర్థాంతరే బుద్ధి ర్నిశ్చి తాఽపి న శోభతే
ఘాతయంతి హి కార్యాణి దూతాః పండితమానినః. 40

న వినశ్యే త్కథం కార్యం వైక్లబ్యం న కథం భవేత్
లంఘనం చ సముద్రస్య కథం ను న వృథా భవేత్. 41

మయి దృష్టే తు రక్షోభీ రామస్య విదితాత్మనః
భవే ద్వ్యర్థ మిదం కార్యం రావణా నర్థ మిచ్ఛతః. 42

నహి శక్యం క్వచి త్స్థాతు మవిజ్ఞాతేన రాక్షసైః
అపి రాక్షసరూపేణ కిముతాన్యేన కేనచిత్. 43

వాయురప్యత్ర నాజ్ఞాత శ్చరే దితి మతిర్మమ
న హ్యస్త్యవిదితం కించి ద్రాక్షసానాం బలీయసామ్. 44

ఇహాహం యది తిష్ఠామి స్వేన రూపేణ సంవృతః
వినాశ ముపయాస్యామి భర్తురర్థశ్చ హీయతే. 45

తదహం స్వేన రూపేణ రజన్యాం హ్రస్వతాం గతః
లంకా మభిపతిష్యామి రాఘవ స్యార్థసిద్ధయే. 46

రావణస్య పురీం రాత్రౌ ప్రవిశ్య సుదురాసదామ్
విచిన్వ న్భవనం సర్వం ద్రక్ష్యామి జనకాత్మజామ్. 47

ఇతి సంచింత్య హనుమాన్ సూర్యస్యా స్తమయం కపిః
ఆచకాంక్షే తదా వీరో వైదేహ్యా దర్శనోత్సుకః. 48

సూర్యే చాస్తం గతే రాత్రౌ దేహం సంక్షిప్య మారుతిః
పృషదంశకమాత్రస్స న్బభూ వాద్భుతదర్శనః. 49

ప్రదోషకాలే హనుమాం స్తూర్ణ ముత్ప్లుత్య వీర్యవా న్
ప్రవివేశ పురీం రమ్యాం సువిభక్త మహాపథామ్. 50

ప్రాసాదమాలావితతాం స్తంభైః కాంచనరాజతైః
శాతకుంభమయై ర్జాలై ర్గంధర్వనగరోపమామ్. 51

సప్తభౌమాష్టభౌమైశ్చ స దదర్శ మహాపురీమ్
తలై స్స్ఫాటికసంకీర్ణైః కార్తస్వరవిభూషితైః. 52

వైదూర్యమణిచిత్రైశ్చ ముక్తాజాలవిభూషితైః
తలై శ్శుశుభిరే తాని భవనా న్యత్ర రక్షసామ్. 53

కాంచనాని చ చిత్రాణి తోరణాని చ రక్షసామ్
లంకా ముద్యోతయామాసు స్సర్వత స్సమలంకృతామ్. 54

అచింత్యా మద్భుతాకారాం దృష్ట్వా లంకాం మహాకపిః
ఆసీ ద్విషణ్ణో హృష్టశ్చ వైదేహ్యా దర్శనోత్సుకః. 55

స పాండురోద్విద్ధ విమానమాలినీమ్
మహార్హజాంబూనద జాలతోరణామ్
యశస్వినీం రావణబాహుపాలితామ్
క్షపాచరై ర్భీమబలై స్సమావృతామ్. 56

చంద్రోఽపి సాచివ్య మివాస్య కుర్వన్
తారాగణై ర్మధ్యగతో విరాజన్
జ్యోత్స్నావితానేన వితత్య లోక
ముత్తిష్ఠతే నైకసహ స్రరశ్మిః 57

శంఖప్రభం క్షీరమృణాళవర్ణ
ముద్గచ్ఛమానం వ్యవభాసమానమ్
దదర్శ చంద్రం స హరిప్రవీరః
పోప్లూయమానం సరసీవ హంసమ్. 58

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహ స్రికాయాం, సంహితాయామ్,
శ్రీమత్సుందరకాండే ద్వితీయస్సర్గః.

అథ తృతీయస్సర్గః

స లంబశిఖరే లంబే లంబతోయదసన్నిభే
సత్త్వ మాస్థాయ మేధావీ హనుమా న్మారుతాత్మజః. 1

నిశి లంకాం మహాసత్త్వో వివేశ కపికుంజరః
రమ్యకానన తోయాఢ్యాం పురీం రావణపాలితామ్. 2

శారదాంబుధర ప్రఖ్యై ర్భవనై రుపశోభితామ్
సాగరోపమనిర్ఘోషాం సాగరానిలసేవితామ్. 3

సుపుష్టబలసంఘుష్టాం యథైవ విటపావతీమ్
చారుతోరణ నిర్యూహాం పాండుర ద్వారతోరణామ్. 4

భుజగాచరితాం గుప్తాం శుభాం భోగవతీ మివ
తాం స విద్యుద్ఘనాకీర్ణాం జ్యోతిర్మార్గనిషేవితామ్. 5

మందమారుతసంచారాం యథేంద్రస్యామరావతీమ్
శాతకుంభేన మహతా ప్రాకారే ణాభిసంవృతామ్. 6

కింకిణీజాలఘోషాభిః పతాకాభి రలంకృతామ్
ఆసాద్య సహసా హృష్టః ప్రాకార మభిపేదివాన్. 7

విస్మయావిష్టహృదయః పురీ మాలోక్య సర్వతః
జాంబూనదమయై ర్ద్వారై ర్వైదూర్యకృతవేదికైః. 8

వజ్రస్ఫటికముక్తాభి ర్మణికుట్టిమభూషితైః
తప్తహాటకనిర్వ్యూహై రాజతామలపాండురైః. 9

వైదూర్యకృతసోపానై స్స్ఫాటికాంతరపాంసుభిః
చారుసంజవనోపేతైః ఖమివోత్పతితై శ్శుభైః. 10

క్రౌంచబర్హిణసంఘుష్టై రాజహంసనిషేవితైః
తూర్యాభరణనిర్ఘోషై స్సర్వతః ప్రతినాదితామ్. 11

వస్వౌకసారాప్రతిమాం తాం వీక్ష్య నగరీం తతః
ఖమివోత్పతితుం కామాం జహర్ష హనుమాన్ కపిః. 12

తాం సమీక్ష్య పురీం రమ్యాం రాక్షసాధిపతే శ్శుభామ్
అనుత్తమా మృద్ధియుతాం చింతయామాస వీర్యవాన్. 13

నేయ మన్యేన నగరీ శక్యా ధర్షయితుం బలాత్
రక్షితా రావణబలై రుద్యతాయుధధారిభిః. 14

కుముదాంగదయో ర్వాపి సుషేణస్య మహాకపేః
ప్రసిద్ధేయం భవే ద్భూమి ర్మైందద్వివిదయో రపి. 15

వివస్వత స్తనూజస్య హరేశ్చ కుశపర్వణః
ఋక్షస్య కేతుమాలస్య మమ చైవ గతిర్భవేత్. 16

సమీక్ష్య తు మహాబాహూ రాఘవస్య పరాక్రమమ్
లక్ష్మణస్య చ విక్రాంత మభవ త్ప్రీతిమా న్కపిః. 17

తాం రత్నవసనోపేతాం కోష్ఠాగారావతంసకామ్
యంత్రాగారస్తనీమృద్ధాం ప్రమదామివ భూషితామ్. 18

తాం నష్టతిమిరాం దీప్తై ర్భాస్వరైశ్చ మహాగృహైః
నగరీం రాక్షసేంద్రస్య స దదర్శ మహాకపిః. 19

అథ సా హరిశార్దూలం ప్రవిశంతం మహాబలః
నగరీ స్వేన రూపేణ దదర్శ పవనాత్మజమ్. 20

సా తం హరివరం దృష్ట్వా లంకా రావణపాలితా
స్వయమేవోత్థితా తత్ర వికృతాననదర్శనా. 21

పురస్తాత్కపివర్యస్య వాయుసూనోరతిష్ఠత
ముంచమానా మహానాద మబ్రవీ త్పవనాత్మజమ్. 22

కస్త్వం కేన చ కార్యేణ ఇహ ప్రాప్తో వనాలయ
కథయస్వేహ యత్తత్త్వం యావత్ప్రాణా ధరంతి తే. 23

న శక్యం ఖల్వియం లంకా ప్రవేష్టుం వానర త్వయా
రక్షితా రావణబలై రభిగుప్తా సమంతతః. 24

అథ తామబ్రవీద్వీరో హనుమా నగ్రతస్థ్సితామ్
కథయిష్యామి తే తత్త్వం యన్మాం త్వం పరిపృచ్ఛసి. 25

కా త్వం విరూపనయనా పురద్వారేఽవతిష్ఠసి
కిమర్థం చాపి మాం రుద్ధ్వా నిర్భర్త్సయసి దారుణా. 26

హనుమద్వచనం శ్రుత్వా లంకా సా కామరూపిణీ
ఉవాచ వచనం క్రుద్ధా పరుషం పవనాత్మజమ్. 27

అహం రాక్షసరాజస్య రావణస్య మహాత్మనః
ఆజ్ఞాప్రతీక్షా దుర్ధర్షా రక్షామి నగరీమిమామ్. 28

న శక్యా మామవజ్ఞాయ ప్రవేష్టుం నగరీ త్వయా
అద్య ప్రాణైః పరిత్యక్తః స్వప్స్యసే నిహతో మయా. 29

అహం హి నగరీ లంకా స్వయమేవ ప్లవంగమ
సర్వతః పరిరక్షామి హ్యేతత్తే కథితం మయా. 30

లంకాయా వచనం శ్రుత్వా హనుమా న్మారుతాత్మజః
యత్నవాన్ స హరిశ్రేష్ఠః స్థితశ్శైల ఇవాపరః. 31

స తాం స్త్రీరూపవికృతాం దృష్ట్వా వానరపుంగవః
ఆబభాషేఽథ మేధావీ సత్త్వవాన్ ప్లవగర్షభః. 32

ద్రక్ష్యామి నగరీం లంకాం సాట్టప్రాకారతోరణామ్
ఇత్యర్థమిహ సంప్రాప్తః పరం కౌతూహలం హి మే. 33

వనాన్యుపవనానీహ లంకాయాః కాననాని చ
సర్వతో గృహముఖ్యాని ద్రష్టు మాగమనం హి మే. 34

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా లంకా సా కామరూపిణీ
భూయ ఏవ పునర్వాక్యం బభాషే పరుషాక్షరమ్. 35

మా మనిర్జిత్య దుర్బుద్ధే రాక్షసేశ్వరపాలితామ్
న శక్యమద్య తే ద్రష్టుం పురీయం వానరాధమ. 36

తతస్స కపిశార్దూల స్తామువాచ నిశాచరీమ్
దృష్ట్వా పురీ మిమాం భద్రే పునర్యాస్యే యథాగతమ్. 37

తతః కృత్వా మహానాదం సావై లంకా భయావహమ్
తలేన వానర శ్రేష్ఠం తాడయామాస వేగితా. 38

తతస్స కపిశార్దూలో లంకయా తాడితో భృశమ్
ననాద సుమహానాదం వీర్యవాన్ పవనాత్మజః. 39

తతస్సంవర్తయామాస వామహస్తస్య సోఽంగులీః
ముష్టినాఽభిజఘానైనాం హనుమాన్ క్రోధమూర్ఛితః. 40

స్త్రీ చేతి మన్యమానేన నాతిక్రోధ స్స్వయం కృతః
సా తు తేన ప్రహారేణ విహ్వలాంగీ నిశాచరీ. 41

పపాత సహసా భూమౌ వికృతాననదర్శనా
తతస్తు హనుమాన్ప్రాజ్ఞస్తాం దృష్ట్వా వినిపాతితామ్. 42

కృపాం చకార తేజస్వీ మన్యమానః స్త్రియం తు తామ్
తతో వైభృశసంవిగ్నా లంకా సా గద్గదాక్షరమ్. 43

ఉవాచాగర్వితం వాక్యం హనూమంతం ప్లవంగమమ్
ప్రసీద సుమహాబాహో త్రాయస్వ హరిసత్తమ. 44

సమయే సౌమ్య తిష్ఠంతి సత్త్వవంతో మహాబలాః
అహం తు నగరీ లంకా స్వయమేవ ప్లవంగమ. 45

నిర్జితాహం త్వయా వీర విక్రమేణ మహాబల
ఇదం తు తథ్యం శృణు వై బ్రువంత్యా మే హరీశ్వర. 46

స్వయంభువా పురా దత్తం వరదానం యథా మమ
యదా త్వాం వానరః కశ్చి ద్విక్రమా ద్వశ మానయేత్. 47

తదా త్వయా హి విజ్ఞేయం రక్షసాం భయ మాగతమ్
స హి మే సమయ స్సౌమ్య ప్రాప్తోఽద్య తవ దర్శనాత్. 48

స్వయంభువిహిత స్సత్యో న తస్యాస్తి వ్యతిక్రమః
సీతానిమిత్తం రాజ్ఞస్తు రావణస్య దురాత్మనః. 49

రక్షసాం చైవ సర్వేషాం వినాశ స్సముపాగతః
తత్ప్రవిశ్య హరిశ్రేష్ఠ పురీం రావణపాలితామ్. 50

విధత్స్వ సర్వకార్యాణి యాని యానీహ వాంఛసి
ప్రవిశ్య శాపోపహతాం హరీశ్వర
శ్శుభాం పురీం రాక్షసముఖ్యపాలితామ్
యదృచ్ఛయా త్వం జనకాత్మజాం సతీమ్
విమార్గ సర్వత్ర గతో యథాసుఖమ్. 51

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే తృతీయస్సర్గః.

అథ చతుర్థస్సర్గః

స నిర్జిత్య పురీం శ్రేష్ఠాం లంకాం తాం కామరూపిణీం
విక్రమేణ మహాతేజా హనూమాన్కపిసత్తమః. 1

అద్వారేణ మహాబాహుః ప్రాకారమభిపుప్లువే
ప్రవిశ్య నగరీం లంకాం కపిరాజహితంకరః. 2

చక్రేఽథ పాదం సవ్యం చ శత్రూణాం స తు మూర్ధని
ప్రవిష్ట స్సత్త్వసంపన్నో నిశాయాం మారుతాత్మజః. 3

స మహాపథమాస్థాయ ముక్తాపుష్పవిరాజితమ్
తతస్తు తాం పురీం లంకాం రమ్యామభియయౌ కపిః. 4

హసితోత్కృష్టనినదై స్తూర్యఘోషపురస్సరైః
వజ్రాంకుశనికాశైశ్చ వజ్రజాలవిభూషితైః. 5

గృహమేఘైః పురీ రమ్యా బభాసే ద్యౌ రివాంబుదైః
ప్రజజ్వాల తదా లంకా రక్షోగణగృహై శ్శుభైః. 6

సితాభ్రసదృశైశ్చిత్రైః పద్మస్వస్తికసంస్థితైః
వర్ధమానగృహై శ్చాపి సర్వత స్సువిభూషితా. 7

తాం చిత్రమాల్యాభరణాం కపిరాజహితంకరః
రాఘవార్థం చరన్ శ్రీమాన్ దదర్శ చ ననంద చ. 8

భవనాద్భవనం గచ్ఛన్ దదర్శ పవనాత్మజః
వివిధాకృతిరూపాణి భవనాని తతస్తతః. 9

శుశ్రావ మధురం గీతం త్రిస్థానస్వరభూషితం
స్త్రీణాం మదసమృద్ధానాం దివి చాప్సరసామివ. 10

శుశ్రావ కాంచీనినదం నూపురాణాం చ నిస్స్వనం
సోపాననినదాంశ్చైవ భవనేషు - మహాత్మనామ్. 11

ఆస్ఫోటితవినాదాంశ్చ క్ష్వేళితాంశ్చ తతస్తతః
శుశ్రావ జపతాం తత్ర మంత్రాన్ రక్షోగృహేషు వై. 12

స్వాధ్యాయనిరతాంశ్చైవ యాతుధానాన్ దదర్శ సః
రావణ స్తవసంయుక్తాన్ గర్జతో రాక్షసానపి. 13

రాజమార్గం సమావృత్య స్థితం రక్షో బలం మహత్
దదర్శ మధ్యమే గుల్మే రావణస్య చరా న్బహూన్. 14

దీక్షితాన్ జటిలాన్ ముండాన్ గోజినాంబరవాససః
దర్భముష్టిప్రహరణా నగ్నికుండాయుధాం స్తథా. 15

కూటముద్గరపాణీంశ్చ దండాయుధ ధరానపి
ఏకాక్షా నేకకర్ణాంశ్చ లంబోదరపయోధరాన్. 16

కరాళాన్ భుగ్నవక్త్రాంచ వికటాన్ వామనాం స్తథా
ధన్వినః ఖడ్గినశ్చైవ శతఘ్నీ ముసలాయుధాన్. 17

పరిఘోత్తమహస్తాంశ్చ విచిత్ర కవచోజ్జ్వలాన్
నాతిస్థూలా న్నాతికృశాన్ నాతిదీర్ఘాతిహ్రస్వకాన్. 18

నాతిగౌరా న్నాతికృష్ణా న్నాతికుబ్జా న్న వామనాన్
విరూపాన్ బహురూపాంశ్చ సురూపాంశ్చ సువర్చసః. 19

ధ్వజీన్ పతాకినశ్చైవ దదర్శ వివిధాయుధాన్
శక్తివృక్షాయుధాంశ్చైవ పట్టిపాశనిధారిణః. 20

క్షేపణీపాశహస్తాంశ్చ దదర్శ స మహాకపిః
స్రగ్విణ స్త్వనులిప్తాంశ్చ వరాభరణభూషితాన్. 21

నానావేషసమాయుక్తాన్ యథా స్వైరగతాన్ బహూన్
తీక్ష్ణశూలధరాంశ్చైవ వజ్రిణశ్చ మహాబలాన్. 22

శతసాహస్ర మవ్యగ్ర మారక్షం మధ్యమం కపిః
రక్షోధిపతినిర్దిష్టం దదర్శాంతఃపురాగ్రతః. 23

స తదా తద్గృహం దృష్ట్వా మహాహాటకతోరణమ్
రాక్షసేంద్రస్య విఖ్యాతమద్రి మూర్ధ్ని ప్రతిష్ఠితమ్. 24

పుండరీకావతంసాభిః పరిఘాభి రలంకృతమ్
ప్రాకారావృత మత్యంతం దదర్శ స మహాకపిః. 25

త్రివిష్టపనిభం దివ్యం దివ్యనాదవినాదితమ్
వాజిహేషితసంఘుష్టం నాదితం భూషణై స్తథా. 26

రథై ర్యానై ర్విమానై శ్చ తథా హయగజై శ్శుభైః
వారణైశ్చ చతుర్దంతై శ్శ్వేతాభ్రనిచయోపమైః. 27

భూషితం రుచిరద్వారం మత్తైశ్చ మృగపక్షిభిః
రక్షితం సుమహావీర్యై ర్యాతుధానై స్సహస్రశః. 28

రాక్షసాధిపతే ర్గుప్త మావివేశ మహాకపిః
స హేమజాంబూనదచక్రవాళమ్
మహార్హముక్తామణిభూషితాంతమ్
పరార్థ్యకాలాగరుచందనాక్తమ్
స రావణాంతఃపుర మావివేశ. 29

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే చతుర్థస్సర్గః.

అథ పంచమస్సర్గః

తతస్స మధ్యంగత మంశుమంతమ్
జ్యోత్స్నావితానం మహదుద్వమంతమ్
దదర్శ ధీమాన్ దివి భానుమంతమ్
గోష్ఠే వృషం మత్తమివ భ్రమంతమ్. 1

లోకస్య పాపాని వినాశయంతమ్
మహోదధిం చాపి సమేధయంతమ్

భూతాని సర్వాణి విరాజయంతమ్
దదర్శ శీతాంశు మథాభియాంతమ్. 2

యా భాతి లక్ష్మీ ర్భువి మందరస్థా
తథా ప్రదోషేషు చ సాగరస్థా
తథైవ తోయేషు చ పుష్కరస్థా
రరాజ సా చారునిశాకరస్థా. 3

హంసో యథా రాజతపంజరస్థ
స్సింహో యథా మందరకన్దరస్థః
వీరో యథా గర్వితకుంజరస్థ
శ్చంద్రోఽపి బభ్రాజ తథాంబరస్థః 4

స్థితః కకుద్మానివ తీక్ష్ణశృంగో
మహాచల శ్శ్వేత ఇవోచ్చశృంగః
హస్తీవ జాంబూనదబద్ధశృంగో
రరాజ చంద్రః పరిపూర్ణశృంగః. 5

వినష్టశీతాంబుతుషారపంకో
మహాగ్రహగ్రాహవినష్టపంకః
ప్రకాశలక్ష్మ్యాశ్రయనిర్మలాంకో
రరాజ చంద్రో భగవాన్ శశాంకః. 6

శిలాతలం ప్రాప్య యథా మృగేంద్రో
మహారణం ప్రాప్య యథా గజేంద్రః
రాజ్యం సమాసాద్య యథా నరేంద్ర
స్తథా ప్రకాశో విరరాజ చంద్రః. 7

ప్రకాశచంద్రోదయనష్టదోషః
ప్రవృత్తరక్షఃపిశితాశదోషః
రామాభిరామేరితచిత్తదోషః
స్వర్గప్రకాశో భగవాన్ ప్రదోషః. 8

తంత్రీస్వనాః కర్ణసుఖాః ప్రవృత్తాః
స్వపంతి నార్యః పతిభి స్సువృత్తాః
నక్తంచరా శ్చాపి తథా ప్రవృత్తా
విహర్తు మత్యద్భుతరౌద్రవృత్తాః 9

మత్తప్రమత్తాని సమాకులాని.
రథాశ్వభద్రాసనసంకులాని
వీరశ్రియా చాపి సమాకులాని
దదర్శ ధీమాన్ స కపిః కులాని. 10

పరస్పరం చాధిక మాక్షిపంతి
భుజాంశ్చ పీనా నధినిక్షిపంతి
మత్తప్రలాపా నధివిక్షిపంతి
మత్తాని చాన్యోన్య మధిక్షిపంతి. 11

రక్షాంసి వక్షాంసి చ విక్షిపంతి
గాత్రాణి కాంతాసు చ విక్షిపంతి
రూపాణి చిత్రాణి చ విక్షిపంతి
దృఢాని చాపాని చ విక్షిపంతి. 12

దదర్శ కాంతాశ్చ సమాలభంత్య
స్తథా పరా స్తత్ర పున స్స్వపంత్యః
సురూపవక్త్రాశ్చ తథా హసంత్యః
క్రుద్ధాః పరాశ్చాపి వినిశ్శ్వసంత్యః. 13

మహాగజై శ్చాపి తథా నదద్భి
స్సుపూజితైశ్చాపి తథా సుసద్భిః
రరాజ వీరైశ్చ వినిశ్శ్వసద్భి
ర్హ్రదో భుజంగై రివ నిశ్శ్వసద్భిః. 14

బుద్ధిప్రధానాన్ రుచిరాభిధానాన్
సంశ్రద్దధానాన్ జగతః ప్రధానాన్

నానావిధానాన్ రుచిరాభిధానాన్
దదర్శ తస్యాం పురి యాతుధానాన్. 15

ననంద దృష్ట్వా స చ తాన్ సురూపాన్
నానాగుణా నాత్మగుణానురూపాన్
విద్యోతమానా న్స తదానురూపాన్
దదర్శ కాంశ్చిచ్చ పునర్విరూపాన్. 16

తతో వరార్హా స్సువిశుద్ధభావా
స్తేషాం స్త్రియ స్తత్ర మహానుభావాః
ప్రియేషు పానేషు చ సక్తభావా
దదర్శ తారా ఇవ సుప్రభావాః. 17

శ్రియా జ్వలంతీ స్త్రపయోపగూఢా
నిశీథకాలే రమణోపగూఢాః
దదర్శ కాశ్చి త్ప్రమదోపగూఢాః
యథా విహంగాః కుసుమోపగూఢాః. 18

అన్యాః పున ర్హర్మ్యతలోపవిష్టా
స్తత్ర ప్రియాంకేషు సుఖోపవిష్టాః
భర్తుః ప్రియా ధర్మపరా నివిష్టా
దదర్శ ధీమా న్మదనాభివిష్టాః. 19

అప్రావృతాః కాంచనరాజివర్ణాః
కాశ్చి త్పరార్ధ్యా స్తపనీయవర్ణాః
పునశ్చ కాశ్చి చ్ఛశలక్ష్మవర్ణాః
కాంతప్రహీణా రుచిరాంగవర్ణాః. 20

తతః ప్రియా న్ప్రాప్య మనోభిరామాః
సుప్రీతియుక్తాః ప్రసమీక్ష్య రామాః
గృహేషు హృష్టాః పరమాభిరామాః
హరిప్రవీర స్స దదర్శ రామాః. 21

చంద్రప్రకాశాశ్చ హి వక్త్రమాలాః
వక్రాక్షిపక్ష్మాశ్చ సునేత్రమాలాః
విభూషణానాం చ దదర్శ మాలా
శ్శతహ్రదానామివ చారుమాలాః. 22

న త్వేవ సీతాం పరమాభిజాతామ్
పథి స్థితే రాజకులే ప్రజాతామ్
లతాం ప్రఫుల్లా మివ సాధుజాతామ్
దదర్శ తన్వీం మనసాభిజాతామ్. 23

సనాతనే వర్త్మని సన్నివిష్టామ్
రామేక్షణాం తాం మదనాభివిష్టామ్
భర్తు ర్మన శ్శ్రీమదనుప్రవిష్టామ్
స్త్రీభ్యో వరాభ్యశ్చ సదా విశిష్టామ్. 24

ఉష్ణార్దితాం సానుసృతాస్రకంఠీమ్
పురా వరార్హోత్తమనిష్కకంఠీమ్
సుజాతపక్ష్మామభిరక్తకంఠీమ్
వనే ప్రనృత్తామివ నీలకంఠీమ్. 25

అవ్యక్త రేఖా మివ చంద్రరేఖామ్
పాంసుప్రదిగ్ధా మివ హేమరేఖామ్
క్షతప్రరూఢా మివ బాణరేఖామ్
వాయుప్రభిన్నా మివ మేఘరేఖామ్. 26

సీతా మపశ్య న్మనుజేశ్వరస్య
రామస్య పత్నీం వదతాం వరస్య
బభూవ దుఃఖాభిహత శ్చిరస్య
ప్లవంగమో మంద ఇవాచిరస్య. 27

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే పంచమస్సర్గః.

అథ షష్ఠస్సర్గః

స నికామం విమానేషు విషణ్ణః కామరూపధృత్
విచచార పున ర్లంకాం లాఘవేన సమన్వితః. 1

ఆససాదాథ లక్ష్మీవా న్రాక్షసేంద్రనివేశనమ్
ప్రాకారే ణార్కవర్ణేన భాస్వరే ణాభిసంవృతమ్. 2

రక్షితం రాక్షసై ర్ఘోరై స్సింహై రివ మహద్వనమ్
సమీక్షమాణో భవనం చకాశే కపికుంజరః. 3

రూప్యకోపహితై శ్చిత్రై స్తోరణై ర్హేమభూషితైః
విచిత్రాభిశ్చ కక్ష్యాభి ర్ద్వారైశ్చ రుచిరై ర్వృతమ్. 4

గజాస్థితై ర్మహామాత్రై శ్శూరైశ్చ విగతశ్రమైః
ఉపస్థిత మసంహార్యై ర్హయై స్స్యందనయాయిభిః. 5

సింహవ్యాఘ్రతనుత్రాణై ర్దాంతకాంచనరాజతైః
ఘోషవద్భి ర్విచిత్రైశ్చ సదా విచరితం రథైః 6

బహురత్నసమాకీర్ణం పరార్ధ్యాసనభాజనం
మహారథసమావాసం మహారథమహాస్వనమ్. 7

దృశ్యైశ్చ పరమోదారై స్తై స్తైశ్చ మృగపక్షిభిః
వివిధై ర్బహుసాహస్రైః పరిపూర్ణం సమంతతః. 8

వినీతై రంతపాలైశ్చ రక్షోభిశ్చ సురక్షితమ్
ముఖ్యాభిశ్చ వరస్త్రీభిః పరిపూర్ణం సమంతతః. 9

ముదితప్రమదారత్నం రాక్షసేంద్రనివేశనమ్
వరాభరణసంహ్రాదై స్సముద్రస్వననిస్స్వనమ్. 10

తద్రాజగుణసంపన్నం ముఖ్యై శ్చాగరుచందనైః
మహాజనై స్సమాకీర్ణం సింహై రివ మహద్వనమ్. 11

భేరీమృదంగాభిరుతం శంఖఘోషనినాదితమ్
నిత్యార్చితం పర్వహుతం పూజితం రాక్షసైః సదా. 12

సముద్రమివ గంభీరం సముద్రమివ నిస్స్వనమ్
మహాత్మనో మహద్వేశ్మ మహారత్నపరిచ్ఛదమ్. 13

మహారత్నసమాకీర్ణం దదర్శ స మహాకపిః
విరాజమానం వపుషా గజాశ్వరథసంకులమ్. 14

లంకాభరణ మిత్యేవ సోఽమన్యత మహాకపిః
చచార హనుమాంస్తత్ర రావణస్య సమీపతః. 15

గృహా ద్గృహం రాక్షసానా ముద్యానాని చ వానరః
వీక్షమాణో హ్యసంత్రస్తః ప్రాసాదాంశ్చ చచార సః. 16

అవప్లుత్య మహావేగః ప్రహస్తస్య నివేశనమ్
తతోఽన్య త్పుప్లువే వేశ్మ మహాపార్శ్వస్య వీర్యవాన్. 17

అథ మేఘప్రతీకాశం కుంభకర్ణనివేశనమ్
విభీషణస్య చ తథా పుప్లువే స మహాకపిః. 18

మహోదరస్య చ గృహం విరూపాక్షస్య చైవ హి
విద్యుజ్జిహ్వస్య భవనం విద్యున్మాలే స్తథైవ చ. 19

వజ్రదంష్ట్రస్య చ తథా పుప్లువే స మహాకపిః
శుకస్య చ మహాతేజా స్సారణస్య చ ధీమతః. 20

తథా చేంద్రజితో వేశ్మ జగామ హరియూథపః
జంబుమాలే స్సుమాలేశ్చ జగామ హరిసత్తమః. 21

రశ్మి కేతోశ్చ భవనం సూర్యశత్రోస్తథైవ చ
వజ్రకాయస్య చ తథా పుప్లువే స మహాకపిః. 22

ధూమ్రాక్షస్య చ సంపాతే ర్భవనం మారుతాత్మజః
విద్యుద్రూపస్య భీమస్య ఘనస్య విఘనస్య చ. 23

శుకనాసస్య వక్రస్య శఠస్య వికటస్య చ
బ్రహ్మకర్ణస్య దంష్ట్రస్య రోమశస్య చ రక్షసః. 24

యుద్ధోన్మత్తస్య మత్తస్య ధ్వజగ్రీవస్య నాదినః
విద్యుజ్జిహ్వేంద్రజిహ్వానాం తథా హస్తిముఖస్య చ. 25

కరాళస్య పిశాచస్య శోణితాక్షస్య చైవహి
క్రమమాణః క్రమేణైవ హనుమా న్మారుతాత్మజః. 26

తేషు తేషు మహార్హేషు భవనేషు మహాయశాః
తేషా మృద్ధిమతా మృద్ధిం దదర్శ స మహాకపిః. 27

సర్వేషాం సమతిక్రమ్య భవనాని సమంతతః
ఆససాదాథ లక్ష్మీవా న్రాక్షసేంద్రనివేశనమ్. 28

రావణ స్యోపశాయిన్యో దదర్శ హరిసత్తమః
విచర న్హరిశార్దూలో రాక్షసీ ర్వికృతేక్షణాః. 29

శూలముద్గరహస్తాశ్చ శక్తితోమరధారిణీః
దదర్శ వివిధా న్గుల్మా న్తస్య రక్షఃపతేర్గృహే. 30

రాక్షసాంశ్చ మహాకాయా న్నానా ప్రహరణోద్యతా న్
రక్తా న్శ్వేతా న్సితాంశ్చైవ హరీంశ్చాపి మహాజవా న్. 31

కులీనా న్రూపసంపన్నా న్గజా న్పరగజారుజా న్
నిష్ఠితా న్గజశిక్షాయా మైరావతసమా న్యుధి. 32

నిహంతౄ న్పరసైన్యానాం గృహే తస్మి న్దదర్శ సః
క్షరతశ్చ యథా మేఘాన్ స్రవతశ్చ యథా గిరీన్. 33

మేఘస్తనితనిర్ఘోషా న్దుర్ధర్షా న్సమరే పరైః
సహస్రం వాహినీ స్తత్ర జాంబూనదపరిష్కృతాః. 34

హేమజాలపరిచ్ఛన్నా స్తరుణాదిత్య సన్నిభాః
దదర్శ రాక్షసేంద్రస్య రావణస్య నివేశనే. 35

శిబికా వివిధాకారా స్స కపి ర్మారుతాత్మజః
లతాగృహాణి చిత్రాణి చిత్రశాలాగృహాణి చ. 36

క్రీడాగృహాణి చాన్యాని దారుపర్వతకానపి
కామస్య గృహకం రమ్యం దివాగృహక మేవ చ. 37

దదర్శ రాక్షసేంద్రస్య రావణస్య నివేశనే
సమందరగిరిప్రఖ్యం మయూరస్థానసంకులమ్. 38

ధ్వజయష్టిభి రాకీర్ణం దదర్శ భవనోత్తమమ్
అనేకరత్నసంకీర్ణం నిధిజాలం సమంతతః. 39

ధీరనిష్ఠితకర్మాంతం గృహం భూతపతే రివ
అర్చిర్భిశ్చాపి రత్నానాం తేజసా రావణస్య చ. 40

విరరాజాథ తద్వేశ్మ రశ్మిమానివ రశ్మిభిః
జాంబూనదమయాన్యేవ శయనా న్యాసనాని చ. 41

భాజనాని చ ముఖ్యాని దదర్శ హరియూథపః
మధ్వాసవకృతక్లేదం మణిభాజనసంకులమ్. 42

మనోరమ మసంబాధం కుబేరభవనం యథా
నూపురాణాం చ ఘోషేణ కాంచీనాం నినదేన చ. 43

మృదంగతలఘోషైశ్చ ఘోషవద్భి ర్వినాదితమ్
ప్రాసాదసంఘాతయుతం స్త్రీరత్నశతసంకులమ్. 44

సువ్యూఢకక్ష్యం హనుమా న్ప్రవివేశ మహాగృహమ్

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే షష్ఠస్సర్గః

అథ సప్తమస్సర్గః

స వేశ్మజాలం బలవాన్ దదర్శ
వ్యాసక్తవైదూర్యసువర్ణజాలమ్
యథా మహత్ప్రావృషి మేఘజాలమ్
విద్యుత్పినద్ధం సవిహంగజాలమ్. 1

నివేశనానాం వివిధాశ్చ శాలాః
ప్రధానశంఖాయుధచాపశాలాః
మనోహరాశ్చాపి పునర్విశాలాః
దదర్శ వేశ్మాద్రిషు చంద్రశాలాః. 2

గృహాణి నానావసురాజితాని
దేవాసురైశ్చాపి సుపూజితాని
సర్వైశ్చ దోషైః పరివర్జితాని
కపి ర్దదర్శ స్వబలార్జితాని. 3

తాని ప్రయత్నాభిసమాహితాని
మయేన సాక్షాదివ నిర్మితాని
మహీతలే సర్వగుణోత్తరాణి
దదర్శ లంకాధిపతే ర్గృహాణి. 4

తతో దద ర్శోచ్ఛ్రితమేఘరూపమ్
మనోహరం కాంచనచారురూపమ్
రక్షోఽధిప స్యాత్మబలానురూపమ్
గృహోత్తమం హ్యప్రతిరూపరూపమ్. 5

మహీతలే స్వర్గమివ ప్రకీర్ణమ్
శ్రియా జ్వలంతం బహురత్నకీర్ణమ్
నానాతరూణాం కుసుమావకీర్ణమ్
గిరే రివాగ్రం రజసావకీర్ణమ్. 6

నారీప్రవేకైరివ దీప్యమానమ్
తటిద్భి రంభోదవ దర్శ్యమానమ్
హంసప్రవేకైరివ వాహ్యమానమ్
శ్రియా యుతం ఖే సుకృతాం విమానమ్. 7

యథా నగాగ్రం బహుధాతుచిత్రమ్
యథా నభశ్చ గ్రహచంద్రచిత్రమ్
దదర్శ యుక్తీకృతమేఘచిత్రమ్
విమానరత్నం బహురత్నచిత్రమ్. 8

మహీ కృతా పర్వతరాజిపూర్ణా
శైలాః కృతా వృక్షవితానపూర్ణాః
వృక్షాః కృతాః పుష్పవితానపూర్ణాః
పుష్పం కృతం కేసరపత్రపూర్ణమ్. 9

కృతాని వేశ్మానిచ పాండురాణి
తథా సుపుష్పాణ్యపి పుష్కరాణి
పునశ్చ పద్మాని సకేసరాణి
ధన్యాని చిత్రాణి తథా వనాని. 10

పుష్పాహ్వయం నామ విరాజమానమ్
రత్నప్రభాభిశ్చ వివర్ధమానమ్
వేశ్మోత్తమానా మపి చోచ్చమానమ్
మహాకపి స్తత్ర మహావిమానమ్. 11

కృతాశ్చ వైడూర్యమయా విహంగాః
రూప్యప్రవాళైశ్చ తథా విహంగాః
చిత్రాశ్చ నానావసుభి ర్భుజంగాః
జాత్యానురూపా స్తురగా శ్శుభాంగాః. 12

ప్రవాళజాంబూనదపుష్పపక్షా
స్సలీల మావర్జితజిహ్మపక్షాః

కామస్య సాక్షాదివ భాంతి పక్షాః
కృతా విహంగా స్సుముఖా స్సుపక్షాః. 13

నియుజ్యమానాస్తు గజా స్సుహస్తా
స్స కేసరా శ్చోత్పలపత్రహస్తాః
బభూవ దేవీ చ కృతా సుహస్తా
లక్ష్మీ స్తథా పద్మిని పద్మహస్తా. 14

ఇతీవ తద్గృహమభిగమ్య శోభనమ్
సవిస్మయో నగమివ చారు శోభనమ్
పునశ్చ తత్పరమసుగంధి సుందరమ్
హిమాత్యయే నగమివ చారుకందరమ్. 15

తతస్స తాం కపి రభిపత్య పూజితామ్
చరన్ పురీం దశముఖ బాహుపాలితామ్
అదృశ్యతాం జనకసుతాం సుపూజితామ్
సుదుఃఖితః పతిగుణవేగవర్జితామ్. 16

తత స్సదాబహువిధభావితాత్మనః
కృతాత్మనో జనకసుతాం సువర్త్మనః
అపశ్యతోఽభవ దతిదుఃఖితం మన
స్సుచక్షుషః ప్రవిచరతో మహాత్మనః. 17

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే సప్తమస్సర్గః.

అథ అష్టమస్సర్గః

స తస్య మధ్యే భవనస్య సంస్థితమ్
మహద్విమానం మణివజ్రచిత్రితమ్
ప్రతప్తజాంబూనదజాలకృత్రిమమ్
దదర్శ వీరః పవనాత్మజః కపిః. 1

తదప్రమేయా ప్రతికారకృత్రిమమ్
కృతం స్వయం సాధ్వితి విశ్వకర్మణా
దివం గతం వాయుపథప్రతిష్ఠితమ్
వ్యరాజతాఽఽదిత్య పథస్య లక్ష్మవత్. 2

న తత్ర కించి న్న కృతం ప్రయత్నతో
న తత్ర కించి న్న మహార్హరత్నవత్
నతే విశేషా నియతా స్సురేష్వపి
న తత్ర కించి న్న మహావిశేషవత్. 3

తపస్సమాధానపరాక్రమార్జితమ్
మనస్సమాధానవిచారచారిణమ్
అనేకసంస్థానవిశేషనిర్మితమ్
తత స్తత స్తుల్య విశేషదర్శనమ్. 4

మన స్సమాధాయ తు శీఘ్రగామినమ్
దురావరం మారుతతుల్యగామినమ్
మహాత్మనాం పుణ్యకృతాం మహర్ధినామ్
యశస్వినా మగ్ర్యముదా మివాలయమ్. 5

విశేషమాలంబ్య విశేషసంస్థితమ్
విచిత్రకూటం బహుకూటమండితమ్
మనోభిరామం శరదిందునిర్మలమ్
విచిత్రకూటం శిఖరం గిరే ర్యథా. 6

వహంతి యం కుండలశోభితాననాః
మహాశనా వ్యోమచరా నిశాచరాః
వివృత్త విధ్వస్త విశాలలోచనాః
మహాజవా భూతగణా స్సహస్రశః. 7

వసంతపుష్పోత్కరచారుదర్శనమ్
వసంతమాసా దపి కాంతదర్శనమ్

స పుష్పకం తత్ర విమాన ముత్తమమ్
దదర్శ తద్వానరవీరసత్తమః 8

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరాకాండే అష్టమస్సర్గః.

అథ నవమస్సర్గః

తస్యాలయవరిష్ఠస్య మధ్యే విపుల మాయతమ్
దదర్శ భవన శ్రేష్ఠం హనూమా న్మారుతాత్మజః. 1

అర్ధయోజనవిస్తీర్ణ మాయతం యోజనం హి తత్
భవనం రాక్షసేంద్రస్య బహుప్రాసాదసంకులమ్. 2

మార్గమాణస్తు వైదేహీం సీతా మాయతలోచనామ్
సర్వతః పరిచక్రామ హనూమా నరిసూదనః 3

ఉత్తమం రాక్షసావాసం హనుమా నవలోకయన్
ఆససాదాథ లక్ష్మీవాన్ రాక్షసేంద్రనివేశనమ్. 4

చతుర్విషాణై ర్ద్విరదై స్త్రివిషాణై స్తథైవ చ
పరిక్షిప్త మసంబాధం రక్ష్యమాణ ముదాయుధైః. 5

రాక్షసీభిశ్చ పత్నీభీ రావణస్య నివేశనమ్
ఆహృతాభిశ్చ విక్రమ్య రాజకన్యాభి రావృతమ్. 6

తన్నక్రమకరాకీర్ణం తిమింగిలఝషాకులమ్
వాయువేగసమాధూతం పన్నగై రివ సాగరమ్. 7

యా హి వైశ్రవణే లక్ష్మీ ర్యా చేంద్రే హరివాహనే
సా రావణగృహే సర్వా నిత్య మేవానపాయినీ. 8

యా చ రాజ్ఞః కుబేరస్య యమస్య వరుణస్య చ
తాదృశీ తద్విశిష్టా వా ఋద్ధీ రక్షోగృహే ష్విహ. 9

తస్య హర్మ్యస్య మధ్యస్థం వేశ్మ చాన్య త్సునిర్మితమ్
బహునిర్వ్యూహసంకీర్ణం దదర్శ పవనాత్మజః. 10

బ్రహ్మణోఽర్థే కృతం దివ్యం దివి యద్విశ్వకర్మణా
విమానం పుష్పకం నామ సర్వరత్న విభూషితమ్. 11

పరేణ తపసా లేభే యత్కుబేరః పితామహాత్
కుబేర మోజసా జిత్వా లేభే తద్రాక్షసేశ్వరః. 12

ఈహామృగసమాయుక్తైః కార్తస్వరహిరణ్మయైః
సుకృతై రాచితం స్తంభైః ప్రదీప్త మివ చ శ్రియా. 13

మేరుమందరసంకాశై రుల్లిఖద్భి రివాంబరమ్
కూటాగారై శ్శుభాకారై స్సర్వత స్సమలంకృతమ్. 14

జ్వలనార్క ప్రతీకాశం సుకృతం విశ్వకర్మణా
హేమసోపానసంయుక్తం చారుప్రవరవేదికమ్. 15

జాలవాతాయనై ర్యుక్తం కాంచనై స్స్ఫాటికైరపి
ఇంద్రనీల మహానీల మణిప్రవరవేదికమ్. 16

విద్రుమేణ విచిత్రేణ మణిభిశ్చ మహాధనైః
నిస్తులాభిశ్చ ముక్తాభిస్తలే నాభివిరాజితమ్ 17

చందనేన చ రక్తేన తపనీయనిభేవ చ
సుపుణ్యగంధినా యుక్త మాదిత్యతరుణోపమమ్. 18

కూటాగారై ర్వరాకారై ర్వివిధై స్సమలంకృతమ్
విమానం పుష్పకం దివ్య మారురోహ మహాకపిః. 19

తత్రస్థ స్స తదా గంధం పానభక్ష్యాన్నసంభవమ్
దివ్యం సమ్మూర్ఛితం జిఘ్ర ద్రూపవంత మివానిలమ్. 20

స గంధస్తం మహాసత్త్వం బంధు ర్బంధు మివోత్తమమ్
ఇత ఏహీ త్యువాచే వ తత్ర యత్ర స రావణః 21

తత స్తాం ప్రస్థితశ్శాలాం దదర్శ మహతీం శుభామ్
రావణస్య మనః కాంతాం కాంతా మివ వరస్త్రియమ్. 22

మణిసోపానవికృతాం హేమజాలవిభూషితామ్
స్ఫాటికై రావృతతలాం దంతాంతరితరూపికామ్. 23

ముక్తాభిశ్చ ప్రవాళైశ్చ రూప్యచామీకరై రపి
విభూషితాం మణిస్తంభై స్సుబహుస్తంభభూషితామ్. 24

సమై ర్ఋజుభి రత్యుచ్చై స్సమంతా త్సువిభూషితైః
స్తంభైః పక్షై రివాత్యుచ్చైర్దివం సంప్రస్థితా మివ. 25

మహత్యా కుథయా స్తీర్ణాం పృథివీలక్షణాంకయా
పృథివీ మివ విస్తీర్ణాం సరాష్ట్రగృహమాలినీమ్. 26

నాదితాం మత్తవిహగై ర్దివ్యగంధాధివాసితామ్
పరార్థ్యాస్తరణోపేతాం రక్షోధిపనిషేవితామ్. 27

ధూమ్రా మగరుధూపేన విమలాం హంసపాండురామ్
చిత్రాం పుష్పోపహారేణ కల్మాషీ మివ సుప్రభామ్. 28

మనస్సంహ్లాదజననీం వర్ణస్యాపి ప్రసాదినీమ్
తాం శోకనాశినీం దివ్యాం శ్రియ స్సంజననీ మివ. 29

ఇంద్రియా ణీంద్రియార్థైస్తు పంచపంచభి రుత్తమైః
తర్పయామాస మాతేవ తదా రావణపాలితా. 30

స్వర్గోఽయం దేవలోకోఽయ మింద్రస్యేయం పురీ భవేత్
సిద్ధి ర్వేయం పరా హి స్యా దిత్యమన్యత మారుతిః. 31

ప్రధ్యాయత ఇవాపశ్య త్ప్రదీప్తాం స్తత్ర కాంచనాన్
ధూర్తా నివ మహాధూర్తై ర్దేవనేన పరాజితాన్. 32

దీపానాం చ ప్రకాశేన తేజసా రావణస్య చ
అర్చిర్భి ర్భూషణానాం చ ప్రదీప్తే త్యభ్యమన్యత. 33

తతోఽపశ్య త్కుథాఽఽసీనం నానావర్ణాంబరస్రజమ్
సహస్రం వరనారీణాం నానావేష విభూషితమ్. 34

పరివృత్తేఽర్ధరాత్రే తు పాననిద్రావశం గతమ్
క్రీడి త్వోపరతం రాత్రౌ సుష్వాప బలవత్తదా. 35

తత్ప్రసుప్తం విరురుచే నిశ్శబ్దాంతరభూషణమ్
నిశ్శబ్దహంస భ్రమరం యథా పద్మవనం మహత్. 36

తాసాం సంవృతదంతాని మీలితాక్షాణి మారుతిః
అపశ్య త్పద్మగంధీని వదనాని సుయోషితామ్. 37

ప్రబుద్ధానీవ పద్మాని తాసాం భూత్వా క్షపాక్షయే
పున స్సంవృతపత్రాణి రాత్రా వివ బభు స్తదా. 38

ఇమాని ముఖపద్మాని నియతం మత్తషట్పదాః
అంబుజానీవ ఫుల్లాని ప్రార్థయంతి పునః పునః. 39

ఇతి చామన్యత శ్రీమా నుపపత్త్యా మహాకపిః
మేనే హి గుణత స్తాని సమాని సలిలోద్భవైః. 40

సా తస్య శుశుభే శాలా తాభి స్స్త్రీభి ర్విరాజితా
శారదీవ ప్రసన్నా ద్యౌ స్తారాభి రభిశోభితా. 41

స చ తాభిః పరివృత శ్శుశుభే రాక్షసాధిపః
యథా హ్యుడుపతి శ్శ్రీమాం స్తారాభి రభిసంవృతః. 42

యా శ్చ్యవంతేఽంబరా త్తారాః పుణ్యశేషసమావృతాః
ఇమా స్తా స్సంగతాః కృత్స్నా ఇతి మేనే హరి స్తదా. 43

తారాణా మివ సువ్యక్తం మహతీనాం శుభార్చిషామ్
ప్రభావర్ణప్రసాదాశ్చ విరేజు స్తత్ర యోషితామ్. 44

వ్యావృత్తగురుపీనస్రక్ప్రకీర్ణవరభూషణాః
పానవ్యాయామకాలేషు నిద్రాపహృతచేతసః. 45

వ్యావృత్తతిలకాః కాశ్చి త్కాశ్చి దుద్భ్రాంతనూపురాః
పార్శ్వే గళితహారాశ్చ కాశ్చి త్పరమయోషితః. 46

ముక్తాహారాఽఽవృతా శ్చాన్యాః కాశ్చి ద్విస్రస్తవాసనః
వ్యావిద్ధరశనాదామాః కిశోర్య ఇవ వాహితాః. 47

సుకుండలధరా శ్చాన్యా విచ్ఛిన్నమృదితస్రజః
గజేంద్రమృదితాః ఫుల్లా లతా ఇవ మహావనే. 48

చంద్రాంశుకిరణాభాశ్చ హారాః కాసాంచి దుత్కటాః
హంసా ఇవ బభు స్సుప్తాః స్తనమధ్యేషు యోషితామ్. 49

అపరాసాం చ వైడూర్యాః కాదంబా ఇవ పక్షిణః
హేమసూత్రాణి చాన్యాసాం చక్రవాకా ఇవాభవన్. 50

హంస కారండవాకీర్ణాశ్చక్రవాకోపశోభితాః
ఆపగా ఇవ తా రేజు ర్జఘనైః పులినైరివ. 51

కింకిణీజాలసంకోశా స్తా హైమవిపులాంబుజాః
భావగ్రాహా యశ స్తీరా స్సుప్తా నద్య ఇవాఽఽబభుః. 52

మృదు ష్వంగేషు కాసాంచి త్కుచాగ్రేషు చ సంస్థితాః
బభూవు ర్భూషణా నీవ శుభా భూషణరాజయః. 53

అంశుకాంతాశ్చ కాసాంచి న్ముఖమారుతకంపితాః
ఉపర్యుపరి వక్త్రాణాం వ్యాధూయంతే పునః పునః. 54

తాః పతాకా ఇవోద్ధూతాః పత్నీనాం రుచిరప్రభాః
నానావర్ణసువర్ణానాం వక్త్రమూలేషు రేజిరే. 55

వవల్గు శ్చాత్ర కాసాంచి త్కుండలాని శుభార్చిషామ్
ముఖమారుతసంసర్గా న్మందం మందం సుయోషితామ్. 56

శర్కరాఽఽసవగంధైశ్చ ప్రకృత్యా సురభి స్సుఖః
తాసాం వదననిశ్వాస స్సిషేవే రావణం తదా. 57

రావణాననశంకాశ్చ కాశ్చి ద్రావణయోషితః
ముఖాని స్మ సపత్నీనా ముపాజిఘ్ర న్పునః పునః. 58

అత్యర్థం సక్తమనసో రావణే తా వరస్త్రియః
అస్వతంత్రా స్సపత్నీనాం ప్రియ మేవాఽఽచరం స్తదా. 59

బాహూ నుపనిధా యాన్యాః పారిహార్యవిభూషితాః
అంశుకాని చ రమ్యాణి ప్రమదా స్తత్ర శిశ్యిరే. 60

అన్యా వక్షసి చాన్యస్యా స్తస్యాః కాశ్చి త్పునర్భుజమ్
అపరా త్వంక మన్యస్యా స్తస్యా శ్చా ప్యపరా భుజౌ. 61

ఊరుపార్శ్వకటీ పృష్ఠ మన్యోన్యస్య సమాశ్రితాః
పరస్పరనివిష్టాంగ్యో మదస్నేహవశానుగాః. 62

అన్యోన్యభుజసూత్రేణ స్త్రీమాలా గ్రథితా హి సా
మాలేవ గ్రథితా సూత్రే శుశుభే మత్తషట్పదా. 63

లతానాం మాధవే మాసి ఫుల్లానాం వాయుసేవనాత్
అన్యోన్యమాలాగ్రథితం సంసక్తకుసుమోచ్చయమ్. 64

వ్యతివేష్టితసుస్కంధ మన్యోన్యభ్రమరాకులమ్
ఆసీ ద్వన మివోద్ధూతం స్త్రీవనం రావణస్య తత్. 65

ఉచితేష్వపి సువ్యక్తం న తాసాం యోషితాం తదా
వివేక శ్శక్య ఆధాతుం భూషణాంగాంబరస్రజామ్. 66

రావణే సుఖసంవిష్టే తా స్త్రియో వివిధప్రభాః
జ్వలంతః కాంచనా దీపాః ప్రైక్షంతాఽనిమిషా ఇవ. 67

రాజర్షిపితృదైత్యానాం గంధర్వాణాం చ యోషితః
రాక్షసానాం చ యాః కన్యా స్తస్య కామవశం గతాః. 68

యుద్ధకామేన తాః సర్వా రావణేన హృతా స్త్రియః
సమదా మదనే నైవ మోహితాః కాశ్చి దాగతాః. 69

న తత్ర కాచి త్ప్రమదా ప్రసహ్యా
వీర్యోపపన్నేన గుణేన లబ్ధా
న చాన్యకామాపి న చాన్యపూర్వా
వినా వరార్హాం జనకాత్మజాం తామ్. 70

న చాకులీనా న చ హీనరూపా
నాదక్షిణా నానుపచారయుక్తా
భార్యా భవ త్తస్య న హీనసత్త్వా
న చాపి కాంతస్య న కామనీయా. 71

బభూవ బుద్ధిస్తు హరీశ్వరస్య
యదీదృశీ రాఘవధర్మపత్నీ
ఇమా యథా రాక్షసరాజభార్యా
స్సుజాత మస్యేతి హి సాధుబుద్ధేః. 72

పునశ్చ సోఽచింతయ దార్తరూపో
ధ్రువం విశిష్టా గుణతో హి సీతా
అథాయ మస్యాం కృతవాన్ మహాత్మా
లంకేశ్వరః కష్ట మనార్యకర్మ. 73

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే నవమస్సర్గః.

అథ దశమస్సర్గః

తత్ర దివ్యోపమం ముఖ్యం స్ఫాటికం రత్నభూషితమ్
అవేక్షమాణో హనుమాన్ దదర్శ శయనాసనమ్. 1

దాంతకాంచనచిత్రాంగై ర్వైడూ ర్యైశ్చ వరాసనైః
మహార్హా స్తరణోపేతై రుపపన్నం మహాధనైః. 2

తస్య చైకతమే దేశే సోఽగ్ర్యమాలావిభూషితమ్
దదర్శ పాండురం ఛత్రం తారాధిపతిసన్నిభమ్. 3

జాతరూపపరిక్షిప్తం చిత్రభానుసమప్రభమ్
అశోకమాలావితతం దదర్శ పరమాసనమ్. 4

వాలవ్యజనహస్తాభి ర్వీజ్యమానం సమంతతః
గంధైశ్చ వివిధై ర్జుష్టం వరధూపేన ధూపితమ్. 5

పరమాస్తరణా స్తీర్ణ మావికాజినసంవృతమ్
దామభి ర్వరమాల్యానాం సమంతా దుపశోభితమ్. 6

తస్మిన్ జీమూతసంకాశం ప్రదీప్తోత్తమకుండలమ్
లోహితాక్షం మహాబాహుం మహారజతవాససమ్. 7

లోహితే నానులిప్తాంగం చందనేన సుగంధినా
సంధ్యారక్త మివాకాశే తోయదం సతటిద్గణమ్. 8

వృత మాభరణై ర్దివ్యై స్సురూపం కామరూపిణమ్
స వృక్షవనగుల్మాఢ్యం ప్రసుప్త మివ మందరమ్. 9

క్రీడి త్వోపరతం రాత్రౌ వరాభరణభూషితమ్
ప్రియం రాక్షసకన్యానాం రాక్షసానాం సుఖావహమ్. 10

పీత్వాఽప్యుపరతం చాపి దదర్శ స మహాకపిః
భాస్వరే శయనే వీరం ప్రసుప్తం రాక్షసాధిపమ్. 11

నిశ్శ్వసంతం యథా నాగం రావణం వానరర్షభః
ఆసాద్య పరమోద్విగ్న స్సోపాసర్ప త్సుభీతవత్. 12

అథాఽఽరోహణ మాసాద్య రావణం వానరర్షభః
సుప్తం రాక్షసశార్దూలం ప్రేక్షతే స్మ మహాకపిః. 13

శుశుభే రాక్షసేంద్రస్య స్వపత శ్శయనోత్తమమ్
గంధహస్తిని సంవిష్టే యథా ప్రస్రవణం మహత్. 14

కాంచనాంగదసన్నద్ధౌ దదర్శ ప మహాత్మనః
విక్షిప్తౌ రాక్షసేంద్రస్య భుజా వింద్రధ్వజోపమౌ. 15

ఐరావతవిషాణాగ్రై రాపీడనకృతవ్రణౌ
వజ్రోల్లిఖితపీనాంసౌ విష్ణుచక్రపరిక్షతౌ. 16

పీనౌ సమసుజాతాంసౌ సంగతౌ బలసంయుతౌ
సులక్షణ నఖాంగుష్ఠౌ స్వంగులీతలలక్షితౌ. 17

సంహతౌ పరిఘాకారౌ వృత్తౌ కరికరోపమౌ
విక్షిప్తౌ శయనే శుభ్రే పంచశీర్షా వివోరగౌ. 18

శశక్షతజకల్పేన సుశీతేన సుగంధినా
చందనేన పరార్థ్యేన స్వనులిప్తౌ స్వలంకృతౌ. 19

ఉత్తమస్త్రీవిమృదితౌ గంధోత్తమనిషేవితౌ
యక్ష కిన్నర గంధర్వ దేవ దానవ రావిణౌ. 20

దదర్శ ప కపి స్తస్య బాహూ శయనసంస్థితౌ
మందర స్యాంతరే సుప్తౌ మహాహీ రుషితా వివ. 21

తాభ్యాం ప పరిపూర్ణాభ్యాం భుజాభ్యాం రాక్షసేశ్వరః
శుశుభేఽచలసంకాశ శ్శృంగాభ్యా మివ మందరః. 22

చూతపున్నాగసురభి ర్వకుళోత్తమసంయుతః
మృష్టాన్నరససంయుక్తః పానగంధపురస్సరః. 23

తస్య రాక్షససింహస్య నిశ్చక్రామ మహాముఖాత్
శయానస్య వినిశ్శ్వాసః పూరయన్నివ తద్గృహమ్. 24

ముక్తామణివిచిత్రేణ కాంచనేన విరాజితమ్
మకుటే నాపవృత్తేన కుండలోజ్జ్వలితాననమ్. 25

రక్తచందనదిగ్ధేన తథా హారేణ శోభినా
పీనాయతవిశాలేన వక్షసాఽభివిరాజితమ్. 26

పాండరే ణాపవిద్ధేన క్షౌమేణ క్షతజేక్షణమ్
మహార్ణేణ సుసంవీతం పీతే నోత్తమవాససా. 27

మాషరాశి ప్రతీకాశం నిశ్శ్వసంతం భుజంగవత్
గాంగే మహతి తోయాంతే ప్రసుప్త మివ కుంజరమ్. 28

చతుర్భిః కాంచనై ర్దీపై ర్దీప్యమానం చతుర్దిశమ్
ప్రకాశీకృతసర్వాంగం మేఘం విద్యుద్గణై రివ. 29

పాదమూలగతా శ్చాపి దదర్శ సుమహాత్మనః
పత్నీ స్స ప్రియభార్యస్య తస్య రక్షఃపతే ర్గృహే. 30

శశిప్రకాశవదనా శ్చారుకుండలభూషితాః
అమ్లానమాల్యాభరణా దదర్శ హరియూథపః. 31

నృత్తవాదిత్రకుశలా రాక్షసేంద్రభుజాంకగాః
వరాభరణధారిణ్యో నిషణ్ణా దదృశే హరిః. 32

వజ్రవైదూర్యగర్భాణి శ్రవణాంతేషు యోషితామ్
దదర్శ తాపనీయాని కుండలా న్యంగదాని చ. 33

తాసాం చంద్రోపమై ర్వక్త్రై శ్శుభై ర్లలితకుండలైః
విరరాజ విమానం తన్నభ స్తారాగణై రివ. 34

మదవ్యాయామఖిన్నా స్తా రాక్షసేంద్రస్య యోషితః
తేషు తే ష్వవకాశేషు ప్రసుప్తా స్తనుమధ్యమాః. 35

అంగహారై స్తథై వాన్యా కోమలై ర్నృత్తశాలినీ
విన్యస్తశుభసర్వాంగీ ప్రసుప్తా వరవర్ణినీ. 36

కాచి ద్వీణాం పరిష్వజ్య ప్రసుప్తా సంప్రకాశతే
మహానదీప్రకీర్ణేవ నళినీ పోత మాశ్రితా. 37

అన్యా కక్షగతే నైవ మడ్డుకే నాసితేక్షణా
ప్రసుప్తా భామినీ భాతి బాలపుత్రేవ వత్సలా. 38

పటహం చారుసర్వాంగీ పీడ్య శేతే శుభస్తనీ
చిరస్య రమణం లబ్ధ్వా పరిష్వ జ్యేవ భామినీ. 39

కాచి ద్వంశం పరిష్వజ్య సుప్తా కమలలోచనా
రహః ప్రియతమం గృహ్య సకామేవ చ కామినీ. 40

విపంచీం పరిగృహ్యాన్యా నియతా నృత్తశాలినీ
నిద్రావశ మనుప్రాప్తా సహకాంతేవ భామినీ. 41

అన్యా కనకసంకాశై ర్మృదుపీనై ర్మనోరమైః
మృదంగం పరిపీడ్యాంగైః ప్రసుప్తా మత్తలోచనా. 42

భుజపార్శ్వాంతరస్థేన కక్షగేణ కృశోదరీ
పణవేన సహానింద్యా సుప్తా మదకృతశ్రమా. 43

డిండిమం పరిగృహ్యాన్యా తథై వాసక్తడిండిమా
ప్రసుప్తా తరుణం వత్స ముపగూహ్యేవ భామినీ. 44

కాచి దాడంబరం నారీ భుజసంయోగపీడితమ్
కృత్వా కమలపత్రాక్షీ ప్రసుప్తా మదమోహితా. 45

కలశీ మపవిధ్యాన్యా ప్రసుప్తా భాతి భామినీ
వసంతే పుష్పశబలా మాలేవ పరిమార్జితా. 46

పాణిభ్యాం చ కుచౌ కాచి త్సువర్ణకలశోపమౌ
ఉపగూ హ్యాబలా సుప్తా నిద్రాబలపరాజితా. 47

అన్యా కమలపత్రాక్షీ పూర్ణేందుసదృ శాననా
అన్యా మాలింగ్య సుశ్రోణీం ప్రసుప్తా మదవిహ్వలా. 48

ఆతోద్యాని విచిత్రాణి పరిష్వజ్య వరస్త్రియః
నిపీడ్య చ కుచై స్సుప్తాః కామిన్యః కాముకా నివ. 49

తాసా మేకాంతవిన్యస్తే శయానాం శయనే శుభే
దదర్శ రూపసంపన్నా మపరాం స పి స్త్రియమ్. 50

ముక్తామణిసమాయుక్తై ర్భూషణై స్సువిభూషితామ్
విభూషయంతీ మివ తత్స్వశ్రియా భవనోత్తమమ్. 51

గౌరీం కనకవర్ణాభా మిష్టా మంతఃపురేశ్వరీమ్
కపి ర్మండోదరీం తత్ర శయానాం చారురూపిణీమ్. 52

స తాం దృష్ట్వా మహాబాహు ర్భూషితాం మారుతాత్మజః
తర్కయామాస సీతేతి రూపయౌవనసంపదా. 53

హర్షేణ మహతా యుక్తోనినంద హరియూథపః
అస్ఫోటయామాస చుచుంబ పుచ్ఛమ్
ననంద చిక్రీడ జగౌ జగామ
స్తంభా నరోహ న్నిపపాత భూమౌ
నిదర్శయన్ స్వాం ప్రకృతిం కపీనామ్. 54

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందకాండే దశమస్సర్గః.

అథ ఏకాదశస్సర్గః

అవధూయ చ తాం బుద్ధిం బభూ వావస్థిత స్తదా
జగామ చాపరాం చింతాం సీతాం ప్రతి మహాకపిః 1

న రామేణ వియుక్తా సా స్వప్తు మర్హతి భామినీ
న భోక్తుం నాప్యలంకర్తుం న పాన ముపసేవితుమ్. 2

నాన్యం నర ముపస్థాతుం సురాణా మపి చేశ్వరమ్
న హి రామసమః కశ్చి ద్విద్యతే త్రిదశే ష్వపి. 3

అన్యేయ మితి నిశ్చిత్య పానభూమౌ చచార సః
క్రీడితే నాపరాః క్లాంతా గీతేన చ తథాఽపరాః. 4

నృత్తేన చాపరాః క్లాంతాః పానవిప్రహతాస్తథా
మురజేషు మృదంగేషు పీఠికాసు చ సంస్థితాః. 5

తథాఽస్తరణముఖ్యేషు సంవిష్టా శ్చాపరా స్త్రియః
అంగనానాం సహస్రేణ భూషితేన విభూషణైః. 6

రూపసల్లాపశీలేన యుక్తగీతార్థభాషిణా
దేశకాలాభియుక్తేన యుక్తవాక్యాభిధాయినా. 7

రతాభిరతసంసుప్తం దదర్శ హరియూథపః
తాసాం మధ్యే మహాబాహు శ్శుశుభే రాక్షసేశ్వరః. 8

గోష్ఠే మహతి ముఖ్యానాం గవాం మధ్యే యథా వృషః
స రాక్షసేంద్ర శ్శుశుభే తాభిః పరివృత స్స్వయమ్. 9

కరేణుభి ర్యథాఽరణ్యే పరికీర్ణో మహాద్విపః
సర్వకామై రుపేతాం చ పానభూమిం మహాత్మనః. 10

దదర్శ హరిశార్దూల స్తస్య రక్షఃపతే ర్గృహే
మృగాణాం మహిషాణాం చ వరాహాణాం చ భాగశః. 11

తత్ర న్యస్తాని మాంసాని పానభూమౌ దదర్శ సః
రౌక్మేషు చ విశాలేషు భాజనేష్వర్ధభక్షితాన్. 12

దదర్శ హరిశార్దూలో మయూరా న్కుక్కుటాం స్తథా
వరాహవార్ధ్రాణసకాన్ దధిసౌవర్చలాయుతాన్. 13

శల్యా న్మృగమయూరాం శ్చహనుమా నన్వవైక్షత
క్రకరా న్వివిధా న్సిద్ధాం శ్చకోరా నర్ధభక్షితాన్. 14

మహిషా నేకశల్యాంశ్చ ఛాగాంశ్చ కృతనిష్ఠితాన్
లేహ్యా నుచ్చావచా న్పేయాన్ భోజ్యాని వివిధాని చ. 15

తథాఽఽమ్లలవణోత్తంసై ర్వివిధై రాగషాడబైః
హార నూపుర కేయూరై రపవిద్ధై ర్మహాధనైః 16

పానభాజనవిక్షిప్తైః ఫలైశ్చ వివిధై రపి
కృతపుష్పోపహారా భూ రధికం పుష్యతి శ్రియమ్. 17

తత్ర తత్ర చ విన్యస్తై స్సుశ్లిష్టై శ్శయనాసనైః
పానభూమి ర్వినా వహ్నిం ప్రదీప్తే వోపలక్ష్యతే. 18

బహుప్రకారై ర్వివిధై ర్వరసంస్కారసంస్కృతైః
మాంసైః కుశలసంపృక్తైః పానభూమిగతైః పృథక్. 19

దివ్యాః ప్రసన్నా వివిధా స్సురాః కృతసురా అపి
శర్కరాఽఽసవ మాధ్వీక పుష్పాసవ ఫలాసవాః. 20

వాసచూర్ణైశ్చ వివిధై ర్దృష్టా స్తై స్తైః పృథ క్పృథక్
సంతతా శుశుభే భూమి ర్మాల్యై శ్చ బహుసంస్థితైః 21

హిరణ్మయై శ్చ వివిధై ర్భాజనైస్స్ఫాటికై రపి
జాంబూనదమయై శ్చాన్యైః కరకై రభిసంవృతా. 22

రాజతేషు చ కుంభేషు జాంబూనదమయేషు చ
పానశ్రేష్ఠం తదా భూరి కపిస్తత్ర దదర్శ హ. 23

సోఽపశ్య చ్ఛాతకుంభాని శీలామణిమయాని చ
రాజతాని చ పూర్ణాని భాజనాని మహాకపిః. 24

క్వచి దర్ధావశేషాణి క్వచి త్పీతాని సర్వశః
క్వచి న్నైవ ప్రపీతాని పానాని స దదర్శ హ. 25

క్వచి ద్భక్ష్యాం శ్చ వివిధా న్క్వచి త్పానాని భాగశః
క్వచి దర్ధావశేషాణి పశ్య న్వై విచచార హ. 26

క్వచి త్ప్రభిన్నైః కరకైః క్వచి దాలోళితై ర్ఘటైః
క్వచి త్సంపృక్తమాల్యాని జలాని చ ఫలాని చ. 27

శయనా న్యత్ర నారీణాం శుభ్రాణి బహుధా పునః
పరస్పరం సమాశ్లిష్య కాశ్చి త్సుప్తా వరాంగనాః. 28

కాశ్చి చ్చ వస్త్ర మన్యస్యా స్స్వపంత్యాః పరిధాయ చ
ఆహృత్య చాబలా స్సుప్తా నిద్రా బలపరాజితాః. 29

తాసా ముచ్ఛ్వాసవాతేన వస్త్రం మాల్యం చ గాత్రజమ్
నాత్యర్థం స్పందతే చిత్రం ప్రాప్య మందమివానిలమ్. 30

చందనస్య చ శీతస్య శీధోర్మధురసస్య చ
వివిధస్యచ మాల్యస్య ధూపస్య వివిధస్య చ. 31

బహుధా మారుత స్తత్ర గంధం వివిధ ముద్వహ౯
రసానాం చందనానాం చ ధూపానాం చైవ మూర్ఛితః. 32

ప్రవవౌ సురభి ర్గంధో విమానే పుష్పకే తదా
శ్యామావదాతా స్తత్రాన్యాః కాశ్చి త్కృష్ణా వరాంగనాః. 33

కాశ్చి త్కాంచనవర్ణాంగ్యః ప్రమదా రాక్షసాలయే
తాసాం నిద్రావశత్వాచ్చ మదనేన విమూర్ఛితమ్. 34

పద్మినీనాం ప్రసుప్తానాం రూప మాసీ ద్యథైవ హి
ఏవం సర్వ మశేషేణ రావణాంతఃపురం కపిః. 35

దదర్శ సుమహాతేజా న దదర్శ చ జానకీమ్
నిరీక్షమాణ శ్చ తదా తా స్త్రియ స్స మహాకపిః 36

పరదారావరోధస్య ప్రసుప్తస్య నిరీక్షణమ్
ఇదం ఖలు మమాత్యర్థం ధర్మలోపం కరిష్యతి. 37

న హి మే పరదారాణాం దృష్టి ర్విషయవర్తినీ
అయం చాత్ర మయా దృష్టః పరదారపరిగ్రహః. 38

తస్య ప్రాదురభూ చ్చింతా పున రన్యా మనస్వినః
నిశ్చితైకాంతచిత్తస్య కార్యనిశ్చయదర్శినః. 39

కామం దృష్టా మయా సర్వా విశ్వస్తా రావణస్త్రియః
న హి మే మనసః కించి ద్వైకృత్య ముపపద్యతే. 40

మనో హి హేతు స్సర్వేషా మింద్రియాణాం ప్రవర్తనే
శుభాశుభా స్వవస్థాసు తచ్చ మే సువ్యవస్థితమ్. 41

నాన్యత్ర హి మయా శక్యా వైదేహీ పరిమార్గితుమ్
స్త్రియో హి స్త్రీషు దృశ్యంతే సదా సం పరిమార్గణే. 42

యస్య సత్త్వస్య యా యోని స్తస్యాం. తత్పరిమార్గ్యతే
న శక్యా ప్రమదా నష్టా మృగీషు పరిమార్గితుమ్. 43

తదిదం మార్గితం తావ చ్ఛుద్ధేన మనసా మయా
రావణాంతఃపురం సర్వం దృశ్యతే న చ జానకీ. 44

దేవగంధర్వకన్యాశ్చ నాగకన్యాశ్చ వీర్యవాన్
అవేక్షమాణో హనుమా న్నైవాపశ్యత జానకీమ్. 45

తా మపశ్య న్కపి స్తత్ర పశ్యం శ్చాన్యా వరస్త్రియః
అపక్రమ్య తదా వీరః ప్రధ్యాతు ముపచక్రమే. 46

స భూయ స్తు పరం శ్రీమాన్ మారుతి ర్యత్న మాస్థితః
ఆపానభూమి ముత్సృజ్య తద్విచేతుం ప్రచక్రమే. 47

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకాదశస్సర్గః.

అథ ద్వాదశస్సర్గః

స తస్య మధ్యే భవనస్య మారుతి
ర్లతాగృహాం శ్చిత్రగృహా న్నిశాగృహాన్
జగామ సీతాం ప్రతి దర్శనోత్సుకో
న చైవ తాం పశ్యతి చారుదర్శనామ్. 1

స చింతయామాస తతో మహాకపిః
ప్రియా మపశ్య న్రఘునందనస్య తామ్
ధ్రువం హి సీతా మ్రియతే యథా న మే
విచిన్వతో దర్శన మేతి మైథిలీ. 2

సా రాక్షసానాం ప్రవరేణ జానకీ
స్వశీలసంరక్షణతత్పరా సతీ
అనేన నూనం ప్రతి దుష్ట కర్మణా
హతా భవే దార్యపథేపరే స్థితా. 3

విరూపరూపా వికృతా వివర్చసో
మహాననా దీర్ఘవిరూపదర్శనాః
సమీక్ష్య సా రాక్షసరాజయోషితో
భయా ద్వినష్టా జనకేశ్వరాత్మజా. 4

సీతా మదృష్ట్వా హ్యనవాప్య పౌరుషమ్
విహృత్య కాలం సహ వానరై శ్చిరమ్
న మేఽస్తి సుగ్రీవసమీపగా గతి
స్సుతీక్ష్ణదండో బలవాంశ్చ వానరః. 5

దృష్ట మంతఃపురం సర్వం దృష్టా రావణయోషితః
న సీతా దృశ్యతే సాధ్వీ వృథా జాతో మమ శ్రమః. 6

కిం ను మాం వానరా స్సర్వే గతం వక్ష్యంతి సంగతాః
గత్వా తత్ర త్వయా వీర కిం కృతం తద్వదస్వ నః. 7

అదృష్ట్వా కిం ప్రవక్ష్యామి తా మహం జనకాత్మజామ్
ధ్రువం ప్రాయ ముపైష్యంతి కాలస్య వ్యతివర్తనే. 8

కింవా వక్ష్యతి వృద్ధశ్చ జాంబవా నంగదశ్చ సః
గతం పారం సముద్రస్య వానరా శ్చ సమాగతాః. 9

అనిర్వేద శ్శ్రియో మూల మనిర్వేదః పరం సుఖమ్
అనిర్వేదో హి సతతం సర్వార్థేషు ప్రవర్తకః. 10

కరోతి సఫలం జంతోః కర్మ యత్త త్కరోతి సః
తస్మా దనిర్వేదకృతం యత్నం చేష్టేఽహ ముత్తమమ్. 11

భూయ స్తావ ద్విచేష్యామి దేశా న్రావణపాలితాన్
ఆపానశాలా విచితా స్తథా పుష్పగృహాణి చ. 12

చిత్రశాలా శ్చ విచితా భూయః క్రీడాగృహాణి చ
నిష్కుటాన్తరరథ్యాశ్చ విమానాని చ సర్వశః. 13

ఇతి సంచిత్య భూయోఽపి విచేతు ముపచక్రమే
భూమీగృహాం శ్చైత్యగృహాన్ గృహాతిగృహకానపి. 14

ఉత్పత న్నిష్పతం శ్చాపి తిష్ఠన్ గచ్ఛ న్పునః పునః
అపావృణ్వం శ్చ ద్వారాణి కవాటా న్యవఘాటయన్. 15

ప్రవిశ న్నిష్పతం శ్చాపి ప్రపత న్నుత్పత న్నపి
సర్వ మప్యవకాశం స విచచార మహాకపిః. 16

చతురంగుళమాత్రోఽపి నావకాశ స్స విద్యతే
రావణాంతఃపురే తస్మిన్ యం కపిర్న జగామ సః. 17

ప్రాకారాన్తరరథ్యాశ్చ వేదికా శ్చైత్యసంశ్రయాః
దీర్ఘికాః పుష్కరిణ్య శ్చ సర్వం తే నావలోకితమ్. 18

రాక్షస్యో వివిధాకారా విరూపా వికృతా స్తథా
దృష్టా హనుమతా తత్ర నతు సా జనకాత్మజా. 19

రూపేణా ప్రతిమా లోకే వరా విద్యాధరస్త్రియః
దృష్టా హనుమతా తత్ర న తు రాఘవనన్దినీ. 20

నాగకన్యా వరారోహాః పూర్ణచంద్ర నిభాననాః
దృష్టా హనుమతా తత్ర న తు సీతా సుమధ్యమా. 21

ప్రమథ్య రాక్షసేంద్రేణ దేవకన్యా బలాద్ధృతాః
దృష్టా హనుమతా తత్ర న సా జనకనన్దినీ. 22

సోఽపశ్యం స్తాం మహాబాహుః పశ్యం శ్చాన్యా వరస్త్రియః
విషసాద ముహు ర్ధీమాన్ హనుమా న్మారుతాత్మజః. 23

ఉద్యోగం వానరేంద్రాణాం ప్లవనం సాగరస్య చ
వ్యర్థం వీక్ష్యానిలసుత శ్చింతాం పున రుపాగమత్. 24

అవతీర్య విమానా చ్చ హనుమా న్మారుతాత్మజః
చింతా ముపజగామా థ శోకోపహతచేతనః. 25

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే ద్వాదశస్సర్గః.

అథ త్రయోదశస్సర్గః

విమానాత్తు సుసంక్రమ్య ప్రాకారం హరియూథపః
హనుమా న్వేగవా నాసీ ద్యథా విద్యుద్ఘనాంతరే. 1

సంపరిక్రమ్య హనుమా న్రావణస్య నివేశనాత్
అదృష్ట్వా జానకీం సీతా మబ్రవీ ద్వచనం కపిః. 2

భూయిష్ఠం లోళితా లంకా రామస్య చరతా ప్రియమ్
న హి పశ్యామి వైదేహీం సీతాం సర్వాంగశోభనామ్. 3

పల్వలాని తటాకాని సరాంసి సరిత స్తథా
నద్యోఽనూపవనాంతా శ్చ దుర్గాశ్చ ధరణీధరాః. 4

లోళితా వసుధా సర్వా న తు పశ్యామి జానకీమ్
ఇహ సంపాతినా సీతా రావణస్య నివేశనే. 5

ఆఖ్యాతా గృధ్రరాజేన న చ పశ్యామి తా మహమ్
కిం ను సీతాఽథ వైదేహీ మైథిలీ జనకాత్మజా. 6

ఉపతిష్ఠేత వివశా రావణం దుష్టచారిణమ్
క్షిప్ర ముత్పతతో మన్యే సీతా మాదాయ రక్షసః. 7

బిభ్యతో రామబాణానా మంతరా పతితా భవేత్
అథవా హ్రియమాణాయాః పథి సిద్ధనిషేవితే. 8

మన్యే పతిత మార్యాయా హృదయం ప్రేక్ష్య సాగరమ్
రావణ స్యోరువేగేన భుజాభ్యాం పీడితేన చ. 9

తయా మన్యే విశాలాక్ష్యా త్యక్తం జీవిత మార్యయా
ఉపర్యుపరి వా నూనం సాగరం క్రమత స్తదా. 10

వివేష్టమానా పతితా సముద్రే జనకాత్మజా
అహో క్షుద్రేణ వాఽనేన రక్షంతీ శీల మాత్మనః

అబంధు ర్భక్షితా సీతా రావణేన తపస్వినీ
అథవా రాక్షసేంద్రస్య పత్నీభి రసితేక్షణా. 12

అదుష్టా దుష్టభావాభి ర్భక్షితా సా భవిష్యతి
సంపూర్ణచంద్ర ప్రతిమం పద్మపత్రనిభేక్షణమ్. 13

రామస్య ధ్యాయతీ వక్త్రం పంచత్వం కృపణా గతా
హా రామ లక్ష్మణేత్యేవం హాఽయోధ్యే చేతి మైథిలీ. 14

విలప్య బహు వైదేహీ న్యస్తదేహా భవిష్యతి
అథవా నిహితా మన్యే రావణస్య నివేశనే. 15

నూనం లాలప్యతే సీతా పంజరస్థేవ శారికా
జనకస్య సుతా సీతా రామపత్నీ సుమధ్యమా. 16

కథ ముత్పలపత్రాక్షీ రావణస్య వశం వ్రజేత్
వినష్టా వా ప్రణష్టా వా మృతా వా జనకాత్మజా. 17

రామస్య ప్రియభార్యస్య న నివేదయితుం క్షమమ్
నివేద్యమానే దోష స్స్యాద్దోష స్స్యా దనివేదనే. 18

కథం ను ఖలు కర్తవ్యం విషమం ప్రతిభాతి మే
అస్మి న్నేవం గతే కార్యే ప్రాప్తకాలం క్షమం చ కిమ్. 19

భవే దితి మతం భూయో హనుమా న్ప్రవిచారయత్
యది సీతా మదృష్ట్వాఽహం వానరేంద్రపురీ మితః. 20

గమిష్యామి తతః కో మే పురుషార్థో భవిష్యతి
మమేదం లంఘనం వ్యర్థం సాగరస్య భవిష్యతి. 21

ప్రవేశ శ్చైవ లంకాయా రాక్షసానాం చ దర్శనమ్
కిం మాం వక్ష్యతి సుగ్రీవో హరయో వా సమాగతాః. 22

కిష్కింధాం సమనుప్రాప్తం తౌ వా దశరథాత్మజౌ
గత్వా తు యది కాకుత్స్థం వక్ష్యామి పరమప్రియమ్. 23

న దృష్టేతి మయా సీతా తత స్త్యక్ష్యతి జీవితమ్
పరుషం దారుణం క్రూరం తీక్ష్ణ మింద్రియతాపనమ్. 24

సీతానిమిత్తం దుర్వాక్యం శ్రుత్వా స న భవిష్యతి
తం తు కృచ్ఛ్రగతం దృష్ట్వా పంచత్వగతమానసమ్. 25

భృశానురక్తో మేధావీ న భవిష్యతి లక్ష్మణః
వినష్టౌ భ్రాతరౌ శ్రుత్వా భరతోఽపి మరిష్యతి. 26

భరతం చ మృతం దృష్ట్వా శత్రుఘ్నో న భవిష్యతి
పుత్రాౝ మృతాౝ సమీక్ష్యాథ న భవిష్యంతి మాతరః. 27

కౌసల్యా చ సుమిత్రా చ కైకేయీ చ న సంశయః
కృతజ్ఞ స్సత్యసంధ శ్చ సుగ్రీవః ప్లవగాధిపః. 28

రామం తథాగతం దృష్ట్వా తత స్త్యక్ష్యతి జీవితమ్
దుర్మనా వ్యథితా దీనా నిరానందా తపస్వినీ 29

పీడితా భర్తృశోకేన రుమా త్యక్ష్యతి జీవితమ్
వాలిజేన తు దుఃఖేన పీడితా శోకకర్శితా. 30

పంచత్వం చ గతే రాజ్ఞి తారాఽపి న భవిష్యతి
మాతాపిత్రో ర్వినాశేన సుగ్రీవవ్యసనేన చ. 31

కుమారోఽప్యంగదః కస్మా ద్ధారయిష్యతి జీవితమ్
భర్తృజేన తు దుఃఖేన హ్యభిభూతా వనౌకసః. 32

శిరాం స్యభిహనిష్యంతి తలై ర్ముష్టిభి రేవ చ
సాంత్వే నానుప్రదానేన మానేన చ యశస్వినా. 33

లాలితాః కపిరాజేన ప్రాణాం స్త్యక్ష్యంతి వానరాః
న వనేషు న శైలేషు న నిరోధేషు వా పునః. 34

క్రీడా మనుభవిష్యంతి సమేత్య కపికుంజరాః
సపుత్త్రదారా స్సామాత్యా భర్తృవ్యసనపీడితాః. 35

శైలాగ్రేభ్యః పతిష్యంతి సమేత్య విషమేషు చ
విష ముద్బంధనం వాపి ప్రవేశం జ్వలనస్య వా. 36

ఉపవాస మథో శస్త్రం ప్రచరిష్యంతి వానరాః
ఘోర మారోదనం మన్యే గతే మయి భవిష్యతి. 37

ఇక్ష్వాకుకులనాశశ్చ నాశ శ్చైవ వనౌకసామ్
సోఽహం నైవ గమిష్యామి కిష్కింధాం నగరీ మితః. 38

న చ శక్ష్యా మ్యహం ద్రష్టుం సుగ్రీవం మైథిలీం వినా
మ య్యగచ్ఛతి చేహస్థే ధర్మాత్మానౌ మహారథౌ. 39

ఆశయా తౌ ధరిష్యేతే వానరా శ్చ మనస్వినః
హస్తాదానో ముఖాదానో నియతో వృక్షమూలికః. 40

వానప్రస్థో భవిష్యామి హ్యదృష్ట్వా జనకాత్మజామ్
సాగరానూపజే దేశే బహుమూలఫలోదకే. 41

చితాం కృత్వా ప్రవేక్ష్యామి సమిద్ధ మరణీసుతమ్
ఉపవిష్టస్య వా సమ్యగ్లింగినీం సాధయిష్యతః. 42

శరీరం భక్షయిష్యంతి వాయసా శ్శ్వాపదాని చ
ఇదం మహర్షిభి ర్దృష్టం నిర్యాణ మితి మే మతిః. 43

సమ్యగాపః ప్రవేక్ష్యామి న చే త్పశ్యామి జానకీమ్
సుజాతమూలా సుభగా కీర్తిమాలా యశస్వినీ. 44

ప్రభగ్నా చిరరాత్రీయం మమ సీతా మపశ్యతః
తాపసో వా భవిష్యామి నియతో వృక్షమూలికః. 45

నేతః ప్రతిగమిష్యామి తా మదృష్ట్వా ఽసితేక్షణామ్
యదీతః ప్రతిగచ్ఛామి సీతా మనధిగమ్య తామ్. 46

అంగద స్సహ తై స్సర్వై ర్వానరై ర్నభవిష్యతి
వినాశే బహవో దోషా జీవ న్భద్రాణి పశ్యతి. 47

తస్మా త్ప్రాణా న్ధరిష్యామి ధ్రువో జీవితసంగమః
ఏవం బహువిధం దుఃఖం మనసా ధారయ న్ముహుః. 48

నాధ్యగచ్ఛత్తదా పారం శోకస్య కపికుంజరః
రావణం వా వధిష్యామి దశగ్రీవం మహాబలమ్. 49

కామ మస్తు హృతా సీతా ప్రత్యాచీర్ణం భవిష్యతి
అథ వైనం సముత్క్షిప్య హ్యుప ర్యుపరి సాగరమ్. 50

రామా యోపహరిష్యామి పశుం పశుపతే రివ
ఇతి చింతాం సమాపన్న స్సీతా మనధిగమ్య తామ్. 51

ధ్యానశోకపరీతాత్మా చింతయామాస వానరః
యావ త్సీతాం న పశ్యామి రామపత్నీం యశస్వినీమ్. 51

తావ దేతాం పురీం లంకాం విచినోమి పునః పునః
సంపాతివచనా చ్చాపి రామం య ద్యానయా మ్యహమ్ 53

అపశ్య న్రాఘవో భార్యాం నిర్దహే త్సర్వవానరా న్
ఇహైవ నియతాహారో వత్స్యామి నియతేంద్రియః. 54

న మత్కృతే వినశ్యేయు స్సర్వే తే నరవానరాః
అశోకవనికా చేయం దృశ్యతే యా మహాద్రుమా. 55

ఇమా మధిగమిష్యామి నహీయం విచితా మయా
వసూ న్రుద్రాం స్తథాఽఽదిత్యా నశ్వినౌ మరుతోఽపి చ. 56

నమస్కృత్వా గమిష్యామి రక్షసాం శోకవర్ధనః
జిత్వా తు రాక్షసాన్ సర్వా నిక్ష్వాకుకులనందినీమ్. 57

సంప్రదాస్యామి రామాయ యథా సిద్ధిం తపస్వినే
స ముహూర్త మివధ్యాత్వా చింతావగ్రథితేంద్రియః. 58

ఉదతిష్ఠ న్మహాతేజా హనుమా న్మారుతాత్మజః
నమోఽస్తు రామాయ సలక్ష్మణాయ
దేవ్యై చ తస్యై జనకాత్మజాయై
నమోఽస్తు రుద్రేంద్ర యమానిలేభ్యో
నమోఽస్తు చంద్రార్క మరుద్గణేభ్యః 59

స తేభ్య స్తు నమస్కృత్య సుగ్రీవాయ చ మారుతిః. 60

దిశ స్సర్వా స్సమాలోక్య హ్యశోకవనికాం ప్రతి
స గత్వా మనసా పూర్వ మశోకవనికాం శుభామ్. 61

ఉత్తరం చింతయామాస వానరో మారుతాత్మజః
ధ్రువం తు రక్షోబహుళా భవిష్యతి వనాకులా. 62

అశోకవనికాఽచింత్యా సర్వసంస్కారసంస్కృతా
రక్షిణ శ్చాత్ర విహితా నూనం రక్షంతి పాదపాన్. 63

భగవా నపి సర్వాత్మా నాతిక్షోభం ప్రవాతి వై
సంక్షిప్తోఽయం మయాఽఽత్మా చ రామార్థే రావణస్య చ. 64

సిద్ధిం మే సంవిధాస్యంతి దేవా స్సర్షిగణా స్త్విహ
బ్రహ్మా స్వయంభూ ర్భగవాన్ దేవా శ్చైవ దిశంతు మే. 65

సిద్ధి మగ్ని శ్చ వాయు శ్చ పురుహూత శ్చ వజ్రభృత్
వరుణః పాశహస్త శ్చ సోమాదిత్యౌ తథైవ చ. 66

అశ్వినౌ చ మహాత్మానౌ మరుత శ్శర్వ ఏవ చ
సిద్ధిం సర్వాణి భూతాని భూతానాం చైవ యః ప్రభుః. 67

దాస్యంతి మమ యే చాన్యే హ్యదృష్టాః పథి గోచరాః

తదున్నసం పాండురదంతమవ్రణమ్
శుచిస్మితం పద్మపలాశలోచనమ్
ద్రక్ష్యే తదార్యావదనం కదాన్వహమ్
ప్రసన్న తారాధిపతుల్యదర్శనమ్. 68

క్షుద్రేణ పాపేన నృశంసకర్మణా
సుదారుణాలంకృత వేషధారిణా
బలాభిభూతా హ్యబలా తపస్వినీ
కథం ను మే దృష్టిపథేఽద్య సా భవేత్. 69

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే త్రయోదశస్సర్గః.

అథ చతుర్దశస్సర్గః

స ముహూర్తమివ ధ్యాత్వా మనసా చాధిగమ్య తామ్
అవప్లుతో మహాతేజాః ప్రాకారం తస్య వేశ్మనః. 1

స తు సంహృష్టసర్వాంగః ప్రాకారస్థో మహాకపిః
పుష్పితాగ్రా న్వసంతాదౌ దదర్శ వివిధాన్ ద్రుమాన్ 2

సాలా నశోకా న్భవ్యాం శ్చ చంపకాం శ్చ సుపుష్పితాన్
ఉద్దాలకా న్నాగవృక్షాం శ్చూతా న్కపిముఖా నపి. 3

అథామ్రవణసంఛన్నాం లతాశతసమావృతామ్
జ్యాముక్త ఇవ నారాచః పుప్లువే వృక్షవాటికామ్. 4

స ప్రవిశ్య విచిత్రాం తాం విహగైరభినాదితామ్
రాజతైఃకాంచనై శ్చైవ పాదపై స్సర్వతో వృతామ్. 5

విహగై ర్మృగసంఘై శ్చ విచిత్రాం చిత్రకాననామ్
ఉదితాదిత్యసంకాశాం దదర్శ హనుమా న్కపిః. 6

వృతాం నానావిధై ర్వృక్షైః పుష్పోగఫలోపగైః
కోకిలై ర్భృంగరాజై శ్చ మత్తై ర్నిత్యనిషేవితామ్. 7

ప్రహృష్టమనుజే కాలే మృగపక్షిసమాకులే
మత్తబర్హిణసంఘుష్టాం నానాద్విజగణాయుతామ్. 8

మార్గమాణో వరారోహాం రాజపుత్రీ మనిందితామ్
సుఖప్రసుప్తా న్విహగా౯ బోధయామాస వానరః. 9

ఉత్పతద్భి ర్ద్విజగణైః పక్షైః స్సాలా స్సమాహతాః
అనేకవర్ణా వివిధా ముముచుః పుష్పవృష్టయః. 10

పుష్పావకీర్ణ శ్శుశుభే హనుమా న్మారుతాత్మజః
అశోకవనికామధ్యే యథా పుష్పమయో గిరిః. 11

దిశ స్సర్వాః ప్రధావంతం వృక్షషండగతం కపిః
దృష్ట్వా సర్వాణి భూతాని వసంత ఇతి మేనిరే. 12

వృక్షేభ్యః పతితై పుష్పై రవకీర్ణా పృథగ్విధైః
రరాజ వసుధా తత్ర ప్రమ దేవ విభూషితా. 13

తరస్వినా తే తరవ స్తరసా భిప్రకంపితాః
కుసుమాని విచిత్రాణి సస్పృజుః కపినా తదా. 14

నిర్ధూతపత్రశిఖరా శ్శీర్ణపుష్పఫలా ద్రుమాః
నిక్షిప్తవస్త్రాభరణా ధూర్తా ఇవ పరాజితాః. 15

హనూమతా వేగవతా కంపితాస్తే నగోత్తమాః
పుష్పపర్ణ ఫలా న్యాశు ముముచుః పుష్పశాలినః. 16

విహంగసంఘై ర్హీనా స్తే స్కంధమాత్రాశ్రయా ద్రుమాః
బభూవు రగమా స్సర్వే మారుతే నేవ నిర్ధుతాః. 17

నిర్ధూతకేశీ యువతి ర్యథా మృదితవర్ణకా
నిష్పీతశుభదంతోష్ఠీ నఖై ర్దంతై శ్చ విక్షతా. 18

తథా లాంగూలహస్తై శ్చ చరణాభ్యాం చ మర్దితా
బభూ వాశోకవనికా ప్రభగ్నవరపాదపా. 19

మహాలతానాం దామాని వ్యధమత్తరసా కపిః
యథా ప్రావృషి విన్ధ్యస్య మేఘజాలాని మారుతః. 20

స తత్ర మణిభూమీ శ్చ రాజతీ శ్చ మనోరమాః
తథా కాంచనభూమీ శ్చ దదర్శ విచర న్కపిః. 21

వాపీశ్చ వివిధాకారాః పూర్ణాః పరమవారిణా
మహార్హై ర్మణిసోపానై రుపపన్నా స్తత స్తతః. 22

ముక్తాప్రవాళసికతాః స్ఫాటికాంతరకుట్టిమాః
కాంచనై స్తరుభి శ్చిత్రైస్తీరజై రుపశోభితాః. 23

ఫుల్లపద్మోత్పలవనా శ్చక్రవాకోపకూజితాః
నత్యూహ రుతసంఘుష్టా హంససారసనాదితాః. 24

దీర్ఘాభి ర్ద్రుమయుక్తాభి స్సరిద్భి శ్చ సమంతతః
అమృతోపమ తోయాభి శ్శివాభి రుపసంస్కృతాః. 25

లతాశతై రవతతా స్సంతానకుసుమావృతాః
నానాగుల్మావృతఘనాః కరవీరకృతాంతరాః. 26

తతో ఽంబుధర సంకాశం ప్రవృద్ధశిఖరం గిరిమ్
విచిత్రకూటం కూటై శ్చ సర్వతః పరివారితమ్. 27

శిలాగృహై రవతతం నానావృక్షై స్సమావృతమ్
దదర్శ హరిశార్దూలో రమ్యం జగతి పర్వతమ్ 28

దదర్శ చ నగాత్తస్మా న్నదీం నిపతితాం కపిః
అంకా దివ సముత్పత్య ప్రియస్య పతితాం ప్రియామ్. 29

జలేనిపతితాగ్రై శ్చ పాదపై రుపశోభితామ్
వార్యమాణా మివ క్రుద్ధాం ప్రమదాం ప్రియబంధుభిః. 30

పున రావృత్తతోయాం చ దదర్శ స మహాకపిః
ప్రసన్నా మివ కాంతస్య కాంతాం పున రుపస్థితామ్. 31

తస్యాఽదూరా త్స పద్మిన్యో నానాద్విజగణాయుతాః
దదర్శ హరిశార్దూలో హనుమా న్మారుతాత్మజః. 32

కృత్రిమాం దీర్ఘికాం చాపి పూర్ణాం శీతేన వారిణా
మణిప్రవరసోపానాం ముక్తాసికతశోభితామ్. 33

వివిధై ర్మృగ సంఘైశ్చ విచిత్రాం చిత్రకాననామ్
ప్రాసాదై స్సుమహద్భి శ్చ నిర్మితై ర్విశ్వకర్మణా 34

కాననైః కృత్రిమై శ్చాపి సర్వత స్సమలంకృతామ్
యే కేచి త్పాదపా స్తత్ర పుష్పోపగఫలోపగాః. 35

సచ్ఛత్రా స్సవితర్దీకా స్సర్వే సౌవర్ణవేదికాః
లతాప్రతానై ర్బహుభిః పర్ణైశ్చ బహుభి ర్వృతామ్. 36

కాంచనీం శింశుపా మేకాం దదర్శ హరియూథపః
వృతాం హేమమయీభి స్తు వేదికాభి స్సమంతతః. 37

తేషాం ద్రుమాణాం ప్రభయా మేరో రివ దివాకరః
అమన్యత తదా వీరః కాంచనో ఽస్మీతి వానరః. 38

సోఽపశ్య ద్భూమిభాగాం శ్చ గర్తప్రస్రవణాని చ
సువర్ణవృక్షా నపరాన్ దదర్శ శిఖిసన్నిభాన్. 39

తాం కాంచనై స్తరుగణై ర్మారుతేన చ వీజితామ్
కింకిణీశతనిర్ఘోషాం దృష్ట్వా విస్మయ మాగమత్. 40

స పుష్పితాగ్రాం రుచిరాం తరుణాంకురపల్లవామ్
తా మారుహ్య మహాబాహు శ్శింశుపాం పర్ణసంవృతామ్. 41

ఇతో ద్రక్ష్యామి వైదేహీం రామదర్శనలాలసామ్
ఇత శ్చేత శ్చ దుఃఖార్తాం సంపతంతీం యదృచ్ఛయా. 42

అశోకవనికా చేయం దృఢం రమ్యా దురాత్మనః
చంపకై శ్చందనై శ్చాపి వకుళై శ్చ విభూషితా. 43

ఇయం చ నళినీ రమ్యా ద్విజసంఘనిషేవితా
ఇమాం సా రామమహిషీ నూన మేష్యతి జానకీ. 44

సా రామా రామమహిషీ రాఘవస్య ప్రియా సతీ
వనసంచారకుశలా నూన మేష్యతి జానకీ. 45

అథవా మృగశాబాక్షీ వన స్యాస్య విచక్షణా
వన మేష్యతి సాఽఽర్యేహ రామచింతానుకర్శితా. 46

రామశోకాభిసంతప్తా సా దేవీ వామలోచనా
వనవాసే రతా నిత్య మేష్యతే వనచారిణీ. 47

వనేచరాణాం సతతం నూనం స్పృహయతే పురా
రామస్య దయితా భార్యా జనకస్య సుతా సతీ. 48

సంధ్యాకాలమనా శ్శ్యామా ధ్రువ మేష్యతి జానకీ
నదీం చేమాం శివజలాం సంధ్యార్థే వరవర్ణినీ. 49

తస్యా శ్చా ప్యనురూపేయ మశోకవనికా శుభా
శుభా యా పార్థివేంద్రస్య పత్నీ రామస్య సమ్మతా. 50

యది జీవతి సా దేవీ తారాధిపనిభాననా
ఆగమిష్యతి సాఽవశ్య మిమాం శివజలాం నదీమ్. 51

ఏవం తు మత్వా హనుమా న్మహాత్మా
ప్రతీక్షమాణో మనుజేంద్రపత్నీమ్
అవేక్షమాణ శ్చ దదర్శ సర్వమ్
సుపుష్పితే పర్ణఘనే నిలీనః. 52

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే చతుర్దశస్సర్గః.

అథ పంచదశస్సర్గః

స వీక్షమాణ స్తత్రస్థో మార్గమాణశ్చ మైథిలీం
అవేక్షమాణ శ్చ మహీం సర్వాం తా మన్వవైక్షత. 1

సంతానక లతాభి శ్చ పాదపై రుపశోభితాం
దివ్యగంధరసోపేతాం సర్వత స్సమలంకృతామ్. 2

తాం స నందనసంకాశాం మృగపక్షిభి రావృతాం
హర్మ్యప్రాసాదసంబాధాం కోకిలాకులనిస్వనామ్. 3

కాంచనోత్పలపద్మాభి ర్వాపీభి రుపశోభితాం
బహ్వాసనకుథోపేతాం బహుభూమిగృహాయుతామ్. 4

సర్వర్తుకుసుమై రమ్యాం ఫలవద్భి శ్చ పాదపైః
పుష్పితానా మశోకానాం శ్రియా సూర్యోదయప్రభామ్. 5

ప్రదీప్త మివ తత్రస్థో మారుతి స్సముదైక్షత
నిష్పత్రశాఖాం విహగైః క్రియమాణా మివాసకృత్. 6

వినిష్పతద్భి శ్శతశ శ్చిత్రైః పుష్పావతంసకైః
ఆమూలపుష్పనిచితై రశోకై శ్శోకనాశనైః. 7

పుష్పభారాతిభారై శ్చ స్పృశద్భి రివ మేదినీం
కర్ణికారైః కుసుమితైః కింశుకై శ్చ సుపుష్పితైః. 8

స దేశః ప్రభయా తేషాం ప్రదీప్త ఇవ సర్వతః
పున్నాగా స్సప్తపర్ణా శ్చ చంపకోద్దాలకా స్తథా. 9

వివృద్ధమూలా బహవ శ్శోభంతే స్మ సుపుష్పితాః
శాంతకుంభనిభాః కేచి త్కేచి దగ్నిశిఖోపమాః. 10

నీలాంజననిభాః కేచి త్తత్రాఽశోకా స్సహస్రశః
నందనం వివిధోద్యానం చిత్రం చైత్రరథం యథా. 11

అతివృత్త మివాచింత్యం దివ్యం రమ్యం శ్రియా వృతం
ద్వితీయ మివ చాకాశం పుష్పజ్యోతి ర్గణాయుతమ్. 12

పుష్పరత్నశతై శ్చిత్రం పంచమం సాగరం యథా
సర్వర్తుపుష్పై ర్నిచితం పాదపై ర్మధుగంధిభిః. 13

నానానినాదై రుద్యానం రమ్యం మృగగణై ర్ద్విజైః
అనేకగంధప్రవహం పుణ్యగంధం మనోరమమ్. 14

శైలేంద్ర మివ గంధాఢ్యం ద్వితీయం గంధమాదనం
అశోకవనికాయాం తు తస్యాం వానరపుంగవః. 15

స దదర్శావిదూరస్థం చైత్యప్రాసాద ముచ్ఛ్రితం
మధ్యే స్తంభసహస్రేణ స్థితం కైలాసపాండురమ్. 16

ప్రవాళకృతసోపానం తప్తకాంచనవేదికం
ముష్ణంత మివ చక్షూంషి ద్యోతమాన మివ శ్రియా. 17

విమలం ప్రాంశుభావత్వా దుల్లిఖంత మివాంబరం
తతో మలినసంవీతాం రాక్షసీభి స్సమావృతామ్. 18

ఉపవాసకృశాం దీనాం నిశ్శ్వసంతీం పునః పునః
దదర్శ శుక్లపక్షాదౌ చంద్రరేఖా మివామలామ్. 19

మందం ప్రఖ్యాయమానేన రూపేణ రుచిరప్రభాం
పినద్ధాం ధూమజాలేన శిఖా మివ విభావసోః. 20

పీతే నైకేన సంవీతాం క్లిష్టే నోత్తమవాససా
సపంకా మనలంకారాం విపద్మా మివ పద్మినీమ్. 21

వ్రీడితాం దుఃఖసంతప్తాం పరిమ్లానాం తపస్వినీం
గ్రహే ణాంగారకే ణేవ పీడితా మివ రోహిణీమ్. 22

అశ్రుపూర్ణముఖీం దీనాం కృశా మనశనేన చ
శోకధ్యానపరాం దీనాం నిత్యం దుఃఖపరాయణామ్. 23

ప్రియం జన మపశ్యంతీం పశ్యన్తీం రాక్షసీగణం
స్వగణేన మృగీం హీనాం శ్వగణాభివృతా మివ. 24

నీలనాగాభయా వేణ్యా జఘనం గత యైకయా
నీలయా నీరదాపాయే వనరాజ్యా మహీ మివ. 25

సుఖార్హాం దుఃఖసంతప్తాం వ్యసనానా మకోవిదాం
తాం సమీక్ష్య విశాలాక్షీ మధికం మలినాం కృశామ్. 26

తర్కయామాస సీతేతి కారణై రుపపాదిభిః
హ్రియమాణా తదా తేన రక్షసా కామరూపిణా. 27

యథారూపా హి దృష్టా వై తథా రూపేయ మంగనా
పూర్ణచంద్రాననాం సుభ్రూం చారువృత్తపయోధరామ్. 28

కుర్వంతీం ప్రభయా దేవీం సర్వా వితిమిరా దిశః
తాంనీలకేశీం బింబోష్ఠీం సుమధ్యాం సుప్రతిష్ఠితామ్. 29

సీతాం పద్మపలాశాక్షీం మన్మథస్య రతిం యథా
ఇష్టాం సర్వస్య జగతః పూర్ణచంద్ర ప్రభామివ. 30

భూమౌ సుతనుమాసీనాం నియతా మివ తాపసీం
నిశ్శ్వాసబహుళాం భీరుం భుజగేంద్రవధూ మివ. 31

శోకజాలేన మహతా వితతేన న రాజతీం
సంసక్తాం ధూమజాలేన శిఖా మివ విభావసోః. 32

తాం స్మృతీ మివ సందిగ్ధా మృద్ధిం నిపతితా మివ
విహతా మివ చ శ్రద్ధా మాశాం ప్రతిహతా మివ. 33

సోపసర్గాం యథా సిద్ధిం బుద్ధిం సకలుషా మివ
అభూతే నాపవాదేన కీర్తిం నిపతితా మివ. 34

రామోపరోధవ్యధితాం రక్షోహరణకర్శితామ్
అబలాం మృగశాబాక్షీం వీక్షమాణాం తత స్తతః. 35

బాష్పాంబుపరిపూర్ణేన కృష్ణవక్రాక్షిపక్ష్మణా
వదనే నాప్రసన్నేన నిశ్శ్వసంతీం పునః పునః. 36

మలపంకధరాం దీనాం మండనార్హా మమండితామ్
ప్రభాం నక్షత్రరాజస్య కాలమేఘై రివావృతామ్. 37

తస్య సందిదిహే బుద్ధి ర్ముహు స్సీతాం నిరీక్ష్య తు
ఆమ్నాయానా మయోగేన విద్యాం ప్రశిథిలా మివ. 38

దుఃఖేన బుబుధే సీతాం హనుమా ననలంకృతామ్
సంస్కారేణ యథా హీనాం వాచ మర్థాంతరం గతామ్. 39

తాం సమీక్ష్య విశాలాక్షీం రాజపుత్రీ మనిందితామ్
తర్కయామాస సీతేతి కారణై రుపపాదిభిః. 40

వైదేహ్యా యాని చాంగేషు తదా రామో ఽన్వకీర్తయత్
తా న్యాభరణజాలాని శాఖాశోభీ న్యలక్షయత్. 41

సుకృతౌ కర్ణవేష్టౌ చ శ్వదంష్ట్రౌ చ సుసంస్థితౌ
మణివిద్రుమచిత్రాణి హస్తే ష్వాభరణాని చ. 42

శ్యామాని చిరయుక్తత్వా త్తథా సంస్థానవంతి చ
తాన్యే వైతాని మన్యేఽహం యాని రామోఽన్వకీర్తయత్. 43

తత్రయా న్యవహీనాని తా న్యహం నోపలక్షయే
యా న్యస్యా నావహీనాని తా నీమాని న సంశయః. 44

పీతం కనకపట్టాభం స్రస్తం తద్వసనం శుభం
ఉత్తరీయం నగాసక్తం తదా దృష్టం ప్లవంగమైః. 45

భూషణాని చ ముఖ్యాని దృష్టాని ధరణీతలే
అనయై వాపవిద్ధాని స్వనవంతి మహాంతి చ. 46

ఇదం చిరగృహీతత్వా ద్వసనం క్లిష్టవత్తరం
తథాఽపి నూనం తద్వర్ణం తథా శ్రీమ ద్యథేతరత్. 47

ఇయం కనకవర్ణాంగీ రామస్య మహిషీ ప్రియా
ప్రణష్టాపి సతీ యాఽస్య మనసో న ప్రణశ్యతి. 48

ఇయం సా యత్కృతే రామ శ్చతుర్భిః పరితప్యతే
కారుణ్యే నానృశంస్యేన శోకేన మదనేన చ. 49

స్త్రీ ప్రణ ష్టేతి కారుణ్యా దాశ్రితే త్యానృశంస్యతః
పత్నీ నష్టేతి శోకేన ప్రియేతి మదనేన చ. 50

అస్యా దేవ్యా యథా రూప మంగప్రత్యంగ సౌష్ఠవం
రామస్య చ యథారూపం తస్యేయ మసితేక్షణా. 51

అస్యా దేవ్యా మన స్తస్మిం స్తస్య చాస్యాం ప్రతిష్ఠితం
తేనేయం స చ ధర్మాత్మా ముహూర్త మపి జీవతి. 52

దుష్కరం కృతవా న్రామో హీనో య దనయా ప్రభుః
ధారయ త్యాత్మనో దేహం న శోకే నావసీదతి. 53

దుష్కరం కురుతే రామో య ఇమాం మత్త కాశినీమ్
సీతాం వినా మహాబాహు ర్ముహూర్త మపి జీవతి. 54

ఏవం సీతాం తదా దృష్ట్వా హృష్టః పవనసంభవః
జగామ మనసా రామం ప్రశశంస చ తం ప్రభుమ్. 55

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే పంచదశస్సర్గః.

అథ షోడశస్సర్గః

ప్రశస్య తు ప్రశస్తవ్యాం సీతాం తాం హరిపుంగవః
గుణాభిరామం రామం చ పున శ్చింతాపరో ఽభవత్. 1

స ముహూర్త మివ ధ్యాత్వా బాష్పపర్యాకులేక్షణః
సీతా మాశ్రిత్య తేజస్వీ హనుమా న్విలలాప హ. 2

మాన్యా గురువినీతస్య లక్ష్మణస్య గురుప్రియా
యది సీతాఽపి దుఃఖార్తా కాలో హి దురతిక్రమః. 3

రామస్య వ్యవసాయజ్ఞా లక్ష్మణస్య చ ధీమతః
నాత్యర్థం క్షుభ్యతే దేవీ గంగేవ జలదాగమే. 4

తుల్యశీలవయోవృత్తాం తుల్యాభిజనలక్షణామ్
రాఘవో ఽర్హతి వైదేహీం తం చేయ మసితేక్షణా. 5

తాం దృష్ట్వా నవహేమాభాం లోకకాంతా మివ శ్రియమ్
జగామ మనసా రామం వచనం చేద మబ్రవీత్. 6

అస్యా హేతో ర్విశాలాక్ష్యా హతో వాలీ మహాబలః
రావణప్రతిమో వీర్యే కబంధ శ్చ నిపాతితః. 7

విరాధ శ్చ హత స్సంఖ్యే రాక్షసో భీమవిక్రమః
వనే రామేణ విక్రమ్య. మహేంద్రే ణేవ శంబరః. 8

చతుర్దశసహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్మణాం
నిహతాని జనస్థానే శరై రగ్నిశిఖోపమైః. 9

ఖరశ్చ నిహత స్సంఖ్యే త్రిశిరా శ్చ నిపాతితః
దూషణ శ్చ మహాతేజా రామేణ విదితాత్మనా. 10

ఐశ్వర్యం వానరాణాం చ దుర్లభం వాలిపాలితం
అస్యా నిమిత్తే సుగ్రీవః ప్రాప్తవాఽఽలోకసత్కృతమ్. 11

సాగర శ్చ మయా క్రాంత శ్శ్రీమా న్నదనదీపతిః
అస్యా హేతో ర్విశాలాక్ష్యాః పురీ చేయం నిరీక్షితా. 12

యది రామ స్సముద్రాంతాం మేదినీం పరివర్తయేత్
అస్యాః కృతే జగ చ్చాపి యుక్త మిత్యేవ మే మతిః. 13

రాజ్యం వా త్రిషు లోకేషు సీతా వా జనకాత్మజా
త్రైలోక్యరాజ్యం సకలం సీతాయా నాప్నుయా త్కలామ్. 14

ఇయం సా ధర్మశీలస్య మైథిలస్య మహాత్మనః
సుతా జనకరాజస్య సీతా భర్తృదృఢవ్రతా. 15

ఉత్థితా మేదినీం భిత్త్వా క్షేత్రే హలముఖక్షతే
పద్మరేణునిభైః కీర్ణా శుభైః కేదారపాంసుభిః. 16

విక్రాంత స్యార్యశీలస్య సంయుగే ష్వనివర్తినః
స్నుషా దశరథ స్యైషా జ్యేష్ఠా రాజ్ఞో యశస్వినీ. 17

ధర్మజ్ఞస్య కృతజ్ఞస్య రామస్య విదితాత్మనః
ఇయం సా దయితా భార్యా రాక్షసీవశ మాగతా. 18

సర్వా న్భోగా న్పరిత్యజ్య భర్తృస్నేహబలాత్కృతా
అచింతయిత్వా దుఃఖాని ప్రవిష్టా నిర్జనం వనమ్. 19

సంతుష్టా ఫలమూలేన భర్తృశుశ్రూషణే రతా
యా పరాం భజతే ప్రీతిం వనేఽపి భవనే యథా. 20

సేయం కనకవర్ణాంగీ నిత్యం సుస్మితభాషిణీ
సహతే యాతనా మేతా మనర్థానా మభాగినీ. 21

ఇమాం తు శీలసంపన్నాం ద్రష్టు మర్హతి రాఘవః
రావణేన ప్రమథితాం ప్రపా మివ పిపాసితః. 22

అస్యా నూనం పున ర్లాభా ద్రాఘవః ప్రీతి మేష్యతి
రాజా రాజ్యపరిభ్రష్టః పునః ప్రాప్యేవ మేదినీమ్. 23

కామభోగైః పరిత్యక్తా హీనా బంధుజనేన చ
ధారయ త్యాత్మనో దేహం తత్సమాగమకాంక్షిణీ. 24

నైషా పశ్యతి రాక్షస్యో నేమా న్పుష్పఫలద్రుమాన్
ఏకస్థహృదయా నూనం రామ మేవానుపశ్యతి. 25

భర్తా నామ పరం నార్యా భూషణం భూషణా దపి
ఏషా తు రహితా తేన భూషణార్హా న శోభతే. 26

దుష్కరం కురుతే రామో హీనో యదనయా ప్రభుః
ధారయ త్యాత్మనో దేహం న దుఃఖే నావసీదతి. 27

ఇమా మసితకేశాంతాం శతపత్రనిభేక్షణాం
సుఖార్హాం దుఃఖితాం దృష్ట్వా మమాపి వ్యథితం మనః. 28

క్షితిక్షమా పుష్కరసన్నిభాక్షీ
యా రక్షితా రాఘవలక్ష్మణాభ్యామ్
సా రాక్షసీభి ర్వికృతేక్షణాభి
స్సంరక్ష్యతే సంప్రతి వృక్షమూలే. 29

హిమహతనళినీవ నష్టశోభా
వ్యసనపరంపరయా నిపీడ్యమానా
సహ చరరహి తేవ చక్రవాకీ
జనకసుతా కృపణాం దశాం ప్రపన్నా. 30

అస్యా హి పుష్పావనతాగ్రశాఖా
శ్శోకం దృఢం వై జనయంత్యశోకాః
హిమవ్యపాయేన చ మందరశ్మి
రభ్యుత్థితో నైకసహస్రరశ్మిః. 31

ఇ త్యేవ మర్థం కపి రన్వవేక్ష్య
సీతేయ మిత్యేవ నివిష్టబుద్ధిః
సంశ్రిత్య తస్మి న్నిషసాద వృక్షే
బలీ హరీణా మృషభ స్తరస్వీ. 32

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందకాండే షోడశస్సర్గః.

అథ సప్తదశస్సర్గః

తతః కుముదషండాభో నిర్మలో నిర్మలం స్వయం
ప్రజగామ నభ శ్చంద్రో హంసో నీల మివోదకమ్. 1

సాచివ్య మివ కుర్వన్ స ప్రభయా నిర్మలప్రభః
చంద్రమా రశ్మిభి శ్శీతై స్సిషేవే పవనాత్మజమ్. 2

స దదర్శ తత స్సీతాం పూర్ణ చంద్రనిభాననాం
శోకభారై రివ న్యస్తాం భారై ర్నావ మివాంభసి. 3

దిదృక్షమాణో వైదేహీం హనుమా న్మారుతాత్మజః
స దద ర్శావిదూరస్థా రాక్షసీ ర్ఘోరదర్శనాః. 4

ఏకాక్షీ మేకకర్ణాం చ కర్ణ ప్రావరణాం తథా.
అకర్ణాం శంకుకర్ణాం చ మస్తకోచ్ఛ్వాసనాసికామ్. 5

అతికాయోత్తమాంగీం చ తనుదీర్ఘశిరోధరాం
ధ్వస్తకేశీం తథాఽకేశీం కేశకంబళధారిణీమ్. 6

లంబకర్ణలలాటాం చ లంబోదరపయోధరాం
లంబోష్ఠీం చుబుకోష్ఠీం చ లంబాస్యాం లంబజానుకామ్. 7

హ్రస్వాం దీర్ఘాం తథా కుబ్జాం వికటాం వామనాం తథా
కరాళాం భుగ్నవక్త్రాం చ పింగాక్షీం వికృతాననామ్. 8

వికృతాః పింగళాః కాళీః క్రోధనాః కలహప్రియాః
కాలాయస మహాశూల కూట ముద్గరధారిణీః. 9

వరాహ మృగ శార్దూల మహిషాజ శివాముఖీః
గజోష్ట్ర హయపాదీశ్చ నిఖాతశిరసో పరాః. 10

ఏకహస్తైకపాదాశ్చ ఖరకర్ణ్యశ్వకర్ణికాః
గోకర్ణీర్హస్తికర్ణీశ్చ హరికర్ణీ స్తథాపరాః. 11

అనాసా అతినాసాశ్చ తిర్యఙ్నాసా వినాసికాః
గజసన్నిభనాసాశ్చ లలాటోచ్ఛ్వాసనాసికాః. 12

హస్తిపాదా మహాపాదా గోపాదాః పాదచూళికాః
అతిమాత్రశిరోగ్రీవా అతిమాత్రకుచోదరీః. 13

అతిమాత్రాస్యనేత్రాశ్చ దీర్ఘజిహ్వా నఖా స్తథా
అజాముఖీ ర్హస్తిముఖీ ర్గోముఖీ స్సూకరీముఖీః. 14

హయోష్ట్రఖరవక్త్రాశ్చ రాక్షసీ ర్ఘోరదర్శనాః
శూలముద్గరహస్తాశ్చ క్రోధనాః కలహప్రియాః. 15

కరాళా ధూమ్రకేశీ శ్చ రాక్షసీ ర్వికృతాననాః
పిబంతీ స్సతతం పానం సదా మాంస సురా ప్రియాః. 16

మాంసశోణితదిగ్ధాంగీ ర్మాంసశోణితభోజనాః
తా దదర్శ కపిశ్రేష్ఠో రోమహర్షణదర్శనాః. 17

స్కంధవంత ముపాసీనాః పరివార్య వనస్పతిం
తస్యాధస్తా చ్చ తాం దేవీం రాజపుత్రీ మనిందితామ్. 18

లక్షయామాస లక్ష్మీవాన్ హనుమా ఞ్జనకాత్మజాం
నిష్ప్రభాం శోకసంతప్తాం మలసంకులమూర్ధజామ్. 19

క్షీణపుణ్యాం చ్యుతాం భూమౌ తారాం నిపతితా మివ
చారిత్రవ్యపదేశాఢ్యాం భర్తృదర్శనదుర్గతామ్. 20

భూషణై రుత్తమై ర్హీనాం భర్తృవాత్సల్యభూషణాం
రాక్షసాధిపసంరుద్ధాం బంధుభి శ్చ వినాకృతామ్. 21

వియూథాం సింహసంరుద్ధాం బద్ధాం గజవధూ మివ
చంద్రరేఖాం పయోదాంతే శారదాభ్రై రివావృతామ్. 22

క్లిష్టరూపా మసంస్పర్శా దయుక్తా మివ వల్లకీం
సీతాం భర్తృవశే యుక్తా మయుక్తాం రాక్షసీ శే. 23

అశోకవనికామధ్యే శోకసాగర మాప్లుతాం
తాభిః పరివృతాం తత్ర సగ్రహా మివ రోహిణీమ్. 24

దదర్శ హనుమాన్ దేవీం లతా మకుసుమా మివ
సా మలేన చ దిగ్ధాంగీ వపుషా చాప్యలంకృతా. 25

మృణాలీ పంకదిగ్ధేవ విభాతి న విభాతి చ
మలినేన తు వస్త్రేణ పరిక్లిష్టేన భామినీమ్. 26

సంవృతాం మృగశాబాక్షీం దదర్శ హనుమా న్కపిః
తాం దేవీం దీనవదనా మదీనాం భర్తృతేజసా. 27

రక్షితాం స్వేన శీలేన సీతా మసితలోచనాం
తాం దృష్ట్వా హనుమాన్ సీతాం మృగశాబనిభేక్షణామ్. 28

మృగకన్యా మివ త్రస్తాం వీక్షమాణాం సమంతతః
దహంతీ మివ నిశ్శ్వాసై ర్వృక్షాన్ పల్లవధారిణః. 29

సంఘాత మివ శోకానాం దుఃఖ స్యోర్మి మివోత్థితాం
తాం క్షామాం సువిభక్తాంగీం వినాభరణశోభినీమ్. 30

ప్రహర్ష మతులం లేభే మారుతిః ప్రేక్ష్య మైథిలీం
హర్షజాని చ సోఽశ్రూణి తాం దృష్ట్వా మదిరేక్షణామ్. 31

ముమోచ హనుమాం స్తత్ర నమ శ్చక్రేచ రాఘవం
నమస్కృత్వా స రామాయ లక్ష్మణాయ చ వీర్యవాన్. 32

సీతాదర్శనసంహృష్టో హనుమాన్ సంవృతో ఽభవత్.

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే సప్తదశస్సర్గః.

అథ అష్టాదశస్సర్గః

తథా విప్రేక్షమాణస్య వనం పుష్పితపాదపం
విచిన్వత శ్చ వైదేహీం కించి చ్ఛేషా నిశా ఽభవత్. 1

షడంగవేదవిదుషాం క్రతు ప్రవరయాజినాం
శుశ్రావ బ్రహ్మఘోషాం శ్చ విరాత్రే బ్రహ్మరక్షసామ్. 2

అథ మంగళవాదిత్రై శ్శబ్దైశ్శ్రోత్రమనోహరైః
ప్రాబుధ్యత మహాబాహు ర్దశగ్రీవో మహాబలః. 3

విబుధ్యతు యథాకాలం రాక్షసేంద్రః ప్రతాపవాన్
స్రస్తమాల్యాంబరధరో వైదేహీ,మన్వచింతయత్. 4

భృశం నియుక్త స్తస్యాం చ మదనేన మదోత్కటః
న స తం రాక్షసః కామం శశా కాత్మని గూహితుమ్. 5

స సర్వాభరణై ర్యుక్తో బిభ్ర చ్ఛ్రియ మనుత్తమాం
తాం నగై ర్బహుభి ర్జుష్టాం సర్వపుష్పఫలోపగైః. 6

వృతాం పుష్కరిణీభి శ్చ నానాపుష్పోపశోభితాం
సదామదైశ్చ విహగై ర్విచిత్రాం పరమాద్భుతామ్. 7

ఈహామృగై శ్చ వివిధై ర్జుష్టాం దృష్టిమనోహరైః
వీథీ స్సంప్రేక్షమాణ శ్చ మణికాంచనతోరణాః. 8

నానామృగగణాకీర్ణాం ఫలైః ప్రపతితై ర్వృతాం
అశోకావనికా మేవ ప్రావిశ త్సంతత ద్రుమామ్. 9

అంగనాశతమాత్రం తు తం వ్రజంత మనువ్రజత్
మహేంద్ర మివ పౌలస్త్యం దేవగంధర్వయోషితః. 10

దీపికాః కాంచనీః కాశ్చి జ్జగృహు స్తత్ర యోషితః
వాలవ్యజనహస్తాశ్చ తాలవృంతాని చాపరాః. 11

కాంచనై రపి భృంగారై ర్జహ్రు స్సలిల మగ్రతః
మండలాగ్రా న్బృసీంచైవ గృహ్యాఽన్యాః పృష్ఠతో యయుః. 12

కాచి ద్రత్నమయీం స్థాలీం పూర్ణాం పానస్య భామినీ
దక్షిణా దక్షిణే నైవ తదా జగ్రాహ పాణినా. 13

రాజహంసప్రతీకాశం ఛత్రం పూర్ణశశిప్రభం
సౌవర్ణదండ మపరా గృహీత్వా పృష్ఠతో యయౌ. 14

నిద్రామదపరీతాక్ష్యో రావణ స్యోత్తమాః స్త్రియః
అనుజగ్ముః పతిం వీరం ఘనం విద్యుల్లతా ఇవ. 15

వ్యావిద్ధహారకేయూరా స్సమా మృదితవర్ణకాః
సమాగళితకేశాంతా స్సస్వేదవదనా స్తథా. 16

ఘూర్ణంత్యో మదశేషేణ నిద్రయా చ శుభాననాః
స్వేదక్లిష్టాంగకుసుమా స్సుమాల్యాకులమూర్ధజాః. 17

ప్రయాంతం నైరృతపతిం నార్యో మదిరలోచనాః
బహుమానా చ్చ కామాచ్చ ప్రియా భార్యా స్త మన్వయుః. 18

స చ కామపరాధీనః పతి స్తాసాం మహాబలః
సీతాసక్తమనా మందో మదాంచితగతి ర్బభౌ. 19

తతః కాంచీనినాదం చ నూపురాణాం చ నిస్స్వనం
శుశ్రావ పరమ స్త్రీణాం స కపి ర్మారుతాత్మజః. 20

తం చాప్రతిమకర్మాణ మచింత్యబలపౌరుషం
ద్వారదేశమనుప్రాప్తం దదర్శ హనుమా న్కపిః. 21

దీపికాభి రనేకాభి స్సమంతా దవభాసితం
గంధతైలావసిక్తాభి ర్ధ్రియమాణాభి రగ్రతః. 22

కామదర్పమదై ర్యుక్తం జిహ్మతామ్రాయ తేక్షణం
సమక్ష మివ కందర్ప మపవిద్ధశరాసనమ్. 23

మథితామృతఫేనాభ మరజోవస్త్ర ముత్తమం
సలీల మనుకర్షంతం విముక్తం సక్త మంగదే. 24

తం పత్రవిటపే లీనః పత్రపుష్పఘనావృతః
సమీప మివ సంక్రాంతం నిధ్యాతు ముపచక్రమే. 25

అవేక్షమాణ స్తు తతో దదర్శ కపికుంజరః
రూపయౌవనసంపన్నా రావణస్య వరస్త్రియః. 26

తాభిః పరివృతో రాజా సురూపాభి ర్మహాయశా
తన్మృగద్విజసంఘుష్టం ప్రవిష్టః ప్రమదావనమ్. 27

క్షీబో విచిత్రాభరణ శ్శంకుకర్ణో మహాబలః
తేన విశ్రవసః పుత్రి స్స దృష్టో రాక్షసాధిపః. 28

వృతః పరమనారీభి స్తారాభి రివ చంద్రమాః
తం దదర్శ మహాతేజా స్తేజోవంతం మహాకపిః. 29

రావణోఽయం మహాబాహు రితి సంచిత్య వానరః
అవప్లుతో మహాతేజా హనుమా న్మారుతాత్మజః. 30

స తథాఽప్యుగ్రతేజా స్సన్నిర్ధూత స్తస్య తేజసా
పత్రగుహ్యాంతరే సక్తో హనుమాన్ సంవృతోఽభవత్. 31

స తా మసితకేశాంతాం సుశ్రోణీం సంహతస్తనీం
దిదృక్షు రసితాపాంగా ముపావర్తత రావణః. 32

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే అష్టాదశస్సర్గః

అథ ఏకోనవింశస్సర్గః

తస్మి న్నేవ తతః కాలే రాజపుత్త్రీ త్వనిందితా
రూపయౌవనసంపన్నం భూషణోత్తమభూషితమ్. 1

తతో దృష్ట్వైవ వైదేహీ రావణం రాక్షసాధిపం
ప్రావేపత వరారోహా ప్రవాతే కదలీ యథా. 2

ఆచ్ఛా ద్యోదరమూరుభ్యాం బాహుభ్యాం చ పయోధరౌ
ఉపవిష్టా విశాలాక్షీ రుదంతీ వరవర్ణినీ. 3

దశగ్రీవ స్తు వైదేహీం రక్షితాం రాక్షసీగణైః
దదర్శ సీతాం దుఃఖార్తాం నావం సన్నా మివార్ణవే. 4

అసంవృతాయా మాసీనాం ధరణ్యాం సంశ్రితవ్రతాం
ఛిన్నాం ప్రపతితాం భూమౌ శాఖా మివ వనస్పతేః. 5

మలమండనచిత్రాంగీం మండనార్హా మమండితాం
మృణాళీ పంకది గ్ధేవ విభాతి న విభాతి చ. 6

సమీపం రాజసింహస్య రామస్య విదితాత్మనః
సంకల్పహయసంయుక్తై ర్యాంతీ మివ మనోరథైః. 7

శుష్యంతీం రుదతీ మేకాం ధ్యానశోకపరాయణాం
దుఃఖ స్యాంత మపశ్యంతీం రామాం రామ మనువ్రతామ్. 8

వేష్టమానాం తథాఽఽవిష్టాం పన్నగేంద్రవధూ మివ
ధూప్యమానాం గ్రహే ణేవ రోహిణీం ధూమకేతునా. 9

వృత్తశీలకులే జాతా మాచారవతి ధార్మికే
పున స్సంస్కార మాపన్నాం జాతా మివ చ దుష్కులే. 10

అభూతే నాపవాదేన కీర్తిం నిపతితా మివ
ఆమ్నాయానా మయోగేన విద్యాం ప్రశిథిలా మివ. 11

సన్నా మివ మహాకీర్తిం శ్రద్ధా మివ విమానితాం
పూజా మివ పరిక్షీణా మాశాం ప్రతిహతా మివ. 12

ఆయతీ మివ విధ్వస్తా మాజ్ఞాం ప్రతిహతా మివ
దీప్తా మివ దిశం కాలే పూజా మపహృతా మివ. 13

పద్మినీ మివ విధ్వస్తాం హతశూరాం చమూ మివ
ప్రభా మివ తమోధ్వస్తా ముపక్షీణా మివాపగామ్. 14

వేదీ మివ పరామృష్టాం శాంతా మగ్నిశిఖా మివ
పౌర్ణమాసీ మివ నిశాం రాహుగ్రస్తేందుమండలామ్. 15

ఉత్కృష్టపర్ణకమలాం విత్రాసితవిహంగమాం
హస్తిహస్తపరామృష్టా మాకులాం పద్మినీ మివ. 16

పతిశోకాతురాం శుష్కాం నదీం విస్రావితా మివ
పరయా మృజయా హీనాం కృష్ణపక్షనిశా మివ. 17

సుకుమారీం సుజాతాంగీం రత్నగర్భగృహోచితాం
తప్యమానా మివోష్ణేన మృణాళీ మచిరోద్ధృతామ్. 18

గృహీతా మాళితాం స్తంభే యూథపేన వినా కృతాం
నిశ్శ్వసంతీం సుదుఃఖార్తాం గజరాజవధూ మివ. 19

ఏకయా దీర్ఘయా వేణ్యా శోభమానా మయత్నతః
నీలయా నీరదాపాయే వనరాజ్యా మహీ మివ. 20

ఉపవాసేన శోకేన ధ్యానేన చ భయేన చ
పరిక్షీణాం కృశాం దీనా మల్పాహారాం తపోధనామ్. 21

ఆయాచమానాం దుఃఖార్తాం ప్రాంజలిం దేవతా మివ
భావేన రఘుముఖ్యస్య దశగ్రీవపరాభవమ్. 22

సమీక్షమాణాం రుదతీ మనిందితామ్
సుపక్ష్మ తామ్రాయత శుక్లలోచనామ్

అనువ్రతాం రామ మతీవ మైథిలీమ్
ప్రలోభయామాస వధాయ రావణః. 23

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకోనవింశస్సర్గః.

అథ వింశస్సర్గః

స తాం పతివ్రతాం దీనాం నిరానందాం తపస్వినీం
సాకారై ర్మధురై ర్వాక్యై ర్న్యదర్శయత రావణః. 1

మాం దృష్ట్వా నాగనాసోరు గూహమానా స్తనోదరం
అదర్శన మివాత్మానం భయా న్నేతుం త్వ మిచ్ఛసి. 2

కామయే త్వాం విశాలాక్షి బహుమన్యస్వ మాం ప్రియే
సర్వాంగ గుణసంపన్నే సర్వలోకమనోహరే. 3

నేహ కేచి న్మనుష్యా వా రాక్షసాః కామరూపిణః
వ్యపసర్పతు తే సీతే భయం మత్తస్సముత్థితమ్. 4

స్వధర్మో రక్షసాం భీరు సర్వథైవ న సంశయః
గమనం వా పరస్త్రీణాం హరణం సంప్రమథ్య వా. 5

ఏవం చైతదకామాం తు న త్వాం స్ప్రక్ష్యామి మైథిలి
కామం కామ శ్శరీరే మే యథాకామం ప్రవర్తతామ్. 6

దేవి నేహ భయం కార్యం మయి విశ్వసిహి ప్రియే
ప్రణయస్వ చ తత్త్వేన మైవం భూ శ్శోకలాలసా. 7

ఏకవేణీ ధరాశయ్యా ధ్యానం మలిన మంబరం
అస్థానే ఉప్యుపవాస శ్చ నైతా న్యౌపయికాని తే. 8

విచిత్రాణి చ మాల్యాని చందనా న్యగరూణి చ
వివిధాని చ వాసాంసి దివ్యా న్యాభరణాని చ. 9

మహార్హాణి చ పానాని శయనా న్యాసనాని చ
గీతం నృత్తం చ వాద్యం చ లభ మాం ప్రాప్య మైథిలి. 10

స్త్రీరత్న మసి మైవం భూః కురు గాత్రేషు భూషణం
మాం ప్రాప్య హి కథం ను స్యాస్త్వ మనర్హా సువిగ్రహే. 11

ఇదం తే చారు సంజాతం యౌవనం వ్యతివర్తతే
య దతీతం పునర్నైతి స్రోత శ్శీఘ్ర మపా మివ. 12

త్వాం కృత్వోపరతో మన్యే రూపకర్తా స విశ్వసృట్
న హి రూపోపమా త్వన్యా తవాస్తి శుభదర్శనే. 13

త్వాం సమాసాద్య వైదేహి రూపయౌవనశాలినీం
కః పుమా నతివర్తేత సాక్షా దపి పితామహః. 14

యద్య త్పశ్యామి తే గాత్రం శీతాంశుసదృశాననే
తస్మిం స్తస్మి న్పృథుశ్రోణి చక్షు ర్మమ నిబధ్యతే. 15

భవ మైథిలి భార్యా మే మోహ మేనం విసర్జయ
బహ్వీనా ముత్తమస్త్రీణా మాహృతానా మిత స్తతః. 16

సర్వాసా మేవ భద్రం తే మమాగ్రమహిషీ భవ
లోకేభ్యో యాని రత్నాని సంప్రమ ధ్యాహృతాని వై. 17

తాని మే భీరు సర్వాణి రాజ్యం చైత దహం చ తే
విజిత్య పృథివీం సర్వాం నానానగరమాలినీమ్. 18

జనకాయ ప్రదాస్యామి తవ హేతో ర్విలాసిని
నేహ పశ్యామి లోకేఽన్యం యో మే ప్రతిబలో భవేత్. 19

పశ్య మే సుమహ ద్వీర్య మప్రతిద్వంద్వ మాహవే
అసకృ త్సంయుగే భగ్నా మయా విమృదితధ్వజాః. 20

అశక్తా న్ప్రత్యనీకేషు స్థాతుం మమ సురాసురాః
ఇచ్ఛయా క్రియతా మద్య ప్రతికర్మ తవోత్తమమ్. 21

స్వప్రభా వ్యవసజ్యంతాం తవాంగే భూషణాని చ
సాధు పశ్యామి తే రూపం సంయుక్తం ప్రతికర్మణా. 22

ప్రతికర్మాభిసంయుక్తా దాక్షిణ్యేన వరాననే
భుఙ్క్ష్వభోగా న్యథాకామం పిబ భీరు రమస్వ చ. 23

యథేష్టం చ ప్రయచ్ఛ త్వం పృథివీం వా ధనాని చ
లలస్వ మయి విస్రబ్ధా ధృష్ట మాజ్ఞాపయస్వ చ. 24

మత్ప్రసాదా ల్లలంత్యాశ్చ లలంతాం బాంధవా స్తవ
బుద్ధిం మమానుపశ్య త్వం శ్రియం భద్రే యశ శ్చ మే. 25

కిం కరిష్యసి రామేణ సుభగే చీరవాససా
నిక్షిప్తవిజయో రామో గతశ్రీ ర్వనగోచరః. 26

వ్రతీ స్థండిలశాయీ చ శంకే జీవతి వా న వా
న హి వైదేహి రామ స్త్వాం ద్రష్టుం వాప్యుపలప్స్యతే. 27

పురో బలాకై రసితై ర్మేఘై ర్జ్యోత్స్నా మివావృతామ్
న చాపి మమ హస్తా త్త్వాం ప్రాప్తు మర్హతి రాఘవః. 28

హిరణ్యకశిపుః కీర్తి మింద్రహస్తగతామివ
చారుస్మితే చారుదతి చారునేత్రే విలాసిని. 29

మనో హరసి మే భీరు సుపర్ణః పన్నగం యథా
క్లిష్టకౌశేయవసనాం తన్వీ మప్యనలంకృతామ్. 30

త్వాం దృష్ట్వా స్వేషు దారేషు రతిం నోపలభా మ్యహమ్
అంతఃపురనివాసిన్య స్స్త్రియ స్సర్వగుణాన్వితాః. 31

యావంత్యో మమ సర్వాసా మైశ్వర్యం కురు జానకి
మమ హ్యాసితకేశాంతే త్రైలోక్యప్రవరా స్స్త్రియః. 32

తాస్త్వాం పరిచరిష్యంతి శ్రియ మప్సరసో యథా
యాని వైశ్రవణే సుభ్రు రత్నాని చ ధనా ని చ. 33

తాని లోకాంశ్చ సుశ్రోణి మాం చ భుజ్క్ష్వ యథాసుఖమ్
న రామస్తపసా దేవి న బలేన న విక్రమైః. 34

న ధనేన మయా తుల్య స్తేజసా యశసాఽపి వా
పిబ విహర రమస్వ భుజ్క్ష్వ భోగాన్
ధననిచయం ప్రదిశామి మేదినీం చ
మయి లల లలనే యథాసుఖం త్వమ్
త్వయి చ సమేత్య లలంతు బాంధవాస్తే. 35

కుసుమిత తరుజాల సంతతాని
భ్రమరయుతాని సముద్రతీరజాని
కనక విమల హారభూషితాంగీ
విహర మయా సహ భీరు కాననాని. 36

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే వింశస్సర్గః.

అథ ఏకవింశస్సర్గః

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా సీతా రౌద్రస్య రక్షసః
ఆర్తా దీనస్వరా దీనం ప్రత్యువాచ శనైర్వచః. 1

దుఃఖార్తా రుదతీ సీతా వేపమానా తపస్వినీ
చింతయంతీ వరారోహా పతి మేవ పతివ్రతా. 2

తృణ మంతరతః కృత్వా ప్రత్యువాచ శుచిస్మితా
నివర్తయ మనో మత్తః స్వజనే క్రియతాం మనః. 3

నమాం ప్రార్థయితుం యుక్తం సుసిద్ధి మివ పాపకృత్
అకార్యం న మయా కార్య మేకపత్న్యా విగర్హితమ్. 4

కులం సంప్రాప్తయా పుణ్యం కులే మహతి జాతయా
ఏవ ముక్త్వా తు వైదేహీ రావణం తం యశస్వినీ. 5

రాక్షసం పృష్ఠతః కృత్వా భూయో వచన మబ్రవీత్
నాహ మౌపయికీ భార్యా పరభార్యా సతీ తవ. 6

సాధు ధర్మ మవేక్షస్వ సాధు సాధువ్రతం చర
యథా తవ తథాఽన్యేషాం దారా రక్ష్యా నిశాచర. 7

ఆత్మాన ముపమాం కృత్వా స్వేషు దారేషు రమ్యతాం
అతుష్టం స్వేషు దారేషు చపలం చలితేంద్రియమ్. 8

నయంతి నికృతిప్రజ్ఞం పరదారాః పరాభవమ్
ఇహ సంతో న వా సంతి సతో వా నానువర్తసే. 9

తథా హి విపరీతా తే బుద్ధి రాచారవర్జితా
వచో మిథ్యా ప్రణీతాత్మా పథ్య ముక్తం విచక్షణైః. 10

రాక్షసానా మభావాయ త్వం వా న ప్రతిపద్యసే
అకృతాత్మాన మాసాద్య రాజాన మనయే రతమ్. 11

సమృద్ధాని వినశ్యంతి రాష్ట్రాణి నగరాణి చ
తథేయం త్వాం సమాసాద్య లంకా రత్నౌఘసంకులా. 12

అపరాధా త్తవైకస్య న చిరా ద్వినశిష్యతి
స్వకృతై ర్హన్యమానస్య రావణా దీర్ఘదర్శినః. 13

అభినందంతి భూతాని వినాశే పాపకర్మణః
ఏవం త్వాం పాపకర్మాణం వక్ష్యంతి నికృతా జనాః. 14

దిష్ట్యై త ద్వ్యసనం ప్రాప్తో రౌద్ర ఇత్యేవ హర్షితాః
శక్యా లోభయితుం నాహ మైశ్వర్యేణ ధనేన వా. 15

అనన్యా రాఘవే ణాహం భాస్కరేణ ప్రభా యథా
ఉపధాయ భుజం తస్య లోకనాథస్య సత్కృతమ్. 16

కథం నామోపధాస్యామి భుజ మన్యస్య కస్యచిత్
అహ మౌపయికీ భార్యా తస్యైవ వసుధాపతేః. 17

వ్రతస్నాతస్య ధీరస్య విద్యేవ విదితాత్మనః
సాధు రావణ రామేణ మాం సమానయ దుఃఖితామ్. 18

వనే వాశితయా సార్ధం కరేణ్వేవ గజాధిపమ్
మిత్ర మౌపయికం కర్తుం రామ స్స్థానం పరీప్సతా. 19

వధం చానిచ్ఛతా ఘోరం త్వయాఽసౌ పురుషర్షభః
విదిత స్స హి ధర్మజ్ఞ శ్శరణాగత వత్సలః. 20

తేన మైత్రీ భవతు తే యది జీవితు మిచ్ఛసి
ప్రసాదయస్వ త్వం చైనం శరణాగతవత్సలమ్. 21

మాం చాస్మై ప్రయతో భూత్వా నిర్యాతయితు మర్హసి
ఏవం హి తే భవే త్స్వస్తి సంప్రదాయ రఘూత్తమే. 22

అన్యథా త్వం హి కుర్వాణో వధం ప్రాప్స్యసి రావణ
వర్జయే ద్వజ్ర ముత్సృష్టం వర్జయే దంతక శ్చిరమ్. 23

త్వద్విధం తు న సంక్రుద్ధో లోకనాథ స్స రాఘవః
రామస్య ధనుష శ్శబ్దం శ్రోష్యసి త్వం మహాస్వనమ్. 24

శతక్రతువిసృష్టస్య నిర్ఘోష మశనే రివ
ఇహ శీఘ్రం సుపర్వాణో జ్వలితాస్యా ఇవోరగాః. 25

ఇషవో నిపతిష్యంతి రామలక్ష్మణలక్షణాః
రక్షాంసి పరినిఘ్నంతః పుర్యా మస్యాం సమంతతః. 26

అసంపాతం కరిష్యంతి పతంతః కంకవాససః
రాక్షసేంద్ర మహాసర్పా న్స రామగరుడో మహాన్. 27

ఉద్ధరిష్యతి వేగేన వైనతేయ ఇవోరగాన్
అపనేష్యతి మాం భర్తా త్వత్త శ్శీఘ్ర మరిందమః. 28

అసురేభ్య శ్శ్రియం దీప్తాం విష్ణు స్త్రిభి రివ క్రమైః
జనస్థానే హతస్థానే నిహతే రక్షసాం బలే. 29

అశక్తేన త్వయా రక్షః కృత మేత దసాధు వై
ఆశ్రమం తు తయో శ్శూన్యం ప్రవిశ్య నరసింహయోః. 30

గోచరం గతయో ర్భాత్రో రపనీతా త్వయాఽధమ
నహి గంధ ముపాఘ్రాయ రామలక్ష్మణయో స్త్వయా. 31

శక్యం సందర్శనే స్థాతుం శునా శార్దూలయో రివ
తస్య తే విగ్రహే తాభ్యాం యుగగ్రహణ మస్థిరమ్. 32

వృత్ర స్యేవేంద్రబాహుభ్యాం బాహో రేకస్య నిగ్రహః
క్షిప్రం తవ సనాథో మే రామ స్సౌమిత్రిణా సహ. 33

తోయ మల్ప మివాదిత్యః ప్రాణా నాదాస్యతే శరైః

గిరిం కుబేరస్య గతోఽపధాయ వా
సభాం గతో వా వరుణస్య రాజ్ఞః
అసంశయం దాశరథే ర్న మోక్ష్యసే
మహాద్రుమః కాలహతో ఽశనేరివ. 34

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకవింశస్సర్గః.

అథ ద్వావింశస్సర్గః

సీతాయా వచనం శ్రుత్వా పరుషం రాక్షసాధిపః
ప్రత్యువాచ తత స్సీతాం విప్రియం ప్రియదర్శనామ్. 1

యథా యథా సాంత్వయితా వశ్య స్త్రీణాం తథా తథా
యథా యథా ప్రియం వక్తా పరిభూత స్తథా తథా. 2

సన్నియచ్ఛతి మే క్రోధం త్వయి కామ స్సముత్థితః
ద్రవతోఽమార్గ మాసాద్య హయా నివ సుసారథిః. 3

వామః కామో మనుష్యాణాం యస్మిన్ కిల నిబధ్యతే
జనే తస్మిం స్త్వనుక్రోశ స్స్నేహశ్చ కిల జాయతే. 4

ఏతస్మా త్కారణా న్న త్వాం ఘాతయామి వరాననే
వధార్హా మవమానార్హాం మిథ్యా ప్రవ్రజితే రతామ్. 5

పరుషా ణీహ వాక్యాని యాని యాని బ్రవీషి మాం
తేషు తేషు వధో యుక్త స్తవ మైథిలి దారుణః. 6

ఏవ ముక్త్వా తు వైదేహీం రావణో రాక్షసాధిపః
క్రోధసంరంభసంయుక్త స్సీతా ముత్తర మబ్రవీత్. 7

ద్వౌ మాసౌ రక్షితవ్యౌ మే యోఽవధి స్తే మయా కృతః
తత శ్శయన మారోహ మమ త్వం వరవర్ణిని. 8

ఊర్ధ్వం ద్వాభ్యాం తు మాసాభ్యాం భర్తారం మా మనిచ్ఛతీం
మమ త్వాం ప్రాతరాశార్థ మారభంతే మహానసే. 9

తాం తర్జ్యమానాం సంప్రేక్ష్య రాక్షసేంద్రేణ జానకీం
దేవగంధర్వకన్యా స్తావిషేదు ర్వికృతేక్షణాః. 10

ఓష్ఠప్రకారై రపరా వక్త్రనేత్రై స్తథాఽపరాః
సీతా మాశ్వాసయామాసు స్తర్జితాం తేన రక్షసా. 11

తాభి రాశ్వాసితా సీతా రావణం రాక్షసాధిపం
ఉవా చాత్మహితం వాక్యం వృత్త శౌండీర్యగర్వితమ్. 12

నూనం న తే జనః కశ్చి దస్తి నిశ్శ్రేయసే స్థితః
నివారయతి యో న త్వాం కర్మణో ఽస్మా ద్విగర్హితాత్. 13

మాం హి ధర్మాత్మనః పత్నీం శచీ మివ శచీపతేః
త్వదన్య స్త్రిషు లోకేషు ప్రార్థయే న్మనసాఽపి కః. 14

రాక్షసాధమ రామస్య భార్యా మమితతేజసః
ఉక్తవా నసి యత్పాపం క్వ గత స్తస్య మోక్ష్యసే. 15

యథా దృప్తశ్చ మాతంగః శశ శ్చ సహితో వనే
తథా ద్విరదవ ద్రామ స్త్వం నీచ శశవ త్స్మృతః. 16

స త్వ మిక్ష్వాకునాథం వై క్షిప న్నిహ న లజ్జసే
చక్షుషో ర్విషయం తస్య న తావ దుపగచ్ఛసి. 17

ఇమే తే నయనే క్రూరే విరూపే కృష్ణపింగళే
క్షితౌ న పతితే కస్మా న్మామనార్య నిరీక్షతః. 18

తస్య ధర్మాత్మనః పత్నీం స్నుషాం దశరథస్య చ
కథం వ్యాహరతో మాం తే న జిహ్వా వ్యవశీర్యతే. 19

అసందేశాత్తు రామస్య తపస శ్చానుపాలనాత్
న త్వాం కుర్మి దశగ్రీవ భస్మ భస్మార్హ తేజసా. 20

నాపహర్తు మహం శక్యా త్వయా రామస్య ధీమతః
విధి స్తవ వధార్థాయ విహితో నాత్ర సంశయః. 21

శూరేణ ధనదభ్రాత్రా బలైః సముదితేన చ
అపోహ్య రామం కస్మాద్ధి దారచౌర్యం త్వయా కృతమ్. 22

సీతాయా వచనం శ్రుత్వా రావణో రాక్షసాధిపః
వివృత్య నయనే క్రూరే జానకీ మన్వవైక్షత. 23

నీలజీమూతసంకాశో మహాభుజశిరోధరః
సింహసత్త్వగతి శ్శ్రీమాన్ దీప్తజిహ్వాగ్రలోచనః. 24

చలాగ్రమకుటప్రాంశు శ్చిత్రమాల్యానులేపనః
రక్తమాల్యాంబరధర స్తప్తాంగదవిభూషణః. 25

శ్రోణీసూత్రేణ మహతా మేచకేన సుసంవృతః
అమృతో త్పాదనద్ధేన భుజ గే నేవ మందరః. 26

తాభ్యాం స పరిపూర్ణాభ్యాం భుజాభ్యాం రాక్షసేశ్వరః
శుశుభే ఽచలసంకాశ శ్శృంగాభ్యామి మందరః. 27

తరుణాదిత్యవర్ణాభ్యాం కుండలాభ్యాం విభూషితః
రక్తపల్లవపుష్పాభ్యా మశోకాభ్యా మివాచలః. 28

స కల్పవృక్షప్రతిమో వసంత ఇవ మూర్తిమాన్
శ్మశానచైత్యప్రతిమో భూషితోఽపి భయంకరః. 29

అవేక్షమాణో వైదేహీం కోపసంరక్తలోచనః
ఉవాచ రావణ స్సీతాం భుజంగ ఇవ నిశ్శ్వసన్. 30

అనయే నాభిసంపన్న మర్థహీన మనువ్రతే
నాశయా మ్యహ మద్య త్వాం సూర్య స్సంధ్యా మివౌజసా. 31

ఇత్యుక్త్వా మైథిలీం రాజా రావణ శ్శత్రు రావణః
సందిదేశ తత స్సర్వా రాక్షసీ ర్ఘోరదర్శనాః. 32

ఏకాక్షీ మేకకర్ణాం చ కర్ణ ప్రావరణాం తథా
గోకర్ణీం హస్తికర్ణీం చ లంబకర్ణీ మకర్ణికామ్. 33

హస్తి పాద్యశ్వపాద్యౌ చ గోపాదీం పాదచూళికామ్
ఏకాక్షీ మేకపాదీం చ పృథుపాదీ మపాదికామ్. 34

అతిమాత్రశిరోగ్రీవా మతిమాత్రకుచోదరీం
అతిమాత్రాస్య నేత్రాం చ దీర్ఘజిహ్వా మజిహ్వికామ్. 35

అనాసికాం సింహముఖీం గోముఖీం సూకరీముఖీం
యథా మద్వశగా సీతా క్షిప్రం భవతి జానకీ. 36

తథా కురుత రాక్షస్య స్సర్వాః క్షిప్రం సమేత్య చ
ప్రతిలోమానులోమైశ్చ సామదానాదిభేదనైః. 37

ఆవర్జయత వైదేహీం దండ స్యోద్యమనేన చ
ఇతి ప్రతిసమాదిశ్య రాక్షసేంద్రః పునః పునః. 38

కామమన్యుపరీతాత్మా జానకీం పర్యతర్జయత్
ఉపగమ్య తతః క్షిప్రం రాక్షసీ ధాన్యమాలినీ. 39

పరిష్వజ్య దశగ్రీవ మిదం వచన మబ్రవీత్
మయా క్రీడ మహారాజ సీతయా కిం తవానయా. 40

వివర్ణయా కృపణయా మానుష్యా రాక్షసేశ్వర
నూన మస్యా మహారాజ న దివ్యాన్ భోగసత్తమాన్. 41

విదధా త్యమరశ్రేష్ఠ స్తవ బాహుబలార్జితాన్
అకామాం కామయానస్య శరీర ముపతప్యతే. 42

ఇచ్ఛంతీం కామయానస్య ప్రీతి ర్భవతి శోభనా
ఏవ ముక్త స్తు రాక్షస్యా సముత్క్షిప్త స్తతో బలీ. 43

ప్రహసన్మేఘసంకాశో రాక్షస స్సన్యవర్తత
ప్రస్థిత స్స దశగ్రీవః కంపయ న్నివ మేదినీమ్. 44

జ్వలద్భాస్కరవర్ణాభం ప్రవివేశ నివేశనమ్
దేవగంధర్వకన్యా శ్చ నాగకన్యా శ్చ సర్వతః. 45

పరివార్య దశగ్రీవం వివిశు స్తం గృహోత్తమమ్
స మైథిలీం ధర్మపరా మవస్థితామ్
ప్రవేపమానాం పరిభర్త్స్య రావణః
విహాయ సీతాం మదనేన మోహిత
స్స్వ మేవ వేశ్మ ప్రవివేశ భాస్వరమ్. 46

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే ద్వావింశస్సర్గః.

అథ త్రయోవింశస్సర్గః

ఇత్యుక్త్వా మైథిలీం రాజా రావణ శ్శత్రు రావణః
సందిశ్య చ తత స్సర్వా రాక్షసీ ర్ని ర్జగామ హ. 1

నిష్క్రాంతే రాక్షసేంద్రేతు పున రంతఃపురం గతే
రాక్షస్యో భీమరూపా స్తా స్సీతాం సమభిదుద్రువుః. 2

తత స్సీతా ముపాగమ్య రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః
పరం పరుషయా వాచా వైదేహీ మిద మబ్రువన్. 3

పౌలస్త్యస్య వరిష్ఠస్య రావణస్య మహాత్మనః
దశగ్రీవస్య భార్యా త్వం సీతే న బహుమన్యసే. 4

తత స్త్వేకజటా నామ రాక్షసీ వాక్య మబ్రవీత్
ఆమంత్ర్య క్రోధతామ్రాక్షీ సీతాం కరతలోదరీమ్. 5

ప్రజాపతీనాం షణ్ణాం తు చతుర్థో యః ప్రజాపతిః
మానసో బ్రహ్మణః పుత్రః పులస్త్య ఇతి విశ్రుతః. 6

పులస్త్యస్య తు తేజస్వీ మహర్షి ర్మానస స్సుతః
నామ్నా స విశ్రవా నామ ప్రజాపతిసమప్రభః. 7

తస్య పుత్రో విశాలాక్షి రావణ శ్శత్రు రావణః
తస్య త్వం రాక్షసేంద్రస్య భార్యా భవితు మర్హసి. 8

మయోక్తం చారుసర్వాంగి వాక్యం కిం నానుమన్యసే
తతో హరిజటా నామ రాక్షసీ వాక్య మబ్రవీత్. 9

వివర్త్య నయనే కోపా న్మార్జారసదృ శేక్షణా
యేన దేవా స్త్రయ స్త్రింశ ద్దేవరాజ శ్చ నిర్జితాః. 10

తస్య త్వం రాక్షసేంద్రస్య భార్యా భవితు మర్హసి
తత స్తు ప్రఘసా నామ రాక్షసీ క్రోధమూర్ఛితా. 11

భర్త్సయంతీ తదా ఘోర మిదం వచన మబ్రవీత్
వీర్యోత్సిక్తస్య శూరస్య సంగ్రామే ష్వనివర్తినః. 12

బలినో వీర్యయుక్తస్య భార్యా త్వం కిం న లప్స్యసే
ప్రియాం బహుమతాం భార్యాం త్యక్త్వా రాజా మహాబలః. 13

సర్వాసాం చ మహాభాగాం త్వా ముపై ష్యతి రావణః
సమృద్ధం స్త్రీసహస్రేణ నానారత్నో పశోభితమ్. 14

అంతఃపురం సముత్సృజ్య త్వాముపైష్యతి రావణః
అన్యా తు వికటా నామ రాక్షసీ వాక్య మబ్రవీత్. 15

అశక్య ద్దేవతాయుద్ధే నాగగంధర్వదానవాః
నిర్జితా స్సమరే యేన స తే పార్శ్వ ముపాగతః. 16

తస్య సర్వసమృద్ధస్య రావణస్య మహాత్మనః
కిమద్య రాక్షసేంద్రస్య భార్యాత్వం నేచ్ఛసే ఽధమే.. 17

తత స్తు దుర్ముఖీ నామ రాక్షసీ వాక్య మబ్రవీత్
యస్య సూర్యో న తపతి భీతో యస్య చ మారుతః. 18

న వాతి స్మాయతాపాంగే కిం త్వం తస్య న తిష్ఠసి
పుష్పవృష్టిం చ తరవో ముముచు ర్యస్య వై భయాత్. 19

శైలా శ్చ సుభ్రు పానీయం జలదా శ్చ యదేచ్ఛతి
తస్య నైరృతరాజస్య రాజరాజస్య భామిని. 20

కిం త్వం న కురుషే బుద్ధిం భార్యార్థే రావణస్య హి
సాధు తే తత్త్వతో దేవి కథితం సాధు భామిని. 21

గృహాణ సుస్మితే వాక్య మన్యథా న భవిష్యసి.

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే త్రయోవింశస్సర్గః.

అథ చతుర్వింశస్సర్గః

తత స్సీతా ముపాగమ్య రాక్షస్యో వికృతాననాః
పరుషం పరుషా నార్య ఊచు స్తాం వాక్య మప్రియమ్. 1

కిం త్వ మంతఃపురే సీతే సర్వభూత మనోహరే
మహార్హశయనోపేతే న వాస మనుమన్యసే. 2

మానుషీ మానుషస్యైవ భార్యాత్వం బహుమన్యసే
ప్రత్యాహార మనో రామా న్న త్వం జాతు భవిష్యసి. 3

త్రైలోక్యవసుభోక్తారం రావణం రాక్షసేశ్వరం
భర్తార ముపసంగమ్య విహరస్వ యథాసుఖమ్. 4

మానుషీ మానుషం తం తు రామ మిచ్ఛసి శోభనే
రాజ్యా ద్భ్రష్ట మసిద్ధార్థం విక్లబం త్వ మనిందితే. 5

రాక్షసీనాం వచ శ్శ్రుత్వా సీతా పద్మనిభేక్షణా
నేత్రాభ్యా మశ్రుపూర్ణాభ్యా మిదం వచన మబ్రవీత్. 6

య దిదం లోకవిద్విష్ట ముదాహరథ సంగతాః
నైత న్మనసి వాక్యం మే కిల్బిషం ప్రతిభాతి వః. 7

న మానుషీ రాక్షసస్య భార్యా భవితు మర్హతి
కామం ఖాదత మాం సర్వా న కరిష్యామి వో వచః. 8

దీనో వా రాజ్యహీనో వా యో మే భర్తా స మే గురుః
తం నిత్య మనురక్తాఽస్మి యథా సూర్యం సువర్చలా. 9

యథా శచీ మహాభాగా శక్రం సముపతిష్ఠతి
అరుంధతీ వసిష్ఠం చ రోహిణీ శశినం యథా. 10

లోపాముద్రా యథాఽగస్త్యం సుకన్యా చ్యవనం యథా
సావిత్రీ సత్యవంతం చ కపిలం శ్రీమతీ యథా. 11

సౌదాసం మదయంతీవ కేశినీ సగరం యథా
నైషధం దమయంతీవ భైమీ పతి మనువ్రతా. 12

తథాఽహ మిక్ష్వాకువరం రామం పతి మనువ్రతా
సీతాయా వచనం శ్రుత్వా రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః. 13

భర్త్సయంతి స్మ పరుషై ర్వాక్యై రావణచోదితాః
అవలీన స్స నిర్వాక్యో హనుమాన్ శింశుపాద్రుమే. 14

సీతాం సంతర్జయంతీ స్తా రాక్షసీ రశృణో త్కపిః
తా మభిక్రమ్య సంక్రుద్ధా వేపమానాం సమంతతః. 15

భృశం సంలిలిహుర్దీప్తాః ప్రలంబాః దశనచ్ఛదాన్
ఊచు శ్చ పరమక్రుద్ధాః ప్రగృహ్యాశు పరశ్వధాః. 16

నేయ మర్హతి భర్తారం రావణం రాక్షసాధిపమ్
సా భర్త్స్యమానా భీమాభీ రాక్షసీభి ర్వరాననా. 17

సా బాష్ప ముపమార్జంతీ శింశుపాం తా ముపాగమత్
తతస్తాం శింశుపాం సీతా రాక్షసీభి స్సమావృతా. 18

అభిగమ్య విశాలాక్షీ తస్థౌ శోకపరిప్లుతా
తాం కృశాం దీనవదనాం మలినాంబరధారిణీమ్. 19

భర్త్సయాంచక్రిరే సీతాం రాక్షస్య స్తాం సమంతతః
తత స్తాం వినతా నామ రాక్షసీ భీమదర్శనా. 20

అబ్రవీ త్కుపితాకారా కరాళా నిర్ణతోదరీ
సీతే పర్యాప్త మేతావ ద్భర్తు స్స్నేహో నిదర్శితః. 21

సర్వ త్రాతికృతం భద్రే వ్యసనా యోపకల్పతే
పరితుష్టాస్మి భద్రం తే మానుష స్తే కృతో విధిః. 22

మమాపి తు వచః పథ్యం బ్రువంత్యాః కురు మైథిలి
రావణం భజ భర్తారం భర్తారం సర్వరక్షసామ్. 23

విక్రాంతం రూపవంతం చ సురేశ మివ వాసవమ్
దక్షిణం త్యాగశీలం చ సర్వస్య ప్రియదర్శనమ్. 24

మానుషం కృపణం రామం త్యక్త్వా రావణ మాశ్రయ
దివ్యాంగరాగా వైదేహి దివ్యాభరణభూషితా. 25

అద్య ప్రభృతి సర్వేషాం లోకానా మీశ్వరీ భవ
అగ్నే స్స్వాహా యథా దేవీ శచీ వేంద్రస్య శోభనే. 26

కిం తే రామేణ వైదేహి కృపణేన గతాయుషా
ఏత దుక్తం చ మే వాక్యం యది త్వం న కరిష్యసి. 27

అస్మి న్ముహూర్తే సర్వా స్త్వాం భక్షయిష్యామహే వయమ్
అన్యాతు వికటా నామ లంబమానపయోధరా. 28

అబ్రవీ త్కుపితా సీతాం ముష్టి ముద్యమ్య గర్జతీ
బహూ న్యప్రియరూపాణి వచనాని సుదుర్మతే. 29

అనుక్రోశా న్మృదుత్వా చ్చ సోఢాని తవ మైథిలి
న చ నః కురుషే వాక్యం హితం కాలపురస్కృతమ్. 30

ఆనీతాఽసి సముద్రస్య పార మన్యై ర్దురాసదం
రావణాంతఃపురం ఘోరం ప్రవిష్టా చాసి మైథిలి. 31

రావణస్య గృహే రుద్ధా మస్మాభిస్తు సురక్షితామ్
నత్వాం శక్తః పరిత్రాతు మపి సాక్షా త్పురందరః. 32

కురుష్వ హితవాదిన్యా వచనం మమ మైథిలి
అల మశ్రుప్రపాతేన త్యజ శోక మనర్థకమ్. 33

భజ ప్రీతిం చ హర్షం చ త్యజైతాం నిత్యదైన్యతామ్
సీతే రాక్షసరాజేన సహ క్రీడ యథాసుఖమ్. 34

జానాసి హి యథా భీరు స్త్రీణాం యౌవన మధ్రువమ్
యా వన్న తే వ్యతిక్రామే త్తావ త్సుఖ మవాప్నుహి. 35

ఉద్యానాని చ రమ్యాణి పర్వతోపవనాని చ
సహ రాక్షసరాజేన చర త్వం మదిరేక్షణే. 36

స్త్రీసహస్రాణి తే సప్త వశే స్థాస్యంతి సుందరి
రావణం భజ భర్తారం భర్తారం సర్వరక్షసామ్. 37

ఉత్పాట్య వా తే హృదయం భక్షయిష్యామి మైథిలి
యది మే వ్యాహృతం వాక్యం న యథావ త్కరిష్యసి. 38

తత శ్చండోదరి నామ రాక్షసీ క్రోధమూర్ఛితా
భ్రామయంతీ మహ చ్ఛూల మిదం వచన మబ్రవీత్. 39

ఇమాం హరిణలోలాక్షీం త్రాసోత్కంపిపయోధరామ్
రావణేన హృతాం దృష్ట్వా దౌహృదో మే మహా నభూత్. 40

యకృత్ప్లీహ మథోత్పీడం హృదయం చ సబంధనమ్
ఆంత్రాణ్యపి తథా శీర్షం ఖాదేయ మితి మే మతిః. 41

తత స్తు ప్రఘసా నామ రాక్షసీ వాక్య మబ్రవీత్
కంఠ మస్యా నృశంసాయాః పీడయామ కి మాస్యతే. 42

నివేద్యతాం తతో రాజ్ఞే మానుషీ సా మృతేతి హ
నాత్ర కశ్చన సందేహః ఖాదతేతి స వక్ష్యతి. 43

తతస్త్వజాముఖీ నామ రాక్షసీ వాక్య మబ్రవీత్
విశ స్యేమాం తత స్సర్వా స్సమాన్ కురుత పీలుకాన్. 44

విభజామ తత స్సర్వా వివాదో మే న రోచతే
పేయ మానీయతాం క్షిప్రం లేహ్య ముచ్చావచం బహు. 45

తత శ్శూర్పణఖా నామ రాక్షసీ వాక్య మబ్రవీత్
అజాముఖ్యా యదుక్తం హి తదేవ మమ రోచతే. 46

సురా చానీయతాం క్షిప్రం సర్వశోకవినాశినీ
మానూషం మాంస మాస్వాద్య నృత్యామో ఒథ నికుంభిలామ్ 47

ఏవం సంభర్త్స్యమానా సా సీతా సురసుతోపమా
రాక్షసీభి స్సుఘోరాభి ర్ధైర్య ముత్సృజ్య రోదితి. 48

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే చతుర్వింశస్సర్గః.

అథ పంచవింశస్సర్గః

తథా తాసాం వదంతీనాం పరుషం దారుణం బహు
రాక్షసీనా మసౌమ్యానాం రురోద జనకాత్మజా. 1

ఏవ ముక్తా తు వైదేహీ రాక్షసీభి ర్మనస్వినీ
ఉవాచ పరమత్రస్తా బాష్పగద్గదయా గిరా. 2

న మానుషీ రాక్షసస్య భార్యా భవితు మర్హతి
కామం ఖాదత మాం సర్వా న కరిష్యామి వో వచః. 3

సా రాక్షసీమధ్యగతా సీతా సురసుతోపమా
న శర్మ లేభే దుఃఖార్తా రావణేన చ తర్జితా. 4

వేపతే స్మాధికం సీతా విశంతీ వాఽఙ్గ మాత్మనః
వనే యూథపరిభ్రష్టా మృగీ కోకై రివార్దితా. 5

సా త్వశోకస్య విపులాం శాఖా మాలంబ్య పుష్పితాం
చింతయామాస శోకేన భర్తారం భగ్నమానసా. 6

సా స్నాపయంతీ విపులౌ స్తనౌ నేత్రజలస్రవైః
చింతయంతీ న శోకస్య తదాంత మధిగచ్ఛతి. 7

సా వేపమానా పతితా ప్రవాతే కదలీ యథా
రాక్షసీనాం భయత్రస్తా వివర్ణవదనాఽభవత్. 8

తస్యా స్సా దీర్ఘవిపులా వేపంత్యా సీతయా తదా
దదృశే కంపినీ వేణీ వ్యాళీవ పరిసర్పతీ. 9

సా నిశ్శ్వసంతీ దుఃఖార్తా శోకోపహతచేతనా
ఆర్తా వ్యసృజ దశ్రూణి మైథిలీ విలలాప హ. 10

హా రామేతి చ దుఃఖార్తా హా పునర్లక్ష్మణేతి చ
హా శ్వశ్రు మమ కౌసల్యే హా సుమిత్రేతి భామినీ. 11

లోక ప్రవాద స్సత్యోఽయం పండితై స్సముదాహృతః
అకాలే దుర్లభో మృత్యు స్త్రియా వా పురుషస్య వా. 12

యత్రాహ మేవం క్రూరాభీ రాక్షసీభి రిహార్దితా
జీవామి హీనా రామేణ ముహూర్త మపి దుఃఖితా. 13

ఏషా ఽల్పపుణ్యా కృపణా వినశిష్యా మ్యనాథవత్
సముద్ర మధ్యే నౌః పూర్ణా వాయువేగై రివాహతా. 14

భర్తారం త మపశ్యంతీ రాక్షసీవశ మాగతా
సీదామి ఖలు శోకేన కూలం తోయహతం యథా. 15

తం పద్మదళపత్రాక్షం సింహవిక్రాంతగామినమ్
ధన్యాః పశ్యంతి మే నాథం కృతజ్ఞం ప్రియవాదినమ్. 16

సర్వథా తేన హీనాయా రామేణ విదితాత్మనా
తీక్ష్ణం విష మివాఽఽస్వాద్య దుర్లభం మమ జీవితమ్. 17

కీదృశం తు మయా పాపం పురా జన్మాంతరే కృతమ్
యేనేదం ప్రాప్యతే దుఃఖం మయా ఘోరం సుదారుణమ్. 18

జీవితం త్యక్తు మిచ్ఛామి శోకేన మహతా వృతా
రాక్షసీభి శ్చ రక్షంత్యా రామో నాసాద్యతే మయా. 19

ధి గస్తు ఖలు మానుష్యం ధి గస్తు పరవశ్యతాం
న శక్యం యత్పరిత్యక్తు మాత్మచ్ఛందేన జీవితమ్. 20

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే పంచవింశస్సర్గః.

అథ షడ్వింశస్సర్గః

ప్రసక్తాశ్రుముఖీ త్యేవం బ్రువంతీ జనకాత్మజా
అధోముఖముఖీ బాలా విలప్తు ముపచక్రమే. 1

ఉన్మత్తేవ ప్రమత్తేవ భ్రాంతచిత్తేవ శోచతీ
ఉపావృత్తా కిశోరీవ వివేష్టంతీ మహీతలే. 2

రాఘవస్య ప్రమత్తస్య రక్షసా కామరూపిణా
రావణేన ప్రమథ్యాఽహ మానీతా క్రోశతీ బలాత్. 3

రాక్షసీవశ మాపన్నా భర్త్స్యమానా సుదారుణం
చింతయంతీ సుదుఃఖార్తా నాహం జీవితు ముత్సహే. 4

న హి మే జీవితై రర్థో నైవార్థైర్న చ భూషణైః
వసంత్యా రాక్షసీమధ్యే వినా రామం మహారథమ్. 5

అశ్మసార మిదం నూన మథవా ప్యజరామరం
హృదయం మమ యేనేదం న దుఃఖే నావశీర్యతే. 6

ధి జ్మా మనార్యా మసతీం యాఽహం తేన వినా కృతా
ముహూర్త మపి రక్షామి జీవితం పాపజీవితా. 7

కాచ మే జీవితే శ్రద్ధా సుఖే వా తం ప్రియం వినా
భర్తారం సాగరాంతాయాః వసుధాయాః ప్రియంవదమ్. 8

భిద్యతాం భక్ష్యతాం వాపి శరీరం విసృజా మ్యహం
న చా ప్యహం చిరం దుఃఖం సహేయం ప్రియవర్జితా. 9

చరణే నాపసవ్యేన న స్పృశేయం నిశాచరం
రావణం కింపు న రహం కామయేయం విగర్హితమ్. 10

ప్రత్యాఖ్యాతం న జానాతి నాత్మానం నాత్మనః కులం
యో నృశంస స్వభావేన మాం ప్రార్థయితు మిచ్ఛతి. 11

ఛిన్నా భిన్నా విభక్తా వా దీప్తే వాగ్నౌ ప్రదీపితా
రావణం నోపతిష్ఠేయం కిం ప్రలాపేన వ శ్చిరమ్. 12

ఖ్యాతః ప్రాజ్ఞః కృతజ్ఞశ్చ సానుక్రోశ శ్చ రాఘవః
సద్వృత్తోనిరనుక్రోశ శ్శంకే మద్భాగ్యసంక్షయాత్. 13

రాక్షసానాం సహస్రాణి జనస్థానే చతుర్దశ
యేనై కేన నిరస్తాని స మాం కిం నాభిపద్యతే. 14

నిరుద్ధా రావణే నాహ మల్పవీర్యేణ రక్షసా
సమర్థః ఖలు మే భర్తా రావణం హంతు మాహవే. 15

విరాధో దండకారణ్యే యేన రాక్షసపుంగవః
రణే రామేణ నిహత స్స మాం కిం నాభిపద్యతే. 16

కామం మధ్యే సముద్రస్య లంకేయం దుష్ప్రధర్షణా
న తు రాఘవబాణానాం గతిరోధీ హ విద్యతే. 17

కిన్ను తత్కారణం యేన రామో దృఢపరాక్రమః
రక్షసాపహృతాం భార్యా మిష్టాం నాభ్యవపద్యతే. 18

ఇహస్థాం మాం న జానీతే శంకే లక్ష్మణపూర్వజః
జానన్న పి హి తేజస్వీ దర్షణం మర్షయిష్యతి. 19

హృతేతి యోఽధిగత్వా మాం రాఘవాయ నివేదయేత్
గృధ్రరాజోఽపి స రణే రావణేన నిపాతితః. 20

కృతం కర్మ మహత్తేన మాం తథా ఽభ్యవపద్యతా
తిష్ఠతా రావణద్వంద్వే వృద్ధేనాపి జటాయుషా. 21

యది మా మిహ జానీయా ద్వర్తమానాం స రాఘవః
అద్య బాణై రభిక్రుద్ధః కుర్యా ల్లోక మరాక్షసమ్. 22

విధమే చ్చ పురీం లంకాం శోషయే చ్చ మహోదధిమ్
రావణస్య చ నీచస్య కీర్తిం నామ చ నాశయేత్. 23

తతో నిహతనాథానాం రాక్షసీనాం గృహే గృహే
యథా హ మేవం రుదతీ తథా భూయో న సంశయః. 24

అన్విష్య రక్షసాం లంకాం కుర్యా ద్రామ స్సలక్ష్మణః
న హి తాభ్యాం రిపు ర్దృష్టో ముహూర్త మపి జీవతి. 25

చితా ధూమాకులపథా గృధ్రమండలసంకులా
అచిరేణ తు లంకేయం శ్మశాన సదృశీ భవేత్. 26

అచిరేణైవ కాలేన ప్రాప్స్యా మ్యేవ మనోరథమ్
దుష్ప్రస్థానో ఽయ మాఖ్యాతి సర్వేషాం వో విపర్యయమ్. 27

యాదృశా నీహ దృశ్యంతే లంకాయా మశుభాని వై
అచిరేణ తు కాలేన భవిష్యతి హతప్రభా. 28

నూనం లంకా హతే పాపే రావణే రాక్షసాధమే
శోషం యాస్యతి దుర్ధర్షా ప్రమదా విధవా యథా. 29

పుణ్యోత్సవసముత్థా చ నష్టభర్త్రీ సరాక్షసీ
భవిష్యతి పురీ లంకా నష్టభర్త్రీ యథాంగనా. 30

నూనం రాక్షసకన్యానాం రుదంతీనాం గృహే గృహే
శ్రోష్యామి నచిరా దేవ దుఃఖార్తానా మిహ ధ్వనిమ్. 31

సాంధకారా హతద్యోతా హతరాక్షసపుంగవా
భవిష్యతి పురీ లంకా నిర్దగ్ధా రామసాయకైః. 32

యది నామ స శూరో మాం రామో రక్తాంతలోచనః
జానీయా ద్వర్తమానాం హి రావణస్య నివేశనే. 33

అనేన తు నృశంసేన రావణే నాధమేనమే
సమయో యస్తు నిర్దిష్ట స్తస్య కాలో ఽయ మాగతః. 34

అకార్యం యే న జానంతి నైరృతాః పాపకారిణః
అధర్మాత్తు మహోత్పాతో భవిష్యతి హి సాంప్రతమ్. 35

నైతే ధర్మం విజానంతి రాక్షసాః పిశితాశనాః
ధ్రువం మాం ప్రాతరాశార్థే రాక్షసః కల్పయిష్యతి. 36

సాఽహం కథం కరిష్యామి తం వినా ప్రియదర్శనమ్
రామం రక్తాంతనయన మపశ్యంతీ సుదుఃఖితా. 37

యది కశ్చి త్ప్రదాతా మే విష స్యాద్య భవే దిహ
క్షిప్రం వైవస్వతం దేవం పశ్యేయం పతినా వినా. 38

నా జానా జ్జీవతీం రామ స్స మాం లక్ష్మణపూర్వజః
జానంతౌ తౌ న కుర్యాతాం నోర్వ్యాం హి మమ మార్గణమ్. 39

నూనం మమైవ శోకేన స వీరో లక్ష్మణాగ్రజః
దేవలోక మితో సయాత స్త్యక్త్వా దేహం మహీతలే. 40

ధన్యా దేవా స్సగంధర్వా స్సిద్ధా శ్చ పరమర్షయః
మమ పశ్యంతి యే నాథం రామం రాజీవలోచనమ్. 41

అథవా కిన్ను తస్యార్థో ధర్మకామస్య ధీమతః
మయా రామస్య రాజర్షే ర్భార్యయా పరమాత్మనః. 42

దృశ్యమానే భవే త్ప్రీతి స్సౌహృదం నా స్త్యపశ్యతః
నాశయంతి కృతఘ్నాస్తు న రామో నాశయిష్యతి. 43

కిం ను మేన గుణాః కేచిత్కిం వా భాగ్యక్షయో మమ
యాఽహం సీదామి రామేణ హీనా ముఖ్యేన భామినీ. 44

శ్రేయో మే జీవితా న్మర్తుం విహీనాయా మహాత్మనః
రామా దక్లిష్టచారిత్రా చ్ఛూరా చ్ఛత్రునిబర్హణాత్. 45

అథవా న్యస్తశస్త్రౌ తౌ వనే మూలఫలాశినౌ
భ్రాతరౌ హి నరశ్రేష్ఠౌ సంవృత్తౌ వనగోచరౌ. 46

అథవా రాక్షసేంద్రేణ రావణేన దురాత్మనా
ఛద్మనా ఘాతితౌ శూరౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ 47

సా౽హ మేవం గతే కాలే మర్తు మిచ్ఛామి సర్వథా
న చ మే విహితో మృత్యు రస్మి న్ దుఃఖేఽపి వర్తతి. 48

ధన్యాః ఖలు మహాత్మానో మునయ స్త్యక్తకిల్బిషాః
జితాత్మానో మహాభాగా యేషాం న స్తః ప్రియాప్రియే. 49

ప్రియా న్న సంభవే ద్దుఃఖ మప్రియాదధికం భయమ్
తాభ్యాం హి యే వియుజ్యంతే నమ స్తేషాం మహాత్మనామ్. 50

సా౽హం త్యక్తా ప్రియార్హేణ రామేణ విదితాత్మనా
ప్రాణాం స్త్యక్ష్యామి పాపస్య రావణస్య గతా వశమ్. 51

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే షడ్వింశస్సర్గః

అథ సప్తవింశస్సర్గః

ఇత్యుక్తాస్సీతయా ఘోరా రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః
కాశ్చి జ్జగ్ము స్తదాఖ్యాతుం రావణస్య తరస్వినః. 1

తత స్సీతా ముపాగమ్య రాక్షస్యో ఘోరదర్శనాః
పునః పరుష మేకార్థ మనర్థార్థ మథాబ్రువన్. 2

అద్యేదానీం తవానార్యే సీతే పాపవినిశ్చయే
రాక్షస్యో భక్షయిష్యంతి మాంస మేత ద్యథాసుఖమ్. 3

సీతాం తాభి రనా ర్యాభి ర్దృష్ట్వా సంతర్జితాం తదా
రాక్షసీ త్రిజటా వృద్ధా శయానా వాక్య మబ్రవీత్. 4

ఆత్మానం ఖాదతా నార్యా న సీతాం భక్షయిష్యథ
జనకస్య సుతా మిష్టాం స్నుషాం దశరథస్య చ. 5

స్వప్నో హ్యద్య మయా దృష్టో దారుణో రోమహర్షణః
రాక్షసానా మభావాయ భర్తు రస్యా భవాయ చ. 6

ఏవ ముక్తా స్త్రిజటయా రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః
సర్వా ఏవాబ్రువ న్భీతా స్త్రిజటాం తా మిదం వచః. 7

కథయస్వ త్వయా దృష్టః స్వప్నో ఽయం కీదృశో నిశి
తాసాం శ్రుత్వా తు వచనం రాక్షసీనాం ముఖా చ్చ్యుతమ్. 8

ఉవాచ వచనం కాలే త్రిజటా స్వప్నసంశ్రితం
గజదంతమయీం దివ్యాం శిబికా మంతరిక్షగామ్. 9

యుక్తాం హంససహస్రేణ స్వయ మాస్థాయ రాఘవః
శుక్లమాల్యాంబరధరో లక్ష్మణేన సహాగతః. 10

స్వప్నే చాద్య మయా దృష్టా సీతా శుక్లాంబరావృతా
సాగరేణ పరిక్షిప్తం శ్వేతం పర్వత మాస్థితా. 11

రామేణ సంగతా సీతా భాస్కరేణ ప్రభా యథా
రాఘవ శ్చ మయా దృష్ట శ్చతుర్దంతం మహాగజమ్. 12

ఆరూఢ శ్శైలసంకాశం చచార సహలక్ష్మణః
తత స్తౌ నరశార్దూలౌ దీప్యమానౌ స్వతేజసా. 13

శుక్లమాల్యాంబరధరౌ జానకీం పర్యుపస్థితౌ
తత స్తస్య నగ స్యాగ్రే హ్యాకాశ స్థస్య దంతినః. 14

భర్త్రా పరిగృహీతస్య జానకీ స్కంధ మాశ్రితా
భర్తు రంకా త్సముత్పత్య తతః కమలలోచనా. 15

చంద్రసూర్యౌ మయా దృష్టా పాణిభ్యాం పరిమార్జతీ
తత స్తాభ్యాం కుమారాభ్యా మాస్థిత స్స గజోత్తమః. 16

సీతయా చ విశాలాక్ష్యా లంకాయా ఉపరి స్థితః
పాణ్డురర్షభ యుక్తేన రథే నాష్టయుజా స్వయమ్. 17

ఇహోపయాతః కాకుత్ స్థ స్సీతయా సహ భార్యయా
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా సీతయా సహ వీర్యవాన్. 18

ఆరుహ్యా పుష్పకం దివ్యం విమానం సూర్యసన్నిభం
ఉత్తరాం దిశ మాలోక్య జగామ పురుషోత్తమః. 19

ఏవం స్వప్నే మయా దృష్టో రామో విష్ణుపరాక్రమః
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా సీతయా సహ భార్యయా. 20

న హి రామో మహాతేజా శ్శక్యో జేతుం సురాసురైః
రాక్షసై ర్వాపి చాన్యై ర్వా స్వర్గః పాపజనైరివ. 21

రావణ శ్చ మయా దృష్టః క్షితౌ తైలసముత్క్షితః
రక్తవాసాః పిబ న్మత్తః కరవీరకృతస్రజః. 22

విమానా త్పుష్పకా దద్య రావణః పతితో భువి
కృష్యమాణ స్స్త్రియా దృష్టో ముండః కృష్ణాంబరః పునః. 23

రథేన ఖరయుక్తేన రక్తమాల్యానులేపనః
పిబం స్తైలం హస న్నృత్యన్ భ్రాంతచిత్తాకులేంద్రియః. 24

గర్దభేన యయౌ శీఘ్రం దక్షిణాం దిశ మాస్థితః
పున రేవ మయా దృష్టో రావణో రాక్షసేశ్వరః. 25

పతితో ఽవాక్ఛిరా భూమౌ గర్దభా ద్భయమోహితః
సహ సోత్థాయ సంభ్రాంతో భయార్తో మదవిహ్వలః. 26

ఉన్మత్త ఇవ దిగ్వాసా దుర్వాక్యం ప్రలప న్బహు
దుర్గంధం దుస్సహం ఘోరం తిమిరం నరకోపమమ్. 27

మలపంకం ప్రవిశ్యాశు మగ్న స్తత్ర స రావణః
కంఠే బద్ధ్వా దశగ్రీవం ప్రమదా రక్తవాసినీ. 28

కాళీ కర్దమలిప్తాంగీ దిశం యామ్యాం ప్రకర్షతి
ఏవం తత్ర మయా దృష్టః కుంభకర్ణో నిశాచరః. 29

రావణస్య సుతా స్సర్వే దృష్టా స్తైలసముత్క్షి తాః
వరాహేణ దశగ్రీవ శ్శింశుమారేణ చేంద్రజిత్. 30

ఉష్ట్రేణ కుంభకర్ణ శ్చ ప్రయాతో దక్షిణాం దిశమ్
ఏక స్తత్ర మయా దృష్ట శ్శ్వేతచ్ఛత్రో విభీషణః. 31

శుక్లమాల్యాంబరధర శ్శుక్లగంధానులేపనః
శంఖదుందుభి నిర్ఘోషై ర్నృత్తగీతై రలంకృతః. 32

ఆరుహ్య శైలసంకాశం మేఘస్తనితనిస్స్వనమ్
చతుర్దంతం గజం దివ్య మాస్తే తత్ర విభీషణః. 33

చతుర్భి స్సచివై స్సార్థం వైహాయస ముపస్థితః
సమాజ శ్చ మయా దృష్టో గీతవాదిత్రనిస్స్వనః. 34

పిబతాం రక్తమాల్యానాం రక్షసాం రక్తవాససామ్
లంకా చేయం పురీ రమ్యా సవాజిరథకుంజరా. 35

సాగరే పతితా దృష్టా భగ్నగోపురతోరణా
లంకా దృష్టా మయా స్వప్నే రావణే నాభిరక్షితా. 36

దగ్ధా రామస్య దూతేన వానరేణ తరస్వినా
పీత్వా తైలం ప్రనృత్తాశ్చ ప్రహసంత్యో మహాస్వనాః. 37

లంకాయాం భస్మరూక్షాయాం ప్రవిష్టా రాక్షసస్త్రియః
కుంభకర్ణాదయ శ్చేమే సర్వే రాక్షసపుంగవాః. 38

రక్తం నివసనం గృహ్య ప్రవిష్టా గోమయహ్రదే
అపగచ్ఛత నశ్యధ్వం సీతా మాప స రాఘవః. 39

ఘాతయే త్పరమామర్షీ సర్వై స్సార్థం హి రాక్షసైః
ప్రియాం బహుమతాం భార్యాం వనవాస మనువ్రతామ్. 40

భర్త్సితాం తర్జితాం వాపి నా నుమంస్యతి రాఘవః
త దలం క్రూరవాక్యై ర్వ స్సాంత్వ మేవాభిధీయతామ్. 41

అభియాచామ వైదేహీ మేతద్ధి మమ రోచతే
యస్యా మేవంవిధ స్స్వప్నో దుఃఖితాయాం ప్రదృశ్యతే. 42

సా దుఃఖై ర్వివిధై ర్ముక్తా ప్రియం ప్రాప్నో త్యనుత్తమమ్
భర్త్సితా మపి యాచధ్వం రాక్షస్యః కిం వివక్షయా. 43

రాఘవాద్ధి భయం ఘోరం రాక్షసానా ముపస్థితమ్
ప్రణిపాతప్రసన్నా హి మైథిలీ జనకాత్మజా. 44

అల మేషా పరిత్రాతుం రాక్షస్యో మహతో భయాత్
అపి చాస్యా విశాలాక్ష్యా న కించి దుపలక్షయే. 45

విరూప మపి చాంగేషు సుసూక్ష్మ మపి లక్షణమ్
ఛాయావైగుణ్యమాత్రం తు శంకే దుఃఖ ముపస్థితమ్. 46

అదుఃఖార్హా మిమాం దేవీం వైహాయస ముపస్థితామ్
అర్థసిద్ధిం తు వైదేహ్యాః పశ్యా మ్యహ ముపస్థితామ్. 47

రాక్షసేంద్రవినాశం చ విజయం రాఘవస్య చ
నిమిత్తభూత మేత త్తు శ్రోతు మస్యా మహ త్ప్రియమ్. 48

దృశ్యతే చ స్ఫురచ్చక్షుః పద్మపత్ర మివాయతమ్
ఈషచ్చ హృషితో వాస్యా దక్షిణాయా హ్యదక్షిణః. 49

అకస్మాదేవ వైదేహ్యా బాహు రేకః ప్రకంపతే
కరేణుహస్త ప్రతిమ స్సవ్య శ్చోరు రనుత్తమః. 50

వేపమాన స్సూచయతి రాఘవం పురత స్థితమ్

పక్షీ చ శాఖానిలయః ప్రహృష్టః
పునః పున శ్చోత్తమ సాంత్వవాదీ
సుస్వాగతాం వాచ ముదీరయానః
పునః పున శ్చోదయతీవ హృష్టః. 51

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే సప్తవింశస్సర్గః.

అథ అష్టావింశస్సర్గః

సా రాక్షసేంద్రస్య వచో నిశమ్య
తద్రావణ స్యా ప్రియ మప్రియార్తా
సీతా విత్రాస యథా వనాంతే
సింహాభిపన్నా గజరాజకన్యా. 1

సా రాక్షసీమధ్యగతా చ భీరు
ర్వాగ్భి ర్భృశం రావణతర్జితా చ
కాంతారమధ్యే విజనేవిసృష్టా
బాలేవ కన్యా విలలాప సీతా. 2

సత్యం బతేదం ప్రవదంతి లోకే
నాకాలమృత్యు ర్భవతీతి సంతః
యత్రాహ మేవం పరిభర్త్స్యమానా
జీవామి కించిత్ క్షణ మప్యపుణ్యా. 3

సుఖా ద్విహీనం బహుదుఃఖపూర్ణ
మిదం తు నూనం హృదయం స్థిరం మే
విశీర్యతే యన్న సహస్రధాఽద్య
వజ్రాహతం శృంగ మివాఽచలస్య. 4

నైవాస్తి దోషం మమ నూన మత్ర
వధ్యాహ మస్యా ఽప్రియదర్శనస్య
భావం న చాస్యాహ మనుప్రదాతు
మలం ద్విజో మంత్ర మివాఽద్విజాయ. 5

నూనం మమాంగా న్యచిరా దనార్య
శ్శస్త్రై శ్శితై శ్ఛేత్స్యతి రాక్షసేంద్రః
తస్మి న్ననాగచ్ఛతి లోకనాథే
గర్భస్థజంతో రివ శల్య కృన్తః. 6

దుఃఖం బతేదం నుమ దుఃఖితాయా
మాసౌ చిరా యాధిగమిష్యతో ద్వౌ
బద్ధస్య వధ్యస్య తథా నిశాంతే
రాజాపరాధా దివ తస్కరస్య. 7

హా రామ హా లక్ష్మణ హా సుమిత్రే
హా రామమాత స్సహ మే జనన్యా
ఏషా విపద్యా మ్యహ మల్పభాగ్యా
మహార్ణవే నౌ రివ మూఢవాతా. 8

తరస్వినౌ ధారయతా మృగస్య
సత్త్వేన రూపం మనుజేంద్ర పుత్రౌ
నూనం విశస్తౌ మమ కారణాత్తౌ
సింహర్షభౌ ద్వా వివ వైద్యుతేన. 9

నూనం స కాలో మృగరూపధారీ
మా మల్పభాగ్యాం లులుభే తదానీమ్
యత్రార్యపుత్త్రం విససర్జ మూఢా
రామానుజం లక్ష్మణపూర్వజం చ. 10

హా రామ సత్యవ్రత దీర్ఘబాహో
హా పూర్ణచంద్ర ప్రతిమానవక్త్ర
హా జీవలోకస్య హితః ప్రియ శ్చ
వధ్యాం న మాం వేత్సి హి రాక్షసానామ్. 11

అనన్యదైవత్వ మియం క్షమా చ
భూమౌ చ శయ్యా నియమ శ్చ ధర్మే
పతివ్రతా త్వం విఫలం మమేదం
కృతం కృతఘ్నే ష్వివ మానుషాణామ్. 12

మోఘో హి ధర్మ శ్చరితో మయాఽయమ్
తథైకపత్నీత్వ మిదం నిరర్థమ్

యా త్వాం న పశ్యామి కృశా వివర్ణా
హీనా త్వయా సంగమనే నిరాశా. 13

పితుర్నిదేశం నియమేన కృత్వా
వనా న్నివృత్త శ్చరితవ్రతశ్చ
స్త్రీభి స్తు మన్యే విపులేక్షణాభి
స్త్వం రంస్యసే వీతభయః కృతార్థః. 14

అహం తు రామ త్వయి జాతకామా
చిరం వినాశాయ నిబద్ధభావా
మోఘం చరిత్వాథ తపోవ్రతం చ
త్యక్ష్యామి ధి గ్జీవిత మల్పభాగ్యా. 15

సా జీవితం క్షిప్ర మహం త్యజేయం
విషేణ శస్త్రేణ శితేన వాపి
విషస్య దాతా న హి మేఽస్తి కశ్చి
చ్ఛస్త్రస్య వా వేశ్మని రాక్షసస్య. 16

ఇతీవ దేవీ బహుధా విలప్య
సర్వాత్మనా రామ మనుస్మరంతీ
ప్రవేపమానా పరిశుష్కవక్త్రా
నగోత్తమం పుష్పిత మాససాద. 17

శోకాభితప్తా బహుధా విచింత్య
సీతాఽథ వేణ్యుద్గ్రథనం గృహీత్వా
ఉద్బధ్య వేణ్యుద్గ్రథనేన శీఘ్ర
మహం గమిష్యామి యమస్య మూలమ్. 18

ఉపస్థితా సా మృదుసర్వగాత్రీ
శాఖాం గృహీత్వాథ నగస్య తస్య
తస్యాస్తు. రామం ప్రవిచింతయంత్యా
రామానుజం స్వం చ కులం శుభాంగ్యాః. 19

శోకానిమిత్తాని తథా బహూని
ధైర్యార్జితాని ప్రవరాణి లోకే
ప్రాదు ర్నిమిత్తాని తదా బభూవుః
పురాపి సిద్ధా న్యుపలక్షితాని. 20

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే అష్టావింశస్సర్గః.

అథ ఏకోనత్రింశసర్గః

తథా గతాం తాం వ్యథితా మనిందితామ్
వ్యపేతహర్షాం పరిదీనమానసామ్
శుభాం నిమిత్తాని శుభాని భేజిరే
నరం శ్రియా జుష్ట మివోపజీవినః. 1

తస్యా శ్శుభం వామ మరాళపక్ష్మ
రాజీవృతం కృష్ణవిశాలశుక్లమ్
ప్రాస్పందతైకం నయనం సుకేశ్యా
మీనాహతం పద్మ మివాభితామ్రమ్. 2

భుజశ్చ చార్వంచిత పీనవృత్తః
పరార్థ్యకాలాగరుచందనార్హః
అనుత్త మే నాధ్యుషితః ప్రియేణ
చిరేణ వామ స్సమవేపతాఽశు. 3

గజేంద్రహస్తప్రతిమ శ్చ పీవ
స్తయో ర్ద్వయో స్సంహతయో స్సుజాతః
ప్రస్పందమానః పున రూరు రస్యా
రామం పురస్తాత్ స్థిత మాచచక్షే. 4

శుభం పున ర్హేమసమానవర్ణ
మీషద్రజో ధ్వస్తమివామలాక్ష్యాః

వాసస్థితాయా శ్శిఖరాగ్రదత్యాః
కించి త్పరిస్రంసత చారుగాత్ర్యాః. 5

ఏతై ర్నిమిత్తై రపరై శ్చ సుభ్రూ
స్సంబోధితా ప్రాగపి సాధు సిద్ధైః
వాతాతపక్లాంత మివ ప్రణష్టమ్
వర్షేణ బీజం ప్రతిసంజహర్ష. 6

తస్యాః పున ర్బింబఫలాధరోష్ఠమ్
స్వక్షిభ్రు కేశాంత మరాళపక్ష్మ
వక్త్రం బభాసే సితశుక్లదంష్ట్రమ్
రాహో ర్ముఖా చ్చంద్ర ఇవ ప్రముక్తః. 7

సా వీతశోకా వ్యపనీతతంద్రీ
శాంతజ్వరా హర్షవివృద్ధసత్త్వా
అశోభ తార్యా వదనేన శుక్లే
శీతాంశునా రాత్రి రివోదితేన. 8

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకోనత్రింశస్సర్గః.

అథ త్రింశస్సర్గః

హనుమానపి విక్రాంత స్సర్వం శుశ్రావ తత్త్వతః
సీతాయా స్త్రిజటాయా శ్చ రాక్షసీనాం చ తర్జనమ్. 1

అవేక్షమాణ స్తాం దేవీం దేవతా మివ నందనే
తతో బహువిధాం చింతాం చింతయామాస వానరః. 2

యాం కపీనాం సహస్రాణి సుబహూ న్యయుతాని చ
దిక్షు సర్వాసు మార్గంతే సేయ మాసాదితా మయా. 3

చారేణ తు సుయుక్తేన శత్రో శ్శక్తి మవేక్షతా
గూఢేన చరతా తావ దవేక్షిత మిదం మయా. 4

రాక్షసానాం విశేష శ్చ పురీ చేయ మవేక్షితా
రాక్షసాధిపతే రస్య ప్రభావో రావణస్య చ. 5

యుక్తం తస్యాఽప్రమేయస్య సర్వసత్త్వ దయావతః
సమాశ్వాసయితుం భార్యాం పతిదర్శనకాంక్షిణీమ్. 6

అహ మాశ్వాసయా మ్యేనాం పూర్ణచంద్రనిభాననాం
అదృష్టదుఃఖాం దుఃఖార్తాం దుఃఖ స్యాంత మగచ్ఛతీమ్. 7

యద్య ప్యహ మిమాం దేవీం శోకోపహతచేతనాం
అనాశ్వాస్య గమిష్యామి దోషవ ద్గమనం భవేత్. 8

గతే హి మయి తత్రేయం రాజపుత్రీ యశస్వినీ
పరిత్రాణ మవిందంతీ జానకీ జీవితం త్యజేత్. 9

మయా చ స మహాబాహుః పూర్ణచంద్రనిభాననః
సమాశ్వాసయితుం న్యాయ్య స్సీతాదర్శనలాలసః. 10

నిశాచరీణాం ప్రత్యక్ష మనర్హం చాపి భాషణం
కథం ను ఖలు కర్తవ్య మిదం కృచ్ఛ్రగతో హ్యహమ్. 11

అనేన రాత్రిశేషేణ యది నాశ్వాస్యతే మయా
సర్వథా నాస్తి సందేహః పరిత్యక్ష్యతి జీవితమ్. 12

రామ శ్చ యది పృచ్ఛే న్మాం కిం మాం సీతాఽబ్రవీ ద్వచః
కి[illegible] తం ప్రతిబ్రూయా మసంభాష్య సుమధ్యమామ్. 13

సీతాసందేశరహితం మా మిత స్త్వరయా గతం
[illegible]ర్దహే దపి కాకుత్స్థః క్రుద్ధ స్తీ[illegible] చక్షుషా. 14

యది చో ద్యోజయిష్యామి భర్తారం రామకారణాత్
వ్యర్థ మాగమనం తస్య ససైన్యస్య భవిష్యతి. 15

అంతరం త్వహ మాసాద్య రాక్షసీనా మిహ స్థితః
శనై రాశ్వాసంయిష్యామి సంతాపబహుళా మిమామ్. 16

అహం త్వతితను శ్చైవ వానర శ్చ విశేషతః
వాచం చో దాహరిష్యామి మానుషీ మిహ సంస్కృతామ్. 17

యది వాచం ప్రదాస్యామి ద్విజాతి రివ సంస్కృతాం
రావణం మన్యమానా మాం సీతా భీతా భవిష్యతి. 18

వానరస్య విశేషేణ కథం స్యాదభిభాషణం
అవశ్య మేవ వక్తవ్యం మానుషం వాక్య మర్థవత్. 19

మయా సాంత్వయితుం శక్యా నాన్యథేయ మనిందితా
సేయ మాలోక్య మే రూపం జానకీ భాషితం తథా. 20

రక్షోభి స్త్రాసితా పూర్వం భూయ స్త్రాసం గమిష్యతి
తతో జాతపరిత్రాసా శబ్దం కుర్యా న్మనస్వినీ. 21

జానమానా విశాలాక్షీ రావణం కామరూపిణం
సీతయా చ కృతే శబ్దే సహసా రాక్షసీగణః. 22

నానాప్రహరణో ఘోర స్సమేయా దంతకోపమః
తతో మాం సంపరిక్షిప్య సర్వతో వికృతాననాః. 23

వధే చ గ్రహణే చైవ కుర్యు ర్యత్నం యథాబలం
గృహ్యశాఖాః ప్రశాఖా శ్చ స్కంథాం శ్చోత్తమశాఖినామ్. 24

దృష్ట్వా విపరిధావంతం భవేయు ర్భయశంకితాః
మమ రూపం చ సంప్రేక్ష్య వనే విచరతో మహత్. 25

రాక్షస్యో భయవిత్రస్తా భవే[illegible] ర్వికృతాననాః
[illegible] 26

రాక్షసేంద్రనియుక్తానాం రాక్షసేంద్రనివేశనే
తే శూలశక్తి నిస్త్రింశ వివిధాయుధపాణయః. 27

ఆపతేయు ర్విమర్దేఽస్మి న్వేగే నోద్విగ్నకారిణః
సంరుద్ధ స్తైస్తు పరితో విధమన్ రక్షసాం బలమ్. 28

శక్నుయాం న తు సంప్రాప్తుం పరం పారం మహోదధేః
మాం వా గృహ్ణీయు రాప్లుత్య బహవ శ్శీఘ్రకారిణః. 29

స్యా దియం చాగృహీతార్థా మమ చ గ్రహణం భవేత్
హింసాభిరుచయో హింస్యు రిమాం వా జనకాత్మజామ్. 30

విపన్నం స్యాత్తతః కార్యం రామసుగ్రీవయో రిదం
ఉద్దేశే నష్టమార్గే ఽస్మిన్ రాక్షసైః పరివారితే. 31

సాగరేణ పరిక్షిప్తే గుప్తే వసతి జానకీ
విశస్తే వా గృహీతే వా రక్షోభి ర్మయి సంయుగే. 32

నాన్యం పశ్యామి రామస్య సాహాయ్యం కార్యసాధనే
విమృశం శ్చ న పశ్యామి యో హతే మయి వానరః. 33

శతయోజనవిస్తీర్ణం లంఘయేత మహోదధిమ్
కామం హంతుం సమర్థో ఽస్మి సహస్రా ణ్యపి రక్షసామ్. 34

న తు శక్ష్యామి సంప్రాప్తుం పరం పారం మహోదధేః
అసత్యాని చ యుద్ధాని సంశయో మే న రోచతే. 35

కశ్చ నిస్సంశయం కార్యం కుర్యా త్ప్రాజ్ఞ స్ససంశయమ్
ప్రాణత్యాగ శ్చ వైదేహ్యా భవే దనభిభాషణే. 36

ఏష దోషో మహాన్ హి స్యా న్మమ సీతాభిభాషణే
భూతా శ్చార్థా వినశ్యంతి దేశకాలవిరోధితాః. 37

విక్లబం దూత మాసాద్య తమ స్సూర్యోదయే యథా
అర్థా నర్థాంతరే బుద్ధి ర్నిశ్చితాపి న శోభతే. 38

ఘాతయంతి హి కార్యాణి దూతాః పండితమానినః
న వినశ్యే త్కథం కార్యం వైక్లబ్యం న కథం భవేత్. 39

లంఘనం చ సముద్రస్య కథం ను న వృథా భవేత్
కథం ను ఖలు వాక్యం మే శృణుయాన్నో ద్విజేత వా. 40

హా ఇతి సంచింత్య హనుమాం శ్చకార మతిమా న్మతిమ్
రామ మక్లిష్టకర్మాణం స్వబంధు మనుకీర్తయన్. 41

నైనా ముద్వేజ యిష్యామి తద్బంధుగత మానసామ్
ఇక్ష్వాకూణాం వరిష్ఠస్య రామస్య విదితాత్మనః. 42

శుభాని ధర్మయుక్తాని వచనాని సమర్పయన్
శ్రావయిష్యామి సర్వాణి మధురాం ప్రబ్రువన్ గిరమ్. 43

శ్రద్ధాస్యతి యథా హీయం తథా సర్వం సమాదధే

ఇతి స బహువిధం మహానుభావో
జగతిపతేః ప్రమదా మవేక్షమాణః
మధుర మవితథం జగాద వాక్యమ్
ద్రుమవిటపాంతర మాస్థితో హనుమాన్. 44

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే త్రింశస్సర్గః.

అథ ఏకత్రింశస్సర్గః

ఏవం బహువిధాం చింతాం చింతయిత్వా మహాకపిః
సంశ్రవే మధురం వాక్యం వైదేహ్యా వ్యాజహార హ. 1

రాజా దశరథో నామ రథ కుంజర వాజిమాన్
పుణ్యశీలో మహాకీర్తి ర్ఋజు రాసీ న్మహాయశాః. 2

రాజర్షీణాం గుణశ్రేష్ఠ స్తపసా చర్షిభి స్సమః
చక్రవర్తి కులే జాతః పురందర సమో బలే. 3

అహింసారతి రక్షుద్రో ఘృణీ సత్యపరాక్రమః
ముఖ్య శ్చేక్ష్వాకువంశస్య లక్ష్మీవాన్ లక్ష్మివర్ధనః. 4

పార్థివవ్యంజనైర్యుక్తః పృథుశ్రీః పార్థివర్షభః
పృథివ్యాం చతురంతాయాం విశ్రుత స్సుఖద స్సుఖీ. 5

తస్య పుత్త్రః ప్రియో జ్యేష్ఠ స్తారాధిపనిభాననః
రామో నామ విశేషజ్ఞః శ్రేష్ఠ స్సర్వధనుష్మతామ్. 6

రక్షితా స్వస్య ధర్మస్య స్వజనస్య చ రక్షితా
రక్షితా జీవలోకస్య ధర్మస్య చ పరంతపః. 7

తస్య సత్యాభిసంధస్య వృద్ధస్య వచనా త్పితుః
సభార్య స్సహ చ భ్రాత్రా వీరః ప్రవ్రాజితో వనమ్. 8

తేన తత్ర మహారణ్యే మృగయాం పరిధావతా
రాక్షసా నిహతా శ్శూరా బహవః కామరూపిణః. 9

జనస్థానవధం శ్రుత్వా హతౌ చ ఖరదూషణౌ
తత స్త్వమర్షాపహృతా జానకీ రావణేన తు. 10

వంచయిత్వా వనే రామం మృగరూపేణ మాయయా
స మార్గమాణ స్తాం దేవీం రామ స్సీతా మనిందితామ్. 11

ఆససాద వనే మిత్రం సుగ్రీవం నామ వానరం
తత స్స వాలినం హత్వా రామః పరపురంజయః. 12

ప్రాయచ్ఛ త్కపిరాజ్యం తత్సుగ్రీవాయ మహాబలః
సుగ్రీవే ణాపి సందిష్టా హరయః కామరూపిణః. 13

దిక్షు సర్వాసు, తాం దేవీం విచిన్వంతి సహస్రశః
అహం సంపాతివచనా చ్ఛతయోజన మాయతమ్. 14

అస్యా హేతో ర్విశాలాక్ష్యా స్సాగరం వేగవాన్ ప్లుతః
యథారూపాం యథావర్ణాం యథాలక్ష్మీం చ నిశ్చితామ్. 15

అశ్రౌషం రాఘవ స్యాహం సేయ మాసాదితా మయా
విరరా మైవ ముక్త్వాసౌ వాచం వానరపుంగవః. 16

జానకీ చాపి తచ్ఛ్రుత్వా పరం విస్మయ మాగతా
తత స్సా వక్రకేశాంతా సుకేశీ కేశసంవృతమ్. 17

ఉన్నమ్య వదనం భీరు శ్శింశుపావృక్ష మైక్షత
నిశమ్య సీతా వచనం కపేశ్చ
దిశ శ్చ సర్వాః ప్రదిశ శ్చ వీక్ష్య
స్వయం ప్రహర్షం పరమం జగామ
సర్వాత్మనా రామ మనుస్మరంతీ. 18

సా తిర్య గూర్ధ్వం చ తథా ప్యధస్తా
న్నిరీక్షమాణా త మచింత్యబుద్ధిమ్
దదర్శ పింగాధిపతే రమాత్యమ్
వాతాత్మజం సూర్య మివోదయస్థమ్. 19

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకత్రింశస్సర్గః.

అథ ద్వాత్రింశసర్గః

తత శ్శాఖాంతరే లీనం దృష్ట్వా చలితమానసా
వేష్టి తార్జునవస్త్రం తం విద్యుత్సంఘాత పింగళమ్. 1

సా దదర్శ కపిం తత్ర ప్రశ్రితం ప్రియవాదినం
ఫుల్లాశోకోత్కరాభాసం తప్తచామీకరేక్షణమ్. 2

మైథిలీ చింతయామాస విస్మయం పరమం గతా
అహోభీమ మిదం రూపం వానరస్య దురాసదమ్. 3

దుర్నిరీక్ష మితి జ్ఞాత్వా పున రేవ ముమోహ సా
విలలాప భృశం సీతా కరుణం భయమోహితా. 4

రామ రామేతి దుఃఖార్తా లక్ష్మణేతి చ భామినీ
రురోద బహుధా సీతా మందం మందస్వరా సతీ. 5

సా తం దృష్ట్వా హరిశ్రేష్ఠం వినీతవ దుపస్థితం
మైథిలీ చింతయామాస స్వప్నోఽయ మితి భామినీ 6

సా వీక్షమాణా పృథు భుగ్నవక్త్రమ్
శాఖామృగేంద్రస్య యథోక్తకారమ్
దదర్శ పింగాధిపతే రమాత్యమ్
వాతాత్మజం బుద్ధిమతాం వరిష్ఠమ్. 7

సా తం సమీక్ష్యైవ భృశం విసంజ్ఞా
గతాసుకల్పేవ బభూవ సీతా
చిరేణ సంజ్ఞాం ప్రతిలభ్యభూయో
విచింతయామాస విశాలనేత్రా. 8

స్వప్నే మయాఽయం వికృతోఽద్య దృష్ట
శ్శాఖామృగ శ్శాస్త్రగణై ర్నిషిద్ధః
స్వస్త్యస్తు రామాయ సలక్ష్మణాయ
తథా పితు ర్మే జనకస్య రాజ్ఞః. 9

స్వప్నోఽపి నాయం నహి మేఽస్తి నిద్రా
శోకేన దుఃఖేన చ పీడితాయాః
సుఖం హి మే నాస్తి యతోఽస్మి హీనా
తే నేందుపూర్ణ ప్రతిమాననేన. 10

రామేతి రామేతి సదైవ బుద్ధ్యా
విచింత్య వాచా బ్రువతీ త మేవ
తస్యానురూపాం చ కథాం తమర్థ
మేవం ప్రపశ్యామి తథా శృణోమి. 11

అహం హి తస్యాద్య మనోభవేన
సంపీడితా తద్గతసర్వభావా
విచింతయంతీ సతతం తమేవ
తథైవ పశ్యామి తథా శృణోమి. 12

మనోరథ స్స్యాదితి చింతయామి
తథాపి బుద్ధ్యా చ వితర్కయామి
కిం కారణం తస్య హి నాస్తి రూపమ్
సువ్యక్త రూప శ్చ వద త్యయం మామ్. 13

నమోఽస్తు వాచస్పతయే సవజ్రిణే
స్వయంభువే చైవ హుతాశనాయ చ
అనేన చోక్తం యదిదం మమాగ్రతో
వనౌకసా తచ్చ తథాస్తు నాన్యథా. 14

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే ద్వాత్రింశస్సర్గః.

అథ త్రయస్త్రింశస్సర్గః

సోఽవతీర్య ద్రుమా త్తస్మా ద్విద్రుమప్రతిమాననః
వినీతవేషః కృపణః ప్రణిప త్యోపసృత్య చ. 1

తా మబ్రవీ న్మహాతేజా హనుమా న్మారుతాత్మజః
శిర స్యంజలి మాధాయ సీతాం మధురయా గిరా. 2

కా ను పద్మపలాశాక్షి క్లిష్టకౌశేయవాసిని
ద్రుమస్య శాఖా మాలంబ్య తిష్ఠసి త్వ మనిందితే. 3

కి మర్థం తవ నేత్రాభ్యాం వారి స్రవతి శోకజం
పుండరీకపలాశాభ్యాం విప్రకీర్ణ మివోదకమ్. 4

సురాణా మసురాణాం వా నాగగంధర్వరక్షసాం
యక్షాణాం కిన్నరాణాం వా కా త్వం భవసి శోభనే. 5

కా త్వం భవసి రుద్రాణాం మరుతాం వా వరాననే
వసూనాం వా వరారోహే దేవతా ప్రతిభాసి మే. 6

కిన్ను చంద్రమసా హీనా పతితా విబుధాలయాత్
రోహిణీ జ్యోతిషాం శ్రేష్ఠా శ్రేష్ఠసర్వగుణాన్వితా. 7

కా త్వం భవసి కల్యాణి త్వ మనిందితలోచనే
కోపా ద్వా యది వా మోహా ద్భర్తార మసితేక్షణే. 8

వసిష్ఠం కోపయిత్వా త్వం నాసి కల్యా ణ్యరుంధతీ
కోను పుత్రః పితా భ్రాతా భర్తా వా తే సుమధ్యమే. 9

అస్మాల్లోకా దముం లోకం గతం త్వ మనుశోచసి
రోదనా దతినిశ్శ్వాసా ద్భూమిసంస్పర్శనా దపి. 10

న త్వాం దేవీ మహం మన్యే రాజ్ఞ స్సంజ్ఞావధారణాత్
వ్యంజనాని చ తే యాని లక్షణాని చ లక్షయే. 11

మహిషీ భూమిపాలస్య రాజకన్యాసి మే మతా
రావణేన జనస్థానా ద్బలా దపహృతా యది. 12

సీతా త్వ మసి భద్రం తేత న్మమాచక్ష్వ పృచ్ఛతః
యథా హి తవ వై దైన్యం రూపం చాప్యతిమానుషమ్. 13

తపసా చాన్వితో వేష స్త్వం రామమహిషీ ధ్రువం
సా తస్య వచనం శ్రుత్వా రామకీర్తనహర్షితా. 14

ఉవాచ వాక్యం వైదేహీ హనుమంతం ద్రుమాశ్రితం
పృథివ్యాం రాజసింహానాం ముఖ్యస్య విదితాత్మనః. 15

స్నుషా దశరథ స్యాహం శత్రుసైన్యప్రతాపినః
దుహితా జనక స్యాహం వైదేహస్య మహాత్మనః. 16

సీతేతి నామ నామ్నా ఽహం భార్యా రామస్య ధీమతః
సమా ద్వాదశ తత్రాహం రాఘవస్య నివేశనే. 17

భుంజానా మానుషాన్ భోగాన్ సర్వకామసమృద్ధినీ
తత్ర త్రయోదశే వర్షే రాజ్యే నేక్ష్వాకునందనమ్. 18

అభిషేచయితుం రాజా సోపాధ్యాయః ప్రచక్రమే
తస్మిన్ సంభ్రియమాణే తు రాఘవ స్యాభిషేచనే. 19

కైకేయీ నామ భర్తారం దేవీ వచన మబ్రవీత్
న పిబేయం న ఖాదేయం ప్రత్యహం మమ భోజనమ్. 20

ఏష మే జీవిత స్యాంతో రామో యద్యభిషిచ్యతే
యత్త దుక్తం త్వయా వాక్యం ప్రీత్యా నృపతిసత్తమ. 21

తచ్చే న్న వితథం కార్యం వనం గచ్ఛతు రాఘవః
స రాజా సత్యవాగ్దేవ్యా వరదాన మనుస్మరన్. 22

ముమోహ వచనం శ్రుత్వా కైకేయ్యాః క్రూర మప్రియం
తతస్తు స్థవిరో రాజా సత్యే ధర్మే వ్యవస్థితః. 23

జ్యేష్ఠం యశస్వినం పుత్త్రం రుద న్రాజ్య మయాచత
స పితు ర్వచనం శ్రీమా నభిషేకా త్పరం ప్రియమ్. 24

మనసా పూర్వ మాసాద్య వాచా ప్రతిగృహీతవాన్
దద్యా న్నప్రతిగృహ్ణీయా న్న బ్రూయా త్కించి దప్రియమ్. 25

అపి జీవితహేతో ర్వా రామ స్సత్యపరాక్రమః
స విహా యోత్తరీయాణి మహార్హాణి మహాయశాః. 26

విసృజ్య మనసా రాజ్యం జనన్యై మాం సమాదిశత్
సాహం తస్యాగ్రత స్తూర్ణం ప్రస్థితా వనచారిణీ. 27

నహ మే తేన హీనాయా వాస స్స్వర్గేఽపి రోచతే
ప్రాగేవ తు మహాభాగ స్సౌమిత్రి ర్మిత్రనందనః. 28

పూర్వజ స్యానుయాత్రార్థే ద్రుమచీరై రలంకృతః
తే వయం భర్తు రాదేశం బహుమాన్య దృఢవ్రతాః. 29

ప్రవిష్టాః స్మ పురా దృష్టం వనం గంభీరదర్శనమ్
వసతో దండకారణ్యే తస్యాహ మమితౌజసః. 30

రక్షసా ఉపహృతా భార్యా రావణేన దురాత్మనా
ద్వౌ మాసౌ తేన మే కాలో జీవితానుగ్రహః కృతః. 31

ఊర్ధ్వం ద్వాభ్యాం తు మాసాభ్యాం తత స్త్యక్ష్యామి జీవితమ్,

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే త్రయస్త్రింశస్సర్గః.

అథ చతుస్త్రింశస్సర్గః

తస్యా స్తద్వచనం శ్రుత్వా హనుమా న్హరియూథపః
దుఃఖా ద్దుఃఖాభిభూతాయా స్సాంత్వ ముత్తర మబ్రవీత్. 1

అహం రామస్య సందేశా ద్దేవి దూత స్తవాగతః
వైదేహి కుశలీ రామ స్త్వాం చ కౌశల మబ్రవీత్. 2

యో బ్రాహ్మ మస్త్రం వేదాంశ్చ వేద వేదవిదాం వరః
స త్వాం దాశరథీ రామో దేవి కౌశల మబ్రవీత్. 3

లక్ష్మణ శ్చ మహాతేజా భర్తు స్తేఽనుచరః ప్రియః
కృతవాన్ శోకసంతప్త శ్శిరసా తేఽభివాదనమ్. 4

సా తయోః కుశలం దేవీ నిశమ్య నరసింహయోః
ప్రీతిసంహృష్టసర్వాంగీ హనూమంత మథాబ్రవీత్. 5

కల్యాణీ బత గాథేయం లౌకికీ ప్రతిభాతి మా
ఏతి జీవంత మానందో నరం వర్షశతా దపి. 6

తయా సమాగతే తస్మిన్ ప్రీతి రుత్పాదితా ఽద్భుతా
పరస్పరేణ చాలాపం విశ్వస్తౌ తౌ ప్రచక్రతుః. 7

తస్యా స్తద్వచనం శ్రుత్వా హనూమా న్హరియూథపః
సీతాయా శ్శోకదీనాయా స్సమీప ముపచక్రమే. 8

యథా యథా సమీపం స హనూమా నుపసర్పతి
తథా తథా రావణం సా తం సీతా పరిశంకతే. 9

అహోధి గ్దుష్కృత మిదం కథితం హి య దస్య మే
రూపాంతర ముపాగమ్య స ఏవాయం హి రావణః. 10

తా మశోకస్య శాఖాం సా విముక్త్వా శోకకర్శితా
తస్యా మే వానవద్యాంగీ ధరణ్యాం సముపావిశత్. 11

హనుమా నపి దుఃఖార్తాం తాం దృష్ట్వా భయమోహితామ్
అవందత మహాబాహు స్తత స్తాం జనకాత్మజామ్. 12

సా చైనం భయవిత్రస్తా భూయో నైవాభ్యుదైక్షత
తం దృష్ట్వా వందమానం తు సీతా శశినిభాననా. 13

అబ్రవీ ద్దీర్ఘ ముచ్ఛ్వస్య వానరం మధురస్వరా
మాయాం ప్రవిష్టో మాయావీ యది త్వం రావణ స్స్వయమ్. 14

ఉత్పాదయసి మే భూయ స్సంతాపం త న్నశోభనమ్
స్వం పరిత్యజ్య రూపం యః పరివ్రాజకరూపధృత్. 15

జనస్థానే మయా దృష్ట స్త్వం స ఏవాసి రావణః
ఉపవాసకృశాం దీనాం కామరూప నిశాచర. 16

సంతాపయసి మాం భూయ స్సంతప్తాం త న్నశోభనం
అథవా నైతదేవం హి యన్మయా పరిశంకితమ్. 17

మనసో హి మమ ప్రీతి రుత్పన్నా తవ దర్శనాత్
యది రామస్య దూత స్త్వ మాగతో భద్ర మస్తు తే. 18

పృచ్ఛామి త్వాం హరిశ్రేష్ఠ ప్రియా రామకథా హి మే
గుణాన్ రామస్య కథయ ప్రియస్య మమ వానర. 19

చిత్తం హరసి మే సౌమ్య నదీకూలం యథా రయః
అహోస్వప్నస్య సుఖతా యాఽహ మేవం చిరాహృతా. 20

ప్రేషితం నామ పశ్యామి రాఘవేణ వనౌకసం
స్వప్నేఽపి యద్యహం వీరం రాఘవం సహలక్ష్మణమ్. 21

పశ్యేయం నావసీదేయం స్వప్నోఽపి మమ మత్సరీ
నాహం స్వప్న మిమం మన్యే స్వప్నే దృష్ట్వా హి వానరమ్. 22

న శక్యోఽభ్యుదయః ప్రాప్తుం ప్రాప్త శ్చాభ్యుదయో మమ
కిన్ను స్యా చ్చిత్తమోహో ఽయం భవే ద్వాతగతి స్త్వియమ్. 23

ఉన్మాదజో వికారో వా స్యా దియం మృగతృష్ణికా
అథవా నాయ మున్మాదో మోహోఽప్యున్మాదలక్షణః. 24

సంబుధ్యే చాహ మాత్మాన మిమం చాపి వనౌకసమ్
ఇత్యేవం బహుధా సీతా సంప్రధార్య బలాబలమ్. 25

రక్షసాం కామరూపత్వా న్మేనే తం రాక్షసాధిపమ్
ఏతాం బుద్ధిం తదా కృత్వా సీతా సా తనుమధ్యమా. 26

న ప్రతి వ్యాజహారాఽథ వానరం జనకాత్మజా
సీతాయా శ్చింతితం బుద్ధ్వా హనుమా న్మారుతాత్మజః. 27

శ్రోత్రానుకూలై ర్వచనైస్తదా తాం సంప్రహర్షయత్
ఆదిత్య ఇవ తేజస్వీ లోకకాంత శ్శశీ యథా. 28

రాజా సర్వస్య లోకస్య దేవో వైశ్రవణో యథా
విక్రమే ణోపపన్న శ్చ యథా విష్ణు ర్మహాయశాః. 29

సత్యవాదీ మధుర వాగ్దేవో వాచస్పతి ర్యథా
రూపవాన్ సుభగ శ్శ్రీమాన్ కందర్ప ఇవ మూర్తిమాన్. 30

స్థానక్రోధః ప్రహర్తా చ శ్రేష్ఠో లోకే మహారథః
బాహుచ్ఛాయా మవష్టబ్ధో యస్య లోకో మహాత్మనః. 31

అపకృష్యాశ్రమపదా న్మృగరూపేణ రాఘవం
శూన్యే యేనాపనీతాసి తస్య ద్రక్ష్యసి యత్ఫలమ్. 32

న చిరా ద్రావణం సంఖ్యే యో వధిష్యతి వీర్యవాన్
రోషప్రముక్తై రిషుభి ర్జ్వలద్భి రివ పావకైః.

తే నాహం ప్రేషితో దూత స్త్వత్సకాశ మిహాగతః
త్వద్వియోగేన దుఃఖార్త స్స త్వాం కౌశల మబ్రవీత్. 34

లక్ష్మణశ్చ మహాతేజా స్సుమిత్రానందవర్ధనః
అభివాద్య మహాబాహు స్స త్వాం కౌశల మబ్రవీత్. 35

రామస్య చ సఖా దేవి సుగ్రీవో నామ వానరః
రాజా వానరముఖ్యానాం స త్వాం కౌశల మబ్రవీత్. 36

నిత్యం స్మరతి రామ స్త్వాం ససుగ్రీవ స్సలక్ష్మణః
దిష్ట్యా జీవసి వైదేహి రాక్షసీవశ మాగతా. 37

న చిరా ద్ద్రక్ష్యసే రామం లక్ష్మణం చ మహాబలమ్
మధ్యే వానరకోటీనాం సుగ్రీవం చామితౌజసమ్. 38

అహం సుగ్రీవసచివో హనుమా న్నామ వానరః
ప్రవిష్టో నగరీం లంకాం లంఘయిత్వా మహోదధిమ్. 39

కృత్వా మూర్ధ్ని పదన్యాసం రావణస్య దురాత్మనః
త్వాం ద్రష్టు ముపయాతోఽహం సమాశ్రిత్య పరాక్రమమ్. 40

నాహ మస్మి తథా దేవి యథా మా మవగచ్ఛసి
విశంకా త్యజ్యతా మేషా శ్రద్ధత్స్వ వదతో మమ. 41

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే చతుస్త్రింశస్సర్గః.

అథ పంచత్రింశస్సర్గః

తాం తు రామకథాం శ్రుత్వా వైదేహీ వానరర్షభాత్
ఉవాచ వచనం సాంత్వ మిదం మధురయా గిరా. 1

క్వ తే రామేణ సంసర్గః కథం జానాసి లక్ష్మణం
వానరాణాం నరాణాం చ కథ మాసీ త్సమాగమః. 2

యాని రామస్య లింగాని లక్ష్మణస్య చ వానర
తాని భూయ స్సమాచక్ష్వ న మాం శోక స్సమావిశేత్. 3

కీదృశం తస్య సంస్థానం రూపం రామస్య కీదృశం
కథ మూరూ కథం బాహూ లక్ష్మణస్య చ శంస మే. 4

ఏవ ముక్త స్తు వైదేహ్యా హనుమా న్మారుతాత్మజః
తతో రామం యథాతత్త్వ మాఖ్యాతు ముపచక్రమే. 5

జానంతీ బత దిష్ట్యా మాం వైదేహి పరిపృచ్ఛసి
భర్తుః కమలపత్రాక్షి సంస్థానం లక్ష్మణస్య చ. 6

యాని రామస్య చిహ్నాని లక్ష్మణస్య చ యాని వై
లక్షితాని విశాలాక్షి వదత శ్శృణు తాని మే. 7

రామః కమలపత్రాక్ష స్సర్వసత్త్వమనోహరః
రూపదాక్షిణ్యసంపన్నః ప్రసూతో జనకాత్మజే. 8

తేజసా ఽఽదిత్యసంకాశః క్షమయా పృథివీసమః
బృహస్పతిసమో బుద్ధ్యా యశసా వాసవోపమః. 9

రక్షితా జీవలోకస్య స్వజన స్యాభిరక్షితా
రక్షితా స్వస్య వృత్తస్య ధర్మస్య చ పరంతపః. 10

రామో భామిని లోకస్య చాతుర్వర్ణ్యస్య రక్షితా
మర్యాదానాం చ లోకస్య కర్తా కారయితా చ సః. 11

అర్చిష్మా నర్చితో ఒత్యర్థం బ్రహ్మచర్యవ్రతే స్థితః
సాధూనా ముపకారజ్ఞః ప్రచారజ్ఞ శ్చ కర్మణామ్. 12

రాజవిద్యావినీత శ్చ బ్రాహ్మణానా ముపాసితా
శ్రుతవాన్ శీలసంపన్నో వినీత శ్చ పరంతపః. 13

యజుర్వేద వినీత శ్చ వేదవిద్భి స్సుపూజితః
ధనుర్వేదే చ వేదేషు వేదాంగేషు చ నిష్ఠితః. 14

విపులాంసో మహాబాహుః కంబుగ్రీవ శ్శుభాననః
గూఢజత్రు స్సుతామ్రాక్షో రామో దేవి జనై శ్శ్రుతః. 15

దుందుభి స్వననిర్ఘోష స్స్నిగ్ధవర్ణః ప్రతాపవాన్
సమ స్సమవిభక్తాంగో వర్ణం శ్యామం సమాశ్రితః. 16

త్రిస్థిర స్త్రిప్రలంబ శ్చ త్రిసమ స్త్రిషు చోన్నతః
త్రితామ్ర స్త్రిషు చ స్నిగ్ధో గంభీర స్త్రిషు నిత్యశః. 17

త్రివలీవాం స్త్ర్యవనత శ్చతుర్వ్యంగ స్త్రిశీర్షవాన్
చతుష్కల శ్చతుర్లేఖ శ్చతుష్కిష్కు శ్చతుస్సమః. 18

చతుర్దశసమద్వంద్వ శ్చతుర్దంష్ట్ర శ్చతుర్గతిః
మహోష్ఠహనునాస శ్చ పంచస్నిగ్ధో ఒష్టవంశవాన్. 19

దశపద్మో దశబృహ త్త్రిభి ర్వ్యాప్తో ద్విశుక్లవాన్
షడున్నతో నవతను స్త్రిభి ర్వ్యాప్నోతి రాఘవః. 20

సత్యధర్మపర శ్శ్రీమాన్ సంగ్రహానుగ్రహే రతః
దేశకాలవిభాగజ్ఞ స్సర్వలోకప్రియంవదః. 21

భ్రాతా చ తస్య ద్వైమాత్ర స్సౌమిత్రి రపరాజితః
అనురాగేణ రూపేణ గుణై శ్చైవ తథావిధః. 22

తా వుభౌ నరశార్దూలౌ త్వద్దర్శనసముత్సుకౌ
విచిన్వంతౌ మహీం కృత్స్నా మస్మాభి రభిసంగతౌ. 23

త్వా మేవ మార్గమాణౌ తౌ విచరంతౌ వసుంధరామ్
దదర్శతు ర్మృగపతిం పూర్వజే నావరోపితమ్. 24

ఋశ్యమూకస్య పృష్ఠే తు బహుపాదపసంకులే
భ్రాతు ర్భయార్త మాసీనం సుగ్రీవం ప్రియదర్శనమ్. 25

వయం తు హరిరాజం తం సుగ్రీవం సత్యసంగరమ్
పరిచర్యాస్మహే రాజ్యా త్పూర్వజే నావరోపితమ్. 26

తత స్తౌ చీరవసనౌ ధనుః ప్రవరపాణినౌ
ఋశ్యమూకస్య శైలస్య రమ్యం దేశ ముపాగతౌ. 27

స తౌ దృష్ట్వా నరవ్యాఘ్రౌ ధన్వినౌ వానరర్షభః
అవప్లుతో గిరే స్తస్య శిఖరం భయమోహితః. 28

తత స్స శిఖరే తస్మిన్ వానరేంద్రో వ్యవస్థితః
తయో స్సమీపం మా మేవ ప్రేషయామాస సత్వరమ్. 29

తా వహం పురుషవ్యాఘ్రౌ సుగ్రీవవచనా త్ప్రభూ
రూపలక్షణసంపన్నౌ కృతాంజలి రుపస్థితః. 30

తౌ పరిజ్ఞాతతత్త్వార్థౌ మయా ప్రీతిసమన్వితౌ
పృష్ఠ మారోప్య తం దేశం ప్రాపితౌ పురుషర్షభౌ. 31

నివేదితౌ చ తత్త్వేన సుగ్రీవాయ మహాత్మనే
తయో రన్యోన్య సల్లాపా ద్భృశం ప్రీతి రజాయత. 32

తత స్తౌ ప్రీతిసంపన్నౌ హరీశ్వరనరేశ్వరౌ
పరస్పరకృతాశ్వాసౌ కథయా పూర్వవృత్తయా. 33

తత స్స సాంత్వయామాస సుగ్రీవం లక్ష్మణాగ్రజః
స్త్రీహేతో ర్వాలినా భ్రాత్రా నిరస్త మురుతేజసా. 34

తత స్త్వన్నాశజం శోకం రామ స్యాక్లిష్టకర్మణః
లక్ష్మణో వానరేంద్రాయ సుగ్రీవాయ న్యవేదయత్. 35

స శ్రుత్వా వానరేంద్ర స్తు లక్ష్మణే నేరితం వచః
తదాసీ న్నిష్ప్రభో ఒత్యర్థం గ్రహగ్రస్త ఇవాంశుమాన్. 36

తత స్త్వద్గాత్రశోభీని రక్షసా హ్రియమాణయా
యా న్యాభరణజాలాని పాతితాని మహీతలే. 37

తాని సర్వాణి రామాయ ఆనీయ హరియూథపాః
సంహృష్టా దర్శయామాసు ర్గతిం తు న విదుస్తవ. 38

తాని రామాయ దత్తాని మయై వోపహృతాని చ
స్వనవం త్యవకీర్ణాని తస్మి న్విగతచేతసి. 39

తాన్యంకే దర్శనీయాని కృత్వా బహువిధం తవ
తేన దేవప్రకాశేన దేవేన పరిదేవితమ్. 40

పశ్యత స్తాని రుదత స్తామ్యత శ్చ పునఃపునః
ప్రాదీపయ న్దాశరథే స్తాని శోకహుతాశనమ్. 41

శయితం చ చిరం తేన దుఃఖార్తేన మహాత్మనా
మయాపి వివిధై ర్వాక్యైః కృచ్ఛ్రా దుత్థాపితః పునః. 42

తాని దృష్ట్వా మహాబాహు ర్దర్శయిత్వా ముహు ర్ముహుః
రాఘవ స్సహసౌమిత్రి స్సుగ్రీవే స న్యవేదయత్. 43

స తవాదర్శనా దార్యే రాఘవః పరితప్యతే
మహతా జ్వలతా నిత్య మగ్నినే వాగ్నిపర్వతః. 44

త్వత్కృతే త మనిద్రా చ శోక శ్చింతా చ రాఘవం
తాపయంతి మహాత్మాన మగ్న్యగార మివాగ్నయః. 45

తవాదర్శనశోకేన రాఘవః ప్రవిచాల్యతే
మహతా భూమికంపేన మహా నివ శిలోచ్చయః. 46

కాననాని సురమ్యాణి నదీః ప్రస్రవణాని చ
చర న్న రతి మాప్నోతి త్వా మపశ్య న్నృపాత్మజే. 47

స త్వాం మనుజశార్దూలః క్షిప్రం ప్రాప్స్యతి రాఘవః
సమిత్రబాంధవం హత్వా రావణం జనకాత్మజే. 48

సహితౌ రామసుగ్రీవా వుభా వకురుతాం తదా
సమయం వాలినం హంతుం తవ చాన్వేషణం తథా. 49

తత స్తాభ్యాం కుమారాభ్యాం వీరాభ్యాం స హరీశ్వరః
కిష్కింధాం సముపాగమ్య వాలీ యుద్ధే నిపాతితః. 50

తతో నిహత్య తరసా రామో వాలిన మాహవే
సర్వర్క్ష హరిసంఘానాం సుగ్రీవ మకరో త్పతిమ్. 51

రామసుగ్రీవయో రైక్యం దే వ్యేవం సమజాయత
హనుమంతం చ మాం విద్ధి తయో ర్దూత మిహాగతమ్. 52

స్వరాజ్యం ప్రాప్య సుగ్రీవ స్సమానీయ హరీశ్వరాన్
త్వదర్థం ప్రేషయామాస దిశో దశ మహాబలాన్. 53

ఆదిష్టా వానరేంద్రేణ సుగ్రీవేణ మహౌజసా
అద్రిరాజప్రతీకాశా స్సర్వతః ప్రస్థితా మహీమ్. 54

తత స్తు మార్గమాణా వై సుగ్రీవ వచనాతురాః
చరంతి వసుధాం కృత్స్నాం వయ మన్యే చ వానరాః. 55

అంగదో నామ లక్ష్మీవాన్ వాలిసూను ర్మహాబలః
ప్రస్థితః కపిశార్దూల స్త్రిభాగబలసంవృతః. 56

తేషాం నో విప్రణష్టానాం వింధ్యే పర్వతసత్తమే
భృశం శోకపరీతానా మహోరాత్రగణా గతాః. 57

తే వయం కార్యనైరాశ్యా త్కాల స్యాతిక్రమేణ చ
భయా చ్చ కపిరాజస్య ప్రాణాం స్త్యక్తుం వ్యవస్థితాః. 58

విచిత్య వనదుర్గాణి గిరిప్రస్రవణాని చ
అనాసాద్య పదం దేవ్యాః ప్రాణాం స్త్యక్తుం సముద్యతాః. 59

దృష్ట్వా ప్రాయోపవిష్టాం శ్చ సర్వా న్వానరపుంగవాన్
భృశం శోకార్ణవే మగ్నః పర్యదేవయ దంగదః. 60

తవ నాశం చ వైదేహి వాలిన శ్చ వధం తథా
ప్రాయోపవేశ మస్మాకం మరణం చ జటాయుషః. 61

తేషాం న స్స్వామిసందేశా న్నిరాశానాం ముమూర్షతాం
కార్యహేతో రివాయాత శ్శకుని ర్వీర్యవాన్ మహాన్. 62

గృధ్రరాజస్య సోదర్య స్సంపాతి ర్నామ గృధ్రరాట్
శ్రుత్వా భ్రాతృవధం కోపా దిదం వచన మబ్రవీత్. 63

యవీయా న్కేన మే భ్రాతా హతః క్వ చ నిపాతితః
ఏత దాఖ్యాతు మిచ్ఛామి భవద్భి ర్వానరోత్తమాః. 64

అంగదోఽకథయ త్తస్య జనస్థానే మహా ద్వధం
రక్షసా భీమరూపేణ త్వా ముద్దిశ్య యథాతథమ్. 65

జటాయుషో వధం శ్రుత్వా దుఃఖిత స్సోఽరుణాత్మజః
త్వాం శశంస వరారోహే వసంతీం రావణాలయే. 66

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా సంపాతేః ప్రీతివర్ధనం
అంగదప్రముఖా స్తూర్ణం తత స్సంప్రస్థితా వయమ్. 67

వింధ్యా దుత్థాయ సంప్రాప్తా స్సాగర స్యాంత ముత్తరం
త్వద్దర్శనకృతోత్సాహా హృష్టా స్తుష్టాః ప్లవంగమాః. 68

అంగదప్రముఖా స్సర్వే వేలోపాంత ముపస్థితాః
చింతాం జగ్ముః పునర్భీతా స్త్వద్దర్శనసముత్సుకాః. 69

అథాహం హరిసైన్యస్య సాగరం ప్రేక్ష్య సీదతః
వ్యవధూయ భయం తీవ్రం యోజనానాం శతం ప్లుతః. 70

లంకా చాపి మయా రాత్రౌ ప్రవిష్టా రాక్షసాకులా
రావణశ్చ మయా దృష్టస్త్వం చ శోకపరిప్లుతా. 71

ఏత త్తే సర్వమాఖ్యాతం యథావృత్త మనిందితే
అభిభాషస్వ మాం దేవి దూతో దాశరథే రహమ్. 72

తం మాం రామకృతోద్యోగం త్వన్నిమిత్త మిహాగతం
సుగ్రీవసచివం దేవి బుద్ధ్యస్వ పవనాత్మజమ్. 73

కుశలీ తవ కాకుత్ స్థ స్సర్వశస్త్రభృతాం వరః
గురో రారాధనే యుక్తో లక్ష్మణ శ్చ సులక్షణః. 74

తస్య వీర్యవతో దేవి భర్తు స్తవ హితే రతః
అహ మేక స్తు సంప్రాప్త స్సుగ్రీవ వచనా దిహ. 75

మయేయ మసహాయేన చరతా కామరూపిణా
దక్షిణా ది గనుక్రాంతా త్వన్మార్గవిచయైషిణా. 76

దిష్ట్యాహం హరిసైన్యానాం త్వన్నాశ మనుశోచతాం
అపనేష్యామి సంతాపం తవాభిగమశంసనాత్. 77

దిష్ట్యా హి మమ న వ్యర్థం దేవి సాగరలంఘనం
ప్రాప్స్యా మ్యహ మిదం దిష్ట్యా త్వద్దర్శనకృతం యశః. 78

రాఘవ శ్చ మహావీర్యః క్షిప్రం త్వా మభిపత్స్యతే
సమిత్రబాంధవం హత్వా రావణం రాక్షసాధిపమ్. 79

మాల్యవా న్నామ వైదేహి గిరీణా ముత్తమో గిరిః
తతో గచ్ఛతి గోకర్ణం పర్వతం కేసరీ హరిః 80

స చ దేవర్షిభిర్దిష్టః పితా మమ మహాకపిః
తీర్థే నదీపతేః పుణ్యే శంబసాదన ముద్ధరత్. 81

తస్యాహం హరిణః క్షేత్రే జాతో వాతేన మైథిలి
హనుమా నితి విఖ్యాతో లోకే స్వేనైవ కర్మణా. 82

విశ్వాసార్థం తు వైదేహి భర్తు రుక్తా మయా గుణాః
అచిరా ద్రాఘవో దేవి త్వా మితో నయితాఽనఘే. 83

ఏవం విశ్వాసితా సీతా హేతుభి శ్శోకకర్శితా
ఉపపన్నై రభిజ్ఞానై ర్దూతం త మవగచ్ఛతి. 84

అతులం చ గతా హర్షం ప్రహర్షేణ చ జానకీ
నేత్రాభ్యాం వక్రపక్ష్మాభ్యాం ముమో చానందజం జలమ్. 85

చారు త ద్వదనం తస్యా స్తామ్రశుక్లాయతేక్షణం
అశోభత విశాలాక్ష్యా రాహుముక్త ఇవోడురాట్. 86

హనుమంతం కపిం వ్యక్తం మన్యతే నాన్యథేతి సా
అథోవాచ హనుమాం స్తా ముత్తరం ప్రియదర్శనామ్. 87

ఏత త్తే సర్వ మాఖ్యాతం సమాశ్వసిహి మైథిలి
కిం కరోమి కథం వా తే రోచతే ప్రతియా మ్యహమ్. 88

హతే ఽసురే సంయతి శంబసాదనే
కపిప్రవీరేణ మహర్షిచోదనాత్
తతో ఽస్మి వాయుప్రభవో హి మైథిలి
ప్రభావత స్తత్ప్రతిమ శ్చ వానరః. 89

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వి శత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే పంచత్రింశస్సర్గః.

అథ షట్త్రింశస్సర్గః

భూయ ఏవ మహాతేజా హనుమా న్మారుతాత్మజః
అబ్రవీ త్ప్రశ్రితం వాక్యం సీతా ప్రత్యయకారణాత్. 1

వానరో ఽహం మహాభాగే దూతో రామస్య ధీమతః
రామనామాంకితం చేదం పశ్య దేవ్యంగులీయకమ్. 2

ప్రత్యయార్థం తవాఽఽనీతం తేన దత్తం మహాత్మనా
సమాశ్వసిహి భద్రం తే క్షీణ దుఃఖఫలా హ్యసి. 3

ఇత్యుక్త్వా ప్రదదౌ తస్యై సీతాయై వానరోత్తమః
గృహీత్వా ప్రేక్షమాణా సా భర్తుః కరవిభూషణమ్
భర్తార మివ సంప్రాప్తా జానకీ ముదితాఽభవత్. 4

చారు తద్వదనం తస్యా స్తామ్రశుక్లాయ తేక్షణమ్
అశోభత విశాలాక్ష్యా రాహుముక్త ఇవోడురాట్. 5

తత స్సా హ్రీమతీ బాలా భర్తృసందేశహర్షితా
పరితుష్టా ప్రియం కృత్వా ప్రశశంస మహాకపిమ్. 6

విక్రాంత స్త్వం సమర్థ స్త్వం ప్రాజ్ఞస్త్వం వానరోత్తమ
యే నేదం రాక్షసపదం త్వ యైకేన ప్రధర్షితమ్. 7

శతయోజనవిస్తీర్ణః సాగరో మకరాలయః
విక్రమశ్లాఘనీయేన క్రమతా గోష్పదీకృతః. 8

న హి త్వాం ప్రాకృతం మన్యే వానరం వానరర్షభ
యస్య తే నాస్తి సంత్రాసో రావణా న్నాపి సంభ్రమః. 9

అర్హసే చ కపిశ్రేష్ఠ మయా సమభిభాషితుమ్
యద్యపి ప్రేషిత స్తేన రామేణ విదితాత్మనా. 10

ప్రేషయిష్యతి దుర్ధర్షో రామో న హ్యపరీక్షితమ్
పరాక్రమ మవిజ్ఞాయ మత్సకాశం విశేషతః. 11

దిష్ట్యా చ కుశలీ రామో ధర్మాత్మా సత్యసంగరః
లక్ష్మణ శ్చ మహాతేజా స్సుమిత్రానందవర్ధనః. 12

కుశలీ యది కాకుత్ స్థః కిం ను సాగరమేఖలాం
మహీం దహతి కోపేన యుగాంతాగ్ని రివోత్థితః. 13

అథవా శక్తిమంతౌ తౌ సురాణా మపి నిగ్రహే
మమైవ తు న దుఃఖానా మస్తి మన్యే విపర్యయః. 14

కచ్చి న్న వ్యథితో రామః కచ్చి న్న పరితప్యతే
ఉత్తరాణి చ కార్యాణి కురుతే పురుషోత్తమః. 15

కచ్చి న్న దీనస్సంభ్రాంతః కార్యేషు చ న ముహ్యతి
కచ్చి త్పురుషకార్యాణి కురుతే నృపతేస్సుతః. 16

ద్వివిధం త్రివిధోపాయ ముపాయ మపి సేవతే
విజిగీషు స్సుహృ త్కచ్చి న్మిత్రేషు చ పరంతపః. 17

కచ్చి న్మిత్రాణి లభతే మిత్రై శ్చా ప్యభిగమ్యతే
కచ్చిత్కల్యాణమిత్రశ్చ మిత్రై శ్చాపి పురస్కృతః. 18

కచ్చి దాశాస్తి దేవానాం ప్రసాదం పార్థివాత్మజః
కచ్చి త్పురుషకారం చ దైవం చ ప్రతిపద్యతే. 19

కచ్చి న్న విగతస్నేహః ప్రవాసా న్మయి రాఘవః
కచ్చి న్మాం వ్యసనా దస్మా న్మోక్షయిష్యతి వానర. 20

సుఖానా ముచితో నిత్య మసుఖానా మనూచితః
దుఃఖ ముత్తర మాసాద్య కచ్చి ద్రామో న సీదతి. 21

కౌసల్యాయా స్తథా కచ్చి త్సుమిత్రాయా స్తథైవ చ
అభీక్ష్ణం శ్రూయతే కచ్చి త్కుశలం భరతస్య చ. 22

మన్నిమిత్తేన మానార్హః కచ్చి చ్ఛోకేన రాఘవః
కచ్చి న్నాన్యమనా రామః కచ్చి న్మాం తారయిష్యతి. 23

కచ్చి దక్షౌహిణీం భీమాం భరతో భ్రాతృవత్సలః
ధ్వజినీం మంత్రిభిర్గుప్తాం ప్రేషయిష్యతి మత్కృతే. 24

వానరాధిపతి శ్శ్రీమాన్ సుగ్రీవః కచ్చి దేష్యతి
మత్కృతే హరిభి ర్వీరై ర్వృతో దంతనఖాయుధైః. 25

కచ్చి చ్చ లక్ష్మణ శ్శూర స్సుమిత్రానందవర్ధనః
అస్త్రవిచ్ఛరజాలేన రాక్షసా న్విధ మిష్యతి. 26

రౌద్రేణ కచ్చిదస్త్రేణ జ్వలతా నిహతం రణే
ద్రక్ష్యా మ్యల్పేన కాలేన రావణం ససుహృజ్జనమ్. 27

కచ్చి న్న తద్ధేమసమానవర్ణమ్
తస్యాననం పద్మసమానగంధి
మయా వినా శుష్యతి శోకదీనమ్
జలక్షయే పద్మ మి వాతపేన. 28

ధర్మాపదేశా త్త్యజత శ్చ రాజ్యమ్
మాం చా ప్యరణ్యం నయతః పదాతిమ్
నాసీ ద్వ్యథా యస్య న భీ ర్న శోకః
కచ్చిచ్చధైర్యం హృదయే కరోతి. 29

న చాస్య మాతా న పితా చ నాన్య
స్స్నేహా ద్విశిష్టో ఽస్తి మయా సమో వా
తావ త్త్వహం దూత జిజీవిషేయమ్
యావ త్ప్రవృత్తిం శృణుయాం ప్రియస్య. 30

ఇతీవ దేవీం వచనం మహార్థమ్
తం వానరేంద్రం మధురార్థ ముక్త్వా
శ్రోతుం పున స్తస్య వచో ఽభిరామమ్
రామార్థయుక్తం విరరామ రామా. 31

సీతాయా వచనం శ్రుత్వా మారుతి ర్భీమవిక్రమః
శిర స్యంజలి మాధాయ వాక్య ముత్తర మబ్రవీత్. 32

న త్వా మిహస్థాం జానీతే రామః [illegible]
తేన త్వాం నానయ త్యాశు శచీ మివ పురందరః. 33

శ్రుత్వై తు వచో మహ్యం క్షిప్ర [illegible]
చమూం ప్రకర్ష న్మహతీం హర్యృక్షగణసంకులామ్. 34

విష్టంభయిత్వా బాణౌఘై రక్షోభ్యం వరుణాలయమ్
కరిష్యతి పురీం లంకాం కాకుత్స్థ శ్శాంతరాక్షసామ్. 35

తత్ర యద్యంతరా మృత్యు ర్యది దేవా స్సహాసురాః
స్థాస్యంతి పథి రామస్య స తా నపి వధిష్యతి. 36

త వాదర్శవజే నార్యే శోకేన స పరిప్లుతః
న శర్మ లభతే రామ స్సింహార్దిత ఇవ ద్విపః. 37

మలయేన చ విన్ధ్యేన మేరుణా మందరేణ చ
దర్దురేణ చ తే దేవి శపే మూలఫలేన చ. 38

యథా సునయనం వల్గు బింబోష్ఠం చారుకుండలమ్
ముఖం ద్రక్ష్యసి రామస్య పూర్ణచంద్ర మివోదితమ్. 39

క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి వైదేహి రామం ప్రస్రవణే గిరౌ
శతక్రతు మివాసీనం నాకపృష్ఠస్య మూర్ధని. 40

న మాంసం రాఘవో భుఙ్క్తే న చాఽపి మధు సేవతే
వన్యం సువిహితం నిత్యం భక్త మశ్నాతి పంచమమ్. 41

నైవదంశా న్న మశకా న్న కీటా న్న సరీసృపాన్
రాఘవో ఽపనయే ద్గాత్రా త్త్వద్గతే నాంతరాత్మనా. 42

నిత్యం ధ్యానపరో రామో నిత్యం శోకపరాయణః
నాన్య చ్చింతయతే కించి త్స తు కామవశం గతః. 43

అనిద్ర స్సతతం రామ స్సుప్తోఽపి చ నరోత్తమః
సీతేతి మధురాం వాణీం వ్యాహరన్ ప్రతిబుధ్యతే. 44

దృష్ట్వా ఫలం వా పుష్పం వా యద్వా ఽన్య త్సుమనోహరం
బహుశో హా ప్రియే త్యేవం శ్వసం స్త్వా మభిభాషతే. 45

స దేవి నిత్యం పరితప్యమాన
స్త్వా మేవ సీతే త్యభిభాషమాణః

ధృతవ్రతో రాజసుతో మహాత్మా
తవైవ లాభాయ కృతప్రయత్నః. 46

సా రామసంకీర్తనవీతశోకా
రామస్య శోకేన సమానశోకా
శరమ్ముఖే సాంబుదశేషచంద్రా
నిశేవ వైదేహసుతా బభూవ. 47

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వి శత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే షట్త్రింశస్సర్గః.

అథ సప్తత్రింశ సర్గః

సీతా తద్వచనం శ్రుత్వా పూర్ణచంద్రనిభాననా
హనూమంత మువా చేదం ధర్మార్థసహితం వచః. 1

అమృతం విషసంసృష్టం త్వయా వానర భాషితం
యచ్చ నాన్యమనా రామో యచ్చ శోకపరాయణః. 2

ఐశ్వర్యే వా సువిస్తీర్ణే వ్యసనే వా సుదారుణే
రజ్జ్వేవ పురుషం బద్ధ్వా కృతాంతః పరికర్షతి. 3

విధి ర్నూన మసంహార్యః ప్రాణినాం ప్లవగోత్తమ
సౌమిత్రిం మాం చ రామం చ వ్యసనైః పశ్య మోహితాన్. 4

శోకస్యాస్య కదా పారం రాఘవో ఽధిగమిష్యతి
ప్లవమానః పరిశ్రాంతో హతనౌ స్సాగరే యథా. 5

రాక్షసానాం వధం కృత్వా సూదయిత్వా చ రావణం
లంకా మున్మూలితాం కృత్వా కదా ద్రక్ష్యతి మాం పతిః. 6

స వాచ్య స్సంత్వర స్వేతి యావ దేవ న పూర్యతే
అయం సంవత్సరః కాల స్తావద్ధి మమ జీవితమ్. 7

వర్తతే దశమో మాసో ద్వౌతు శేషౌ ప్లవంగమ
రావణేన నృశంసేన సమయో యః కృతో మమ. 8

విభీషణేన చ భ్రాత్రా మమ నిర్యాతనం ప్రతి
అనునీతః ప్రయత్నేన న చ తత్కురుతే మతిమ్. 9

మమ ప్రతి ప్రదానం హి రావణస్య న రోచతే
రావణం మార్గతే సంఖ్యే మృత్యుః కాలవశం గతమ్. 10

జ్యేష్ఠా కన్యాఽనలా నామ విభీషణసుతా కపే
తయా మమేద మాఖ్యాతం మాత్రా ప్రహితయా స్వయమ్. 11

అసంశయం హరిశ్రేష్ఠ క్షిప్రం మాం ప్రాప్స్యతే పతిః
అంతరాత్మా హి మే శుద్ధ స్తస్మిం శ్చ బహవో గుణాః. 12

ఉత్సాహః పౌరుషం సత్త్వ మానృశంస్యం కృతజ్ఞతా
విక్రమ శ్చ ప్రభావ శ్చ సంతి వానర రాఘవే. 13

చతుర్దశసహస్రాణి రాక్షసానాం జఘాన యః
జనస్థానే వినా భ్రాత్రా శత్రుః క స్తస్య నో ద్విజేత్. 14

న స శక్య స్తులయితుం వ్యసనైః పురుషర్షభః
అహం తస్య ప్రభావజ్ఞా శక్ర స్యేవ పులోమజా. 15

శరజాలాంశుమాఞ్ శూరఃకపే రామదివాకరః
శత్రురక్షోమయం తోయ ముపశోషం నయిష్యతి. 16

ఇతి సంజల్పమానాం తాం రామార్థే శోకకర్శితామ్
అశ్రుసంపూర్ణనయనా మువాచ వచనం కపిః. 17

శ్రుత్వైవ తు వచో మహ్యం క్షిప్ర మేష్యతి రాఘవః
చమూం ప్రకర్ష న్మహతీం హర్యృక్షగణసంకులామ్. 18

అథవా మోచయిష్యామి త్వా మద్యైవ వరాననే
అస్మా ద్దుఃఖా దుపారోహ మమ పృష్ఠ మనిందితే. 19

త్వాం హి పృష్ఠగతాం కృత్వా సంతరిష్యామి సాగరమ్
శక్తి రస్తిహ మే వోఢుం లంకా మపి సరావణామ్. 20

అహం ప్రస్రవణస్థాయ రాఘవా యాద్య మైథిలి
ప్రాపయిష్యామి శక్రాయ హవ్యం హుత మివానలః. 21

ద్రక్ష్య స్యద్యైవ వైదేహి రాఘవం సహలక్ష్మణమ్
వ్యవసాయసమాయుక్తం విష్ణుం దైత్యవధే యథా. 22

త్వద్దర్శనకృతోత్సాహ మాశ్రమస్థం మహాబలమ్
పురందర మివాసీనం నాకరాజస్య మూర్ధని. 23

పృష్ఠ మారోహ మే దేవి మా వికాంక్షస్వ శోభనే
యోగ మన్విచ్ఛ రామేణ శశాంకే నేవ రోహిణీ. 24

కథయంతీవ చంద్రేణ సూర్యేణ చ మహార్చిషా
మత్పృష్ఠ మధిరుహ్య త్వం తరాఽఽకాశమహార్ణవౌ. 25

న హి మే సంప్రయాతస్య త్వా మితో నయతో ఽంగనే
అనుగంతుం గతిం శక్తా స్సర్వే లంకానివాసినః. 26

యథై వాహ మిహ ప్రాప్త స్తథై వాహ మసంశయః
యాస్యామి పశ్య వైదేహి త్వా ముద్యమ్య విహాయసమ్. 27

మైథిలీ తు హరిశ్రేష్ఠా చ్ఛ్రుత్వా వచన మద్భుతమ్
హర్షవిస్మితసర్వాంగీ హనుమంత మథాబ్రవీత్. 28

హనుమన్ దూర మధ్వానం కథం మాం వోఢు మిచ్ఛసి
తదేవ ఖలు తే మన్యే కపిత్వం హరియూథప. 29

కథం వా ల్పశరీర స్త్వం మా మితో నేతు మిచ్ఛసి
సకాశం మానవేంద్రస్య భర్తు ర్మేప్లవగర్షభ. 30

సీతాయా వచనం శ్రుత్వా హనుమా న్మారుతాత్మజః
చింతయామాస లక్ష్మీవా న్నవం పరిభవం కృతమ్. 31

న మే జానాతి సత్త్వం వా ప్రభావం వాఽసితేక్షణా
తస్మా త్పశ్యతు వైదేహీ యద్రూపం మమ కామతః. 32

ఇతి సంచింత్య హనుమాం స్తదా ప్లవగసత్తమః
దర్శయామాస వైదేహ్యాః స్స్వరూప మరిమర్దనః. 33

స తస్మా త్పాదపా ద్ధీమా నాప్లుత్య ప్లవగర్షభః
తతో వర్ధితు మారేభే సీతాప్రత్యయకారణాత్. 34

మేరుమందరసంకాశో బభౌ దీప్తానలప్రభః
అగ్రతో వ్యవతస్థే చ సీతాయా వానరోత్తమః. 35

హరిః పర్వతసంకాశ స్తామ్రవక్త్రో మహాబలః
వజ్రదంష్ట్రనఖో భీమో వైదేహీ మిద మబ్రవీత్. 36

సపర్వతవనోద్దేశాం సాట్టప్రాకారతోరణామ్
లంకా మిమాం సనాథాం వా నయితుం శక్తి రస్తి మే. 37

త దవస్థాప్యతాం బుద్ధి రలం దేవి వికాంక్షయా
విశోకం కురు వైదేహి రాఘవం సహలక్ష్మణమ్. 38

తం దృష్ట్వా భీమసంకాశ మువాచ జనకాత్మజా
పద్మపత్త్రవిశాలాక్షీ మారుత స్యౌరసం సుతమ్. 39

తవ సత్త్వం బలం చైవ విజానామి మహాకపే
వాయో రివ గతిం చైవ తేజ శ్చాగ్నే రివాద్భుతమ్. 40
ప్రాకృతో ఽన్యః కథం చేమాం భూమి మాగంతు మర్హతి
ఉదధే ర ప్రమేయస్య పారం వానరపుంగవ. 41

జానామి గమనే శక్తిం నయనే చాపి తే మమ
అవశ్యం సంప్రధా ర్యాశు కార్యసిద్ధి ర్మహాత్మనః. 42

అయుక్తం తు కపిశ్రేష్ఠ మమ గంతుం త్వయాఽనఘ
వాయువేగసవేగస్య వేగో మాం మోహయే త్తవ. 43

అహ మాకాశ మాపన్నా హ్యుప ర్యుపరి సాగరమ్
ప్రపతేయం హి తే పృష్ఠా ద్భయా ద్వేగేన గచ్ఛతః. 44

పతితా సాగరే చాహం తిమినక్రఝషాకులే
భవేయ మాశు వివశా యాదసా మన్న ముత్తమమ్. 45

న చ శక్ష్యే త్వయా సార్థం గంతుం శత్రువినాశన
కళత్రవతి సందేహ స్త్వయ్యపి స్యా దసంశయః. 46

హ్రియమాణాం తు మాం దృష్ట్వా రాక్షసా భీమవిక్రమాః
అనుగచ్ఛేయు రాదిష్టా రావణేన దురాత్మనా. 47

తై స్త్వం పరివృత శ్శూరై శ్శూల ముద్గరపాణిభిః
భవే స్త్వం సంశయం ప్రాప్తో మయా వీర కళత్రవాన్ 48

సాయుధా బహవో వ్యోమ్ని రాక్షసా స్త్వం నిరాయుధః
కథం శక్ష్యసి సంయాతుం మాం చైవ పరిరక్షితుమ్. 49

యుధ్యమానస్య రక్షోభి స్తవతైః క్రూరకర్మభిః
ప్రపతేయం హి తే పృష్ఠా ద్భయార్తా కపిసత్తమ. 50

అథ రక్షాంసి భీమాని మహాంతి బలవంతి చ
కథంచి త్సాంపరాయే త్వాం జయేయుః కపిసత్తమ. 51

అథవా యుధ్యమానస్య పతేయం విముఖస్య తే
పతితాం చ గృహీత్వా మాం నయేయుః పాపరాక్షసాః. 52

మాం వా హరేయు స్త్వ ద్ధస్తా ద్విశసేయు రథాపి వా
అవ్యవస్థౌ హి దృశ్యేతే యుద్ధే జయపరాజయౌ. 53

అహం వాపి విపద్యేయం రక్షోభి రభితర్జితా
త్వత్ప్రయత్నో హరిశ్రేష్ఠ భవే న్నిష్ఫల ఏవ తు. 54

కామం త్వ మసి పర్యాప్తో నిహంతుం సర్వరాక్షసాన్
రాఘవస్య యశో హీయేత్త్వయా శస్తైస్తు రాక్షసైః. 55

అథవాఽఽదాయ రక్షాంసి న్యసేయు స్సంవృతే హి మామ్
యత్ర తే నాభిజానీయు ర్హరయో నాపి రాఘవౌ. 56

ఆరంభ స్తు మదర్థో ఽయం తత స్తవ నిరర్థకః
త్వయా హి సహ రామస్య మహా నాగమనే గుణః. 57

మయి జీవిత మాయత్తం రాఘవస్య మహాత్మనః
భ్రాతౄణాం చ మహాబాహో తవ రాజకులస్య చ. 58

తౌ నిరాశౌ మదర్థం తు శోకసంతాపకర్శితౌ
సహ సర్వర్క్షహరిభి స్త్యక్ష్యతః ప్రాణసంగ్రహమ్. 59

భర్తృ భక్తిం పురస్కృత్య రామా దన్యస్య వానర
న స్పృశామి శరీరం తు పుంసో వానర పుంగవ. 60

య దహం గాత్రసంస్పర్శం రావణస్య బలా ద్గతా
అనీశా కిం కరిష్యామి వినాథా వివశా సతీ. 61

యది రామో దశగ్రీవ మిహ హత్వా సబాంధవమ్
మా మితో గృహ్య గచ్ఛేత త త్తస్య సదృశం భవేత్. 62

శ్రుతా హి దృష్టా శ్చ మయా పరాక్రమా
మహాత్మన స్తస్య రణావమర్దినః
న దేవగన్ధర్వభుజంగరాక్షసా
భవంతి రామేణ సమా హి సంయుగే. 63

సమీక్ష్య తం సంయతి చిత్రకార్ముకమ్
మహాబలం వాసవతుల్యవిక్రమమ్
సలక్ష్మణం కో విషహేత రాఘవమ్
హుతాశనం దీప్త మివానిలేరితమ్. 64

సలక్ష్మణం రాఘవ మాజిమర్దనమ్
దిశాగజం మత్త మివ వ్యవస్థితమ్

స హేత కో వానరముఖ్య సంయుగే
యుగాంతసూర్యప్రతిమం శరార్చిషమ్. 65

స మే హరిశ్రేష్ఠ సలక్ష్మణం పతిమ్
సయూథపం క్షిప్ర మిహోపపాదయ
చిరాయ రామం ప్రతి శోకకర్శితామ్
కురుష్వ మాం వానరముఖ్య హర్షితాం. 66

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే సప్తత్రింశస్సర్గః.

అథ అష్టత్రింశ స్సర్గః

తత స్స కపిశార్దూలస్తేన వాక్యేన హర్షితః
సీతా మువాచ త చ్ఛ్రుత్వా వాక్యం వాక్యవిశారదః. 1

యుక్తరూపం త్వయా దేవి భాషితం శుభదర్శనే
సదృశం స్త్రీస్వభావస్య సాధ్వీనాం వినయస్య చ. 2

స్త్రీత్వం న తు సమర్థం హి సాగరం వ్యతివర్తితుమ్
మా మధిష్ఠాయ విస్తీర్ణం శతయోజన మాయతమ్. 3

ద్వితీయం కారణం య చ్చ బ్రవీషి వినయాన్వితే
రామా దన్యస్య నార్హామి సంస్పర్శ మితి జానకి. 4

ఏత త్తే దేవి సదృశం పత్న్యా స్తస్య మహాత్మనః
కా హ్యన్యా త్వా మృతే దేవి బ్రూయా ద్వచన మీదృశమ్. 5

శ్రోష్యతే చైవ కాకుత్స్థ స్సర్వం నిరవశేషతః
చేష్టితం య త్త్వయా దేవి భాషితం మమ చాగ్రతః. 6

కారణై ర్బహుభి ర్దేవి రామప్రియచికీర్షయా
స్నేహప్రస్కన్న మనసా మయైత త్సముదీరితమ్. 7

లంకాయా దుష్ప్రవేశత్వా ద్దుస్తరత్వా న్మహోదధేః
సామర్థ్యా దాత్మన శ్చైవ మయైత త్సముదీరితమ్. 8

ఇచ్ఛామి త్వాం సమానేతు మద్యైవ రఘుబంధునా
గురుస్నేహేన భక్త్యా చ నాన్య థైత దుదాహృతమ్. 9

యది నోత్సహసే యాతుం మయా సార్ధ మనిందితే
అభిజ్ఞానం ప్రయచ్ఛ త్వం జానీయా ద్రాఘవో హి తత్. 10

ఏవ ముక్తా హనుమతా సీతా సురసుతోపమా
ఉవాచ వచనం మందం బాష్పప్రగ్రథితాక్షరమ్. 11

ఇదం శ్రేష్ఠ మభిజ్ఞానం బ్రూయా స్త్వంతు మమ ప్రియం
శైలస్య చిత్రకూటస్య పాదే పూర్వోత్తరే పురా. 12

తాపసాశ్రమవాసిన్యాః ప్రాజ్యమూలఫలోదకే
తస్మిన్ సిద్ధాశ్రమే దేశే మందాకిన్యా హ్యదూరతః. 13

తస్యోపవనషండేషు నానాపుష్పసుగంధిషు
విహృత్య సలిలక్లిన్నా తవాంకే సముపావిశమ్. 14

తతో మాంససమాయుక్తో వాయసః పర్యతుండయత్
త మహం లోష్ట ముద్యమ్య వారయామి స్మ వాయసమ్. 15

దారయన్ స చ మాం కాక స్తత్రైవ పరిలీయతే
న చాప్యుపారమ న్మాంసా ద్భక్షార్థీ బలిభోజనః. 16

ఉత్కర్షన్త్యాం చ రశనాం క్రుద్ధాయాం మయి పక్షిణి
స్రస్యమానే చ వసనే తతో దృష్ట్వా త్వయా హ్యహమ్. 17

త్వయా ఽపహసితా చాహం క్రుద్ధా సంలజ్జితా తదా
భక్షగృధ్నేన కాకేన దారితా త్వా ముపాగతా. 18

ఆసీనస్య చ తే శ్రాంతా పున రుత్సంగ మావిశమ్
క్రుధ్యంతీ చ ప్రహృష్టేన త్వయా ఽహం పరిసాంత్వితా. 19

బాష్పపూర్ణ ముఖీ మందం చక్షుషీ పరిమార్జతీ
లక్షితా ఽహం త్వయా నాథ వాయసేన ప్రకోపితా. 20

పరిశ్రమాత్ప్రసుప్తా చ రాఘవాంకే ఽప్యహం చిరమ్
పర్యాయేణ ప్రసుప్తశ్చ మమాంకే భరతాగ్రజః. 21

స తత్ర పునరే వాథ వాయస స్సముపాగమత్
తత స్సుప్తప్రబుద్ధాం మాం రామ స్యాంకా త్సముత్థితామ్. 22

వాయస స్సహసాగమ్య విదదార స్తనాంతరే
పునః పున రథోత్పత్య విదదార స మాం భృశమ్. 23

తత స్సముత్క్షితో రామో ముక్తై శ్శోణితబిందుభిః
వాయసేన తత స్తేన బలవత్ క్లిశ్యమానయా. 24

స మయా బోధిత శ్శ్రీమాన్ సుఖసుప్తః పరంతపః
స మాం దృష్ట్వా మహాబాహు ర్వితున్నాం స్తనయో స్తదా. 25

ఆశీవిష ఇవ క్రుద్ధః శ్వస న్వాక్య మభాషత
కేన తే నాగనాసోరు విక్షతం వై స్తనాంతరమ్. 26

కః క్రీడతి సరోషేణ పంచవక్త్రేణ భోగినా
వీక్షమాణ స్తత స్తం వై వాయసం సముదైక్షత. 27

నఖై స్సరుధిరై స్తీక్ష్ణై ర్మా మే వాభిముఖం స్థితమ్
పుత్త్రః కిల స శక్రస్య వాయసః పతతాం వరః. 28

ధరాంతరగత శ్శీఘ్రం పవనస్య గతౌ సమః
తత స్తస్మి న్మహాబాహుః కోపసంవర్తి తేక్షణః. 29

వాయసే కృతవాన్ క్రూరాం మతిం మతిమతాం వరః
స దర్భం సంస్తరా ద్గృహ్య బ్రాహ్మే ణాస్త్రేణ యోజయత్. 30

స దీప్త ఇవ కాలాగ్ని ర్జజ్వా లాభిముఖో ద్విజమ్
స తం ప్రదీప్తం చిక్షేప దర్భం తం వాయసం ప్రతి. 31

తత స్తం వాయసం దర్భ స్సోంబరే ఽనుజగామ హ
అనుసృష్ట స్తదా కాకో జగామ వివిధాం గతిమ్. 32

లోకకామ ఇమం లోకం సర్వం వై విచచార హ
స పిత్రా చ పరిత్యక్త స్సురై శ్చ సమహర్షిభిః. 33

త్రీన్ లోకాన్ సంపరిక్రమ్య తమేవ శరణం గతః
స తం నిపతితం భూమౌ శరణ్యా శ్శరణాగతమ్. 34

వధార్హ మపి కాకుత్స్థః కృపయా పర్యపాలయత్
న శర్మ లబ్ధ్వా లోకేషు త మేవ శరణం గతః. 35

పరిద్యూనం విషణ్ణం చ స త మాయాంత మబ్రవీత్
మోఘం కర్తుం న శక్యం తు బ్రాహ్మ మస్త్రం తదుచ్యతామ్. 36

హినస్తు దక్షిణాక్షి త్వచ్ఛర ఇత్యథ సోఽబ్రవీత్
తత స్తస్యాక్షి కాకస్య హినస్తి స్మ స దక్షిణమ్. 37

దత్త్వా స దక్షిణం నేత్రం ప్రాణేభ్యః పరిరక్షితః
స రామాయ నమస్కృత్వా రాజ్ఞే దశరథాయ చ. 38

విసృష్ట స్తేన వీరేణ ప్రతిపేదే స్వమాలయమ్
మత్కృతే కాకమాత్రే తు బ్రహ్మాస్త్రం సముదీరితమ్. 39

కస్మా ద్యో మాం హరే త్త్వత్తః క్షమసే తం మహీపతే
స కురుష్వ మహోత్సాహః కృపాం మయి నరర్షభ. 40

త్వయా నాథవతీ నాథ హ్యనాథా ఇవ దృశ్యతే
ఆనృశంస్యం పరో ధర్మ స్త్వత్త ఏవ మయా శ్రుతః. 41

జానామి త్వాం మహావీర్యం మహోత్సాహం మహాబలమ్
అపారపార మక్షోభ్యం గాంభీర్యా త్సాగరోపమమ్. 42

భర్తారం ససముద్రాయా ధరణ్యా వాసవోపమమ్
ఏవ మస్త్రవిదాం శ్రేష్ఠ స్సత్యవా న్బలవా నపి. 43

కిమర్థ మస్త్రం రక్షస్సు న యోజయతి రాఘవః
న నాగా నాపి గంధర్వా నాసురా న మరుద్గణాః. 44

రామస్య సమరే వేగం శక్తాః ప్రతిసమాధితుమ్
తస్య వీర్యవతః కశ్చి ద్యద్యస్తి మయి సంభ్రమః. 45

కిమర్థం న శరై స్తీక్ష్ణైః క్షయం నయతి రాక్షసాన్
భ్రాతు రాదేశ మాదాయ లక్ష్మణో వా పరంతపః. 46

కస్య హేతో ర్న మాం వీరః పరిత్రాతి మహాబలః
యది తౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ వాయ్వగ్నిసమ తేజసౌ. 47

సురాణా మపి దుర్ధర్షౌ కిమర్థం మా ముపేక్షతః
మమైవ దుష్కృతం కించి న్మహ దస్తి న సంశయః. 48

సమర్థా వపి తౌ య న్మాం నావేక్షేతే పరంతపౌ
వైదేహ్యా వచనం శ్రుత్వా కరుణం సాశ్రుభాషితమ్. 49

అథాబ్రవీ న్మహాతేజా హనుమా న్మారుతాత్మజః
త్వచ్ఛోకవిముఖో రామో దేవి సత్యేన మే శపే. 50

రామే దుఃఖాభిపన్నే చ లక్ష్మణః పరితప్యతే
కథంచి ద్భవతీ దృష్టా న కాలః పరిశోచితుమ్. 51

ఇమం ముహూర్తం దుఃఖానాం ద్రక్ష్య స్యంత మనిందితే
తా వుభౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ రాజపుత్రౌ మహాబలౌ. 52

త్వద్దర్శనకృతోత్సాహౌ లంకాం భస్మీకరిష్యతః
హత్వా చ సమరే క్రూరం రావణం సహబాంధవమ్. 53

రాఘవ స్త్వాం విశాలాక్షి నేష్యతి స్వాం పురీం ప్రతి
బ్రూహి యద్రాఘవో వాచ్యో లక్ష్మణ శ్చ మహాబలః. 54

సుగ్రీవో వాపి తేజస్వీ హరయోఽపి సమాగతాః
ఇత్యుక్తవతి తస్మిం స్తు సీతా సురసుతోపమా. 55

ఉవాచ శోకసంతప్తా హనుమంతం ప్లవంగమం
కౌసల్యా లోకభర్తారం సుషువే యం మనస్వినీ. 56

తం మమార్థే సుఖం పృచ్ఛ శిరసా చాభివాదయ
స్రజ శ్చ సర్వరత్నాని ప్రియా యా శ్చ వరాంగనాః. 57

ఐశ్వర్యం చ విశాలాయాం పృథివ్యా మపి దుర్లభమ్
పితరం మాతరం చైవ సమ్మా న్యాభిప్రసాద్య చ. 58

అనుప్రవ్రజితో రామం సుమిత్రా యేన సుప్రజాః
అనుకూల్యేన ధర్మాత్మా త్యక్త్వా సుఖ మనుత్తమమ్. 59

అనుగచ్ఛతి కాకుత్స్థం భ్రాతరం పాలయ న్వనే
సింహస్కంధో మహాబాహు ర్మనస్వీ ప్రియదర్శనః. 60

పితృవ ద్వర్తతే రామే మాతృవ న్మాం సమాచరన్
హ్రియమాణాం తదా వీరో న తు మాం వేద లక్ష్మణః. 61

వృద్ధోపసేవీ లక్ష్మీవాన్ శక్తో న బహుభాషితా
రాజపుత్రః ప్రియశ్శ్రేష్ఠ స్సదృశ శ్శ్వశురస్య మే. 62

మమ ప్రియతరో నిత్యం భ్రాతా రామస్య లక్ష్మణః
నియుక్తో ధురి యస్యాం తు తా ముద్వహతి వీర్యవాన్. 63

యం దృష్ట్వా రాఘవో నైవ వృత్త మార్య మనుస్మరేత్
స మమార్థాయ కుశలం వక్తవ్యో వచనా న్మమ. 64

మృదు ర్నిత్యం శుచి ర్దక్షః ప్రియో రామస్య లక్ష్మణః
యథా హి వానరశ్రేష్ఠ దుఃఖక్షయకరో భవేత్. 65

త్వ మస్మిన్ కార్యనిర్యోగే ప్రమాణం హరిసత్తమ
రాఘవ స్త్వత్సమారంభా న్మయి యత్నపరో భవేత్. 66

ఇదం బ్రూయా శ్చ మే నాథం శూరం రామం పునఃపునః
జీవితం ధారయిష్యామి మాసం దశరథాత్మజ. 67

ఊర్ధ్వం మాసా న్న జీవేయం సత్యే నాహం బ్రవీమి తే
రావణే నోపరుద్ధాం మాం నికృత్యా పాపకర్మణా. 68

త్రాతు మర్హసి వీర త్వం పాతాళా దివ కౌశికీమ్
తతో వస్త్రగతం ముక్త్వా దివ్యం చూడామణిం శుభమ్. 69

ప్రదేయో రాఘవా యేతి సీతా హనుమతే దదౌ
ప్రతిగృహ్యా తతో వీరో మణిరత్న మనుత్తమమ్. 70

అంగుళ్యా యోజయామాస న హ్యస్య ప్రాభవ ద్భుజః
మణిరత్నం కపివరః ప్రతిగృహ్యా ఽభివాద్య చ. 71

సీతాం ప్రదక్షిణం కృత్వా ప్రణతః పార్శ్వత స్థ్సితః
హర్షేణ మహతా యుక్త స్సీతాదర్శనజేన సః. 72

హృదయేన గతో రామం శరీరేణ తు విష్ఠితః
మణివర ముపగృహ్య తం మహార్హమ్
జనకనృపాత్మజయా ధృతం ప్రభావాత్
గిరి రివ పవనావధూతముక్త
స్సుఖితమనాః ప్రతిసంక్రమం ప్రపేదే. 73

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే అష్టత్రింశస్సర్గః.

అథ ఏకోనచత్వారింశస్సర్గః

మణిం దత్వా తత స్సీతా హనుమంత మథా ఽబ్రవీత్
అభిజ్ఞాన మభిజ్ఞాత మేత ద్రామస్య తత్త్వతః 1

మణిం తు దృష్ట్వా రామో వై త్రయాణాం సంస్మరిష్యతి
వీరో జనన్యా మమ చ రాజ్ఞో దశరథస్య చ. 2

స భూయ స్త్వం సముత్సాహే చోదితో హరిసత్తమ
అస్మిన్ కార్య సమారంభే ప్రచింతయ య దుత్తరమ్. 3

త్వ మస్మిన్ కార్యనిర్యోగే ప్రమాణం హరిసత్తమ
హనుమన్ యత్న మాస్థాయ దుఃఖక్షయకరో భవ. 4

తస్య చింతయతో యత్నో దుఃఖక్షయకరో భవేత్
స తథేతి ప్రతిజ్ఞాయ మారుతి ర్భీమవిక్రమః. 5

శిరసా వంద్య వైదేహీం గమనా యోపచక్రమే
జ్ఞాత్వా సంప్రస్థితం దేవీ వానరం మారుతాత్మజమ్. 6

బాష్పగద్గదయా వాచా మైథిలీ వాక్య మబ్రవీత్
కుశలం హనుమన్ బ్రూయా స్సహితౌ రామలక్ష్మణౌ. 7

సుగ్రీవం చ సహామాత్యం వృద్ధాన్ సర్వాం శ్చ వానరాన్
బ్రూయాస్త్వం వానరశ్రేష్ఠ కుశలం ధర్మసంహితమ్. 8

యథా స చ మహాబాహు ర్మాం తారయతి రాఘవః
అస్మా ద్దుఃఖాంబుసంరోధా త్త్వం సమాధాతు మర్హసి. 9

జీవంతీం మాం యథా రామ స్సంభావయతి కీర్తిమాన్
తత్తథా హనుమ న్వాచ్యం వాచా ధర్మ మవాప్నుహి. 10

నిత్య ముత్సాహయుక్తాశ్చ వాచ శ్శ్రుత్వా త్వ యేరితాః
వర్ధిష్యతే దాశరథేః పౌరుషం మదవాప్తయే. 11

మత్సందేశయుతా వాచస్త్వత్త శ్శ్రుత్వా చ రాఘవః
పరాక్రమవిధిం వీరో విధివ త్సంవిధాస్యతి. 12

సీతాయా వచనం శ్రుత్వా హనుమా న్మారుతాత్మజః
శిర స్యంజలి మాధాయ వాక్య ముత్తర మబ్రవీత్. 13

క్షిప్ర మేష్యతి కాకుత్ స్థో హర్యృక్షప్రవరై ర్వృతః
య స్తే యుధి విజి త్యారీన్ శోకం వ్యపనయిష్యతి. 14

న హి పశ్యామి మర్త్యేషు నాసురేషు సురేషు వా
య స్తస్య క్షిపతో బాణాన్ స్థాతు ముత్సహతే ఽగ్రతః. 15

అప్యర్కా మపి పర్జన్య మపి వైవస్వతం యమం
స హి సోఢుం రణే శక్త స్తవ హేతో ర్విశేషతః. 16

స హి సాగరపర్యంతాం మహీం శాసితు మీహతే
త్వన్నిమిత్తో హి రామస్య జయో జనకనందిని. 17

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా సమ్య క్సత్యం సుభాషితం
జానకీ బహు మేనే ఽథ వచనం చేద మబ్రవీత్. 18

తత స్తం ప్రస్థితం సీతా వీక్షమాణా పునఃపునః
భర్తృస్నేహాన్వితం వాక్యం సౌహార్దా దనుమానయత్. 19

యదివా మన్యసే వీర వసై కాహ మరిందమ
కస్మిం శ్చి త్సంవృతో దేశే విశ్రాంత శ్శ్వో గమిష్యసి. 20

మమ చే దల్పభాగ్యాయా స్సాన్నిధ్యాత్తవ వానర
అస్య శోకస్య మహతో ముహూర్తం మోక్షణం భవేత్. 21

గతే హి హరిశార్దూల పున రాగమనాయ తు
ప్రాణానా మపి సందేహో మమ స్యా న్నాత్ర సంశయః. 22

తవాదర్శనజ శ్శోకో భూయో మాం పరితా పయేత్
దుఃఖా ద్దుఃఖపరామృష్టాం దీపయ న్నివ వానరః. 23

అయం చ వీర సందేహ స్తిష్ఠ తీవ మమాగ్రతః
సుమహాం స్త్వత్సహాయేషు హర్యృక్షేషు హరీశ్వర. 24

కథం ను ఖలు దుష్పారం తరిష్యంతి మహోదధిం
తాని హర్యృక్షసైన్యాని తౌ వానరవరాత్మజౌ. 25

త్రయాణా మేవ భూతానాం సాగర స్యాస్య లంఘనే
శక్తి స్స్యా ద్వైనతే యస్య తవ వా మారుతస్య వా. 26

తదస్మిన్ కార్యనిర్యోగే వీరైవం దురతిక్రమే
కిం పశ్యసి సమాధానం త్వం హి కార్యవిదాం వరః. 27

కామ మస్య త్వ మేవైకః కార్యస్య పరిసాధనే
పర్యాప్తః పరవీరఘ్న యశస్య స్తే ఫలోదయః. 28

బలై స్సమగ్రై ర్యది మాం రావణం జిత్య సంయుగే
విజయీ స్వపురం యాయాత్తత్తు మే స్యా ద్యశస్కరమ్. 29

శరై స్తు సంకులాం కృత్వా లంకాం పరబలార్దనః
మాం నయే ద్యది కాకుత్స్థ స్త త్తస్య సదృశం భవేత్. 30

తద్యథా తస్య విక్రాంత మనురూపం మహాత్మనః
భవే దాహవశూరస్య తథా త్వ ముపపాదయ. 31

తదర్థో పహితం వాక్యం సహితం హేతుసంహితం
నిశమ్య హనుమాఞ్ శేషం వాక్య ముత్తర మబ్రవీత్. 32

దేవి హర్యృక్షసైన్యానా మీశ్వరః ప్లవతాం వరః
సుగ్రీవ స్సత్త్వసంపన్న స్తవార్థే కృతనిశ్చయః. 33

స వానరసహస్రాణాం కోటీభి రభిసంవృతః
క్షిప్ర మేష్యతి వైదేహి రాక్షసానాం నిబర్హణః. 34

తస్య విక్రమసంపన్నా స్సత్త్వవంతో మహాబలాః
మన స్సంకల్పసంపాతా నిదేశే హరయ స్థ్సితాః. 35

యేషాం నోపరి నాధస్తాన్న తిర్య క్సజ్జతే గతిః
న చ కర్మసు సీదంతి మహత్స్వమితతేజసః. 36

అసకృత్తైర్మహోత్సాహై స్ససాగరధరాధరా
ప్రదక్షిణీకృతా భూమి ర్వాయుమార్గానుసారిభిః. 37

మద్విశిష్టా శ్చ తుల్యా శ్చ సంతి తత్ర వనౌకసః
మత్తః ప్రత్యవరః కశ్చి న్నాస్తి సుగ్రీవసన్నిధౌ. 38

అహం తావ దిహ ప్రాప్తః కింపున స్తే మహాబలాః
న హి ప్రకృష్టాః ప్రేష్యంతే ప్రేష్యంతే హీతరే జనాః. 39

తదలం పరితాపేన దేవి శోకో వ్యపైతు తే
ఏకోత్పాతేన తే లంకా మేష్యంతి హరియూథపాః. 40

మమ పృష్ఠగతౌ తౌ చ చంద్రసూర్యా వివోదితౌ
త్వత్సకాశం మహాసత్త్వౌ నృసింహా వాగమిష్యతః. 41

తౌ హి వీరౌ నరవరౌ సహితౌ రామలక్ష్మణౌ
ఆగమ్య నగరీం లంకాం సాయకై ర్విధమిష్యతః. 42

సగణం రావణం హత్వా రాఘవో రఘునందనః
త్వా మాదాయ వరారోహే స్వపురం ప్రతి యాస్యతి. 43

త దాశ్వసిహి భద్రం తే భవ త్వం కాలకాంక్షిణీ
న చిరా ద్ద్రక్ష్యసే రామం ప్రజ్వలంత మివానలమ్. 44

నిహతే రాక్షసేంద్రే ఽస్మిన్ సపుత్త్రామాత్యబాంధవే
త్వం సమేష్యసి రామేణ శశాంకే నేవ రోహిణీ. 45

క్షిప్రం త్వం దేవి శోకస్య పారం యాస్యసి మైథిలి
రావణం చైవ రామేణ నిహతం ద్రక్ష్యసే ఽచిరాత్. 46

ఏవ మాశ్వాస్య వైదేహీం హనుమా న్మారుతాత్మజః
గమనాయ మతిం కృత్వా వైదేహీం పున రబ్రవీత్. 47

త మరిఘ్నం కృతాత్మానం క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి రాఘవం
లక్ష్మణం చ ధనుష్పాణిం లంకాద్వార ముపస్థితమ్. 48

నఖదంష్ట్రాయుధా న్వీరాన్ సింహశార్దూలవిక్రమాన్
వానరా న్వారణేంద్రాభాన్ క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి సంగతాన్. 49

శైలాంబుదనికాశానాం లంకామలయసానుషు
నర్దతాం కపిముఖ్యానా మార్యే యూథా న్యనేకశః. 50

స తు మర్మణి ఘోరేణ తాడితో మన్మథేషుణా
న శర్మ లభతే రామ స్సింహార్దిత ఇవ ద్విపః. 51

ఏష చూడమణి ర్దివ్యో మయా సుపరిరక్షితః
ఏతం దృష్ట్వా ప్రహృష్యామి వ్యసనే త్వా మివానఘ. 7

ఏష నిర్యాతిత శ్శ్రీమా న్మయా తే వారిసంభవః
అతః పరం న శక్ష్యామి జీవితుం శోకలాలసా. 8

అసహ్యాని చ దుఃఖాని వాచ శ్చ హృదయచ్ఛిదః
రాక్షసీనాం సుఘోరాణాం త్వత్కృతే మర్షయా మ్యహమ్. 9

ధారయిష్యామి మాసం తు జీవితం శత్రుసూదన
ఊర్ధ్వం మాసా న్న జీవిష్యే త్వయా హీనా నృపాత్మజ. 10

ఘోరో రాక్షసరాజో ఽయం దృష్టి శ్చ న సుఖా మయి
త్వాం చ శ్రుత్వా విపద్యంతం న జీవేయ మహం క్షణమ్. 11

వైదేహ్యా వచనం శ్రుత్వా కరుణం సాశ్రుభాషితం
అథాబ్రవీ న్మహాతేజా హనుమా న్మారుతాత్మజః. 12

త్వచ్ఛోకవిముఖో రామో దేవి సత్యేన తే శపే
రామే దుఃఖాభిభూతే తు లక్ష్మణః పరితప్యతే. 13

కథంచి ద్భవతీ దృష్టా న కాలః పరిశోచితుం
ఇమం ముహూర్తం దుఃఖానా మంతం ద్రక్ష్యసి భామిని. 14

తా వుభౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ రాజపుత్రౌ వరిందమౌ
త్వద్దర్శనకృతోత్సాహౌ లంకాం భస్మీకరిష్యతః. 15

హత్వా తు సమరే క్రూరం రావణం సహబాంధవం
రాఘవౌ త్వాం విశాలాక్షి స్వాం పురీం ప్రాపయిష్యతః. 16

యత్తు రామో విజానీయా దభిజ్ఞాన మనిందితే
ప్రీతిసంజననం తస్య భూయ స్త్వం దాతుమర్హసి. 17

సాఽబ్రవీ ద్దత్త మేవేతి మయాభిజ్ఞాన ముత్తమం
ఏత దేవ హి రామస్య దృష్ట్వా మత్కేశభూషణమ్. 18

శ్రద్ధేయం హనుమ న్వాక్యం తవ వీర భవిష్యతి
స తం మణివరం గృహ్య శ్రీమాన్ ప్లవగసత్త మః. 19

ప్రణమ్య శిరసా దేవీం గమనా యోపచక్రమే
త ముత్పాతకృతోత్సాహ మవేక్ష్య హరిపుంగవమ్. 20

వర్ధమానం మహావేగ మువాచ జనకాత్మజా
అశ్రుపూర్ణముఖీ దీనా బాష్పగద్గదయా గిరా. 21

హనుమఙ్ సింహసంకాశౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ
సుగ్రీవం చ సహామాత్యం సర్వాన్బ్రూయా హ్యనామయమ్. 22

యథా చ స మహాబాహు ర్మాం తారయతి రాఘవః
అస్మా ద్దుఃఖాంబుసంరోధా త్త్వం సమాధాతు మర్హసి. 23

ఇమం చ తీవ్రం మమ శోకవేగం
రక్షోభి రేభిః పరిభర్త్సనం చ
బ్రూయా స్తు రామస్య గత స్సమీపం
శివ శ్చ తే ఽధ్వాస్తు హరిప్రవీర. 24

స రాజపుత్ర్యా ప్రతివేదితార్థః
కపిః కృతార్థః పరిహృష్టచేతాః
అల్పావశేషం ప్రసమీక్ష్య కార్యం
దిశం హ్యుదీచీం మనసా జగామ. 25

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే చత్వారింశస్సర్గః

అథ ఏకచత్వారింశస్సర్గః

స చ వాగ్భిః ప్రశస్తాభి ర్గమిష్యః పూజిత స్తయా
తస్మా ద్దేశా దపక్రమ్య చింతయామాస వానరః. 1

అల్పశేష మిదం కార్యం దృష్టేయ మసితేక్షణా
త్రీ నుపాయా నతిక్రమ్య చతుర్థ ఇహ విద్యతే. 2

న సామ రక్షస్సు గుణాయ కల్పతే
న దాన మర్థోపచితేషు యుజ్యతే
న భేదసాధ్యా బలదర్పితా జనాః
పరాక్రమ స్త్వేవ మమేహ రోచతే. 3

న చాస్య కార్యస్య పరాక్రమా దృతే
వినిశ్చయః కశ్చి దిహోపపద్యతే
హతప్రవీరా హి రణే హి రాక్షసాః
కథంచి దీయు ర్యది హాద్య మార్దవమ్. 4

కార్యే కర్మణి నిర్దిష్టే యో బహూ న్యపి సాధయేత్
పూర్వకార్యావిరోధేన స కార్యం కర్తు మర్హతి. 5

న హ్యేక స్సాధకో హేతు స్స్వల్ప స్యాపీహ కర్మణః
యో హ్యర్థం బహుధా వేద స సమర్థో ఽర్థసాధనే. 6

ఇహైవ తావ త్కృతనిశ్చయో హ్యహం
యదివ్రజేయం ప్లవగేశ్వరాలయం
పరాత్మ సమ్మర్దవిశేషతత్త్వవి
త్తతః కృతం స్యా న్మమ భర్తృశాసనమ్. 7

కథం ను ఖ ల్వద్య భవే త్సుఖాగతం
ప్రసహ్య యుద్ధం మమ రాక్షసై స్సహ
తథైవ ఖ ల్వాత్మబలం చ సారవ
త్సమ్మానయే న్మాంచ రణే దశాననః. 8

తత స్సమాసాద్య రణే దశాననం
సమంత్రివర్గం సబలప్రయాయినం
హృది స్థితం తస్య మతం బలం చ వై
సుఖేన మత్వాహ మితః పున ర్వ్రజే. 9

ఇద మస్య నృశంసస్య నందనోపమ ముత్తమం
వనం నే త్రమనఃకాంతం నానాద్రుమలతాయుతమ్. 10

ఇదం విధ్వంసయిష్యామి శుష్కం వన మివానలః
అస్మిన్ భగ్నే తతః కోపం కరిష్యతి దశాననః. 11

తతో మహ త్సాశ్వమహారథద్విపం
బలం సమాదేక్ష్యతి రాక్షసాధిపః
త్రిశూలకాలాయసపట్టిసాయుధం
తతో మహ ద్యుద్ధ మిదం భవిష్యతి. 12

అహం తు తై స్సంయతి చండవిక్రమై
స్సమేత్య రక్షోభి రసహ్యవిక్రమః
నిహత్య తద్రావణచోదితం బలం
సుఖం గమిష్యామి కపీశ్వరాలయమ్. 13

తతో మారుతవ త్క్రుద్ధో మారుతి ర్భీమవిక్రమః
ఊరువేగేన మహతా ద్రుమాన్ క్షేప్తు మథారభత్. 14

తత స్తు హనుమా న్వీరో బభంజ ప్రమదావనం
మత్తద్విజసమాఘుష్టం నానాద్రుమలతాయుతమ్. 15

తద్వనం మథితై ర్వృక్షై ర్భిన్నైశ్చ సలిలాశయైః
చూర్ణితైః పర్వతాగ్రై శ్చ బభూ వాప్రియదర్శనమ్. 16

నానాశకుంతవిరుతైః ప్రభిన్నై స్సలిలాశయైః
తామ్రైః కిసలయైః క్లాంతైః క్లాంతద్రుమలతాయుతమ్. 17

న బభౌ తద్వనం తత్ర దావానలహతం యదా
వ్యాకులావరణా రేజు ర్విహ్వలా ఇవ తా లతాః. 18

లతాగృహై శ్చిత్రగృహైశ్చ నాశితై
ర్మహోరగై ర్వ్యాళమృగై శ్చ నిర్ధుతైః
శిలాగృహై రున్మథితై స్తథా గృహైః
ప్రణష్టరూపం త దభూ న్మహద్వనమ్. 19

సా విహ్వలా శోకలతాప్రతానా
వనస్థలీ శోకలతా ప్రతానా
జాతా దశాస్యప్రమదావనస్య
కపే ర్బలాద్ధి ప్రమదావనస్య. 20

స తస్య కృత్వార్థపతే ర్మహాకపి
ర్మహద్వ్యలీకం మనసో మహాత్మనః
యుయుత్సు రేకో బహుభి ర్మహాబలై
శ్శ్రియా జ్వలం తోరణ మాస్థితః కపిః. 21

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకచత్వారింశస్సర్గః

అథ ద్విచత్వారింశస్సర్గః

తతః పక్షినినాదేన వృక్షభంగస్వనేన చ
బభూవు స్త్రాససంభ్రాంతా స్సర్వే లంకానివాసినః. 1

విద్రుతా శ్చ భయత్రస్తా వినేదు ర్మృగపక్షిణః
రక్షసాం చ నిమిత్తాని క్రూరాణి ప్రతిపేదిరే. 2

తతో గతాయాం నిద్రాయాం రాక్షస్యో వికృతాననాః
తద్వనం దదృశు ర్భగ్నం తం చ వీరం మహాకపిమ్. 3

స తాం దృష్ట్వా మహాబాహు ర్మహాసత్త్వో మహాబలః
చకార సుమహద్రూపం రాక్షసీనాం భయావహమ్. 4

తత స్తం గిరిసంకాశ మతికాయం మహాబలం
రాక్షస్యో వానరం దృష్ట్వా పప్రచ్ఛు ర్జనకాత్మజామ్. 5

కోఽయం కస్య కుతో వాయం కి న్నిమిత్త మిహాగతః
కథం త్వయా సహానేన సంవాదః కృత ఇత్యుత. 6

ఆచక్ష్వ నో విశాలాక్షి మా భూత్తే సుభగే భయం
సంవాద మసితాపాంగే త్వయా కిం కృతవా నయమ్. 7

అథాబ్రవీ న్మహాసాధ్వీ సీతా సర్వాంగసుందరీ
రక్షసాం భీమరూపాణాం విజ్ఞానే మమ కా గతిః. 8

యూయ మే వాభిజానీత యోఽయం యద్వా కరిష్యతి
అహి రేవ హ్యహేః పాదా న్విజానాతి న సంశయః. 9

అహ మ ప్యస్య భీతాస్మి నైనం జానామి కో న్వయం
వేద్మి రాక్షస మేవైనం కామరూపిణ మాగతమ్. 10

వైదేహ్యా వచనం శ్రుత్వా రాక్షస్యో విద్రుతా దిశః
స్థితాః కాశ్చి ద్గతాః కాశ్చి ద్రావణాయ నివేదితుమ్. 11

రావణస్య సమీపే తు రాక్షస్యో వికృతాననాః
విరూపం వానరం భీమ మాఖ్యాతు ముపచక్రముః. 12

అశోకవనికామధ్యే రాజన్ భీమవపుః కపిః
సీతయా కృతసంవాద స్తిష్ఠ త్యమితవిక్రమః. 13

న చ తం జానకీ సీతా హరిం హరిణలోచనా
అస్మాభి ర్బహుధా పృష్టా నివేదయితు మిచ్ఛతి 14

వాసవస్య భవే ద్దూతో దూతో వైశ్రవణస్య వా
ప్రేషితో వాపి రామేణ సీతాన్వేషణకాంక్షయా. 15

తేన త్వద్భుతరూపేణ యత్త త్తవ మనోహరమ్
నానామృగగణాకీర్ణం ప్రమృష్టం ప్రమదావనమ్. 16

న తత్ర కశ్చి దుద్దేశో య స్తేన న వినాశితః
యత్ర సా జానకీ సీతా స తేన న వినాశితః. 17

జానకీరక్షణార్థం వా శ్రమా ద్వా నోపలభ్యతే
అథవా క శ్శ్రమ స్తస్య సైవ తే నాభిరక్షితా 18

చారుపల్లవపుష్పాఢ్యం యం సీతా స్వయ మాస్థితా
ప్రవృద్ధ శ్శింశుపావృక్ష స్స చ తే నాభిరక్షితః 19

తస్యోగ్రరూప స్యోగ్ర త్వం దండ మాజ్ఞాతు మర్హసి
సీతా సంభాషితా యేన తద్వనం చ వినాశితమ్. 20

మనః పరిగృహీతాం తాం తవ రక్షోగణేశ్వర
క స్సీతా మభిభాషేత యో న స్యా త్త్యక్తజీవితః. 21

రాక్షసీనాం వచ శ్శ్రుత్వా రావణో రాక్షసేశ్వరః
హుతాగ్ని రివ జజ్వాల కోపసంవర్తితేక్షణః. 22

తస్య క్రుద్ధస్య నేత్రాభ్యాం ప్రాపత న్నాస్రబిందవః
దీప్తాభ్యా మివ దీపాభ్యాం సార్చిష స్స్నేహబిందవః. 23

ఆత్మ న స్సదృశాఞ్ శూరాఞ్ కింకరా న్నామ రాక్షసాఞ్
వ్యాదదేశ మహాతేజా నిగ్రహార్థం హనూమతః. 24

తేషా మశీతిసాహస్రం కింకరాణాం తరస్వినామ్
నిర్యయు ర్భవనా త్తస్మా త్కూటముద్గరపాణయః 25

మహోదరా మహాదంష్ట్రా ఘోరరూపా మహాబలాః
యుద్ధాభిమనస స్సర్వే హనుమద్గ్రహణో న్ముఖాః. 26

తే కపీంద్రం సమాసాద్య తోరణస్థ మవస్థితమ్
అభిపేతు ర్మహావేగాః పతంగా ఇవ పావకమ్. 27

తే గదాభి ర్విచిత్రాభిః పరిఘైః కాంచనాంగదైః
ఆజఘ్ను ర్వానరశ్రేష్ఠం శరై శ్చాదిత్య సన్నిభైః. 28

ముద్గరైః పట్టిసై శ్శూలైః ప్రాసతోమరశక్తిభిః
పరివార్య హనూమంతం సహసా తస్థు రగ్రతః. 29

హనుమా నపి తేజస్వీ శ్రీమా న్పర్వతసన్నిభః
క్షితా వావిధ్య లాంగూలం ననాద చ మహాస్వనమ్. 30

స భూత్వా సుమహాకాయో హనుమా న్మారుతాత్మజః
ధృష్ట మాస్ఫోటయామాస లంకాం శబ్దేన పూరయ౯. 31

తస్యాస్ఫోటితశబ్దేన మహతా సానునాదినా.
పేతు ర్విహంగా గగనా దుచ్చై శ్చేద మఘోషయత. 32

జయ త్యతిబలో రామో లక్ష్మణ శ్చ మహాబలః
రాజా జయతి సుగ్రీవో రాఘవే ణాభిపాలితః. 33

దాసో ఒహం కోసలేంద్రస్య రామ స్యాక్లిష్టకర్మణః
హనుమా౯శత్రుసైన్యానాం నిహంతా మారుతాత్మజః. 34

న రావణసహస్రం మే యుద్ధే ప్రతిబలం భవేత్
శిలాభిస్తు ప్రహరతః పాదపై శ్చ సహస్రశః. 5

అర్దయిత్వా పురీం లంకా మభివాద్య చ మైథిలీం
సమృద్ధార్థో గమిష్యామి మిషతాం సర్వరక్షసామ్. 36

తస్య సన్నాదశబ్దేన తేఒభవ న్భయశంకితాః
దదృశు శ్చ హనూమంతం సంధ్యామేఘ మివోన్నతమ్. 37

స్వామిసందేశనిశ్శంకా స్తత స్తే రాక్షసాః కపిం
చిత్రైః ప్రహరణై ర్భీమై రభిపేతు స్తత స్తతః. 38

స తైః పరివృతః శ్శూరై స్సర్వత స్సుమహాబలః
ఆససాదాఒయసం భీమం పరిఘం తోరణాశ్రితమ్. 39

స తం పరిఘ మాదాయ జఘాన రజనీచరాన్
స పన్నగ మివాదాయ స్ఫురంతం వినతాసుతః. 40

విచచా రాంబరే వీరః పరిగృహ్య చ మారుతిః
స హత్వా రాక్షసా న్వీరాన్ కింకరా న్మారుతాత్మజః 41

యుద్ధకాంక్షీ పున ర్వీర స్తోరణం సముపాశ్రితః
తత స్తస్మా ద్భయా న్ముక్తాః కతిచి త్తత్ర రాక్షసాః 42

నిహతాన్ కింకరాన్ సర్వాన్ రావణాయ న్యవేదయన్
స రాక్షసానాం నిహతం మహద్బలమ్
నిశమ్య రాజా పరివృత్తలోచనః
సమాదిదే శాప్రతిమం పరాక్రమే
ప్రహస్తపుత్రం సమరే సుదుర్జయమ్. 43

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే ద్విచత్వారింశస్సర్గః.

అథ త్రిచత్వారింశస్సర్గః

తత స్స కింకరా న్హత్వా హనుమా న్ధ్యాన మాస్థితః
వనం భగ్నం మయా చైత్యప్రాసాదో న వినాశితః. 1

తస్మా త్ప్రాసాద మప్యేవం భీమం విధ్వంసయా మ్యహమ్
ఇతి సంచింత్య మనసా హనుమాన్ దర్శయన్ బలమ్. 2

చైత్యప్రాసాద మాప్లుత్య మేరుశృంగ మివోన్నతమ్
ఆరురోహ కపిశ్రేష్ఠో హనుమా న్మారుతాత్మజః. 3

ఆరుహ్య గిరిసంకాశం ప్రాసాదం హరియూథపః
బభౌ స సుమహాతేజాః ప్రతిసూర్య ఇవోదితః. 4

సం ప్రధృష్య చ దుర్ధర్షం చైత్యప్రసాద ముత్తమమ్
హనుమాన్ ప్రజ్వలన్ లక్ష్మ్యా పారియాత్రోపమో ఽభవత్. 5

స భూత్వా సుమహాకాయః ప్రభావా న్మారుతాత్మజః
ధృష్ట మాస్ఫోటయామాస లంకాం శబ్దేన పూరయన్. 6

తస్యాఽఽస్ఫోటితశబ్దేన మహతా శ్రోత్రఘాతినా
పేతు ర్విహంగమా స్తత్ర చైత్యపాలా శ్చ మోహితాః. 7

అస్త్రవిజ్జయతాం రామో లక్ష్మణ శ్చ మహాబలః
రాజా జయతి సుగ్రీవో రాఘవే ణాభిపాలితః. 8

దాసో ఽహం కోసలేంద్రస్య రామ స్యాక్లిష్టకర్మణః
హనుమాన్ శత్రుసైన్యానాం నిహంతా మారుతాత్మజః. 9

న రావణసహస్రం మే యుద్ధే ప్రతిబలం భవేత్
శిలాభి స్తు ప్రహరతః పాదపై శ్చ సహస్రశః. 10

అర్దయిత్వా పురీం లంకా మభివాద్య చ మైథిలీమ్
సమృద్ధార్థో గమిష్యామి మిషతాం సర్వరక్షసామ్. 11

ఏవ ముక్త్వా విమానస్థ శ్చైత్యస్థాన్ హరియూథపః
ననాద భీమనిర్హ్రాదో రక్షసాం జనయన్ భయమ్. 12

తేన శబ్దేన మహతా చైత్యపాలా శ్శతం యయుః
గృహీత్వా వివిధా నస్త్రా న్ప్రాసా న్ఖడ్గా న్పరశ్వథాన్. 13

విసృజంతో మహాకాయా మారుతిం పర్యవారయన్
తే. గదాభి ర్విచిత్రాభిః పరిఘైః కాంచనాంగదైః. 14

ఆజఘ్ను ర్వానరశ్రేష్ఠం బాణై శ్చాదిత్యసన్నిభైః
ఆవర్త ఇవ గంగాయా స్తోయస్య విపులో మహాన్. 15

పరిక్షిప్య హరిశ్రేష్ఠం స బభౌ రక్షసాం గణః
తతో వాతాత్మజః క్రుద్ధో భీమం రూపం సమాస్థితః. 16

ప్రాసాదస్య మహాన్తస్య స్తంభం హేమపరిష్కృతమ్
ఉత్పాటయిత్వా వేగేన హనుమాన్ పవనాత్మజః. 17

తత స్తం భ్రామయామాస శతధారం మహాబలః
తత్ర చాగ్ని స్సమభవ త్ప్రాసాద శ్చా ప్యదహ్యత. 18

దహ్యామానం తతో దృష్ట్వా ప్రాసాగం హరియూథపః
స రాక్షసశతం హత్వా వజ్రే ణేంద్ర ఇవాసురాన్. 19

అంతరిక్షే స్థిత శ్శ్రీమా నిదం వచన మబ్రవీత్
మాదృశానాం సహస్రాణి విసృష్టాని మహాత్మనామ్. 20

బలినాం వానరేంద్రాణాం సుగ్రీవవశవర్తినామ్
అటంతి వసుధాం కృత్స్నాం వయ మన్యే చ వానరాః. 21

దశనాగబలాః కేచి త్కేచి ద్దశగుణోత్తరాః
కేచి న్నాగసహస్రస్య బభూవు స్తుల్యవిక్రమాః. 22

సంతి చౌఘబలాః కేచి త్కేచి ద్వాయుబలోపమాః
అప్రమేయబలా శ్చాన్యే తత్రాస న్హరియూథపాః. 23

ఈదృగ్విధై స్తు హరిభి ర్వృతో దంతనఖాయుధైః
శతై శ్శతసహస్రై శ్చ కోటీభి రయుతై రపి. 24

ఆగమిష్యతి సుగ్రీవ స్సర్వేషాం వో నిషూదనః
నేయ మస్తి పురీ లంకా న యూయం న చ రావణః
యస్మా దిక్ష్వాకునాథేన బద్ధం వైరం మహాత్మనా 25

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయాం
శ్రీమత్సుందరకాండే త్రిచత్వారింశస్సర్గః.

అథ చతుశ్చత్వారింశస్సర్గః

సందిష్టో రాక్షసేంద్రేణ ప్రహస్తస్య సుతో బలీ
జంబుమాలీ మహాదంష్ట్రో నిర్జగామ ధనుర్ధరః. 1

రక్తమాల్యాంబరధర స్స్రగ్వీ రుచిరకుండలః
మహా న్వివృత్తనయన శ్చండ స్సమరదుర్జయః. 2

ధను శ్చక్రధనుః ప్రఖ్యం మహ ద్రుచిరసాయకం
విష్ఫారయానో వేగేన వజ్రాశనిసమస్వనమ్. 3

తస్య విష్ఫారఘోషేణ ధనుషో మహతా దిశః
ప్రదిశ శ్చ నభ శ్చైవ సహసా సమపూర్యత. 4

రథేన ఖరయుక్తేన త మాగత ముదీక్ష్య సః
హనుమా న్వేగసంపన్నో జహర్ష చ ననాద చ. 5

తం తోరణ విటంకస్థం హనుమంతం మహాకపిం
జంబుమాలీ మహాబాహు ర్వివ్యాధ నిశితై శ్శరైః. 6

అర్ధచంద్రేణ వదనే శిర స్యేకేన కర్ణినా
బాహ్వో ర్వివ్యాధ నారాచై ర్దశభిస్తం కపీశ్వరమ్. 7

తస్య త చ్ఛుశుభే తామ్రం శరే ణాభిహతం ముఖమ్
శర దీ వాంబుజం ఫుల్లం విద్ధం భాస్కరరశ్మినా. 8

తత్తస్య రక్తం రక్తేన రంజితం శుశుభే ముఖమ్
యథాకాశే మహాపద్మం సిక్తం చందనబిందుభిః. 9

చుకోప బాణాభిహతో రాక్షసస్య మహాకపిః
తతః పార్శ్వే ఽతివిపులాం దదర్శ మహతీం శిలామ్. 10

తరసా తాం సముత్పాట్య చిక్షేప బలవద్బలీ
తాం శరై ర్దశభిః క్రుద్ధ స్తాడయామాస రాక్షసః. 11

విపన్నం కర్మ తద్దృష్ట్వా హనుమాం శ్చండవిక్రమః
సాలం విపుల ముత్పాట్య భ్రామయామాస వీర్యవాన్. 12

భ్రామయంతం కపిం దృష్ట్వా సాలవృక్షం మహాబలమ్
చిక్షేప సుబహూన్ బాణాన్ జంబుమాలీ మహాబలః. 13

సాలం చతుర్భి శ్చిచ్ఛేద వానరం పంచభి ర్భుజే
ఉర స్యేకేన బాణేన దశభి స్తు స్తనాంతరే. 14

స శరైః పూరితతనుః క్రోధేన మహతా వృతః
త మేవ పరిఘం గృహ్యా భ్రామయామాస వేగతః. 15

అతివేగో ఽతివేగేన భ్రామయిత్వా బలోత్కటః
పరిఘం పాతయామాస జంబుమాలే ర్మహోరసి. 16

తస్య చైవ శిరో నాస్తి న బాహూ న చ జానునీ
న ధను ర్న రథో నాశ్వాస్తత్రాదృశ్యంత నేషవః. 17

స హత స్సహసా తేన జంబుమాలీ మహాబలః
పపాత నిహతో భూమౌ చూర్ణితాంగవిభూషణః. 18

జంబుమాలిం చ నిహతం కింకరాం శ్చ మహాబలాన్
చుక్రోధ రావణ శ్శ్రుత్వా కోపసంరక్తలోచనః. 19

స రోషసంవర్తిత తామ్రలోచనః
ప్రహస్తపుత్రే నిహతే మహాబలే
అమాత్యపుత్రా నతివీర్యవిక్రమాన్
సమాదిదే శాశు నిశాచరేశ్వరః. 20

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే చతుశ్చత్వారింశస్సర్గః

అథ పంచచత్వారింశస్సర్గః

తత స్తే రాక్షసేంద్రేణ చోదితా మంత్రిణ స్సుతాః
నిర్యయు ర్భవనా త్తస్మా త్సప్త సప్తార్చివర్చసః. 1

మహాబలపరీవారా ధనుష్మంతో మహాబలాః
కృతాస్త్రాస్త్రవిదాం శ్రేష్ఠాః పరస్పరజయైషిణః. 2

హేమజాలపరిక్షిప్తై ర్ధ్వజవద్భిః పతాకిభిః
తోయదస్వననిర్ఘోషై ర్వాజియుక్తై ర్మహారథైః. 3

తప్త కాంచనచిత్రాణి చాపా న్యమితవిక్రమాః
విష్ఫారయంత స్సంహృష్టా స్తటిత్వంత ఇవాంబుదాః. 4

జనన్య స్తు తత స్తేషాం విదిత్వా కింకరా న్హతాన్
బభూవు శ్శోకసంభ్రాంతా స్సబాంధవసుహృజ్జనాః. 5

తే పరస్పరసంఘర్షా త్తప్తకాంచనభూషణాః
అభిపేతు ర్హ నూమంతం తోరణస్థ మవస్థితమ్. 6

సృజంతో బాణవృష్టిం తే రథగర్జితనిస్స్వనాః
వృష్టిమంత ఇవాంభోదా విచేరు ర్నైరృతాంబుదాః. 7

అవకీర్ణ స్తత స్తాభి ర్హనుమాన్ శరవృష్టిభిః
అభవ త్సంవృతాకార శ్శైలరా డివ వృష్టిభిః. 8

స శరా న్మోఘయామాస తేషా మాశుచరః కపిః
రథవేగం చ వీరాణాం విచర న్విమలే ఽంబరే. 9

స తైః క్రీడ న్ధనుష్మద్భి ర్వ్యోమ్ని వీరః ప్రకాశతే
ధనుష్మద్భి ర్యథా మేఘై ర్మారుతః ప్రభు రంబరే. 10

స కృత్వా నినదం ఘోరం త్రాసయం స్తాం మహాచమూమ్
చకార హనుమాన్ వేగం తేషు రక్షస్సు వీర్యవాన్. 11

తలే నాభ్యహన త్కాంశ్చి త్పాదైః కాంశ్చి త్పరంతపః
ముష్టి నాభ్యహన త్కాంశ్చి న్నఖైః కాంశ్చి ద్వ్యదారయత్. 12

ప్రమమా థోరసా కాంశ్చి దూరుభ్యా మపరాన్ కపిః
కేచి త్తస్య నినాదేన తత్రైవ పతితా భువి. 13

తత స్తే ష్వవసన్నేషు భూమౌ నిపతితేషు చ
తత్సైన్య మగమ త్సర్వం దిశో దశ భయార్దితమ్. 14

వినేదు ర్విస్వరం నాగా నిపేతు ర్భువి వాజినః
భగ్ననీడధ్వజచ్ఛత్రై ర్భూశ్చ కీర్ణాఽభవ ద్రథైః. 15

ప్రవతా రుధిరే ణాథ ప్రవంత్యో దర్శితాః పథి
వివిధై శ్చ స్వరై ర్లంకా ననాద వికృతం తదా. 16

స తా న్ప్రవృద్ధా న్వినిహత్య రాక్షసాన్
మహాబల శ్చండపరాక్రమః కపిః
యుయుత్సు రన్యైః పున రేవ రాక్షసై
స్త మేవ వీరో ఽభిజగామ తోరణమ్. 17

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే పంచచత్వారింశస్సర్గః.

అథ షట్చత్వారింశస్సర్గః

హతాన్ మంత్రిసుతాన్ బుద్ధ్వా వానరేణ మహాత్మనా
రావణ స్సంవృతాకారః చకార మతి ముత్తమామ్. 1

స విరూపాక్షయూపాక్షౌ దుర్ధరం చైవ రాక్షసమ్
ప్రఘసం భాసకర్ణం చ పంచ సేనాగ్రనాయకాన్. 2

సందిదేశ దశగ్రీవో వీరా న్నయవిశారదాన్
హనుమద్గ్రహణవ్యగ్రా న్వాయువేగసమా న్యుధి. 3

యాత సేనాగ్రగా స్సర్వే మహాబలపరిగ్రహాః
సవాజిరథమాతంగా స్స కపి శ్శాస్యతా మితి. 4

యత్తై శ్చ ఖలు భావ్యం స్యాత్త మాసాద్య వనాలయమ్
కర్మ చాపి సమాధేయం దేశకాల విరోధినమ్. 5

న హ్యహం తం కపిం మన్యే కర్మణా ప్రతితర్కయన్
సర్వథా తన్మహద్భూతం మహాబలపరిగ్రహమ్. 6

భవే దింద్రేణ వా సృష్ట మస్మదర్థం తపోబలాత్
సనాగయక్షగంధర్వా దేవాసురమహర్షయః. 7

యుష్మాభి స్సహితై స్సర్వై ర్మయా సహ వినిర్జితాః
తై రవశ్యం విధాతవ్యం వ్యళీకం కించి దేవ నః. 8

తదేవ నాత్ర సందేహః ప్రసహ్య పరిగృహ్యతామ్
నావమాన్యో భవద్భి శ్చ హరి ర్ధీరపరాక్రమః. 9

దృష్టా హి హరయః పూర్వం మయా విపుల విక్రమాః
వాలీ చ సహ సుగ్రీవో జాంబవాం శ్చ మహాబలః. 10

నీల స్సేనాపతి శ్చైవ యే చాన్యే ద్వివిదాదయః
నైవం తేషాం గతి ర్భీమాన తేజో న పరాక్రమః. 11

న మతి ర్న బలోత్సాహౌ న రూపపరికల్పనం
మహ త్సత్త్వ మిదం జ్ఞేయం కపిరూపం వ్యవస్థితమ్. 12

ప్రయత్నం మహ దాస్థాయ క్రియతా మస్య నిగ్రహః
కామం లోకాస్త్రయ స్సేంద్రా స్ససురాసురమానవాః. 13

భవతా మగ్రతః స్థాతుం న పర్యాప్తా రణాజిరే
తథాపి తు నయజ్ఞేన జయ మా కాంక్షతా రణే. 14

ఆత్మా రక్ష్యః ప్రయత్నేన యుద్ధసిద్ధి ర్హి చంచలా
తే స్వామివచనం సర్వే ప్రతిగృహ్య మహౌజసః. 15

సముత్పేతు ర్మహావేగా హుతాశసమతేజసః
రథై ర్మత్తైశ్చ మాతంగై ర్వాజిభి శ్చ మహాజవైః 16

శస్త్రై శ్చ వివిధై స్తీక్ష్ణై స్సర్వై శ్చోపచితా బలైః
తత స్తం దదృశు ర్వీరా దీప్యమానం మహాకపిమ్. 17

రశ్మిమంత మివోద్యంతం స్వతేజోరశ్మిమాలినమ్
తోరణస్థం మహోత్సాహం మహాసత్త్వం మహాబలమ్. 18

మహామతిం మహావేగం మహాకాయం మహాబలమ్
తం సమీ క్ష్యైవ తే సర్వే దిక్షు సర్వా స్వవస్థితాః. 19

తై స్తైః ప్రహరణై ర్భీమై రభిపేతు స్తత స్తతః
తస్య పంచాయసా స్తీక్ష్ణా శ్శితాః పీతముఖా శ్శరాః. 20

శిర స్యుత్పలపత్రాభా దుర్ధరేణ నిపాతితాః
స తైః పంచభి రావిద్ధ శ్శరై శ్శిరసి వానరః. 21

ఉత్పపాత నదన్ వ్యోమ్ని దిశో దశ వినాదయన్
తత స్తుదుర్ధరో వీర స్సరథ స్సజ్యకార్ముకః. 22

కిరన్ శరశతై స్తీక్ష్ణై రభిపేదే మహాబలః
స కపి ర్వారయామాస తం వ్యోమ్ని శరవర్షిణమ్. 23

వృష్టిమంతం పయోదాంతే పయోద మివ మారుతః
అర్ద్యమాన స్తత స్తేన దుర్ధరే ణానిలాత్మజః. 24

చకార కదనం భూయో వ్యవర్ధత చ వేగవాన్
స దూరం సహ సోత్పత్య దుర్ధరస్య రథే హరిః. 25

నిపపాత మహావేగో విద్యుద్రాశి ర్గిరా వివ
తత స్స మథితాష్టాశ్వం రథం భగ్నాక్షకూబరమ్. 26

విహాయ న్యపత ద్భూమౌ దుర్ధర స్త్యక్త జీవితః
తం విరూపాక్షయూపాక్షౌ దృష్ట్వా నిపతితం భువి. 27

సంజాతరోషౌ దుర్ధర్షా వుత్పేతతు రరిందమౌ
స తాభ్యాం సహ సోత్పత్య విష్ఠితో విమలే ఽంబరే. 28

ముద్గరాభ్యాం మహాబాహు ర్వక్ష స్యభిహతః కపిః
తయో ర్వేగవతో ర్వేగం వినిహత్య మహాబలః. 29

నిపపాత పున ర్భూమౌ సుపర్ణ సమవిక్రమః
స సాలవృక్ష మాసాద్య త ముత్పాట్య చ వానరః. 30

తా వుభౌ రాక్షసౌ వీరౌ జఘాన పవనాత్మజః
తత స్తాం స్త్రీన్ హతాన్ జ్ఞాత్వా వానరేణ తరస్వినా. 31

అభిపేదే మహావేగః ప్రపహ్య ప్రఘసో హరిం
భాసకర్ణ శ్చ సంక్రుద్ధ శ్శూల మాదాయ వీర్యవాన్. 32

ఏకతః కపిశార్దూలం యశస్వినమ వస్థితమ్
పట్టిసేన శితాగ్రేణ ప్రఘసః ప్రత్యయోధయత్. 33

భాసకర్ణ శ్చ శూలేన రాక్షసః కపిసత్తమమ్
స తాభ్యాం విక్షతై ర్గాత్రై రసృగ్దిగ్ధ తనూరుహః. 34

అభవ ద్వానరః క్రుద్ధో బాలసూర్యసమప్రభః
సముత్పాట్య గిరే శ్శృంగం సమృగవ్యాళపాదపమ్. 35

జఘాన హనుమా న్వీరౌ రాక్షసౌ కపికుంజరః
గిరిశృఙ్గవినిష్పిష్టౌ తిలశ స్తౌ బభూవతు
తత స్తే ష్వవసన్నేషు సేనాపతిషు పంచసు. 36

అశ్వై రశ్వాన్గజై ర్నాగా న్యోధై ర్యోధా న్రథై రథాన్
స కపి ర్నాశయామాస సహస్రాక్ష ఇవాసురాన్. 37

హతై ర్నాగై శ్చ తురగై ర్భగ్నాక్షైశ్చ మహారథైః
హతైశ్చ రాక్షసై ర్భూమీ రుద్ధమార్గా సమంతతః. 38

తతః కపిస్తాన్ ధ్వజినీపతీన్ రణే
నిహత్య వీరాన్ సబలాన్ సవాహనాన్
సమీక్ష్య వీరః పరిగృహ్య తోరణమ్
కృతక్షణః కాల ఇవ ప్రజాక్షయే. 39

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే షట్చత్వారింశస్సర్గః.

అథ సప్తచత్వారింశస్సర్గః

సేనాపతీన్పంచ స తు ప్రమాపితాన్
హనూమతా సానుచరాన్సవాహనాన్
సమీక్ష్య రాజా సమరోద్ధతోన్ముఖమ్
కుమార మక్షం ప్రసమైక్ష తాగ్రతః. 1

స తస్య దృష్ట్యర్పణసంప్రచోదితః
ప్రతాపవాన్ కాంచనచిత్రకార్ముకః
సముత్పపా తాథ సద స్యుదీరితో
ద్విజాతిముఖ్యై ర్హవిషేవ పావకః. 2

తతో మహద్బాలదివాకరప్రభమ్
ప్రతప్తజాంబూనదజాలసంతతమ్
రథం సమాస్థాయ యయౌ స వీర్యవాన్
మహాహరిం తం ప్రతి నైర్ఋతర్షభః. 3

తత స్తప స్సంగ్రహ సంచయార్జితమ్
ప్రతప్తజాంబూనదజాల శోభితమ్
పతాకినం రత్నవిభూషితధ్వజమ్
మనోజవాష్టాశ్వవరై స్సుయోజితమ్. 4

సురాసురాధృష్య మసంగచారిణమ్
రవిప్రభం వ్యోమచరం సమాహితమ్
సతూణ మష్టాసినిబద్ధబంధురమ్
యథాక్రమావేశిత శక్తితో మరమ్. 5

విరాజమానం ప్రతిపూర్ణ వస్తునా
స హేమదామ్నా శశిసూర్యవర్చసా
దివాకరాభం రథ మాస్థిత స్తత
స్స నిర్జగా మామరతుల్యవిక్రమః. 6

స పూరయన్ ఖం చ మహీం చ సాచలామ్
తురంగమాతంగ మహారథస్వనైః
బలై స్సమేతై స్సహి తోరణస్థితమ్
సమర్థ మాసీవ ముపాగమ త్కపిమ్. 7

స తం సమాసాద్య హరిం హరీక్షణో
యుగాంతకాలాగ్ని మివ ప్రజాక్షయే
అవస్థితం విస్మితజాతసంభ్రమ
స్సమైక్ష తాక్షో బహుమానచక్షుషా. 8

స తస్య వేగం చ కపే ర్మహాత్మనః
పరాక్రమం చారిషు పార్థివాత్మజః
విచారయన్ స్వం చ బలం మహాబలో
హిమక్షయే సూర్య ఇవాఽభివర్ధతే. 9

స జాతమన్యుః ప్రసమీక్ష్య విక్రమమ్
స్థిర స్థిత స్సంయతి దుర్నివారణమ్
సమాహితాత్మా హనుమంత మాహవే
ప్రచోదయామాస శరై స్త్రిభి శ్శితైః. 10

తతః కపిం తం ప్రసమీక్ష్య గర్వితమ్
జితశ్రమం శత్రుపరాజయోర్జితమ్
అవైక్ష తాక్ష స్సముదీర్ణమానస
స్స బాణపాణిః ప్రగృహీతకార్ముకః. 11

స హేమ నిష్కాంగద చారుకుండల
స్సమాససాదా ఽశు పరాక్రమః కపిమ్
తయో ర్బభూ వాప్రతిమ స్సమాగమ
స్సురాసురాణా మపి సంభ్రమప్రదః. 12

రరాస భూమి ర్న తతాప భానుమాన్
వవౌ న వాయుః ప్రచచాల చాచలః

కపేః కుమారస్య చ వీక్ష్య సంయుగమ్
ననాద చ ద్యౌ రుదధి శ్చ చుక్షుభే. 13

తత స్స వీర స్సుముఖాన్ పతత్త్రిణ
స్సువర్ణపుంఖాన్ సవిషా నివోరగాః
సమాధిసంయోగ విమోక్షతత్త్వ వి
చ్ఛరా నథ త్రీన్ కపిమూ ర్ధ్న్యపాతయత్. 14

స తై శ్శరై ర్మూర్ధ్ని సమం నిపాతితైః
క్షర న్నసృద్దిగ్ధ వివృత్తలోచనః
నవోదితాదిత్యనిభ శ్శరాంశుమా
న్వ్యరాజ తాదిత్య ఇవాంశుమాలికః. 15

తత స్స పింగాధిపమంత్రిసత్తమ
స్సమీక్ష్య తం రాజవరాత్మజం రణే
ఉదగ్రచిత్రాయుధ చిత్రకార్ముకమ్
జహర్ష చాపూర్యత చాహవోన్ముఖః. 16

స మందరాగ్రస్థ ఇవాంశుమాలికో
వివృద్ధకోపో బలవీర్యసంయుతః
కుమార మక్షం సబలం సవాహనమ్
దదాహ నేత్రాగ్ని మరీచిభి స్తదా. 17

తత స్స బాణాసనచిత్రకార్ముక
శ్శర ప్రవర్షో యుధి రాక్షసాంబుదః
శరా న్ముమోచాశు హరీశ్వరాచలే
వలాహకో వృష్టి మివాఽచలోత్తమే. 18

తతః కపి స్తం రణచండవిక్రమమ్
వివృద్ధతేజో బలవీర్యసంయుతమ్
కుమార మక్షం ప్రసమీక్ష్య సంయుగే
ననాద హర్షా ద్ఘనతుల్యవిక్రమః. 19

స బాలభావా ద్యుధి వీర్యదర్పితః
ప్రవృద్ధమన్యుః క్షతజోపమేక్షణః
సమాససా దాప్రతిమం కపిం రణే
గజో మహాకూప మివావృతం తృణైః. 20

స తేన బాణైః ప్రసభం నిపాతితై
శ్చకార నాదం ఘననాదనిస్స్వనః
సముత్పపా తాశు నభ స్స మారుతి
ర్భుజోరువిక్షేపణ ఘోరదర్శనః. 21

సముత్పతంతం సమభిద్రవ ద్బలీ
స రాక్షసానాం ప్రవరః ప్రతాపవాన్
రథీ రథిశ్రేష్ఠతమః కిరఞ్ శరైః
పయోధర శ్శైల మివాశ్మవృష్టిభిః. 22

స తాఞ్ శరాం స్తస్య హరి ర్విమోక్షయఞ్
చచార వీరః పథి వాయుసేవితే
శరాంతరే మారుతవ ద్వినిష్పత
న్మనోజవ స్సంయతి చండవిక్రమః. 23

త మాత్త బాణాసన మాహవోన్ముఖం
ఖ మాస్తృణంతం విశిఖై శ్శరోత్తమైః
అవైక్ష తాక్షం బహుమాన చక్షుషా
జగామ చింతాం చ స మారుతాత్మజః. 24

తతశ్శరై ర్భిన్నభుజాంతరః కపిః
కుమారవీరేణ మహాత్మనా నదఞ్
మహాభుజః కర్మ విశేషతత్త్వవి
ద్విచింతయామాసరణే పరాక్రమమ్ 25

అబాలవద్బాలదివాకర ప్రభః
కరో త్యయం కర్మ మహో న్మహోబలః
న చాస్య సర్వాహవకర్మశోభినః
ప్రమాపణే మే మతి రత్ర జాయతే. 26

అయం మహాత్మా చ మహాం శ్చ వీర్యత
స్సమహిత శ్చాతిసహ శ్చ సంయుగే
అసంశయం కర్మగుణో దయా దయం
సనాగయక్షై ర్మునిభి శ్చ పూజితః 27

పరాక్రమోత్సాహవివృద్ధమానస
స్సమీక్షతే మాం ప్రముఖాగ్రత స్థ్సితః
పరాక్రమో హ్యస్య మనాంసి కంపయే
త్సురాసురాణా మపి శీఘ్రగామినః 28

న ఖ ల్వయం నాభిభవే దుపేక్షితః
పరాక్రమో హ్యస్యరణే వివర్ధతే
ప్రమాపణం త్వేవ మమాద్య రోచతే
న వర్ధమానో ఽగ్ని రుపేక్షితుం క్షమః 29

ఇతి ప్రవేగం తు పరస్య తర్కయ
న్స్వకర్మయోగం చ విధాయ వీర్యవాన్
చకార వేగం తు మహాబల స్తదా
మతిం చ చక్రేఽస్య వధే మహాకపిః 30

స తస్య తా నష్టహయా న్మహాజవాన్
సమాహితాన్ భారసహా న్వివర్తనే.
జఘాన వీరః పథి వాయుసేవితే
తలప్రహారైః పవనాత్మజః కపిః 31

తత స్తలే నాభిహతో మహారథ
స్స తస్య పింగాధిపమంత్రినిర్జితః

ప్రభగ్ననీడః పరిము క్తకూబరః
పపాత భూమౌ హతవాజి రంబరాత్. 32

స తం పరిత్యజ్య మహారథో రథం
స కార్ముకః ఖడ్గధరః ఖ ముత్పతన్
తపోఽభియోగా దృషి రుగ్రవీర్యవాన్
విహాయ దేహం మరుతా మివాలయమ్. 33

తతః కపి స్తం ప్రచరంత మంబరే
పతత్రి రాజానిలసిద్ధసేవితే
సమేత్య తం మారుతతుల్య విక్రమః
క్రమేణ జగ్రాహ సపాదయో ర్దృఢమ్. 34

స తం సమావిధ్య సహస్రశః కపి
ర్మహోరగం గృహ్య ఇవాండజేశ్వరః
ముమోచ వేగా త్పితృతుల్యవిక్రమో
మహీతలే సంయతి వానరోత్తమః. 35

స భగ్న బాహూరుకటీశిరోధరః
క్షరన్నసృఙ్నిర్మథితాస్థిలోచనః
స భగ్నసంధిః ప్రవికీర్ణ బంధనో
హతః క్షితౌ వాయుసుతేన రాక్షసః 36

మహాకపి ర్భూమితలే నిపీడ్య తమ్
చకార రక్షోధిపతే ర్మహద్భయమ్
మహర్షిభి శ్చక్రచరై ర్మహావ్రతై
స్సమేత్య భూతై శ్చ సయక్షపన్నగైః 37

సురైశ్చ సేం ద్రై ర్భృశజాతవిస్మయై
ర్హతే కుమారే స కపి ర్నిరీక్షితః
నిహత్య తం వజ్రిసుతోపమప్రభమ్
కుమార మక్షం క్షతజోపమేక్షణమ్

త మేవ వీరోఽభిజగామ తోరణమ్
కృతక్షణః కాల ఇవ ప్రజాక్షయే. 38

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే సప్తచత్వారింశస్సర్గః.

అథ అష్టచత్వారింశస్సర్గః

తత స్స రక్షోధిపతి ర్మహాత్మా
హనూమతాఽక్షే నిహతే కుమారే
మన స్సమాధాయ తదేంద్రకల్పమ్
సమాదిదే శేంద్రజితం సరోషమ్. 1

త్వ మస్త్రవి చ్ఛస్త్రవిదాం వరిష్ఠ
స్సురాసురాణా మపి శోకదాతా
సురేషు సేంద్రేషు చ దృష్టకర్మా
పితామహారాధనసంచితాస్త్రః 2

తవాస్త్రబల మాసాద్య నాసురా న మరుద్గణాః
న శేకు స్సమరే స్థాతుం సురేశ్వరసమా శ్రితాః 3

న కశ్చిత్త్రిషు లోకేషు సంయుగే న గతశ్రమః
భుజవీర్యాభిగుప్త శ్చ తపసా చాభిరక్షితః
దేశ కాలవిభాగజ్ఞ స్త్వ మేవ మతిసత్తమః 4

న తేఽస్త్యశక్యం సమరేషు కర్మణా
న తేఽస్త్యకార్యం మతిపూర్వమంత్రణే
న సోఽస్తి కశ్చి త్త్రిషు సంగ్రహేషువై
న వేద యస్తేఽస్త్రబలం బలం చ తే. 5

మమానురూపం తపసో బలం చ తే
పరాక్రమ శ్చాస్త్రబలం చ సంయుగే

న త్వాం సమాసాద్య రణావమర్దే
మన శ్శ్రమం గచ్ఛతి నిశ్చితార్థమ్. 6

నిహతాః కింకరా స్సర్వే జంబుమాలీ చ రాక్షసః 7

అమాత్యపుత్త్రా వీరాశ్చ పంచసేనా గ్రయాయినః
బలాని సుసమృద్ధాని సాశ్వనాగరథాని చ. 8

సహోదర స్తే దయితః కుమారోఽక్షస్చ సూదితః
న హి తే ష్వేవ మే సారో యస్త్వ య్యరినిషూదన. 9

ఇదం హి దృష్ట్వా మతిమ న్మహద్బలమ్
కపేః ప్రభావం చ పరాక్రమం చ
త్వ మాత్మన శ్చాపి సమీక్ష్య సారం
కురుష్వ వేగం స్వబలానురూపమ్. 10

బలావమర్ద స్త్వయి సన్నికృష్టే
యథాగతే శామ్యతి శాంతశత్రౌ
తథా సమీక్ష్యాత్మబలం పరం చ
సమారభ స్వాస్త్రవిదాం వరిష్ఠ. 11

న వీర సేనా గణశో చ్యవంతి
న వజ్ర మాదాయ విశాలసారమ్
న మారుత స్యాస్య గతేః ప్రమాణమ్
న చాగ్నికల్పః కరణేన హంతుమ్ 12

తమేవ మర్థం ప్రసమీక్ష్య సమ్యక్
స్వకర్మసామ్యాద్ధి సమాహితాత్మా
స్మరం శ్చ దివ్యం ధనుషోఽస్త్రవీర్యమ్
వ్రజాక్షతం కర్మ సమారభస్వ. 13

న ఖ ల్వియం మతి శ్శ్రేష్ఠా యత్త్వాం సం ప్రేషయా మ్యహమ్
ఇయం చ రాజధర్మాణాం క్షత్త్రస్య చ మతి ర్మతా. 14

నానాశ్రస్త్రై శ్చ సంగ్రామే వైశారద్య మరిందమ
అవశ్య మేవ యోద్ధవ్యం కామ్య శ్చ విజయో రణే. 15

తతః పితు స్తద్వచనం నిశమ్య ప్రదక్షిణం దక్షసుత ప్రభావః
చకార భర్తార మదీనసత్త్వో రణాయ వీరః ప్రతిపన్నబుద్ధిః 16

తత స్తై స్స్వగణై రిష్టై రింద్రజిత్ప్రతిపూజితః
యుద్ధోద్ధతః కృతోత్సాహ స్సంగ్రామం ప్రత్యపద్యత. 17

శ్రీమా న్పద్మపలాశాక్షో రాక్షసాధిపతేస్సుతః
నిర్జగామ మహాతేజా స్సముద్ర ఇవ పర్వసు. 18

స పక్షిరాజోపమతుల్యవేగై
ర్వ్యాళై శ్చతుర్భి స్సితతీక్ష్ణదంష్ట్రైః
రథం సమాయుక్త మసంగవేగం
సమారురో హేంద్రజి దింద్రకల్పః 19

స రథీ ధన్వినాం శ్రేష్ఠ శ్శస్త్రజ్ఞోఽస్త్రవిదాం వరః
రథే నాభియయౌ క్షిప్రం హనుమా న్యత్ర సోఽభవత్. 20

స తస్య రథనిర్ఘోషం జ్యాస్వనం కార్ముకస్య చ
నిశమ్య హరివీరోఽసౌ సం ప్రహృష్టతరోఽభవత్. 21

సుమహ చ్చాప మాదాయ శితశల్యాం శ్చ సాయకాన్
హనుమంత మభిప్రేత్య జగామ రణపండితః. 22

తస్మిం స్తత స్సంయతి జాతహర్షే
రణాయ నిర్గచ్ఛతి బాణపాణౌ
దిశ శ్చ సర్వాః కలుషాబభూవు
ర్మృగా శ్చ రౌద్రా బహుధా వినేదుః 23

సమాగతా స్తత్ర తు నాగయక్షా
మహర్ష యశ్చక్రచరా శ్చ సిద్ధాః

నభ స్సమావృత్య చ పక్షిసంఘా
వినేదు రుచ్చైః పరమ ప్రహృష్టాః 24

ఆయాంతం సరథం దృష్ట్వా తూర్ణ మింద్రజితం కపిః
విననాద మహానాదం వ్యవర్ధత చ వేగ వాన్ 25

ఇంద్రజిత్తు రథం దివ్య మాస్థిత శ్చిత్రకార్ముకః
ధను ర్విష్ఫారయామాస తటిదూర్జితనిస్స్వనమ్ 26

తత స్సమేతావతి తీక్ష్ణవేగౌ
మహాబలౌ తౌ రణనిర్విశంకౌ
కపి శ్చ రక్షోధిపతే శ్చ పుత్త్రః
స్సురాసురేంద్రా వివ బద్ధవైరౌ. 27

స తస్య వీరస్య మహారథస్య
ధనుష్మత స్సంయతి సమ్మతస్య
శర ప్రవేగం వ్యహన త్ప్రవృద్ధ
శ్చచార మార్గే పితుర ప్రమేయే. 28

తత శ్శరా నాయతతీక్ష్ణశల్యాన్
సుపత్రిణః కాంచన చిత్రపుంఖాన్
ముమోచ వీరః పరవీరహంతా
సుసన్న తాన్ వజ్రనిపాతవేగాన్ 29

తత స్తు తత్స్యందననిస్స్వనం చ
మృదంగభేరీపటాహస్వనం చ
వికృష్యమాణస్య చ కార్ముకస్య
నిశమ్య ఘోషం పున రుత్పపాత. 30

శరాణా మంతరే ష్వాశు వ్యవర్తత మహాకపిః
హరి స్తస్యాభిలక్ష్యస్య మోఘయన్ లక్ష్యసంగ్రహమ్. 31

శరాణా మగ్రత స్తస్య పున స్సమభివర్తత
ప్రసార్య హస్తౌ హనుమా నుత్పపాతానిలాత్మజః 32

తౌ వుభౌ వేగ సంపన్నౌ రణకర్మవిశారదౌ
సర్వభూతమనో గ్రాహి చక్రతు ర్యుద్ధ ముత్తమమ్. 33

హనూమతో వేద న రాక్షసోఽంతరమ్
న మారుతి స్తస్య మహాత్మనోఽంతరమ్
పరస్పరం నిర్విషహౌ బభూవతు
స్సమేత్య తౌ దేవసమానవిక్రమౌ. 34

తతస్తు లక్ష్యే స విహన్యమానే
శరే ష్వమో ఘేషు చ సంపతత్సు
జగామ చింతాం మహతీం మహాత్మా
సమాధిసంయోగసమాహితాత్మా. 35

తతో మతిం రాక్షసరాజసూను
శ్చకార తస్మిన్ హరివీరముఖ్యే
అవధ్యతాం తస్య కపే స్సమీక్ష్య
కథం నిగచ్ఛే దితి నిగ్రహార్థమ్. 36

తతః పైతామహం వీర స్సోఽస్త్ర మస్త్రవిదాం వరః
సందధే సుమహాతేజా స్తం హరిప్రవరం ప్రతి. 37

అవధ్యోఽయ మితి జ్ఞాత్వా త మస్త్రే ణాస్త్రతత్త్వవిత్
నిజగ్రాహ మహాబాహు ర్మారుతాత్మజ మింద్రజిత్ 38

తేన బద్ధ స్తతోఽస్త్రేణ రాక్షసేన స వానరః
అభవ న్నిర్విచేష్ట శ్చ పపాత చ మహీతలే. 39

తతోఽథ బుద్ధ్వా స తదాస్త్రబంధమ్
ప్రభోః ప్రభావా ద్విగతాత్మవేగః

పితా మహానుగ్రహ మాత్మనశ్చ
విచింతయామాస హరి ప్రవీరః 40

తత స్స్వాయంభువై ర్మంత్రై ర్బ్రహ్మాస్త్ర మభిమంత్రితమ్
హనుమాం శ్చింతయామాస వరదానం పితామహాత్. 41

న మేఽస్త్రబంధస్య చ శక్తి రస్తి
విమోక్షణే లోకగురోః ప్రభావాత్
ఇ త్యేవ మత్వా విహితోఽస్త్రబంధో
మయాఽఽత్మ యోనే రనువర్తితవ్యః 42

స వీర్యమస్త్రస్య కపి ర్విచార్య
పితామహాను గ్రహ మాత్మన శ్చ
విమోక్షశక్తిం పరిచింతయిత్వా
పితామహాజ్ఞా మనువర్త తేస్మ 43
అస్త్రేణాపి హి బద్ధస్య భయం మమ న జాయతే
పితామహమహేంద్రాభ్యాం రక్షిత స్యానిలేన చ. 44

గ్రహణే చాపి రక్షోభి ర్మహా న్మే గుణదర్శనః
రాక్షసేంద్రేణ సంవాద స్తస్మాద్గృహ్ణంతు మాంపరే. 45

స నిశ్చితార్థః పరవీరహంతా
సమీక్ష్యకారీ వినివృత్తచేష్టః
పరైః ప్రస హ్యాభిగతై ర్నిగృహ్య
ననాద తై స్తైః పరిభర్త్స్యమానః 46

తత స్తం రాక్షసా దృష్ట్వా నిర్విచేష్ట మరిందమమ్
బబంధు శ్శణవల్కై శ్చ ద్రుమచీరై శ్చ సంహతైః 47

స రోచయామాస పరై శ్చ బంధనమ్
ప్రసహ్య వీరై రభిని గ్రహం చ

కౌతుహలా న్మాం యది రాక్షసేంద్రో
ద్రష్టుం వ్యవస్యే దితి నిశ్చి తార్థః 48

స బద్ధ స్తేన వల్కేన విముక్తోఽస్త్రేణ వీర్యవాన్
అస్త్రబంధ స్సచాన్యం హి న బంధ మనువర్తతే 49

అథేంద్రజిత్తు ద్రుమచీరబద్ధమ్
విచార్య వీరః కపిసత్తమం తమ్
విముక్త మస్త్రేణ జగామ చింతామ్
నాన్యేన బద్ధో హ్యనువర్తతేఽస్త్రమ్. 50

అహో మహ త్కర్మ కృతం నిరర్థకం
న రాక్షసై ర్మంత్రగతి ర్విమృష్టా
పున శ్చ నాస్త్రే విహతేఽస్త్రమన్య
త్ప్రవర్తతే సంశయితా స్స్మసర్వే 51

అస్త్రేణ హనుమాన్ ముక్తో నాత్మాన మవబుధ్యత
కృష్యమాణ స్తు రక్షోభి స్తైశ్చ బంధైర్నిపీడితః 52

హన్యమాన స్తతః క్రూరై రాక్షసైః కాష్ఠముష్టిభిః
సమీపం రాక్షసేంద్రస్య ప్రాకృష్యత స వానరః 53

అథేంద్రజిత్తం ప్రసమీక్ష్య ముక్త
మస్త్రేణ బద్ధం ద్రుమచీరసూత్రైః
వ్యదర్శయత్తత్ర మహాబలం తమ్
హరిప్రవీరం సగణాయ రాజ్ఞే. 54

తం మత్త మివ మాతంగం బద్ధం కపివరోత్తమమ్
రాక్షసా రాక్షసేంద్రాయ రావణాయ న్యవేదయన్. 55

కోఽయం కస్య కుతో వాఽత్ర కిం కార్యం కో వ్యపాశ్రయః
ఇతి రాక్షసవీరాణాం తత్ర సంజజ్ఞి రే కథాః 56

హన్యతాం దహ్యతాం వాఽపి భక్ష్యతా మితి చాపరే
రాక్షసా స్తత్ర సంక్రుద్ధాః పరస్పర మథాఽబ్రువన్ 57

అతీత్య మార్గం సహసా మహాత్మా
స తత్ర రక్షోఽధిపపాదమూలే
దదర్శ రాజ్ఞః పరిచారవృద్ధాన్
గృహం మహారత్న విభూషితం చ. 58

స దదర్శ మహాతేజా రావణః కపిసత్తమమ్
రక్షోభి ర్వికృతాకారైః కృష్యమాణ మిత స్తతః 59

రాక్షసాధిపతిం చాపి దదర్శ కపిసత్తమః
తేజో బలసమాయుక్తం తపంత మివ భాస్కరమ్. 60

సరోషసంవర్తిత తా మ్రదృష్టి
ర్దశానన స్తం కపి మన్వవేక్ష్య
అథో పవిష్టాన్ కుశీలవృద్ధాన్
సమాదిశత్తం ప్రతి మంత్రి ముఖ్యాన్. 61

యథాక్రమం తైస్స కపి ర్విపృష్టః
కార్యార్థ మర్థస్య చ మూల మాదౌ
నివేదయామాస హరీశ్వరస్య
దూత స్సకాశా దహ మాగతోఽస్మి. 62

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహ స్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే అష్టచత్వారింశస్సర్గః.

అథ ఏకోనపంచాశస్సర్గః

తత స్స కర్మణా తస్య విస్మితో భీమవిక్రమః
హనుమా న్రోషతామ్రాక్షో రక్షోధిప మవై క్షత. 1

భ్రాజమానం మహార్హేణ కాంచనేన విరాజతా
ముక్తాజాలావృ తే నాథ మకుటేన మహాద్యుతిమ్. 2

వజ్రసంయోగసంయుక్తై ర్మహార్హమణివిగ్రహైః
హైమై రాభరణై శ్చిత్రై ర్మనసేవ ప్రకల్పితైః 3

మహార్హ క్షౌమసంవీతం రక్తచందనరూషితం
స్వనులిప్తం విచిత్రాభి ర్వివిధాభిశ్చ భక్తిభిః. 4

వివృతైర్దర్శనీయై శ్చ రక్తాక్షై ర్భీమదర్శనైః
దీప్త తీక్ష్ణమహాదంష్ట్రైః ప్రలంబదశనచ్ఛదైః 5

శిరోభిర్దశభి ర్వీరం భ్రాజమానం మహౌజసం
నానావ్యాళసమాకీర్ణై శ్శిఖరై రివ మందరమ్. 6

నీలాంజనచయప్రఖ్యం హారే ణోరసి రాజతా
పూర్ణ చంద్రాభవక్త్రేణ సబలాక మివాంబుదమ్. 7

బాహుభి ర్బద్ధ కేయూరై శ్చందనోత్త మరూషితైః
భ్రాజమానాంగదైః పీనైః పంచశీర్షై రివోరగైః 8

మహతి స్ఫాటికే చిత్రే రత్నసంయోగసంస్కృతే
ఉత్తమా స్తరణా స్తీర్ణే సూపవిష్టం వరాసనే 9

అలంకృతాభి రత్యర్థం ప్రమదాభి స్సమంతతః
వాలవ్యజనహస్తాభి రారా త్సముప సేవితమ్. 10

దుర్ధరేణ ప్రహస్తేన మహాపార్శ్వేన రక్షసా
మంత్రిభి ర్మంత్రతత్త్వజ్ఞై ర్నికుంభేన చ మంత్రిణా. 11

సుఖోపవిష్టం రక్షోభి శ్చతుర్భి ర్బలదర్పితైః
కృత్స్నః పరివృతో లోక శ్చతుర్భి రివ సాగరైః 12

మంత్రిభి ర్మంత్రతత్త్వజ్ఞై రన్యై శ్చ శుభబుద్ధిభిః
అన్వాస్యమానం రక్షోభి స్సురై రివ సురేశ్వరమ్. 13

అపశ్య ద్రాక్షసపతిం హనుమా నతితేజసం
విష్ఠితం మేరుశిఖరే సతోయ మివ తోయదమ్. 14

స తై స్సంపీడ్యమానోఽపి రక్షోభి ర్భీమవిక్రమైః
విస్మయం పరమం గత్వా రక్షోధిప మవైక్షత. 15

భ్రాజమానం తతో దృష్ట్వా హనుమా న్రాక్షసేశ్వరమ్
మనసా చింతయామాస తేజసా తస్య మోహితః 16

అహో రూప మహో ధైర్య మహో సత్త్వ మహో ద్యుతిః
అహో రాక్షసరాజస్య సర్వలక్షణయుక్తతా. 17

య ద్యధర్మో న బలవాన్ స్యా దయం రాక్షసేశ్వరః
స్యా దయం సురలోకస్య సశక్ర స్యాపి రక్షితా 18

అస్య క్రూరై ర్నృశంసై శ్చ కర్మభి ర్లోకకుత్సి తైః
తేన బిభ్యతి ఖల్వస్మా ల్లోకా స్సామరదానవాః 19

అయం హ్యుత్సహతే క్రుద్ధః కర్తు మేకార్ణవం జగత్
ఇతి చింతాం బహువిధా మకరో న్మతిమాన్ హరిః
దృష్ట్వా రాక్షసరాజస్య ప్రభావ మమితౌజసః. 20

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకోనపంచాశస్సర్గః.

అథ పంచాశస్సర్గః

త ముద్వీక్ష్య మహాబాహుః పింగాక్షం పురత స్స్థితమ్
కోపేన మహతాఽఽవిష్టో రావణో లోకరావణః. 1

శంకాహృతాత్మా దధ్యౌ స కపీంద్రం తేజసా వృతమ్
కి మేష భగవా న్నందీ భవే త్సాక్షా దిహాగతః 2

యేన శప్తోఽస్మి కైలాసే మయా సంచాలితే పురా
సోఽయం వానరమూర్తి స్స్యా త్కింస్విద్బాణోఽపివాఽసురః 3

స రాజా రోషతామ్రాక్షః ప్రహస్తం మంత్రిసత్తమమ్
కాలయుక్త మువా చేదం వచో విపుల మర్థవత్. 4

దురాత్మా పృచ్ఛ్యతా మేష కుతః కిం వాఽస్య కారణమ్
వనభంగే చ కోఽస్యార్థో రాక్షసీనాం చ తర్జనే. 5

మత్పురీ మప్రధృష్యాం వాఽఽగమనే కిం ప్రయోజనమ్
ఆయోధనే వా కిం కార్యం పృచ్ఛ్యతా మేష దుర్మతిః 6

రావణస్య వచ శ్శ్రుత్వా ప్రహస్తో వాక్య మబ్రవీత్
సమాశ్వసిహి భద్రం తే న భీః కార్యా త్వయా కపే. 7

యది తావ త్త్వ మింద్రేణ ప్రేషితో రావణాలయం
తత్త్వ మాఖ్యాహి మాభూ త్తే భయం వానర మోక్ష్యసే. 8

యది వైశ్రవణస్య త్వం యమస్య వరుణస్య చ
చారరూప మిదం కృత్వా ప్రవిష్టో నః పురీ మిమామ్. 9

విష్ణునా ప్రేషితో వాపి దూతో విజయకాంక్షిణా
న హి తే వానరం తేజో రూపమాత్రం తు వానరమ్. 10

తత్త్వతః కథయ స్వాద్య తతో వానర మోక్ష్యసే
అనృతం వదత శ్చాపి దుర్లభం తవ జీవితమ్. 11

అథవా యన్నిమిత్తం తే ప్రవేశో రావణాలయే
ఏవ ముక్తో హరిశ్రేష్ఠ స్తదా రక్షోగణేశ్వరమ్. 12

అబ్రవీ న్నాస్మి శక్రస్య యమస్య వరుణస్య వా
ధనదేన న మేసఖ్యం విష్ణునా నాస్మి చోదితః 13

జాతి రేవ మమ త్వేషా వానరోఽహ మిహాగతః
దర్శనే రాక్షసేన్ద్రస్య దుర్లభే తదిదం మయా. 14

వనం రాక్షసరాజస్య దర్శనార్థే వినాశితం
తత స్తే రాక్షసాః ప్రాప్తా బలినో యుద్ధకాంక్షిణః 15

రక్షణార్థం తు దేహస్య ప్రతియుద్ధా మయా రణే
అస్త్రపాశై ర్న శక్యోఽహం బద్ధుం దేవాసురై రపి. 16

పితామహా దేవ వరో మమా ప్యేషోఽభ్యుపాగతః
రాజానం ద్రష్టుకామేన మయాస్త్ర మనువర్తితమ్ 17

విముక్తో హ్యహ మస్త్రేణ రాక్షసై స్త్వభిపీడితః
కేనచి ద్రాజకార్యేణ సంప్రాప్తోఽస్మి తవాన్తికమ్. 18

దూతోఽహ మితి విజ్ఞేయో రాఘవ స్యామితౌ జసః
శ్రూయతాం చాపి వచనం మమ పథ్య మిదం ప్రభో 19

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహ స్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే పంచాశస్సర్గః.

అథ ఏకపంచాశస్సర్గః

తం సమీక్ష్య మహాసత్త్వం సత్త్వవాన్ హరిసత్తమః
వాక్య మర్థవ దవ్యగ్ర స్తమువాచ దశాననమ్ 1

అహం సుగ్రీవసన్దేశా దిహ ప్రాప్తస్తవాలయం
రాక్షసేన్ద్ర హరీశ స్త్వాం భ్రాతా కుశల మబ్రవీత్. 2

భ్రాతు శ్శృణు సమాదేశం సుగ్రీవస్య మహాత్మనః
ధర్మార్థోపహితం వాక్య మిహ చాముత్ర చ క్షమమ్. 3

రాజా దశరథో నామ రథ కుఞ్జర వాజిమాన్
పితేవ బన్ధు ర్లోకస్య సురేశ్వర సమద్యుతిః 4

జ్యేష్ఠ స్తస్య మహాబాహుః పుత్రః ప్రియకరః ప్రభుః
పితు ర్నిదేశా న్నిష్క్రాన్తః ప్రవిష్టో దణ్డకావనమ్. 5

లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా సీతయా చాపి భార్యయా
రామో నామ మహాతేజా ధర్మ్యం పన్థాన మాశ్రితః 6

తస్య భార్యా వనే నష్టా సీతా పతి మనువ్రతా
వైదేహస్య సుతా రాజ్ఞో జనకస్య మహాత్మనః 7

సమార్గమాణ స్తాం దేవీం రాజపుత్త్ర స్సహానుజః
ఋశ్యమూక మనుప్రాప్త స్సుగ్రీవేణ సమాగతః 8

తస్య తేన ప్రతిజ్ఞాతం సీతాయాః పరిమార్గణం
సుగ్రీవ స్యాపి రామేణ హరి రాజ్యం నివేదితమ్. 9

తత స్తేన మృధే హత్వా రాజపుత్త్రేణవాలినం
సుగ్రీవః స్థాపితో రాజ్యే హర్యృ క్షాణాం గణేశ్వరః 10

త్వయా విజ్ఞాతపూర్వ శ్చవాలీ వానరపుఙ్గవః
రామేణ నిహత స్సఙ్ఖ్యేశరేణై కేన వానరః 11

స సీతామార్గణే వ్యగ్ర స్సుగ్రీవ స్సత్యసఙ్గరః
హరీ౯ సంప్రేషయామాస దిశ స్సర్వా హరీశ్వరః. 12

తాం హరీణాం సహస్రాణి శతాని నియుతాని చ
దిక్షు సర్వాసు మార్గన్తే హ్యధ శ్చోపరి చామ్బరే. 13

వైనతేయసమాః కేచి త్కేచి త్త త్రానిలోపమాః
అసఙ్గగతయ శ్శీఘ్రా హరివీరా మహాబలాః. 14

అహం తు హనుమా న్నామ మారుత స్యౌరస స్సుతః
సీతాయా స్తు కృతే తూర్ణం శతయోజన మాయతమ్. 15

సముద్రం లఙ్ఘయి త్వైవ తాం దిదృక్షు రిహాఽగతః
భ్రమతా చ మయా దృష్టా గృహే తే జనకాత్మజా. 16

తద్భవా న్దృష్టధర్మార్థ స్తపఃకృతపరిగ్రహః
పరదారా న్మహా ప్రాజ్ఞ నోపరోద్ధుం త్వ మర్హసి. 17

న హి ధర్మవిరుద్ధేషు బహ్వపాయేషు కర్మసు
మూలఘాతిషు సజ్జన్తే బుద్ధిమన్తో భవద్విధాః 18

కశ్చ లక్ష్మణముక్తానాం రామకోపానువర్తినామ్
శరాణా మగ్రతః స్థాతుం శక్తో దేవాసురే ష్వపి. 19

న చాపి త్రిషు లోకేషు రాజ న్విద్యేత కశ్చన
రాఘవస్య వ్యలీకం యః కృత్వా సుఖ మవాప్నుయాత్. 20

తత్త్రికాలహితం వాక్యం ధర్మ్య మర్థానుబన్ధి చ
బుధ్యస్వ నరదేవాయ జానకీ ప్రతిదీయతామ్. 21

దృష్టా హీయం మయా దేవీ లబ్ధం య దిహ దుర్లభమ్
ఉత్తరం కర్మ య చ్ఛేషం నిమిత్తం తత్ర రాఘవః. 22

లక్షితేయం మయా సీతా తథా శోకపరాయణా
గృహ్య యాం నాభిజానాసి పఞ్చాస్యా మివ పన్నగీమ్. 23

నేయం జరయితుం శక్యా సాసురై రమరైరపి
విషసంసృష్ట మత్యర్థం భుక్త మన్న మివౌజసా. 24

తప స్సన్తాపలబ్ధ స్తే యోఽయం ధర్మపరిగ్రహః
న స నాశయితుం న్యాయ్య ఆత్మ ప్రాణపరిగ్రహః. 25

అవధ్యతాం తపోభి ర్యాం భవా న్సమనుపశ్యతి
ఆత్మన స్సాసురై ర్దేవై ర్హేతు స్తత్రా ప్యయం మహాన్. 26

సుగ్రీవో న హి దేవోఽయం నాసురో న చ రాక్షసః
న దానవో న గన్ధర్వో న యక్షో న చ పన్నగః 27

తస్మా త్ప్రాణపరిత్రాణం కథం రాజ న్కరిష్యసి
న తు ధర్మోపసంహార మధర్మఫలసంహితమ్. 28

త దేవ ఫల మన్వేతి ధర్మ శ్చాధర్మనాశనః
ప్రాప్తం ధర్మఫలం తావ ద్భవతా నాత్ర సంశయః 29

ఫల మస్యా ప్యధర్మస్య క్షిప్రమేవ ప్రపత్స్యసే
జనస్థానవధం బుద్ధ్వా బుద్ధ్వా వాలివధం తథా 30

రామసుగ్రీవసఖ్యం చ బుధ్యస్వ హిత మాత్మనః
కామం ఖ ల్వహ మప్యేక స్సవాజిరథకుఞ్జరామ్. 31

లఙ్కాం నాశయితుం శక్త స్తస్యైష తు న నిశ్చయః
రామేణ హి ప్రతిజ్ఞాతం హర్యృక్షగణసన్నిధౌ. 32

ఉత్సాదన మమిత్రాణాం సీతా యైస్తు ప్రధర్షి తా
అపకుర్వ న్హి రామస్య సాక్షా దపి పురన్దరః 33

న సుఖం ప్రాప్నుయా దన్యః కిం పున స్త్వద్విధో జనః
యాం సీతే త్యభిజానాసి యేయం తిష్ఠతి తేవశే. 34

కాళరాత్రీతి తాంవిద్ధి సర్వలఙ్కావినాశినీం
తదలం కాలపాశేన సీతావిగ్రహరూపిణా. 35

స్వయం స్కన్ధావసక్తేన క్షమ మాత్మని చిన్త్యతాం
సీతాయా స్తేజసా దగ్ధాం రామకోపప్రపీడితామ్. 36

దహ్యమానా మిమాం పశ్య పురీం సాట్టప్రతోళికాం
స్వాని మిత్రాణి మన్త్రీం శ్చ జ్ఞాతీన్ భ్రాతౄన్ సుతాన్ హితాన్. 37

భోగాన్దారాం శ్చ లఙ్కాం చ మా వినాశ ముపానయ
సత్యం రాక్షస రాజేన్ద్ర శృణుష్వ వచనం మమ. 38

రామదాసస్య దూతస్య వానరస్య విశేషతః
సర్వాన్ లోకాన్ సుసంహృత్య సభూతాన్ సచరాచరాన్. 39

పున రేవ తథా స్రష్టుం శక్తో రామో మహాయశాః
దేవాసురనరేన్ద్రేషు యక్షరక్షోగణేషు చ. 40

విద్యాధరేషు సర్వేషు గన్ధర్వే షూరగేషు చ
సిద్ధేషు కిన్నరేన్ద్రేషు పతత్రిషు చ సర్వతః 41

సర్వభూతేషు సర్వత్ర సర్వకాలేషు నాస్తి సః
యో రామం ప్రతియుధ్యేత విష్ణుతుల్యపరాక్రమమ్. 42

సర్వలోకేశ్వర స్యైవం కృత్వా విప్రియ ముత్తమం
రామస్య రాజసింహస్య దుర్లభం తవ జీవితమ్. 43

దేవా శ్చ దైత్యా శ్చ నిశాచరేన్ద్రా
గన్ధర్వ విద్యాధరనాగయక్షాః
రామస్య లోకత్రయనాయకస్య
స్థాతుం నశక్తా స్సమరేషు సర్వే. 44

బ్రహ్మా స్వయమ్భూ శ్చతురాననో వా
రుద్రస్త్రిణేత్ర స్త్రిపురాన్తకో వా
ఇన్ద్రో మహేన్ద్ర స్సురనాయకో వా
త్రాతుం న శక్తా యుధి రామవధ్యమ్. 45

స సౌష్ఠవో పేత మదీనవాదినః
కపే ర్నిశ మ్యా ప్రతిమో௨ప్రియం వచః
దశాననః కోపవివృత్తలోచన
స్సమాదిశత్తస్య వధం మహాకపేః. 46

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహ స్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకపంచాశస్సర్గః

అథ ద్విపంచాశస్సర్గః

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా వానరస్య మహాత్మనః
ఆజ్ఞాపయ ద్వధం తస్య రావణః క్రోధమూర్ఛితః 1

వధే తస్య సమాజ్ఞప్తే రావణేన దురాత్మనా
నివేదితవతో దౌత్యం నానుమేనే విభీషణః 2

తం రక్షోధిపతిం క్రుద్ధం తచ్చ కార్యముపస్థితమ్
విదిత్వా చిన్తయామాస కార్యం కార్యవిధౌ స్థితః 3

నిశ్చితార్థస్తత స్సామ్నా పూజ్య శత్రుజి దగ్రజమ్
ఉవాచ హిత మత్యర్థం వాక్యం వాక్యవిశారదః 4

క్షమస్వ రోషం త్యజ రాక్షసేన్ద్ర
ప్రసీద మద్వాక్య మిదం శృణుష్వ
వధం న కుర్వన్తి పరావరజ్ఞాః
దూతస్య సన్తో వసుధాధిపేన్ద్రాః. 5

రాజధర్మవిరుద్ధం చ లోకవృత్తైశ్చ గర్హితమ్
తవ చాసదృశం వీర కపే రస్య ప్రమాపణమ్ 6

ధర్మజ్ఞశ్చ కృతజ్ఞశ్చ రాజధర్మ విశారదః
పరావరజ్ఞో భూతానాం త్వ మేవ పరమార్థవిత్. 7

గృహ్యన్తే యది రోషేణ త్వాదృశోఽపి విపశ్చితః
తత శ్శాస్త్రవిపశ్చిత్త్వం శ్రమ ఏవ హి కేవలమ్. 8

తస్మాత్ప్రసీద శత్రుఘ్న రాక్షసేన్ద్ర దురాసద
యుక్తాయుక్తం వినిశ్చిత్య దూతదణ్డో విధీయతామ్. 9

విభీషణవచ శ్శ్రుత్వా రావణో రాక్షసేశ్వరః
రోషేణ మహతాఽఽవిష్టో వాక్య ముత్తర మబ్రవీత్ 10

న పాపానాం వధే పాపం విద్యతే శత్రుసూదన
తస్మా దేనం వధిష్యామి వానరం పాపచారిణమ్ 11

అధర్మమూలం బహుదోషయుక్త
మనార్యజుష్టం వచనం నిశమ్య
ఉవాచ వాక్యం పరమార్థతత్త్వమ్
విభీషణో బుద్ధిమతాం వరిష్ఠః. 12

ప్రసీద లఙ్కేశ్వర రాక్షసేన్ద్ర
ధర్మార్థయుక్తం వచనం శృణుష్వ
దూతా నవధ్యాన్ సమయేషు రాజన్
సర్వేషు సర్వత్ర వదన్తి సన్తః. 13

అసంశయం శత్రు రయం ప్రవృద్ధః
కృతం హ్యనే నాప్రియ మప్రమేయమ్
న దూతవధ్యాం ప్రవదన్తిసన్తో
దూతస్య దృష్టా బహవో హి దణ్డాః. 14

వైరూప్యమఙ్గేషు కశాభిఘాతో
మౌణ్ఢ్యం తథా లక్షణసన్నిపాతః
ఏతాన్ హి దూతే ప్రవదన్తి దణ్డాన్
వధ స్తు దూతస్య న న శ్శ్రుతోఽపి. 15

కథం చ ధర్మార్థవినీతబుద్ధిః
పరావరప్రత్యయనిశ్చితార్థః
భవద్విధః కోపవశే హి తిష్ఠేత్
కోపం నియచ్ఛన్తి హి సత్త్వవన్తః. 16

న ధర్మవేదే న చ లోకవృత్తే
న శాస్త్రబుద్ధిగ్రహణేషుచాపి
విద్యేత కశ్చిత్తవ వీర తుల్య
స్త్వం-హ్యుత్తమ స్సర్వసురాసురాణామ్. 17

న చాప్యస్య కపే ర్ఘాతే కంచి త్పశ్యా మ్యహం గుణమ్
తే ష్వయం పాత్యతాం దణ్డో యై రయం ప్రేషితః కపిః 18

సాధు ర్వా యది వాఽసాధుః పరై రేష సమర్పితః
బ్రువ న్పరార్థం పరవాన్ న దూతో వధ మర్హతి. 19

అపి చాస్మి న్హతే రాజ న్నాన్యం పశ్యామి ఖేచరమ్
ఇహ యః పున రాగచ్ఛే త్పరం పారం మహోదధేః 20

తస్మాన్నాస్య వధే యత్నః కార్యః పరపురఞ్జయ
భవాన్ సేన్ద్రేషు దేవేషు యత్న మాస్థాతు మర్హతి. 21

అస్మి న్వినష్టే న హి దూత మన్యమ్
పశ్యామి యస్తౌ నరరాజపుత్రౌ
యుద్ధాయ యుద్ధప్రియ దుర్వినీతా
పుద్యోజయే ద్దీర్ఘపథావరుద్ధౌ. 22

పరాక్రమోత్సాహమనస్వినాం చ
సురాసురాణా మపి దుర్జయేన
త్వయా మనో నన్దన నైరృతానామ్
యుద్ధాయతి ర్నాశయితుం న యుక్తా. 23

హితా శ్చ శూరా శ్చ సమాహితా శ్చ
కులేషు జాతా శ్చ మహాగుణేషు
మనస్విన శ్శస్త్రభృతాం వరిష్ఠాః
కోట్య గ్రత స్తే సుభృతా శ్చ యోధాః 24

త దేక దేశేన బలస్య తావ
త్కేచి త్తవాఽదేశకృతోఽభియాన్తు
తౌ రాజపుత్రౌ వినిగృహ్య మూఢౌ
పరేషు తే భావయితుం ప్రభావమ్. 25

నిశాచరాణా మధిపోఽనుజస్య
విభీషణ స్యోత్తమవాక్య మిష్టమ్
జగ్రాహ బుద్ధ్యా సురలోకశత్రు
ర్మహాబలో రాక్షసరాజముఖ్యః. 26

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే ద్విపంచాశస్సర్గః.

అథ త్రిపంచాశస్సర్గః

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా దశగ్రీవో మహాబలః
దేశకాలహితం వాక్యం భ్రాతు రుత్తర మబ్రవీత్. 1

సమ్య గుక్తం హి భవతా దూతవధ్యా విగర్హితా
అవశ్యం తు వధా దన్యః క్రియతా మస్య నిగ్రహః. 2

కపీనాం కిల లాంగూల మిష్టం భవతి భూషణమ్
తదస్య దీప్యతాం శీఘ్రం తేన దగ్ధేన గచ్ఛతు. 3

తతః పశ్యం త్విమం దీన మఙ్గవైరూప్యకర్శితమ్
సమిత్రజ్ఞాతయ స్సర్వే బాన్ధవా స్ససుహృజ్జనాః. 4

ఆజ్ఞాపయ ద్రాక్షసేన్ద్రః పురం సర్వం సచత్వరమ్
లాంగూలేన ప్రదీప్తేన రక్షోభిః పరిణీయతామ్. 5

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రాక్షసాః కోపకర్శితాః
వేష్టయన్తి స్మ లాంగూలం జీర్ణైః కార్పాసజైః పటైః. 6

సంవేష్ట్యమానే లాంగూలే వ్యవర్ధత మహాకపిః
శుష్క మిన్ధన మాసాద్య వనే ష్వివ హుతాశనః. 7

తైలేన పరిషి చ్యాథ తేఽగ్నిం తత్రా భ్యపాతయన్
లాంగూలేన ప్రదీప్తేన రాక్షసాం స్తా నపాతయత్. 8

రోషామర్ష పరీతాత్మా బాలసూర్యసమాననః
లాంగూలం సంప్రదీప్తం తు ద్రష్టుం తస్య హనూమతః. 9

సహస్త్రీ బాలవృద్ధా శ్చ జగ్ముః ప్రీతా నిశాచరాః
స భూయ స్సఙ్గతైః క్రూరైః రాక్షసై ర్హరిసత్తమః. 10

నిబద్ధః కృతవా న్వీర స్తత్కాలసదృశీం మతిమ్
కామం ఖలు న మే శక్తా నిబద్ధ స్యాపి రాక్షసాః. 11

ఛిత్త్వా పాశాన్ సముత్పత్య హన్యా మహ మిమా న్పునః
యది భర్తు ర్హితార్థాయ చరన్తం భర్తృశాసనాత్. 12

బధ్న న్త్యేతే దురాత్మానో న తు మే నిష్కృతిః కృతా
సర్వేషా మేవ పర్యాప్తో రాక్షసానా మహం యుధి. 13

కింతు రామస్య ప్రీత్యర్థం విషహిష్యే ఽహ మీదృశం
లఙ్కా చారయితవ్యా వై పున రేవ భవే దితి. 14

రాత్రౌ న హి సుదృష్టా మే దుర్గకర్మవిధానతః
అవశ్య మేవ ద్రష్టవ్యా మయా లంకా నిశాక్షయే. 15

కామం బద్ధస్య మే భూయః పుచ్ఛ స్యోద్దీపనేన చ
పీడాం కుర్వన్తు రక్షాంసి న మేఽస్తి మనస శ్శ్రమః. 16

తత స్తే సంవృతాకారం సత్త్వవన్తం మహాకపిం
పరిగృహ్య యయు ర్హృష్టా రాక్షసాః కపికుఞ్జరమ్. 17

శఙ్ఖభేరీనినాదై స్తం ఘోషయన్త స్స్వకర్మభిః
రాక్షసాః క్రూరకర్మాణ శ్చారయన్తి స్మ తాం పురీమ్. 18

అన్వీయమానో రక్షోభి ర్యయౌ సుఖ మరిన్దమః
హనుమాం శ్చారయామాస రాక్షసానాం మహాపురీమ్. 19

అథాపశ్య ద్విమానాని విచిత్రాణి మహాకపిః
సంవృతాన్ భూమిభాగాం శ్చ సువిభక్తాం శ్చ చత్వరాన్ 20

వీధీ శ్చ గృహసంబాధాః కపి శ్శృఙ్గాటకాని చ
తథా రథ్యోపరథ్యా శ్చ తథైవ గృహకాన్తరాన్. 21

గృహాం శ్చ మేఘసంకాశాన్ దదర్శ పవనాత్మజః
చత్వరేషు చతుష్కేషు రాజమార్గే తథైవ చ. 22

ఘోషయన్తి కపిం సర్వే చారీక ఇతి రాక్షసాః
స్త్రీబాల వృద్ధా నిర్జగ్ము స్తత్ర తత్ర కుతూహలాత్. 23

తం ప్రదీపితలాఙ్గూలం హనుమన్తం దిదృక్షవః
దీప్యమానే తత స్తస్య లాఙ్గూలాగ్రే హనూమతః. 24

రాక్షస్య స్తా విరూపాక్ష్య శ్శంసు ర్దేవ్యా స్త దప్రియమ్
య స్త్వయా కృతసంవాద స్సీతే తామ్రముఖః కపిః. 25

లాఙ్గూలేన ప్రదీప్తేన స ఏష పరిణీయతే
శ్రుత్వా తద్వచనం క్రూర మాత్మాపహరణోపమమ్. 26

వైదేహీ శోకసన్తప్తా హుతాశన ముపాగమత్
మఙ్గళాభిముఖీ తస్య సా తదా ఽఽసీ న్మహాకపేః
ఉపతస్థే విశాలాక్షీ ప్రయతా హవ్యవాహనం. 27

యద్యస్తి పతిశుశ్రూషా యద్యస్తి చరితం తపః
యది చా స్త్యేకపత్నీత్వం శీతో భవ హనూమతః. 28

యది కించి దనుక్రోశ స్తస్య మయ్యస్తి ధీమతః
యది వా భాగ్యశేషో మే శీతో భవ హనూమతః. 29

యది మాం వృత్తసంపన్నాం తత్సమాగమలాలసామ్
స విజానాతి ధర్మాత్మా శీతో భవ హనూమతః. 30

యది మాం తారయే దార్య స్సుగ్రీవ స్సత్యసఙ్గరః
అస్మా ద్దుఃఖామ్బుసంరోధా చ్ఛీతో భవ హనూమతః. 31

తత స్తీక్ష్ణార్చి రవ్యగ్రః ప్రదక్షిణశిఖో ఽనలః.
జజ్వాల మృగశాబాక్ష్యా శ్శంస న్నివ శివం కపేః. 32

హనుమజ్జనక శ్చాపి పుచ్ఛానలయుతో ఽనిలః
వవౌ స్వాస్థ్యకరో దేవ్యాః ప్రాలేయానిలశీతలః. 33

దహ్యమానే చ లాంఙ్గూలే చిన్తయామాస వానరః 34

ప్రదీప్తోఽగ్ని రయం కస్మా న్న మాం దహతి సర్వతః
దృశ్యతే చ మహాజ్వాలః కరోతి న చ మే రుజమ్. 35

శిశిర స్యేవ సమ్పాతో లాంగూలాగ్రే ప్రతిష్ఠితః
అథవా తదిదం వ్యక్తం యద్దృష్టం ప్లవతా మయా. 36

రామప్రభావా దాశ్చర్యం పర్వత స్సరితాం పతౌ
యది తావ త్సముద్రస్య మైనాకస్య చ ధీమతః. 37

రామార్థం సంభ్రమ స్తాదృ క్కి మగ్ని ర్న కరిష్యతి
సీతాయా శ్చానృశంస్యేన తేజసా రాఘవస్య చ. 38

పితు శ్చ మమ సఖ్యేన న మాం దహతి పావకః
భూయ స్స చిన్తయామాస ముహూర్తం కపికుఞ్జరః. 39

ఉత్పపా తాథ వేగేన ననాద చ మహాకపిః
పురద్వారం తత శ్శ్రీమా ఞ్శైలశృఙ్గ మివోన్నతమ్. 40

విభక్తరక్ష స్సంబాధ మాససా దానిలాత్మజః
స భూత్వా శైలసఙ్కాశః క్షణేన పున రాత్మవాన్. 41

హ్రస్వతాం పరమాం ప్రాప్తో బన్ధనా న్యవశాతయత్
విముక్త శ్చాభవ చ్ఛ్రీమాన్ పునః పర్వతసన్నిభః. 42

వీక్షమాణ శ్చ దదృశే పరిఘం తోరణాశ్రితమ్
స తం గృహ్య మహాబాహుః కాలాయసపరిష్కృతమ్. 43

రక్షిణ స్తాౕ పున స్సర్వాౕ సూదయామాస మారుతిః
స తా న్నిహత్వా రణచణ్డవిక్రమ
స్సమీక్షమాణః పున రేవ లఙ్కామ్
ప్రదీప్తలాంగూలకృతార్చిమాలీ
ప్రకాశతాఽఽదిత్య ఇవార్చిమాలీ. 44

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే త్రిపంచాశస్సర్గః.

అథ చతుః పంచాశస్సర్గః

వీక్షమాణ స్తతో లఙ్కామ్ కపిః కృతమనోరథః
వర్ధమానసముత్సాహః కార్యశేష మచిన్తయత్. 1

కిన్ను ఖ ల్వవశిష్టం మే కర్తవ్య మిహ సామ్ప్రతమ్
యదేషాం రక్షసాం భూయ స్సన్తాపజననం భవేత్. 2

వనం తావ త్ప్రమథితం ప్రకృష్టా రాక్షసా హతాః
బలైకదేశః క్షపిత శ్శేషం దుర్గవినాశనమ్. 3

దుర్గే వినాశితే కర్మ భవే త్సుఖపరిశ్రమమ్
అల్పయత్నేన కార్యే ఽస్మిన్ మమ స్యా త్సఫల శ్శ్రమః. 4

యో హ్యయం మమ లాంగూలే దీప్యతే హవ్యవాహనః
అస్య సన్తర్పణం న్యాయ్యం కర్తు మేభి ర్గృహోత్తమైః. 5

తతః ప్రదీప్తలాంగూల స్సవిద్యు దివ తోయదః
భవనాగ్రేషు లఙ్కాయా విచచార మహాకపిః. 6

గృహా ద్గృహం రాక్షసానా ముద్యానాని చ వానరః
వీక్షమాణో హ్యసంత్రస్తః ప్రాసాదాం శ్చ చచార సః. 7

అవప్లుత్య మహావేగః ప్రహస్తస్య నివేశనమ్
అగ్నిం తత్ర స నిక్షిప్య శ్వసనేన సమో బలీ. 8

తతోఽన్య త్పుప్లువే వేశ్మ మహాపార్శ్వస్య వీర్యవాన్
ముమోచ హనుమా నగ్నిం కాలానలశిఖోపమమ్. 9

వజ్రదంష్ట్రస్య చ తదా పుప్లువే స మహాకపిః
శుకస్య చ మహాతేజా స్సారణస్య చ ధీమతః. 10

తథా చేన్ద్రజితో వేశ్మ దదాహ హరియూథపః
జమ్బుమాలే స్సుమాలే శ్చ దదాహ భవనం తతః. 11

రశ్మికేతో శ్చ భవనం సూర్యశత్రో స్తథైవ చ
హ్రస్వకర్ణస్య దంష్ట్రస్య రోమశస్య చ రక్షసః. 12

యుద్ధోన్మత్తస్య మత్తస్య ధ్వజగ్రీవస్య రక్షసః
విద్యుజ్జిహ్వస్య ఘోరస్య తథా హస్తిముఖస్య చ. 13

కరాళస్య పిశాచస్య శోణితాక్షస్య చైవ హి
కుమ్భకర్ణస్య భవనం మకరాక్షస్య చైవ హి. 14

యజ్ఞశత్రో శ్చ భవనం బ్రహ్మశత్రో స్తథైవ చ
నరాన్తకస్య కుమ్భస్య నికుమ్భస్య దురాత్మనః. 15

వర్జయిత్వా మహాతేజా విభీషణగృహం ప్రతి
క్రమమాణః క్రమేణైవ దదాహ హరిపుఙ్గవః. 16

తేషు తేషు మహార్హేషు భవనేషు మహాయశాః
గృహే ష్వృద్ధిమతా మృద్ధిం దదాహ స మహాకపిః. 17

సర్వేషాం సమతిక్రమ్య రాక్షసేన్ద్రస్య వీర్యవాన్
ఆససా దాథ లక్ష్మీవాన్ రావణస్య నివేశనమ్. 18

తత స్తస్మి న్గృహే ముఖ్యే నానారత్న విభూషితే
మేరుమన్దర సఙ్కాశే సర్వమఙ్గళ శోభితే. 19

ప్రదీప్త మగ్ని ముత్సృజ్య లాంగూలాగ్రే ప్రతిష్ఠితం
ననాద హనుమా న్వీరో యుగాన్తజలదో యథా. 20

శ్వసనేన చ సంయోగా దతివేగో మహాబలః
కాలాగ్ని రివ జజ్వాల ప్రావర్ధత హుతాశనః. 21

ప్రదీప్త మగ్నిం పవన స్తేషు వేశ్మ స్వచారయత్
అభూ చ్ఛ్వసనసంయోగా దతివేగో హుతాశనః. 22

తాని కాఞ్చనజాలాని ముక్తామణిమయాని చ
భవనా న్యవశీర్యన్త రత్నవన్తి మహాన్తి చ. 23

తాని భగ్న విమానాని నిపేతు ర్వసుధాతలే
భవనా నీవ సిద్ధానా మమ్బరా త్పుణ్యసఙ్క్షయే. 24

సంజజ్ఞే తుముల శ్శబ్దో రాక్షసానాం ప్రధావతాం
స్వగృహస్య పరిత్రాణే భగ్నోత్సాహోర్జితశ్రియామ్. 25

నూన మేషోఽగ్ని రాయాతః కపిరూపేణ హా ఇతి
క్రన్దన్త్య స్సహసా పేతు స్స్తనన్ధయధరాః స్త్రియః. 26

కాశ్చి దగ్నిపరీతేభ్యో హర్మ్యేభ్యో ముక్తమూర్ధజాః
పతన్త్యో రేజిరేఽభ్రేభ్య స్సౌదామిన్య ఇవామ్బరాత్. 27

వజ్ర విద్రుమ వైడూర్య ముక్తా రజత సంహితాన్
విచిత్రా న్భవనా న్ధాతూన్ స్యన్దమానా న్దదర్శ సః. 28

నాగ్ని స్తృప్యతి కాష్ఠానాం తృణానాం హరియూథపః
నాగ్నే ర్నాపి విశస్తానాం రాక్షసానాం వసున్ధరా. 29

క్వచి త్కింశుకసఙ్కాశాః క్వచి చ్ఛాల్మలిసన్నిభాః
క్వచి త్కుఙ్కుమసఙ్కాశా శ్శిఖా వహ్నే శ్చకాశిరే. 30

హనూమతా వేగవతా వానరేణ మహాత్మనా
లంకాపురం ప్రదగ్ధం తద్రుద్రేణ త్రిపురం యథా. 31

తత స్తు లఙ్కాపుర పర్వతాగ్రే
సముత్థితో భీమపరాక్రమోఽగ్నిః

ప్రసార్య చూడావలయం ప్రదీప్తో
హనూమతా వేగవతా విసృష్టః. 32

యుగాన్త కాలానలతుల్యవేగ
స్సమారుతో౽గ్ని ర్వవృధే దివిస్పృక్
విధూమరశ్మి ర్భవనేషు సక్తో
రక్ష శ్శరీరాజ్యసమర్పితార్చిః. 33

ఆదిత్యకోటీసదృశ స్సుతేజా
లంకాం సమస్తాం పరివార్య తిష్ఠన్
శబ్దైరనేకై రశనిప్రరూఢై
ర్భిన్ద న్నివాణ్డం ప్రబభౌ మహాగ్నిః. 34

తత్రామ్బరా దగ్ని రతిప్రవృద్ధో
రూక్షప్రభః కింశుకపుష్ప చూడః
నిర్వాణధూమాకులరాజయ శ్చ
నీలోత్పలాభాః ప్రచకాశిరే౽భ్రాః. 35

వజ్రీ మహేన్ద్ర స్త్రిదశేశ్వరో వా
సాక్షా ద్యమో వా వరుణో౽నిలో వా
రుద్రో౽గ్ని రర్కో ధనద శ్చ సోమో
న వానరో౽యం స్వయమేవ కాలః. 36

కిం బ్రహ్మణ స్సర్వ పితామహస్య
సర్వస్య ధాతు శ్చతురాననస్య
ఇహా౽గతో వానర రూపధారీ
రక్షోపసంహారకరః ప్రకోపః. 37

కిం వైష్ణవం వా కపిరూప మేత్య
రక్షో వినాశాయ పరం సుతేజః
అనన్త మవ్యక్త మచిన్త్య మేకమ్
స్వమాయయా సామ్ప్రత మాగతం వా. 38

ఇత్యేవ మూచు ర్బహవో విశిష్టా
రక్షోగణాస్తత్ర సమేత్య సర్వే
సప్రాణిసంఘాం సగృహాం సవృక్షామ్
దగ్ధాం పురీం తాం సహసా సమీక్ష్య. 39

తత స్తు లంకా సహసా ప్రదగ్ధా
సరాక్షసా సాశ్వరథా సనాగా
సపక్షిసంఘా సమృగా సవృక్షా
రురోద దీనా తుములం సశబ్దమ్. 40

హా తాత హా పుత్త్రక కాన్త మిత్త్ర
హా జీవితం భోగయుతం సుపుణ్యమ్
రక్షోభి రేవం బహుధా బ్రువద్భి
శ్శబ్దః కృతో ఘోరతర స్సుభీమః. 41

హుతాశనజ్వాలసమావృతా సా
హతప్రవీరా పరివృత్త యోధా
హనూమతః క్రోధ బలాభిభూతా
బభూవ శాపోపహతేవ లంకా. 42

స సమ్భ్రమ త్రస్తవిషణ్ణ రాక్షసామ్
సముజ్జ్వల జ్జ్వాలహుతాశనాఙ్కితామ్
దదర్శ లంకాం హనుమా న్మహామనాః
స్వయంభుకోపోపహతా మివావనిమ్. 43

భఙ్క్త్వా వనం పాదపరత్నసఙ్కులమ్
హత్వా తు రక్షాంసి మహాన్తి సంయుగే
దగ్ధ్వా పురీం తాం గృహరత్న మాలినీమ్
తస్థౌ హనుమా న్పవనాత్మజః కపిః. 44

త్రికూటశృంగాగ్రతలే విచిత్రే
ప్రతిష్ఠితో వానరరాజసింహః

ప్రదీప్తలాంగూలకృతార్చిమాలీ
వ్యరాజతా ఽ ఽదిత్య ఇవాంశుమాలీ. 45

స రాక్షసాం స్తాన్ సుబహూం శ్చ హత్వా
వనం చ భఙ్క్త్వా బహుపాదపం తత్
విసృజ్య రక్షోభవనేషు చాగ్నిమ్
జగామ రామం మనసా మహాత్మా. 46

తతస్తు తం వానరవీరముఖ్యమ్
మహాబలం మారుతతుల్య వేగమ్
మహామతిం వాయుసుతం వరిష్ఠమ్
ప్రతుష్టువు ర్దేవగణా శ్చ సర్వే. 47

భఙ్క్త్వా వనం మహాతేజా హత్వా రక్షాంసి సంయుగే
దగ్ధ్వా లంకాపురీం రమ్యాం రరాజ స మహాకపిః. 48

తత్ర దేవా స్సగన్ధర్వా స్సిద్ధా శ్చ పరమర్షయః
దృష్ట్వా లంకాం ప్రదగ్ధాం తాం విస్మయం పరమం గతాః. 49

తం దృష్ట్వా వానరశ్రేష్ఠం హనుమన్తం మహాకపిం
కాలాగ్ని రితి సఞ్చిన్త్య సర్వభూతాని తత్రసుః. 50

దేవా శ్చ సర్వే మునిపుఙ్గవా శ్చ
గన్ధర్వ విద్యాధర నాగయక్షాః
భూతాని సర్వాణి మహాన్తి తత్ర
జగ్ముః పరాం ప్రీతి మతుల్యరూపామ్. 51

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే చతుఃపంచాశస్సర్గః.

అథ పంచపంచాశస్సర్గః

లంకాం సమస్తాం సందీప్య లాంగూలాగ్నిం మహాబలః
నిర్వాపయామాస తదా సముద్రే హరిసత్తమః. 1

సందీప్యమానాం విధ్వస్తాం త్రస్తరక్షోగణాం పురీమ్
అవేక్ష్య హనుమా న్లంకాం చిన్తయామాస వానరః. 2

తస్యాభూ త్సుమహాం స్త్రాసః కుత్సా చాఽత్మ న్యజాయత
లంకాం ప్రదహతా కర్మ కింస్వి త్కృత మిదం మయా. 3

ధన్యాస్తే పురుషశ్రేష్ఠా యే బుద్ధ్యా కోప ముత్థితమ్
నిరున్ధన్తి మహాత్మానో దీప్త మగ్ని మివామ్భసా. 4

క్రుద్ధః పాపం న కుర్యా త్కః క్రుద్ధో హన్యా ద్గురూనపి
క్రుద్ధః పరుషయా వాచా నర స్సాధూ నధిక్షిపేత్. 5

వాచ్యావాచ్యం ప్రకుపితో న విజానాతి కర్హిచిత్
నాకార్య మస్తి క్రుద్ధస్య నావాచ్యం విద్యతే క్వచిత్. 6

య స్సముత్పతితం క్రోధం క్షమ యైవ నిరస్యతి
యథోరగ స్త్వచం జీర్ణాం స వై పురుష ఉచ్యతే. 7

ధి గస్తు మాం సుదుర్బుద్ధిం నిర్లజ్జం పాపకృత్తమమ్
అచిన్తయిత్వా తాం సీతా మగ్నిదం స్వామిఘాతుకమ్. 8

యది దగ్ధా త్వియం లంకా నూన మార్యాఽపి జానకీ
దగ్ధా తేన మయా భర్తుర్హతం కార్య మజానతా. 9

యదర్థ మయ మారమ్భ స్తత్కార్య మవసాదితమ్
మయా హి దహతా లంకాం న సీతా పరిరక్షితా. 10

ఈషత్కార్య మిదం కార్యం కృత మాసీ న్న సంశయః
తస్య క్రోధాభిభూతేన మయా మూలక్షయః కృతః. 11

వినష్టా జానకీ నూనం న హ్యదగ్ధః ప్రదృశ్యతే
లంకాయాం కశ్చి దుద్దేశ స్సర్వా భస్మీకృతా పురీ. 12

యది తద్విహతం కార్యం మమ ప్రజ్ఞా విపర్యయాత్
ఇహైవ ప్రాణసన్న్యాసో మమాపి హ్యద్య రోచతే. 13

కిమగ్నౌ నిపతా మ్యద్య ఆహోస్వి ద్బడబాముఖే
శరీర మాహో సత్త్వానాం దద్మి సాగరవాసినామ్. 14

కథం హి జీవతా శక్యో మయా ద్రష్టుం హరీశ్వరః
తౌ వా పురుషశార్దూలౌ కార్యసర్వస్వఘాతినా. 15

మయా ఖలు తదే వేదం రోషదోషాత్ప్రదర్శితమ్
ప్రథితం త్రిషు లోకేషు కపిత్వ మనవస్థితమ్. 16

ధి గస్తు రాజసం భావ మనీశ మనవస్థితమ్
ఈశ్వరేణాపి యద్రాగా న్మయా సీతా న రక్షితా. 17

వినష్టాయాం తు సీతాయాం తా వుభౌ వినశిష్యతః
తయో ర్వినాశే సుగ్రీవ స్సబన్ధు ర్వినశిష్యతి. 18

ఏత దేవ వచశ్శ్రుత్వా భరతో భ్రాతృవత్సలః
ధర్మాత్మా సహశత్రుఘ్నః కథం శక్ష్యతి జీవితుమ్. 19

ఇక్ష్వాకువంశే ధర్మిష్ఠే గతే నాశ మసంశయమ్
భవిష్యన్తి ప్రజా స్సర్వా శ్శోకసన్తాపపీడితాః. 20

తదహం భాగ్యరహితో లుప్తధర్మార్థసంగ్రహః
రోషదోషపరీతాత్మా వ్యక్తం లోకవినాశనః. 21

ఇతి చిన్తయత స్తస్య నిమిత్తా న్యుపపేదిరే
పూర్వ మప్యుపలబ్ధాని సాక్షా త్పున రచిన్తయత్. 22

అథవా చారుసర్వాఙ్గీ రక్షితా స్వేన తేజసా
న నశిష్యతి కల్యాణీ నాగ్ని రగ్నౌ ప్రవర్తతే. 23

న హి ధర్మాత్మన స్తస్య భార్యా మమితతేజసః
స్వచారిత్రాభిగుప్తాం తాం స్ప్రష్టు మర్హతి పావకః. 24

నూనం రామప్రభావేన వైదేహ్యా స్సుకృతేన చ
యన్మాం దహనకర్మా ఽయం నాదహ ద్ధవ్యవాహనః. 25

త్రయాణాం భరతాదీనాం భ్రాతౄణాం దేవతా చ యా
రామస్య చ మనఃకాన్తా సా కథం వినశిష్యతి. 26

యద్వా దహనకర్మాఽయం సర్వత్ర ప్రభు రవ్యయః
న మే దహతి లాఙ్గూలం కథ మార్యాం ప్రధక్ష్యతి. 27

పున శ్చాచిన్త య త్తత్ర హనూమా న్విస్మిత స్తదా
హిరణ్యనాభస్య గిరే ర్జలమధ్యే ప్రదర్శనమ్. 28

తపసా సత్యవాక్యేన అనన్యత్వా చ్చ భర్తరి
అపి సా నిర్దహే దగ్నిం న తా మగ్నిః ప్రధక్ష్యతి. 29

స తథా చిన్తయం స్తత్ర దేవ్యా ధర్మపరిగ్రహమ్
శుశ్రావ హనుమాన్ వాక్యం చారణానాం మహాత్మనామ్. 30

అహో ఖలు కృతం కర్మ దుష్కరం హి హనూమతా
అగ్నిం విసృజతా ఽభీక్ష్ణం భీమం రాక్షసవేశ్మని. 31

ప్రపలాయిత రక్షః స్త్రీ బాలవృద్ధసమాకులా
జనకోలాహలాధ్మాతా క్రన్దన్తీ వాద్రికన్దరే. 32

దగ్ధేయం నగరీ సర్వా సాట్టప్రాకారతోరణా
జానకీ న చ దగ్ధేతి విస్మయో ఽద్భుత ఏవ నః. 33

స నిమిత్తైశ్చ దృష్టార్థైఃకారణైశ్చ మహాగుణైః
ఋషివాక్యైశ్చ హనుమా నభవ త్ప్రీతమానసః. 34

తతః కపిః ప్రాప్తమనోరథార్థ
స్తా మక్షతాం రాజసుతాం విదిత్వా

ప్రత్యక్షత స్తాం పునరేవ దృష్ట్వా
ప్రతిప్రయాణాయ మతిం చకార. 35

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే పంచపంచాశస్సర్గః.

అథ షట్పంచాశస్సర్గః

తత స్తు శింశుపామూలే జానకీం పర్యుపస్థితామ్
అభివా ద్యాబ్రవీ ద్దిష్ట్యా పశ్యామి త్వా మిహాక్షతామ్. 1

తత స్తం ప్రస్థితం సీతా వీక్షమాణా పునః పునః
భర్తృస్నేహాన్వితం వాక్యం హనుమన్త మభాషత. 2

కామ మస్య త్వ మేవైకః కార్యస్య పరిసాధనే
పర్యాప్తః పరవీరఘ్న యశస్య స్తే బలోదయః. 3

శరై స్తు సఙ్కులాం కృత్వా లఙ్కాం పరబలార్దనః
మాం నయే ద్యది కాకుత్ స్థ స్త త్తస్య సదృశం భవేత్. 4

తద్యథా తస్య విక్రాన్త మనురూపం మహాత్మనః
భవ త్యాహవశూరస్య తథా త్వ ముపపాదయ. 5

తదర్థోపహితం వాక్యం ప్రశ్రితం హేతుసంహితమ్
నిశమ్య హనుమాం స్తస్యా వాక్య ముత్తర మబ్రవీత్. 6

క్షిప్ర మేష్యతి కాకుత్స్థో హర్యృక్షప్రవరై ర్వృతః
య స్తే యుధి విజిత్యారీన్ శోకం వ్యపనయిష్యతి. 7

ఏవ మాశ్వాస్య వైదేహీం హనుమా న్మారుతాత్మజః
గమనాయ మతిం కృత్వా వైదేహీ మభ్యవాదయత్. 8

తత స్స కపిశార్దూల స్స్వామిసన్దర్శనోత్సుకః
ఆరురోహ గిరిశ్రేష్ఠ మరిష్ట మరిమర్దనః. 9

తుఙ్గపద్మకజుష్టాభి ర్నీలాభి ర్వనరాజిభిః
సోత్తరీయ మివామ్భోదై శ్శృఙ్గాన్తరవిలమ్బిభిః. 10

బోధ్యమాన మివ ప్రీత్యా దివాకరకరై శ్శుభైః
ఉన్మిషన్త మివోద్ధూతై ర్లోచనై రివ ధాతుభిః. 11

తోయౌఘనిస్స్వనై ర్మన్ద్రైః ప్రాధీత మివ పర్వతమ్
ప్రగీత మివ విస్పష్టై ర్నానాప్రస్రవణస్వనైః. 12

దేవదారుభి రత్యుచ్చై రూర్ధ్వబాహు మివ స్థితమ్
ప్రపాతజలనిర్ఘోషైః ప్రాకృష్ట మివ సర్వతః. 13

వేపమాన మివ శ్యామైః కమ్పమానై శ్శరద్ఘనైః
వేణుభి ర్మారుతోద్ధూతైః కూజన్త మివ కీచకైః. 14

నిశ్శ్వసన్త మివామర్షా ద్ఘోరై రాశీవిషోత్తమైః
నీహారకృతగమ్భీరై ర్ధ్యాయన్త మివ గహ్వరైః. 15

మేఘపాదనిభైః పాదైః ప్రక్రాన్త మివ సర్వతః
జృమ్భమాణ మివాఽఽకాశే శిఖరై రభ్రమాలిభిః. 16

కూటై శ్చ బహుధాకీర్ణై శ్శోభితం బహుకన్దరైః
సాలతాలాశ్వకర్ణై శ్చ వంశై శ్చ బహుభి ర్వృతమ్. 17

లతావితానై ర్వితతైః పుష్పవద్భి రలఙ్కృతం
నానామృగ గణాకీర్ణం ధాతునిష్యన్దభూషితమ్. 18

బహుప్రస్రవణోపేతం శిలాసఞ్చయసఙ్కటమ్
మహర్షి యక్ష గన్ధర్వ కిన్నరోరగ సేవితమ్. 19

లతాపాదపసఙ్ఘాతం సింహాధ్యుషితకన్దరమ్
వ్యాఘ్రసఙ్ఘసమాకీర్ణం స్వాదుమూలఫలద్రుమమ్. 20

త మారురోహ హనుమా న్పర్వతం పవనాత్మజః
రామ దర్శనశీఘ్రేణ ప్రహర్షే ణాభిచోదితః. 21

తేన పాదతలాక్రాన్తా రమ్యేషు గిరిసానుషు
సఘోషా స్సమశీర్యన్త శిలా శ్చూర్ణీకృతా స్తతః. 22

స త మారుహ్య శైలేంద్రం వ్యవర్ధత మహాకపిః
దక్షిణా దుత్తరం పారం ప్రార్థయఽలవణామ్భసః. 23

అధిరుహ్య తతో వీరః పర్వతం పవనాత్మజః
దదర్శ సాగరం భీమం మీనోరగనిషేవితమ్. 24

స మారుత ఇవాఽఽకాశం మారుతస్యాఽఽత్మ సమ్భవః
ప్రపేదే హరిశార్దూలో దక్షిణా దుత్తరాం దిశమ్. 25

స తదా పీడిత స్తేన కపినా పర్వతోత్తమః
ররాస సహ తై ర్భూతైః ప్రవిశ న్వసుధాతలమ్. 26

కమ్పమానై శ్చ శిఖరైః పతద్భి రపి చ ద్రుమైః
తస్యోరు వేగోన్మథితాః పాదపాః పుష్పశాలినః. 27

నిపేతు ర్భూతలే రుగ్ణా శ్శక్రాయుధ హతా ఇవ
కన్దరాన్తరసంస్థానాం పీడితానాం మహౌజసామ్. 28

సింహానాం నినదో భీమో నభో భిన్దన్ స శుశ్రువే
స్రస్తవ్యావృత్త వసనా వ్యాకులీకృతభూషణాః. 29

విద్యాధర్య స్సముత్పేతుః సహసా ధరణీధరాత్
అతిప్రమాణా బలినో దీప్తజిహ్వా మహావిషాః. 30

నిపీడిత శిరోగ్రీవా వ్యచేష్టన్త మహాహయః
కిన్నరోరగ గన్ధర్వ యక్షవిద్యాధరా స్తదా. 31

పీడితం తం నగవరం త్యక్త్వా గగన మాస్థితాః
స చ భూమిధర శ్శ్రీమా న్బలినా తేన పీడితః. 32

స వృక్షశిఖరోదగ్రః ప్రవివేశ రసాతలం
దశయోజనవిస్తార స్త్రింశద్యోజన ముచ్ఛ్రితః. 33

ధరణ్యాం సమతాం యాతః స బభూవ ధరాధరః
స లిలఙ్ఘ యిషు ర్భీమం సలీలం లవణార్ణవమ్. 34

కల్లోలాస్ఫాల వేలాన్త ముత్పపాత నభో హరిః.

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే షట్పంచాశస్సర్గః.

అథ సప్తపంచాశస్సర్గః

సచన్ద్ర కుముదం రమ్యం సార్క కారణ్డవం శుభం
తిష్యశ్రవణకాదమ్బ మభ్రశైవాలశాద్వలమ్. 1

పునర్వసు మహామీనం లోహితాఙ్గమహాగ్రహం
ఐరావత మహాద్వీపం స్వాతీహంసవిలోళితమ్. 2

వాతసఙ్ఘాతజాతోర్మి చన్ద్రాంశుశిశిరామ్బుమత్
భుజఙ్గ యక్ష గన్ధర్వ ప్రబుద్ధ కమలోత్పలమ్. 3

హనుమా న్మారుతగతి ర్మహానౌ రివ సాగరం
అపార మపరిశ్రాన్తం పుప్లువే గగనార్ణవమ్. 4

గ్రసమాన ఇవాకాశం తారాధిప మిలోల్లిఖన్
హర న్నివ సనక్షత్రం గగనం సార్కమణ్డలమ్. 5

మారుత స్యాత్మజ శ్శ్రీమా న్కపి ర్వ్యోమచరో మహాన్
హనుమా న్మేఘజాలాని వికర్ష న్నివ గచ్ఛతి. 6

పాణ్డురారుణవర్ణాని నీలమాఞ్జిష్ఠకాని చ
హరితారుణవర్ణాని మహాభ్రాణి చకాశిరే. 7

ప్రవిశ న్నభ్రజాలాని నిష్పతం శ్చ పునః పునః
ప్రచ్ఛన్న శ్చ ప్రకాశ శ్చ చన్ద్రమా ఇవ లక్ష్యతే. 8

వివిధాభ్రఘనాపన్నగోచరో ధవళామ్బరః
దృశ్యాదృశ్యతను ర్వీర స్తదా చన్ద్రాయతే ఽమ్బరే. 9

తార్క్ష్యాయమాణో గగనే బభాసే వాయునన్దనః
దారయ న్మేఘబృన్దాని నిష్పతం శ్చ పునః పునః. 10

నద న్నాదేన మహతా మేఘస్వనమహాస్వనః
ప్రవరా న్రాక్షసాన్ హత్వా నామ విశ్రావ్య చాత్మనః. 11

ఆకులాం నగరీం కృత్వా వ్యథయిత్వా చ రావణం
అర్దయిత్వా బలం ఘోరం వైదేహీ మభివాద్య చ. 12

ఆజగామ మహాతేజాః పున ర్మధ్యేన సాగరమ్
పర్వతేన్ద్రం సునాభం చ సముపస్పృశ్య వీర్యవాన్. 13

జ్యాముక్త ఇవ నారాచో మహావేగో ఽభ్యుపాగతః
స కించి దనుసంప్రాప్తః సమాలోక్య మహాగిరిమ్. 14

మహేన్ద్రం మేఘసఙ్కాశం ననాద హరిపుఙ్గవః
పూరయామాస కపిర్దిశో దశ సమన్తతః. 15

నద న్నాదేన మహతా మేఘస్వనమహాస్వనః
స తం దేశ మనుప్రాప్తః సుహృద్దర్శనలాలసః. 16

ననాద హరిశార్దూలో లాంగూలం చాప్యకమ్పయత్
తస్య నానద్యమానస్య సువర్ణ చరితే పథి. 17

ఫల[illegible] వాస్య ఘోషేణ గగనం సార్క మణ్డలమ్
[illegible] తు తత్రో త్తరే తీరే సముద్రస్య మహాబలాః. 18

పూర్వం [illegible]విష్ఠితా శ్శూరా వాయుపుత్త్ర దిదృక్షవః
మహ[illegible] వాతనున్నస్య తో యద స్యేవ గర్జితమ్. 19

శుశ్రువు స్తే తదా ఘోష మూరువేగం హనూమతః
తే దీనమనస స్స ర్వే శుశ్రువుః కాననౌకసః. 20

వానరేన్ద్రస్య నిర్ఘోషం పర్జన్యనినదోపమం
నిశమ్య నదతో నాదం వానరా స్తే సమన్తతః. 21

బభూవు రుత్సుకా స్సర్వే సుహృద్దర్శనకాఙ్క్షిణః
జామ్బవాఞ్ స హరిశ్రేష్ఠః ప్రీతిసంహృష్టమానసః. 22

ఉపామన్త్ర్య హరీన్ సర్వా నిదం వచన మబ్రవీత్
సర్వథా కృతకార్యో ఽసౌ హనుమా న్నాత్ర సంశయః. 23

న హ్యా స్యాకృతకార్యస్య నాద ఏవంవిధో భవేత్
తస్య బాహూరువేగం చ నినాదం చ మహాత్మనః. 24

నిశమ్య హరయో హృష్టాః సముత్పేతు స్తత స్తతః
తే నగాగ్రా న్నగాగ్రాణి శిఖరా చ్ఛిఖరాణి చ. 25

ప్రహృష్టా స్సమపద్యన్త హనూమన్తం దిదృక్షవః
తే ప్రీతాః పాదపాగ్రేషు గృహ్య శాఖా స్సువిష్ఠితాః. 26

వాసాం సీవ ప్రశాఖా శ్చ సమావిధ్యన్త వానరాః
గిరిగహ్వరసంలీనో యథా గర్జతి మారుతః. 27

ఏవం జగర్జ బలవాన్ హనుమా న్మారుతాత్మజః
త మభ్రఘనసఙ్కాశ మాపతన్తం మహాకపిమ్. 28

దృష్ట్వా తే వానరా స్సర్వే తస్థుః ప్రాఞ్జలయ స్తదా
తత స్తు వేగవాం స్తస్య గిరే ర్గిరినిభః కపిః. 29

నిపపాత మహేన్ద్రస్య శిఖరే పాదపాకులే
హర్షే ణాపూర్యమాణో ఽసౌ రమ్యే పర్వతనిర్ఝరే. 30

ఛిన్నపక్ష ఇవాఽకాశా త్పపాత ధరణీధరః
తత స్తే ప్రీతమనసః సర్వే వానరపుఙ్గవాః. 31

హనుమన్తం మహాత్మానం పరివా ర్యోపతస్థిరే
పరివార్య చ తే సర్వే పరాం ప్రీతి ముపాగతాః. 32

ప్రహృష్టవదనా స్సర్వే త మరోగ ముపాగతమ్
ఉపాయనాని చాదాయ మూలాని చ ఫలాని చ. 33

ప్రత్యర్చయ న్హరిశ్రేష్ఠం హరయో మారుతాత్మజమ్
హనుమాం స్తు గురూ న్వృద్ధాన్ జామ్బవత్ప్రముఖాం స్తదా. 34

కుమార మఙ్గదం చైవ సోఽవన్దత మహాకపిః
స తాభ్యాం పూజితః పూజ్యః కపిభి శ్చ ప్రసాదితః. 35

దృష్టా సీతేతి విక్రాన్త స్సంక్షేపేణ న్యవేదయత్
నిషసాద చ హస్తేన గృహీత్వా వాలిన స్సుతమ్. 36

రమణీయే వనోద్దేశే మహేన్ద్రస్య గిరే స్తదా
హనుమా నబ్రవీ ద్ధృష్ట స్తదా తా న్వానరర్షభాన్. 37

అశోకవనికాసంస్థా దృష్టా సా జనకాత్మజా
రక్ష్యమాణా సుఘోరాభీ రాక్షసీభి రనిన్దితా. 38

ఏకవేణీధరా బాలా రామదర్శనలాలసా
ఉపవాసపరిశ్రాన్తా జటిలా మలినా కృశా. 39

తతో దృష్టేతి వచనం మహార్థ మమృతోపమం
నిశమ్య మారుతే స్సర్వే ముదితా వానరాభవన్. 40

క్ష్వేళ న్త్యన్యే నద న్త్యన్యే గర్జ న్త్యన్యే మహాబలాః
చక్రుః కిలికిలా మన్యే ప్రతిగర్జన్తి చాపరే. 41

కేచి దుచ్ఛ్రితలాంగూలాః ప్రహృష్టాః కపికుఞ్జరాః
ఆఞ్చితాయతదీర్ఘాణి లాంగూలాని ప్రవివ్యధుః. 42

అపరే చ హనూమన్తం వానరా వారణోపమం
ఆప్లుత్య గిరిశృఙ్గేభ్యః సంస్పృశన్తి స్మ హర్షితాః. 43

ఉక్తవాక్యం హనూమన్త మఙ్గద స్త మథాఽబ్రవీత్
సర్వేషాం హరివీరాణాం మధ్యే వచన ముత్తమమ్. 44

సత్త్వే వీర్యే న తే కశ్చి త్సమో వానర విద్యతే
య దవప్లుత్య విస్తీర్ణం సాగరం పున రాగతః. 45

అహో స్వామిని తే భక్తి రహో వీర్య మహో ధృతిః
దిష్ట్యా దృష్టా త్వయా దేవీ రామపత్నీ యశస్వినీ. 46

దిష్ట్యా త్యక్ష్యతి కాకుత్ స్థ శ్శోకం సీతావియోగజం
తతో ఽఙ్గదం హనూమన్తం జామ్బవన్తం చ వానరాః. 47

పరివార్య ప్రముదితా భేజిరే విపులా శ్శిలాః
శ్రోతుకామా స్సముద్రస్య లఙ్ఘనం వానరోత్తమాః. 48

దర్శనం చాపి లఙ్కాయా స్సీతాయా రావణస్య చ
తస్థుః ప్రాఞ్జలయ స్సర్వే హనుమద్వదనోన్ముఖాః. 49

తస్థౌ తత్రాఽఙ్గద శ్శ్రీమా న్వానరై ర్బహుభి ర్వృతః
ఉపాస్యమానో విబుధై ర్దివి దేవపతి ర్యథా. 50

హనూమతా కీర్తిమతా యశస్వినా
తథాఙ్గదే నాఙ్గదబద్ధబాహునా
ముదా తదాఽధ్యాసిత మున్నత మ్మహ
న్మహీధరాగ్రం జ్వలితం శ్రియా ఽభవత్. 51

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే సప్తపంచాశస్సర్గః.

అథ అష్టపంచాశస్సర్గః

తత స్తస్య గిరే శ్శృఙ్గే మహేన్ద్రస్య మహాబలాః
హనుమత్ప్రముఖాః ప్రీతిం హరయో జగ్ము రుత్తమామ్. 1

తం తతః ప్రీతిసంహృష్టః ప్రీతిమన్తం మహాకపిమ్
జామ్బవా న్కార్యవృత్తాన్త మపృచ్ఛ దనిలాత్మజమ్. 2

కథం దృష్టా త్వయా దేవీ కథం వా తత్ర వర్తతే
తస్యాం వా స కథం వృత్తః క్రూరకర్మా దశాననః. 3

తత్త్వత స్సర్వ మేత న్నః ప్రబ్రూహి త్వం మహాకపే
శ్రుతార్థా శ్చిన్త యిష్యామో భూయః కార్యవినిశ్చయమ్. 4

య శ్చార్థ స్తత్ర వక్తవ్యో గతై రస్మాభి రాత్మవాన్
రక్షితవ్యం చ య త్తత్ర తద్భవా న్వ్యాకరోతు నః. 5

స నియుక్త స్తత స్తేన సంప్రహృష్టతనూరుహః
ప్రణమ్య శిరసా దేవ్యై సీతాయై ప్రత్యభాషత. 6

ప్రత్యక్ష మేవ భవతాం మహేన్ద్రాఽగ్రాత్ఖ మాప్లుతః
ఉదధే ర్దక్షిణం పారం కాఙ్క్షమాణ స్సమాహితః. 7

గచ్ఛత శ్చ హి మే ఘోరం విఘ్నరూప మివాభవత్
కాఞ్చనం శిఖరం దివ్యం పశ్యామి సుమనోహరమ్. 8

స్థితం పన్థాన మావృత్య మేనే విఘ్నం చ తం నగమ్
ఉపసంగమ్య తం దివ్యం కాఞ్చనం నగసత్తమమ్. 9

కృతా మే మనసా బుద్ధి ర్భేత్తవ్యో ఽయం మయేతి చ
ప్రహతం చ మయా తస్య లాంగూలేన మహాగిరేః. 10

శిఖరం సూర్యసఙ్కాశం వ్యశీర్యత సహస్రధా
వ్యవసాయం చ తం బుద్ధ్వా స హోవాచ మహాగిరిః. 11

పుత్త్రేతి మధురాం వాణీం మనః ప్రహ్లాదయ న్నివ
పితృవ్యం చాపి మాం విద్ధి సఖాయం మాతరిశ్వనః. 12

మైనాక మితి విఖ్యాతం నివసన్తం మహోదధౌ
పక్షవన్తః పురా పుత్త్ర బభూవుః పర్వతోత్తమాః. 13

ఛన్దతః పృథివీం చేరు ర్బాధమానా స్సమన్తతః
శ్రుత్వా నగానాం చరితం మహేన్ద్రః పాకశాసనః. 14

చిచ్ఛేద భగవా న్పక్షా న్వజ్రే ణైషాం సహస్రశః
అహం తు మోక్షిత స్తస్మా త్తవపిత్రా మహాత్మనా. 15

మారుతేన తదా వత్స ప్రక్షిప్తో ఽస్మి మహార్ణవే
రామస్య చ మయా సాహ్యే వర్తితవ్య మరిన్దమ. 16

రామో ధర్మభృతాం శ్రేష్ఠో మహేన్ద్రసమవిక్రమః
ఏత చ్ఛ్రుత్వా వచ స్తస్య మైనాకస్య మహాత్మనః. 17

కార్య మావేద్య తు గిరే రుద్యతం చ మనో మమ
తేన చాఽహ మనుజ్ఞాతో మైనాకేన మహాత్మనా. 18

స చా ప్యన్తర్హిత శ్శైలో మానుషేణ వపుష్మతా
శరీరేణ మహాశైలః శైలేన చ మహోదధౌ. 19

ఉత్తమం జవ మాస్థాయ శేషం పన్థాన మాస్థితః
తతోఽహం సుచిరం కాలం వేగే నాభ్యగమం పథి. 20

తతః పశ్యా మ్యహం దేవీం సురసాం నాగమాతరమ్
సముద్రమధ్యే సాదేవీ వచనం మా మభాషత. 21

మమ భక్షః ప్రదిష్ట స్త్వ మమరై ర్హరిసత్తమ
అత స్త్వాం భక్షయిష్యామి విహిత స్త్వం చిరస్య మే. 22

ఏవ ముక్త స్సురసయా ప్రాఞ్జలిః ప్రణతః స్థితః
వివర్ణవదనో భూత్వా వాక్యం చేద ముదీరయమ్. 23

రామో దాశరథి శ్శ్రీమాన్ ప్రవిష్టో దణ్డకావనమ్
లక్ష్మణేన సహభ్రాత్రా సీతయా చ పరన్తపః. 24

తస్య సీతా హృతా భార్యా రావణేన దురాత్మనా
తస్యా స్సకాశం దూతో ఽహం గమిష్యే రామశాసనాత్. 25

కర్తు మర్హసి రామస్య సాహాయ్యం విషయే సతీ
అథవా మైథిలీం దృష్ట్వా రామం చాక్లిష్టకారిణమ్. 26

ఆగమిష్యామి తే వక్త్రం సత్యం ప్రతిశృణోమి తే
ఏవ ముక్తా మయా సా తు సురసా కామరూపిణీ. 27

అబ్రవీ న్నాతివర్తేత కశ్చి దేష వరో మమ
ఏవ ముక్త స్సురసయా దశయోజనమాయతః. 28

తతో ఽర్ధగుణవిస్తారో బభూ వాహం క్షణేన తు
మత్ప్రమాణానురూపం చ వ్యాదితం చ ముఖం తయా. 29

తద్దృష్ట్వా వ్యాదితం చాస్యం హ్రస్వం హ్యకరవం వపుః
తస్మి న్ముహూర్తే చ పున ర్బభూ వాఙ్గుష్ఠమాత్రకః. 30

అభిప త్యాశు తద్వక్త్రం నిర్గతో ఽహం తతః క్షణాత్
అబ్రవీ త్సురసా దేవీ స్వేన రూపేణ మాం పునః. 31

అర్థసిద్ధ్యై హరిశ్రేష్ఠ గచ్ఛ సౌమ్య యథాసుఖమ్
సమానయ చ వై దేహీం రాఘవేణ మహాత్మనా. 32

సుఖీ భవ మహాబాహో ప్రీతాఽస్మి తవ వానర
తతోఽహం సాధు సాధ్వితి సర్వభూతైః ప్రశంసితః. 33

తతోఽన్తరిక్షం విపులం ప్లుతో ఽహం గరుడో యథా
ఛాయా మే నిగృహీతా చ న చ పశ్యామి కించన. 34

సోఽహం విగతవేగ స్తు దిశో దశ విలోకయన్
న కించి త్తత్ర పశ్యామి యేన మేఽపహృతా గతిః. 35

తతో మే బుద్ధి రుత్పన్నా కి న్నామ గగనే మమ
ఈదృశో విఘ్న ఉత్పన్నో రూపం యత్ర న దృశ్యతే. 36

అధోభాగేన మే దృష్టి శ్శోచతా పాతితా మయా
తతోఽద్రాక్ష మహం భీమాం రాక్షసీం సలిలేశయామ్. 37

ప్రహస్య చ మహానాద ముక్తోఽహం భీమయా తయా
అవస్థిత మసంభ్రాన్త మిదం వాక్య మశోభనమ్. 38

క్వాసి గన్తా మహాకాయ క్షుధితాయా మ మేప్సితః
భక్షః ప్రీణయ మే దేహం చిర మాహారవర్జితమ్. 39

బాఢ మిత్యేన తాం వాణీం ప్రత్యగృహ్ణా మహం తతః
ఆస్యప్రమాణా దధికం తస్యాః కాయ మపూరయమ్. 40

తస్యా శ్చాస్యం మహద్భీమం వర్ధతే మమ భక్షణే
న చ మాం సాధు బుబుధే మమ వా నికృతం కృతమ్. 41

తతోఽహం విపులం రూపం సంక్షిప్య నిమిషాన్తరాత్
తస్యా హృదయ మాదాయ ప్రపతామి నభస్థ్సలమ్. 42

సా విసృష్టభుజా భీమా పపాత లవణామ్భసి
మయా పర్వతసఙ్కాశా నికృత్త హృదయా సతీ. 43

శృణోమి ఖగతానాం చ సిద్ధానాం చారణై స్సహ
రాక్షసీ సింహికా భీమా క్షిప్రం హనుమతా హతా. 44

తాం హత్వా పున రేవాఽహం కృత్య మాత్యయికం స్మరణ్
గత్వా చాహం మహాధ్వానం పశ్యామి నగమణ్డితమ్. 45

దక్షిణం తీర ముదధే ర్లఙ్కా యత్ర చ సా పురీ
అస్తం దినకరే యాతే రక్షసాం నిలయం పురమ్. 46

ప్రవిష్టో ఽహ మవిజ్ఞాతో రక్షోభి ర్భీమవిక్రమైః
తత్ర ప్రవిశత శ్చాపి కల్పాన్తఘనసన్నిభా. 47

అట్టహాసం విముఞ్చన్తీ నారీ కా ప్యుత్థితా పురః
జిఘాంసన్తీం తత స్తాం తు జ్వలదగ్నిశిరోరుహామ్. 48

సవ్యముష్టిప్రహారేణ పరాజిత్య సుభైరవామ్
ప్రదోషకాలే ప్రవిశన్ భీతయా ఽహం తయోదితః. 49

అహం లఙ్కాపురీ వీరనిర్జితా విక్రమేణ తే
యస్మాత్త స్మా ద్విజే తాసి సర్వరక్షాం స్యశేషతః. 50

తత్రాహం సర్వరాత్రం తు విచిన్వ౯ జనకాత్మజామ్
రావణాన్తఃపురగతో న చాపశ్యం సుమధ్యమామ్. 51

తత స్సీతా మపశ్యం స్తు రావణస్య నివేశనే
శోకసాగర మాసాద్య న పార ముపలక్షయే. 52

శోచతా చ మయా దృష్టం ప్రాకారేణ సమావృతమ్
కాఞ్చనేన వికృష్టేన గృహోపవన ముత్తమమ్. 53

సప్రాకార మవప్లుత్య పశ్యామి బహుపాదపమ్
అశోకవనికామధ్యే శింశుపాపాదపో మహా౯. 54

త మారుహ్య చ పశ్యామి కాఞ్చనం కదళీవనమ్
అదూరే శింశుపావృక్షా త్పశ్యామి వరవర్ణినీమ్. 55

శ్యామాం కమలపత్త్రాక్షీ ముపవాసకృశాననామ్
తదేకవాసస్సంవీతాం రజోధ్వస్త శిరోరుహామ్. 56

శోకసన్తాపదీనాఙ్గీం సీతాం భర్తృహితే స్థితామ్
రాక్షసీభి ర్విరూపాభిః క్రూరాభి రభిసంవృతామ్. 57

మాంసశోణిత భక్షాభి ర్వ్యాఘ్రీభి ర్హరిణీ మివ
సామయా రాక్షసీమధ్యే తర్జ్యమానా ముహు ర్ముహుః. 58

ఏకవేణీధరా దీనా భర్తృచిన్తాపరాయణా
భూమిశయ్యా వివర్ణాఙ్గీ పద్మి నీవ హిమాగమే. 59

రావణా ద్వినివృత్తార్థా మర్తవ్యకృతనిశ్చయా
కథంచి న్మృగశాబాక్షీ తూర్ణ మాసాదితా మయా. 60

తాం దృష్ట్వా తాదృశీం నారీం రామపత్నీం యశస్వి నీ
తత్రైవ శింశుపావృక్షే పశ్య న్నహ మవస్థితః. 61

తతో హలహలాశబ్దం కాఞ్చీనూపురమిశ్రితమ్
శృణో మ్యధికగమ్భీరం రావణస్య నివేశనే. 62

తతో ఽహం పరమోద్విగ్నః స్వం రూపం ప్రతిసంహరన్
అహం తు శింశుపావృక్షే పక్షీవ గహనే స్థితః. 63

తతో రావణదారా శ్చ రావణ శ్చ మహాబలః
తం దేశం సమనుప్రాప్తా యత్ర సీతా ఽభవత్ స్థితా. 64

తం దృష్ట్వాథ వరారోహా సీతా రక్షోగణేశ్వరం
సఙ్కుచ్యోరూస్తనౌ పీనౌ బాహుభ్యాం పరిరభ్య చ. 65

విత్రస్తాం పరమోద్విగ్నాం వీక్షమాణాం తత స్తతః
త్రాణం కించి దపశ్యన్తీం వేపమానాం తపస్వినీమ్. 66

తా మువాచ దశగ్రీవ స్సీతాం పరమదుఃఖితా
అవాక్ఛిరాః ప్రపతితో బహుమన్యస్వ మా మితి. 67

యది చేత్త్వం తు దర్పా న్మాం నాభినన్దసి గర్వితే
ద్వౌ మాసా వన్తరం సీతే పాస్యామి రుధిరం తవ. 68

ఏత చ్ఛ్రుత్వా వచ స్తస్య రావణస్య దురాత్మనః
ఉవాచ పరమక్రుద్ధా సీతా వచన ముత్తమమ్. 69

రాక్షసాధమ రామస్య భార్యా మమితతేజసః
ఇక్ష్వాకుకులనాథస్య స్నుషాం దశరథస్య చ. 70

అవాచ్యం వదతో జిహ్వా కథం న పతితా తవ
కించి ద్వీర్యం తవానార్య యో మాం భర్తు రసన్నిధౌ. 71

అపహృత్యా ఽఽగతః పాప తేనాఽదృష్టో మహాత్మనా
న త్వం రామస్య సదృశో దాస్యేఽప్యస్య న యుజ్యసే. 72

యజ్ఞీయ స్సత్యవాదీ చ రణశ్లాఘీ చ రాఘవః
జానక్యా పరుషం వాక్య మేవ ముక్తో దశాననః. 73

జజ్వాల సహసా కోపా చ్చితాస్థ ఇవ పావకః
వివృత్య నయనే క్రూరే ముష్టి ముద్యమ్య దక్షిణమ్. 74

మైథిలీం హన్తు మారబ్ధః స్త్రీభి ర్హాహాకృతం తదా
స్త్రీణాం మధ్యా త్సముత్పత్య తస్య భార్యా దురాత్మనః. 75

వరా మన్దోదరీ నామ తయా చ ప్రతిషేధితః
ఉక్త శ్చ మధురాం వాణీం తయా స మదనార్దితః. 76

సీతయా తవ కిం కార్యం మహేన్ద్రసమవిక్రమ
దేవగన్ధర్వకన్యాభి ర్యక్షకన్యాభి రేవ చ. 77

సార్థం ప్రభో రమ స్వేహ సీతయా కిం కరిష్యసి
తత స్తాభి స్సమేతాభి ర్నారీభి స్స మహాబలః. 78

ప్రసాద్య సహసా నీతో భవనం స్వం నిశాచరః
యాతే తస్మిన్ దశగ్రీవే రాక్షస్యో వికృతాననాః. 79

సీతాం నిర్భర్త్సయామాసు ర్వాక్యైః క్రూరై స్సుదారుణైః
తృణవ ద్భాషితం తాసాం గణయామాస జానకీ. 80

గర్జితం చ తదా తాసాం సీతాం ప్రాప్య నిరర్థకం
వృథాగర్జితనిశ్చేష్టా రాక్షస్యః పిశితాశనాః. 81

రావణాయ శశంసు స్తా స్సీతా ఉధ్యవసితం మహత్
తత స్తా స్సహితా స్సర్వా నిహతాశా నిరుద్యమాః. 82

పరిక్షిప్య సమన్తా త్తాం నిద్రావశ ముపాగతాః
తాసు చైవ ప్రసుప్తాసు సీతా భర్తృహితే రతా. 83

విలప్య కరుణం దీనా ప్రశుశోచ సుదుఃఖితా
తాసాం మధ్యా త్సముత్థాయ త్రిజటా వాక్య మబ్రవీత్. 84

ఆత్మానం ఖాదత క్షిప్రం న సీతా వినశిష్యతి
జనక స్యాత్మజా సాధ్వీ స్నుషా దశరథస్య చ. 85

స్వప్నో హ్యద్య మయా దృష్టో దారుణో రోమహర్షణః
రక్షసాం చ వినాశాయ భర్తు రస్యా జయాయ చ. 86

అల మస్మా త్పరిత్రాతుం రాఘవా ద్రాక్షసీగణం
అభియాచామ వైదేహీ మేత ద్ధి మమ రోచతే. 87

యస్యా హ్యేవంవిధ స్స్వప్నో దుఃఖితాయాః ప్రదృశ్యతే
సా దుఃఖై ర్వివిధై ర్ముక్తా సుఖ మాప్నో త్యనుత్తమమ్. 88

ప్రణిపాతప్రసన్నా హి మైథిలీ జనకాత్మజా
తత స్సా హ్రీమతీ బాలా భర్తు ర్విజయహర్షితా. 89

అవోచ ద్యదిత త్తథ్యం భవేయం శరణం హి వః
తాం చాహం తాదృశీం దృష్ట్వా సీతాయా దారుణాం దశామ్. 90

చింతయామాస విక్రాన్తో న చ మే నిర్వృతం మనః
సంభాషణార్థం చ మయా జానక్యా శ్చిన్తితో విధిః. 91

ఇక్ష్వాకూణాం హి వంశ స్తు తతో మమ పురస్కృతః
శ్రుత్వా తు గదితాం వాచం రాజర్షిగణపూజితామ్. 92

ప్రత్యభాషత మాం దేవీ బాష్పైః పిహితలోచనా
క స్త్వం కేన కథం చేహ ప్రాప్తో వానరపుఙ్గవ. 93

కా చ రామేణ తే ప్రీతి స్త న్మే శంసితు మర్హసి
తస్యా స్తద్వచనం శ్రుత్వా హ్యహ మప్యబ్రువం వచః. 94

దేవి రామస్య భర్తు స్తే సహాయో భీమవిక్రమః
సుగ్రీవో నామ విక్రాన్తో వానరేన్ద్రో మహాబలః. 95

తస్య మాం విద్ధి భృత్యం త్వం హనుమన్త మిహాఽఽగతమ్
భర్త్రాహం ప్రేషిత స్తుభ్యం రామేణాఽక్లిష్టకర్మణా. 96

ఇదం చ పురుషవ్యాఘ్రః శ్రీమాన్ దాశరథి స్స్వయమ్
అఙ్గులీయ మభిజ్ఞాన మదా త్తుభ్యం యశస్విని. 97

త దిచ్ఛామి త్వయాఽఽజ్ఞప్తం దేవి కిం కరవా ణ్యహమ్
రామలక్ష్మణయోః పార్శ్వం నయామి త్వాం కి ముత్తరమ్. 98

ఏత చ్ఛ్రుత్వా విదిత్వా చ సీతా జనకనన్దినీ
ఆహ రావణ ముత్సాద్య రాఘవో మాం నయ త్వితి. 99

ప్రణమ్య శిరసా దేవీ మహ మార్యా మనిన్దితామ్
రాఘవస్య మనోహ్లాద మభిజ్ఞాన మయాచిషమ్. 100

అథ మా మబ్రవీ త్సీతా గృహ్యతా మయ ముత్తమః
మణి ర్యేన మహాబాహూ రామ స్త్వాం బహు మన్యతే. 101

ఇత్యుక్త్వా తు వరారోహా మణిప్రవర మద్భుతమ్
ప్రాయచ్ఛ త్పరమోద్విగ్నా వాచా మాం సందిదేశ హ. 102

తత స్తస్యై ప్రణ మ్యాహం రాజపుత్ర్యై సమాహితః
ప్రదక్షిణం పరిక్రామ మిహాభ్యుద్గతమానసః. 103

ఉక్తో ఽహం పున రేవేదం నిశ్చిత్య మనసా తయా
హనుమ న్మమ వృత్తాన్తం వక్తు మర్హసి రాఘవే. 104

యథా శ్రుత్వైవ న చిరా త్తా వుభౌ రామలక్ష్మణౌ
సుగ్రీవసహితౌ వీరా వుపేయాతాం తథా కురు. 105

య దన్యథా భవే దేత ద్ద్వౌ మాసౌ జీవితం మమ
న మాం ద్రక్ష్యతి కాకుత్ స్థో మ్రియే సాఽహ మనాథవత్. 106

తచ్ఛ్రుత్వా కరుణం వాక్యం క్రోధో మా మభ్యవర్తత
ఉత్తరం చ మయా దృష్టం కార్యశేష మనన్తరమ్. 107

తతో ఽవర్ధత మే కాయ స్తదా పర్వతసన్నిభః
యుద్ధకాంక్షీ వనం త చ్చ వినాశయితు మారభే. 108

తద్భగ్నం వనషణ్డం తు భ్రాన్త త్రస్త మృగద్విజమ్
ప్రతిబుద్ధా నిరీక్షన్తే రాక్షస్యో వికృతాననాః. 109

మాం చ దృష్ట్వా వనే తస్మిన్ సమాగమ్య తత స్తతః
తా స్సమభ్యాఽఽగతాః క్షిప్రం రావణాయాచచక్షిరే. 110

రాజ న్వన మిదం దుర్గం తవ భగ్నం దురాత్మనా
వానరేణ హ్యవిజ్ఞాయ తవ వీర్యం మహాబల. 111

దుర్బుద్ధే స్తస్య రాజేన్ద్ర తవ విప్రియకారిణః
వధ మాజ్ఞాపయ క్షిప్రం యథాసౌ విలయం వ్రజేత్. 112

తచ్ఛ్రుత్వా రాక్షసేన్ద్రేణ విసృష్టా భృశదుర్జయాః
రాక్షసాః కిఙ్కరా నామ రావణస్య మనోనుగాః. 113

తేషా మశీతిసాహస్రం శూలముద్గరపాణినాం
మయా తస్మి న్వనోద్దేశే పరిఘేణ నిషూదితమ్. 114

తేషాం తు హతశేషా యే తే గత్వా లఘువిక్రమాః
నిహతం చ మహ త్సైన్యం రావణాయాచచక్షిరే. 115

తతో మే బుద్ధి రుత్పన్నా చైత్య ప్రాసాద మాక్రమం
తత్రస్థా న్రాక్షసా న్హత్వా శతం స్త మ్భేన వై పునః. 116

లలామభూతో లఙ్కాయా స్స వై విధ్వంసితో మయా
తతః ప్రహస్తస్య సుతం జంబుమాలిన మాదిశత్. 117

రాక్షసై ర్బహుభి స్సార్ధం ఘోరరూపై ర్భయానకైః
తం మహాబలసంపన్నం రాక్షసం రణకోవిదమ్. 118

పరిఘే ణాతిఘోరేణ సూదయామి సహానుగం
త చ్ఛ్రుత్వా రాక్షసేంద్రస్తు మంత్రిపుత్రాన్ మహాబలాన్. 119

పదాతిబలసమ్పన్నాన్ ప్రేషయామాస రావణః
పరిఘే ణైవ తాన్ సర్వా న్నయామి యమసాదనమ్. 120

మన్త్రిపుత్రా న్హతా చ్ఛ్రుత్వా సమరే ఽలఘువిక్రమాన్
పఞ్చ సేనాగ్రగా చ్ఛూరాన్ ప్రేషయామాస రావణః. 121

తా నహం సహసైన్యా న్వై సర్వా నేవాభ్యసూదయం
తతః పున ర్దశగ్రీవః పుత్ర మక్షం మహాబలమ్. 122

బహూభీ రాక్షసై స్సార్థం ప్రేషయామాస రావణః
తం తు మన్దోదరీపుత్త్రం కుమారం రణపణ్డితమ్. 123

సహసా ఖం సముత్క్రాన్తం పాదయో శ్చ గృహీతవాన్
చర్మాసినం శతగుణం భ్రామయిత్వా వ్యపేషయమ్. 124

త మక్ష మాగతం భగ్నం నిశమ్య స దశాననః
తత ఇన్ద్రజితం నామ ద్వితీయం రావణ స్సుతమ్. 125

వ్యాదిదేశ సుసంక్రుద్ధో బలినం యుద్ధదుర్మదమ్
తచ్చాప్యహం బలం సర్వం తం చ రాక్షసపుఙ్గవమ్. 126

నష్టౌజసం రణే కృత్వా పరం హర్ష ముపాగమమ్
మహతాపి మహాబాహుః ప్రత్యయేన మహాబలః. 127

ప్రేషితో రావణే నైవ సహ వీరై ర్మదోత్కటైః
సో ఽవిషహ్యం హి మాం బుద్ధ్వా స్వం బలం చావమర్దితమ్. 128

బ్రాహ్మే ణాస్త్రేణ స తు మాం ప్రాబధ్నా చ్చాతివేగితః
రజ్జుభి శ్చాభిబధ్నన్తి తతో మాం తత్ర రాక్షసాః. 129

రావణస్య సమీపం చ గృహీత్వా మా ముపానయన్
దృష్ట్వా సంభాషిత శ్చాహం రావణేన దురాత్మనా. 130

పృష్ట శ్చ లఙ్కాగమనం రాక్షసానాం చ తం వధమ్
తత్సర్వం చ మయా తత్ర సీతార్థ మితి జల్పితమ్. 131

అస్యాహం దర్శనాకాంక్షీ ప్రాప్త స్తద్భువనం విభో
మారుత స్యౌరసః పుత్త్రో వానరో హనుమా నహమ్ 132

రామదూతం చ మాం విద్ధి సుగ్రీవసచివం కపిమ్
సోఽహం దూత్యేన రామస్య త్వత్సకాశ మిహాగతః 133

సుగ్రీవ శ్చ మహాతేజా స్స త్వాం కుశల మబ్రవీత్
ధర్మార్థకామసహితం హితం పథ్య మువాచ చ. 134

వసతో ఋశ్యమూకే మే పర్వతే విపులద్రుమే
రాఘవో రణవిక్రాన్తో మిత్రత్వం సముపాగతః. 135

తేన మే కథితం రాజ్ఞా భార్యా మే రక్షసా హృతా
తత్ర సాహాయ్య మస్మాకం కార్యం సర్వాత్మనా త్వయా. 136

మయా చ కథితం తస్మై వాలిన శ్చ వధం ప్రతి
తత్ర సాహాయ్య హేతో ర్మే సమయం కర్తు మర్హసి. 137

వాలినా హృతరాజ్యేన సుగ్రీవేణ మహాప్రభుః
చక్రే ఽగ్నిసాక్షికం సఖ్యం రాఘవ స్సహలక్ష్మణః. 138

తేన వాలిన ముత్పాట్య శరే ణైకేన సంయుగే
వానరాణాం మహారాజః కృత స్స ప్లవతాం ప్రభుః. 139

తస్య సాహాయ్య మస్మాభిః కార్యం సర్వాత్మనా త్విహ
తేన ప్రస్థాపిత స్తుభ్యం సమీప మిహ ధర్మతః. 140

క్షిప్ర మానీయతాం సీతా దీయతాం రాఘవాయ చ
యావ న్న హరయో వీరా విధమన్తి బలం తవ. 141

వానరాణాం ప్రభావో హి న కేన విదితః పురా
దేవతానాం సకాశం చ యే గచ్ఛన్తి నిమన్త్రితాః. 142

ఇతి వానరరాజ స్త్వా మాహే త్యభిహితో మయా
మా మైక్షత తతః క్రుద్ధ శ్చక్షుషా ప్రదహ న్నివ. 143

తేన వధ్యో ఽహ మాజ్ఞప్తో రక్షసా రౌద్రకర్మణా
మత్ప్రభావ మవిజ్ఞాయ రావణేన దురాత్మనా. 144

తతో విభీషణో నామ తస్య భ్రాతా మహామతిః
తేన రాక్షసరాజో ఽసౌ యాచితో మమ కారణాత్. 145

నైవం రాక్షసశార్దూల త్యజ్యతా మేష నిశ్చయః
రాజశాస్త్రవ్యపేతో హి మార్గ స్సంసేవ్యతే త్వయా. 146

దూతవధ్యా న దృష్టా హి రాజశాస్త్రేషు రాక్షస
దూతేన వేదితవ్యం చ యథార్థం హితవాదినా. 147

సుమహ త్యపరాధేఽపి దూత స్యాతులవిక్రమ
విరూపకరణం దృష్టం న వధో ఽ స్తీతి శాస్త్రతః. 148

విభీషణే నైవ ముక్తో రావణ స్సందిదేశ తాన్
రాక్షసా నేత దేవాస్య లాఙ్గూలం దహ్యతా మితి. 149

తత స్తస్య వచ శ్శ్రుత్వా మమ పుచ్ఛం సమన్తతః
వేష్టితం శణవల్కైశ్చ జీర్ణైః కార్పాసజైః పటైః. 150

రాక్షసా స్సిద్ధసన్నాహా స్తత స్తే చణ్డవిక్రమాః
తదా దహ్యన్త మే పుచ్ఛం నిఘ్నన్తః కాష్ఠముష్టిభిః. 151

బద్ధస్య బహుభిః పాశై ర్యన్త్రితస్య చ రాక్షసైః
తత స్తే రాక్షసా శ్శూరా బద్ధం మా మగ్నిసంవృతమ్. 152

అఘోషయ న్రాజమార్గే నగరద్వార మాగతాః
తతో ఽహం సుమహ ద్రూపం సంక్షిప్య పున రాత్మనః. 153

విమోచయిత్వా తం బన్ధం ప్రకృతిస్థః స్థితః పునః
ఆయసం పరిఘం గృహ్య తాని రక్షాం స్యసూదయమ్. 154

తత స్తన్నగరద్వారం వేగే నాప్లుతవా నహమ్
పుచ్ఛేన చ ప్రదీప్తేన తాం పురీం సాట్టగోపురామ్. 155

దహా మ్యహ మసంభ్రాన్తో యుగాన్తాగ్ని రివ ప్రజాః
వినష్టా జానకీ వ్యక్తం న హ్యదగ్ధః ప్రదృశ్యతే. 156

లఙ్కాయాం కశ్చి దుద్దేశ స్సర్వా భస్మీకృతా పురీ
దహతా చ మయా లఙ్కాం దగ్ధా సీతా న సంశయః 157

రామస్య హి మహత్కార్యం మయేదం వితథీకృతమ్
ఇతి శోకసమావిష్ట శ్చిన్తా మహ ముపాగతః. 158

అథాహం వాచ మశ్రౌషం చారణానాం శుభాక్షరామ్
జానకీ న చ దగ్ధేతి విస్మయోదన్త భాషిణామ్. 159

తతో మే బుద్ధి రుత్పన్నా శ్రుత్వా తాం మద్భుతాం గిరమ్
అదగ్ధా జానకీ త్యేవం నిమిత్తై శ్చోపలక్షితా. 160

దీప్యమానే తు లాఙ్గూలే న మాం దహతి పావకః
హృదయం చ ప్రహృష్టం మే వాతా స్సురభి గన్ధినః. 161

తై ర్నిమిత్తై శ్చ దృష్టార్థైః కారణై శ్చ మహాగుణైః
ఋషివాక్యై శ్చ సిద్ధార్థై రభవం హృష్టమానసః. 162

పున ర్దృష్ట్వా చ వైదేహీం విసృష్ట శ్చ తయా పునః
తతః పర్వత మాసాద్య తత్రారిష్ట మహం పునః. 163

ప్రతిప్లవన మారేభే యుష్మద్దర్శనకాఙ్క్షయా
తతః పవనచన్ద్రార్క సిద్ధగన్ధర్వ సేవితమ్. 164

పన్థాన మహ మాక్రమ్య భవతో దృష్టవా నిహ
రాఘవస్య ప్రభావేన భవతాం చైవ తేజసా. 165

సుగ్రీవస్య చ కార్యార్థం మయా సర్వ మనుష్ఠితమ్
ఏత త్సర్వం మయా తత్ర యథావ దుపపాదితమ్. 166

అత్ర యన్న కృతం శేషం త త్సర్వం క్రియతా మితి.

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే అష్టపంచాశస్సర్గః.

అథ ఏకోనషష్టితమస్సర్గః

ఏత దాఖ్యాయత త్సర్వం హనుమా న్మారుతాత్మజః
భూయ స్సముపచక్రామ వచనం వక్తు ముత్తరమ్. 1

సఫలో రాఘవోద్యోగ స్సుగ్రీవస్య చ సంభ్రమః
శీల మాసాద్య సీతాయా మమ చ ప్రవణం మనః. 2

తపసా ధారయే ల్లోకా న్క్రుద్ధో వా నిర్దహే దపి
సర్వ ధాతిప్రవృద్ధో ఽసౌ రావణో రాక్షసాధిపః. 3

తస్య తాం స్పృశతో గాత్రం తపసా న వినాశితం
న తదగ్నిశిఖా కుర్యా త్సంస్పృష్టా పాణినా సతీ. 4

జనక స్యాత్మజా కుర్యా ద్యత్క్రోధ కలుషీకృతా
జామ్బవత్ప్రముఖా న్సర్వానను జ్ఞాప్య మహాహరీన్. 5

అస్మి న్నేవం గతే కార్యే భవతాం చ నివేదితే
న్యాయ్యం స్మ సహ వైదేహ్యా ద్రష్టుం తౌ పార్థివాత్మజౌ. 6

అహ మేకో ఽపి పర్యాప్త స్సరాక్షసగణాం పురీం
తాం లఙ్కాం తరసా హన్తుం రావణం చ మహాబలమ్. 7

కిం పున స్సహితో వీరై ర్బలవద్భిః కృతాత్మభిః
కృతాస్త్రైః ప్లవగై శ్శూరై ర్భవద్భి ర్విజయైషిభిః. 8

అహం తు రావణం యుద్ధే ససైన్యం సపురస్సరం
సహపుత్త్రం వధిష్యామి సహోదరయుతం యుధి. 9

బ్రాహ్మ మైన్ద్రం చ రౌద్రం చ వాయవ్యం వారుణం తథా
యది శక్రజితో ఽస్త్రాణి దుర్నిరీక్షాణి సంయుగే. 10

తా న్యహం విధమిష్యామి హనిష్యామి చ రాక్షసాన్
భవతా మభ్యనుజ్ఞాతో విక్రమో మే రుణద్ధి తమ్. 11

మయాఽతులా విస్సృష్టా హి శైలవృష్టి ర్నిరన్తరా
దేవా నపి రణే హన్యా త్కిం పున స్తా న్ని శాచరాన్. 12

సాగరో ఽప్యతియా ద్వేలాం మన్దరః ప్రచలే దపి
న జామ్బవన్తం సమరే కమ్పయే దరివాహినీ. 13

సర్వరాక్షససఙ్ఘానాం రాక్షసా యే చ పూర్వకాః
అల మేకో వినాశాయ వీరో వాలిసుతః కపిః. 14

పనస స్యోరువేగేన నీలస్య చ మహాత్మనః
మన్దరోఽప్యవశీర్యేత కిం పున ర్యుధి రాక్షసాః. 15

సదేవాసుర యక్షేషు గన్ధర్వోరగ పక్షిషు
మైన్దస్య ప్రతియోద్ధారం శంసత ద్వివిదస్య వా. 16

అశ్విపుత్త్రౌ మహాభాగా వేతౌ ప్లవగసత్తమౌ
ఏతయోః ప్రతియోద్ధారం న పశ్యామి రణాజిరే. 17

పితామహవరోత్సేకా త్పరమం దర్ప మాస్థితౌ
అమృతప్రాశనా వేతౌ సర్వవానరసత్తమౌ. 18

అశ్వినో ర్మాననార్థం హి సర్వలోకపితామహః
సర్వావధ్యత్వ మతుల మనయో ర్దత్త వా న్పురా. 19

వరోత్సేకేన మత్తౌ చ ప్రమథ్య మహతీం చమూమ్
సురాణా మమృతం వీరౌ పీతవన్తౌ ప్లవఙ్గమౌ. 20

ఏతా వేవ హి సంక్రుద్ధౌ సవాజిరథకుఞ్జరామ్
లఙ్కాం నాశయితుం శక్తౌ సర్వే తిష్ఠన్తు వానరాః. 21

మయైవ నిహతా లఙ్కా దగ్ధా భస్మీకృతా పునః
రాజమార్గేషు సర్వత్ర నామ విశ్రావితం మయా. 22

జయ త్యతిబలో రామో లక్ష్మణ శ్చ మహాబలః
రాజా జయతి సుగ్రీవో రాఘవే ణాభిపాలితః. 23

అహం కోసలరాజస్య దాసః పవనసమ్భవః
హనుమా నితి సర్వత్ర నామ విశ్రావితం మయా. 24

అశోకవనికామధ్యే రావణస్య దురాత్మనః
అధస్తా చ్ఛింశుపావృక్షే సాధ్వీ కరుణ మాస్థితా. 25

రాక్షసీభిః పరివృతా శోకసన్తాపకర్శితా
మేఘలేఖాపరివృతా చన్ద్రిలే ఖేన నిష్ప్రిభా. 26

అచిన్తయన్తీ వైదేహీ రావణం బలదర్పితమ్
పతివ్రతా చ సుశ్రోణీ అవష్టబ్ధా చ జానకీ. 27

అనురక్తా హి వైదేహీ రామం సర్వాత్మనా శుభా
అనన్యచిత్తా రామే చ పౌలో మీవ పురన్దరే. 28

తదేకవాస స్సంవీతా రజోధ్వస్తా తథైవ చ
శోకసన్తాపదీనాఙ్గీ సీతా భర్తృహితే రతా. 29

సా మయా రాక్షసీమధ్యే తర్జ్యమానా ముహు ర్ముహుః
రాక్షసీభి ర్విరూపాభి ర్దృష్టా హి ప్రమదావనే. 30

ఏకవేణీధరా దీనా భర్తృచిన్తాపరాయణా
అధశ్శయ్యా వివర్ణాంగీ పద్మినీవ హిమాగమే. 31

రావణా ద్వినివృత్తార్థా మర్తవ్యకృతనిశ్చయా
కథంచి న్మృగశాబాక్షీ విశ్వాస ముపపాదితా. 32

తత స్సంభాషితా చైవ సర్వమర్థం చ దర్శితా
రామసుగ్రీవసఖ్యం చ శ్రుత్వా ప్రీతి ముపాగతా. 33

నియత స్సముదాచారో భక్తి ర్భర్తరి చోత్తమా
య న్న హన్తి దశగ్రీవం స మహాత్మా కృతాగసమ్. 34

నిమిత్తమాత్రం రామ స్తు వధే తస్య భవిష్యతి
సా ప్రకృత్యైవ తన్వంగీ తద్వియోగా చ్చ కర్శితా. 35

ప్రతిప త్పారశీలస్య విద్యేవ తనుతాం గతా
ఏవ మాస్తే మహాభాగా సీతా శోకపరాయణా. 36

య దత్ర ప్రతికర్తవ్యం తత్సర్వ ముపపద్యతామ్.

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకోనషష్టితమస్సర్గః.

అథ షష్టితమస్సర్గః

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా వాలిసూను రభాషత
అయుక్తం తు వినా దేవీం దృష్టవద్భి శ్చ వానరాః. 1

సమీపం గన్తు మస్మాభీ రాఘవస్య మహాత్మనః
దృష్టా దేవీ న చా ఽఽనీతా ఇతి తత్ర నివేదనమ్. 2

అయుక్తమివ పశ్యామి భవద్భిః ఖ్యాతవిక్రమైః
న హి నః ప్లవనే కశ్చి న్నాపి కశ్చి త్పరాక్రమే. 3

తుల్య స్సామరదైత్యేషు లోకేషు హరిసత్తమాః
తే ష్వేవం హతవీరేషు రాక్షసేషు హనూమతా. 4

కి మన్య దత్ర కర్తవ్యం గృహీత్వా యామ జానకీం
త మేవం కృతసఙ్కల్పం జామ్బవా న్హరిసత్తమః. 5

ఉవాచ పరమప్రీతో వాక్య మర్థవ దర్థవిత్
నతావ దేషా మతి రక్షమానో
యథా భవా న్పశ్యతి రాజపుత్ర
యథా తు రామస్య మతి ర్నివిష్టా
తథా భవా న్పశ్యతు కార్యసిద్ధిమ్. 6

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే షష్టితమస్సర్గః.

అథ ఏకషష్టితమస్సర్గః

తతో జామ్బవతో వాక్య మగృహ్ణన్త వనౌకసః
అఙ్గదప్రముఖా వీరా హనుమాం శ్చ మహాకపిః. 1

ప్రీతిమన్త స్తత స్సర్వే వాయుపుత్త్ర పురస్సరాః
మహేంద్రాద్రిం పరిత్యజ్య పుప్లువుః ప్లవగర్షభాః. 2

మేరుమందరసంకాశా మత్తా ఇవ మహాగజాః
ఛాదయంత ఇవాకాశం మహాకాయా మహాబలాః. 3

సభాజ్యమానం భూతై స్త మాత్మవంతం మహాబలం
హనుమంతం మహావేగం వహంత ఇవ దృష్టిభిః. 4

రాఘవే చార్థనిర్వృత్తిం కర్తుం చ పరమం యశః
సమాదాయ సమృద్ధార్థాః కర్మ సిద్ధిభి రున్నతాః. 5

ప్రియాఖ్యానోన్ముఖా స్సర్వే సర్వే యుద్ధాభినందినః
సర్వే రామప్రతీకారే నిశ్చితార్థా మనస్వినః. 6

ప్లవమానాః ఖ మాప్లుత్య తత స్తే కాననౌకసః
నందనోపమ మాసేదు ర్వనం ద్రుమలతాయుతమ్. 7

య త్త న్మధువనం నామ సుగ్రీవ స్యాభిరక్షితం
అధృష్యం సర్వభూతానాం సర్వభూతమనోహరమ్. 8

య ద్రక్షతి మహావీర్య స్సదా దధిముఖః కపిః
మాతులః కపిముఖ్యస్య సుగ్రీవస్య మహాత్మనః. 9

తే త ద్వన ముపాగమ్య బభూవుః పరమోత్కటాః
వానరా వానరేంద్రస్య మనః కాంతతమం మహత్. 10

తత స్తే వానరా హృష్టా దృష్ట్వా మధువనం మహత్
కుమార మభ్యయాచంత మధూని మధుపింగళాః. 11

తతః కుమార స్తాన్ వృద్ధాన్ జాంబవత్ప్రముఖాన్ కపీన్
అనుమాన్య దదౌ తేషాం నిసర్గం మధుభక్షణే. 12

తత శ్చానుమతా స్సర్వే సంప్రహృష్టా వనౌకసః
ముదితాః ప్రేరితా శ్చాపి ప్రనృత్యంతో உభవం స్తతః. 13

గాయంతి కేచి త్ప్రణమంతి కేచి
న్నృత్యంతి కేచి త్ప్రహసంతి కేచిత్
పతంతి కేచి ద్విచరంతి కేచిత్
ప్లవంతి కేచి త్ప్రలపంతి కేచిత్. 14

పరస్పరం కేచి దుపాశ్రయంతే
పరస్పరం కేచి దుపాక్రమంతే
పరస్పరం కేచి దుపబ్రువంతే
పరస్పరం కేచి దుపారమంతే. 15

ద్రుమా ద్ద్రుమం కేచి దభిద్రవంతే
క్షితౌ నగాగ్రా న్నిపతంతి కేచిత్
మహీతలా త్కేచి దుదీర్ణ వేగా
మహాద్రుమాగ్రా ణ్యభిసంపతంతి. 16

గాయంత మన్యః ప్రహస న్నుపైతి
హసంత మన్యః ప్రరుద న్నుపైతి
రుదంత మన్యః ప్రణుద న్నుపైతి
నుదంత మన్యః ప్రణద న్నుపైతి. 17

సమాకులం తత్కపిసైన్య మాసీ
న్మధుప్రపానోత్కటసత్త్వచేష్టమ్
న చాత్ర కశ్చి న్న బభూవ మత్తో
న చాత్ర కశ్చిన్న బభూవ తృప్తః. 18

తతో వనం తత్పరిభక్ష్యమాణమ్
ద్రుమాం శ్చ విధ్వంసితపత్త్రపుష్పాన్
సమీక్ష్య కోపా ద్దధివక్త్రనామా
నివారయామాస కపిః కపీం స్తాన్. 19

స తైః ప్రవృద్ధైః పరిభర్త్స్యమానో
వనస్య గోప్తా హరివీరవృద్ధః
చకార భూయో మతి ముగ్రతేజా
వనస్య రక్షాం ప్రతి వానరేభ్యః. 20

ఉవాచ కాంశ్చి త్పరుషాణి ధృష్ట
మసక్తమన్యాం శ్చ తలైర్జఘాన
సమేత్య కైశ్చి త్కలహం చకార
తథైవ సామ్నోపజగామ కాంశ్చిత్. 21

స తై ర్మదా త్సంపరివార్య వాక్యై
ర్బలా చ్చ తేన ప్రతివార్యమాణైః
ప్రధర్షిత స్త్యక్తభయై స్సమేత్య
ప్రకృష్యతే చా ప్యనవేక్ష్య దోషమ్: 22

నఖై స్తుదంతో దశనై ర్దశంత
స్తలై శ్చ పాదై శ్చ సమాపయంతః
మదా త్కపిం తం కపయ స్సమగ్రా
మహావనం నిర్విషయం చ చక్రుః. 23

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకషష్టితమస్సర్గః.

అథ ద్విషష్టితమస్సర్గః

తా నువాచ హరిశ్రేష్ఠో హనుమా న్వానరర్షభః
అవ్యగ్రమనసో యూయం మధు సేవత వానరాః. 1

అహ మావారయిష్యామి యుష్మాకం పరిపంథినః
శ్రుత్వా హనుమతో వాక్యం హరీణాం ప్రవరో ఽంగదః. 2

ప్రత్యువాచ ప్రసన్నాత్మా పిబంతు హరయో మధు
అవశ్యం కృతకార్యస్య వాక్యం హనుమతో మయా. 3

అకార్య మపి కర్తవ్యం కిమంగ పున రీదృశం
అంగదస్య ముఖా చ్ఛ్రుత్వా వచనం వానరర్షభాః. 4

సాధు సాధ్వితి సంహృష్టా వానరాః ప్రత్యపూజయన్
పూజయి త్వాంగదం సర్వే వానరా వానరర్షభమ్. 5

జగ్ముర్మధువనం యత్ర నదీవేగ ఇవ ద్రుతం
తే ప్రవిష్టా మధువనం పాలా నాక్రమ్య వీర్యతః. 6

అతిసర్గా చ్చ పటవో దృష్ట్వా శ్రుత్వా చ మైథిలీం
పపు స్సర్వే మధు తదా రసవత్ఫల మాదదుః. 7

ఉత్పత్య చ తత స్సర్వే వనపాలా న్సమాగతాన్
తాడయంతి స్మ శతశ స్సక్తా న్మధువనే తదా. 8

మధూని ద్రోణమాత్రాణి బాహుభిః పరిగృహ్య తే
పిబంతి సహితా స్సర్వే నిఘ్నంతి స్మ తథా పరే. 9

కేచి త్పీత్వా ఽపవిధ్యంతి మధూని మధుపింగళాః
మధూచ్ఛిష్టేన కేచి చ్చ జఘ్ను రన్యోన్య ముత్కటాః. 10

అపరే వృక్షమూలే తు శాఖాం గృహ్య వ్యవస్థితాః
అత్యర్థం చ మదగ్లానాః పర్ణా న్యాస్తీర్య శేరతే. 11

ఉన్మత్తభూతాః ప్లవగా మధుమత్తా శ్చ హృష్టవత్
క్షిపంతి చ తదాన్యోన్యం స్ఖలంతి చ తథా ఽపరే. 12

కేచి త్క్ష్వేళాం ప్రకుర్వంతి కేచి త్కూజంతి హృష్టవత్
హరయో మధునా మత్తాః కేచి త్సుప్తా మహీతలే. 13

కృత్వా కేచి ద్ధసం త్యన్యే కేచి త్కుర్వంతి చేతరత్
కృత్వా కేచి ద్వదం త్యన్యే కేచి ద్బుధ్యంతి చేతరత్. 14

యేఽప్యత్ర మధుపాలా స్స్యుః ప్రేష్యా దధిముఖస్య తు
తేఽపి తై ర్వానరై ర్భీమైః ప్రతిషిద్ధా దిశో గతాః. 15

జానుభి స్తు ప్రకృష్టా శ్చ దేవమార్గం ప్రదర్శితాః
అబ్రువన్ పరమోద్విగ్నా గత్వా దధిముఖం వచః. 16

హనూమతా దత్తవరై ర్హతం మధువనం బలాత్
వయం చ జానుభిః కృష్టా దేవమార్గం చ దర్శితాః. 17

తతో దధిముఖః క్రుద్ధో వనప స్తత్ర వానరః
హతం మధువనం శ్రుత్వా సాంత్వయామాస తాన్ హరీన్. 18

ఇహాగచ్ఛత గచ్ఛామో వానరాన్ బలదర్పితాన్
బలేన వారయిష్యామో మధు భక్షయతో వయమ్. 19

శ్రుత్వా దధిముఖ స్యేదం వచనం వానరర్షభాః
పున ర్వీరా మధువనం తే నైవ సహసా యయుః. 20

మధ్యే చైషాం దధిముఖః ప్రగృహ్య తరసా తరుమ్
సమభ్యధావ ద్వేగేన తే చ సర్వే ప్లవంగమాః. 21

తే శిలాః పాదపాం శ్చాపి పర్వతాం శ్చాపి వానరాః
గృహీ త్వాభ్యగమన్ క్రుద్ధా యత్ర తే కపికుఞ్జరాః. 22

తే స్వామివచనం వీరా హృదయే ష్వవసజ్య తత్
త్వరయా హ్యభ్యధావంత సాలతాలశిలాయుధాః. 23

వృక్షస్థాంశ్చ తలస్థాం శ్చ వానరాన్ బలదర్పితాన్
అభ్యక్రామం స్తతో వీరాః పాలా స్తత్ర సహస్రశః. 24

అథ దృష్ట్వా దధిముఖం క్రుద్ధం వానరపుంగవాః
అభ్యధావంత వేగేన హనుమత్ప్రముఖా స్తదా. 25

తం సవృక్షం మహాబాహుం ఆపతంతం మహాబలమ్
ఆర్యకం ప్రాహర త్తత్ర బాహుభ్యాం కుపితో ఽంగదః. 26

మదాంధ శ్చన వేదైన మార్యకో ఽయం మమేతి సః
అథైనం నిష్పిపే షాశు వేగవ ద్వసుధాతలే. 27

స భగ్న బాహూరుభుజో విహ్వాల శ్శోణితోక్షితః
ముమోహ సహసా వీరో ముహూర్తం కపికుంజరః. 28

స సమాశ్వాస్య సహసా సంక్రుద్ధో రాజమాతులః
వానరా న్వారయామాస దండేన మధుమోహితాన్. 29

స కథంచి ద్విముక్త స్తై ర్వానరై ర్వానరర్షభః
ఉవా చైకాంత మాశ్రిత్య భృత్యాన్స్వాన్సముపాగతాన్. 30

ఏతే తిష్ఠంతు గచ్ఛామో భర్తానో యత్ర వానరః
సుగ్రీవో విపులగ్రీవ స్సహ రామేణ తిష్ఠతి. 31

సర్వం చైవాంగదే దోషం శ్రావయిష్యామి పార్థివే
అమర్షీ వచనం శ్రుత్వా ఘాతయిష్యతి వానరాన్. 32

ఇష్టం మధువనం హ్యేత త్సుగ్రీవస్య మహాత్మనః
పితృపైతామహం దివ్యం దేవై రపి దురాసదమ్. 33

స వానరా నిమాన్ సర్వాన్ మధులుబ్ధాన్ గతాయుషః
ఘాతయిష్యతి దండేన సుగ్రీవ స్ససుహృజ్జనాన్. 34

వధ్యా హ్యేతే దురాత్మనో నృపాజ్ఞా పరిభావినః
అమర్ష ప్రభవో రోష స్సఫలో నో భవిష్యతి. 35

ఏవ ముక్త్వా దధిముఖో వనపాలా న్మహాబలః
జగామ సహ సోత్పత్య వనపాలై స్సమన్వితః. 36

నిమేషాంతరమాత్రేణ సహి ప్రాప్తో వనాలయః
సహస్రాంశుసుతో ధీమాన్ సుగ్రీవో యత్ర వానరః. 37

రామం చ లక్ష్మణం చైవ దృష్ట్వా సుగ్రీవ మేవ చ
సమప్రతిష్ఠాం జగతీ మాకాశ న్నిపపాత హ. 38

సన్నిపత్య మహావీర్య స్సర్వై స్తైః పరివారిత
హరి ర్దధిముఖః పాలైః పాలానాం పరమేశ్వరః. 39

స దీనవదనో భూత్వా కృత్వా శిరసి చాంజలిం
సుగ్రీవస్య శుభౌ మూర్ధ్నా చరణౌ ప్రత్యపీడయత్. 40

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే ద్విషష్టితమస్సర్గః.

అథ త్రిషష్టితమస్సర్గః

తతో మూర్ధ్నా నిపతితం వానరం వానరర్షభః
దృష్ట్వై వోద్విగ్నహృదయో వాక్య మేత దువాచ హ. 1

ఉత్తి ష్ఠోత్తిష్ఠ కస్మాత్త్వం పాదయోః పతితో మమ
అభయం తే భవే ద్వీర సర్వ మే వాభిధీయతామ్. 2

స తు విశ్వాసిత స్తేన సుగ్రీవేణ మహాత్మనా
ఉత్థాయ సుమహాప్రాజ్ఞో వాక్యం దధిముఖో ఽబ్రవీత్. 3

నైవర్క్ష రజసా రాజ న్న త్వయా నాపి వాలినా
వనం నిసృష్టపూర్వం హి భక్షితం తచ్చ వానరైః. 4

ఏభిః ప్రధర్షితా శ్చైవ వానరా వనరక్షిభిః
మధూ న్యచింతయి త్వేమా న్భక్షయంతి పిబంతి చ. 5

శిష్ట మత్రాపవిధ్యంతి భక్షయంతి తథాపరే
నివార్యమాణాస్తే సర్వే భ్రువౌ వై దర్శయంతి హి. 6

ఇమే హి సంరబ్ధతరా స్తథా తైః స్సంప్రధర్షితాః
వారయంతో వనా త్తస్మాత్క్రుద్ధై ర్వానరపుంగవైః. 7

తత స్తై ర్బహుభి ర్వీరై ర్వానరై ర్వానరర్షభః
సంరక్తనయనైః క్రోధా ద్ధరయః ప్రవిచాలితాః. 8

పాణిభి ర్నిహతాః కేచి త్కేచి జ్జానుభి రాహతాః
ప్రకృష్టా శ్చ యథాకామం దేవమార్గం చ దర్శితాః. 9

ఏవ మేతే హతా శ్శూరా స్త్వయి తిష్ఠతి భర్తరి
కృత్స్నం మధువనం చైవ ప్రకామం తైః ప్రభక్ష్యతే. 10

ఏవం విజ్ఞాప్యమానం తం సుగ్రీవం వానరర్ష భమ్
అపృచ్ఛ త్తం మహాప్రాజ్ఞో లక్ష్మణః పరవీరహా. 11

కి మయం వానరో రాజ న్వనపః ప్రత్యుపస్థితః
కం చార్థ మభినిర్దిశ్య దుఃఖితో వాక్యమబ్రవీత్. 12

ఏవ ముక్త స్తు సుగ్రీవో లక్ష్మణేన మహాత్మనా
లక్ష్మణం ప్రత్యువా చేదం వాక్యం వాక్యవిశారదః. 13

ఆర్య లక్ష్మణ సంప్రాహ వీరో దధిముఖః కపిః
అంగదప్రముఖై ర్వీరై ర్భక్షితం మధు వానరైః. 14

విచిత్య దక్షిణా మాశా మాగతై ర్హరిపుంగవైః
నైషా మకృతకృత్యానా మీదృశ స్స్యా దుపక్రమః. 15

ఆగతై శ్చ ప్రమథితం యథా మధువనం హి తైః
ధర్షితం చ వనం కృత్స్న ముపయుక్తం చ వానరైః. 16

వనం యదా ఽభిపన్నా స్తే సాధితం కర్మ వానరైః
దృష్టా దేవీ న సందేహో న చాన్యేన హనూమతా. 17

న హ్యన్య స్సాధనే హేతుః కర్మణో ఽస్య హనూమతః
కార్యసిద్ధి ర్మతి శ్చైవ తస్మి న్వానరపుంగవే. 18

వ్యవసాయ శ్చ వీర్యం చ శ్రుతం చాపి ప్రతిష్ఠితమ్
జాంబవా న్యత్ర నేతా స్స్యా దంగద శ్చ మహాబలః. 19

హనుమాం శ్చా ప్యధిష్ఠాతా న తస్య గతి రన్యథా
అంగదప్రముఖై ర్వీరై ర్హతం మధువనం కిల. 20

వారయంత శ్చ సహితా స్తథా జానుభి రహతాః
ఏత దర్థ మయం ప్రాప్తో వక్తుం మధురవా గిహ. 21

నామ్నా దధిముఖో నామ హరిః ప్రఖ్యాతవిక్రమః
దృష్టా సీతా మహాబాహో సౌమిత్రే సశ్య తత్త్వతః. 22

అభిగమ్య తథా సర్వే పిబంతి మధు వానరాః
న చా ప్యదృష్ట్వా వైదేహీం విశ్రుతాః పురుషర్షభ. 23

వనం దత్తవరం దివ్యం ధర్షయేయు ర్వనౌకసః
తతః ప్రహృష్టో ధర్మాత్మా లక్ష్మణ స్సహరాఘవః. 24

శ్రుత్వా కర్ణసుఖాం వాణీం సుగ్రీవవదనా చ్చ్యుతామ్
ప్రాహృష్యత భృశం రామో లక్ష్మణ శ్చ మహాబలః. 25

శ్రుత్వా దధిముఖ స్యేదం సుగ్రీవ స్తు ప్రహృష్య చ
వనపాలం పున ర్వాక్యం సుగ్రీవః ప్రత్యభాషత. 26

ప్రీతో ఽస్మి సో ఽహం యద్భుక్తం వనం తైః కృతకర్మభిః
మర్షితం మర్షణీయం చ చేష్టితం కృతకర్మణామ్. 27

ఇచ్ఛామి శీఘ్రం హనుమత్ప్రధానాన్
శాఖామృగాం స్తాన్ మృగరాజదర్పాన్
ద్రష్టుం కృతార్థాన్ సహ రాఘవాభ్యామ్
శ్రోతుం చ సీతాధిగమే ప్రయత్నమ్. 28

ప్రీతిస్ఫీతాక్షౌ సంప్రహృష్టౌ కుమారౌ
దృష్ట్వా సిద్ధార్థౌ వానరాణాం చ రాజా
అంగైః సంహృష్టైః కర్మసిద్ధిం విదిత్వా
బాహ్వో రాసన్నాం సో ఽతిమాత్రం ననంద. 29

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే త్రిషష్టితమస్సర్గః.

అథ చతుష్షష్టితమస్సర్గః

సుగ్రీవేణైవ ముక్త స్తు హృష్టో దధిముఖః కపిః
రాఘవం లక్ష్మణం చైవ సుగ్రీవం చాఽభ్య వాదయత్. 1

స ప్రణమ్య చ సుగ్రీవం రాఘవౌ చ మహా బలౌ
వానరైః సహితైః శ్శూరై ర్దివ మేవోత్పపాత హ. 2

స యథైవ ఽఽగతః పూర్వం తథైవ త్వరితం గతః
నిపత్య గగనా ద్భూమౌ తద్వనం ప్రవివేశ హ. 3

స ప్రవిష్టో మధువనం దదర్శ హరియూథపాన్
విమదా నుత్థితాన్ సర్వాన్మేహమానా న్మధూదకమ్. 4

స తా నుపాగమ ద్వీరో బద్ధ్వా కరపుటాంజలిమ్
ఉవాచ వచనం శ్లక్ష్ణ మిదం హృష్టవ దంగదమ్. 5

సౌమ్య రోషో న కర్తవ్యో యదేభి రభివారితః
అజ్ఞానా ద్రక్షిభిః క్రోధా ద్భవంతః ప్రతిషేధితాః. 6

యువరాజ స్త్వ మీశ శ్చ వన స్యాస్య మహాబల
మౌర్ఖ్యా త్పూర్వం కృతో దోష స్తం భవాన్ క్షంతు మర్హతి. 7

ఆఖ్యాతం హి మయా గత్వా పితృవ్యస్య తవానఘ
ఇహోపయాతం సర్వేషా మేతేషాం వనచారిణామ్. 8

స త్వ దాగమనం శ్రుత్వా సహైభి ర్హరియూథపైః
ప్రహృష్టో న తు రుష్టో ఽసౌ వనం శ్రుత్వా ప్రధర్షితమ్. 9

ప్రహృష్టో మాం పితృవ్యస్తే సుగ్రీవో వానరేశ్వరః
శీఘ్రం ప్రేషయ సర్వాం స్తా నితి హోవాచ పార్థివః. 10

శ్రుత్వా దధిముఖ స్యేదం వచనం శ్లక్ష్ణ మంగదః
అబ్రవీత్తాన్ హరిశ్రేష్ఠో వాక్యం వాక్యవిశారదః. 11

శంకే శ్రుతో ఽయం వృత్తాంతో రామేణ హరియూథపాః
తత్ క్షమం నేహ న స్థాతుం కృతే కార్యే పరంతపాః. 12

పీత్వా మధు యథాకామం విశ్రాంతా వనచారిణః
కిం శేషం గమనం తత్ర సుగ్రీవో యత్ర మే గురుః. 13

సర్వే యథా మాం వక్ష్యంతి సమేత్య హరియూథపాః
తథా ఽస్మి కర్తా కర్తవ్యే భవద్భిః పరవా నహమ్.. 14

నాజ్ఞాపయితు మీశో ఽహం యువరాజో ఽస్మి యద్యపి
అయుక్తం కృతకర్మాణో యూయం ధర్షయితుం మయా. 15

బ్రువత శ్చాంగద స్యైవం శ్రుత్వా వచన మవ్యయమ్
ప్రహృష్ట మనసో వాక్య మిద మూచు ర్వనౌకసః. 16

ఏవం వక్ష్యతి కో రాజన్ ప్రభు స్సన్ వానరర్షభ
ఐశ్వర్యమదమత్తో హి సర్వో ఽహ మితి మన్యతే. 17

తవ చేదం సుసదృశం వాక్యం నాన్యస్య కస్యచిత్
సన్నతి ర్హి తవాఖ్యాతి భవిష్య చ్ఛుభయోగ్యతామ్. 18

సర్వే వయ మపి ప్రాప్తా స్తత్ర గంతుం కృతక్షణాః
స యత్ర హరివీరాణాం సుగ్రీవః పతి రవ్యయః 19

త్వయా హ్యనుక్తై ర్హరిభి ర్నైవ శక్యం పదాత్పదమ్
క్వచి ద్గంతుం హరిశ్రేష్ఠ బ్రూమ స్సత్య మిదం తు తే. 20

ఏవం తు వదతాం తేషా మంగదః ప్రత్యువాచ హ
బాఢం గచ్ఛామ ఇత్యుక్త్వా ఖ ముత్పేతు ర్మహాబలాః. 21

ఉత్పతంత మనూత్పేతు స్సర్వే తే హరియూథపాః
కృత్వాకాశం నిరాకాశం యంత్రోత్క్షిప్తా ఇవాచలాః. 22

తే ఽంబరం సహ సోత్పత్య వేగవంతః ప్లవంగమాః
వినదంతో మహానాదం ఘనా వాతేరితా యథా. 23

అంగదే హ్యనసంప్రాప్తే సుగ్రీవో వానరాధిపః
ఉవాచ శోకోపహతం రామం కమలలోచనమ్. 24

సమాశ్వసిహి భద్రం తే దృష్టా దేవీ న సంశయః
నాగంతు మిహ శక్యం తై రతీతే సమయే హి నః. 25

న మత్సకాశ మాగచ్ఛే త్కృత్యే హి వినిపాతితే
యువరాజో మహాబాహుః ప్లవతాం ప్రవరో ఽంగదః. 26

యద్య ప్యకృతకృత్యానా మీదృశ స్స్యాదుపక్రమః
భవే త్స దీనవదనో భ్రాంత విప్లుతమానసః. 27

పితృపైతామహం చైత త్పూర్వకై రభిరక్షితమ్
న మే మధువనం హన్యా దహృష్టః ప్లవగేశ్వరః. 28

కౌసల్యాసుప్రజా రామ సమాశ్వసిహి సువ్రత
దృష్టా దేవీ న సందేహో న చాన్యేన హనూమతా. 29

న హ్యన్యః కర్మణో హేతు స్సాధనే ఽస్య హనూమతః
హనూమతి హి సిద్ధి శ్చ మతి శ్చ మతిసత్తమ. 30

వ్యవసాయ శ్చ వీర్యం చ సూర్యే తేజ ఇవ ధ్రువమ్
జాంబవా న్యత్ర నేతా స్యా దంగద శ్చ బలేశ్వరః. 31

హనూమాం శ్చాప్యథిష్ఠాతా న తస్య గతి రన్యథా
మాభూ శ్చింతాసమాయుక్త స్సంప్రత్యమితవిక్రమః. 32

తతః కిలకిలాశబ్దం శుశ్రా వాసన్నమంబరే
హనుమ త్కర్మ దృప్తానాం వర్దతాం కాననౌకసామ్. 33

కిష్కింధా ముపయాతానాం సిద్ధిం కథయతా మివ
తత శ్శ్రుత్వా నినాదం తం కపీనాం కపిసత్తమః. 34

ఆయతాంచితలాంగూల స్సో ఽభవ ద్ధృష్టమానసః
ఆజగ్ము స్తేఽపి హరయో రామదర్శనకాంక్షిణః. 35

అంగదం పురతః కృత్వా హనూమంతం చ వానరమ్
తే ఽంగదప్రముఖా వీరాః ప్రహృష్టా శ్చ ముదాన్వితాః. 36

నిపేతు ర్హరిరాజస్య సమీపే రాఘవస్య చ
హనూమాం శ్చ మహాబాహుః ప్రణమ్య శిరసా తతః. 37

నియతా మక్షతాం దేవీం రాఘవాయ న్యవేదయత్
నిశ్చితార్థ స్తత స్తస్మిన్ సుగ్రీవః పవనాత్మజే. 38

లక్ష్మణః ప్రీతిమా న్ప్రీతం బహుమానా దవైక్షత
ప్రీత్యా చ రమమాణో ఽథ రాఘవః పరవీరహా
బహుమానేన మహతా హనుమంత మవైక్షత. 39

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే చతుష్షష్టితమస్సర్గః.

అథ పంచషష్టితమస్సర్గః

తతః ప్రస్రవణం శైలం తే గత్వా చిత్ర కాననం
ప్రణమ్య శిరసా రామం లక్ష్మణం చ మహాబలమ్. 1

యువరాజం పురస్కృత్య సుగ్రీవ మభివాద్య చ
ప్రవృత్తి మథ సీతాయాః ప్రవక్తు ముపచక్రముః. 2

రావణాంతఃపురే రోధం రాక్షసీభి శ్చ తర్జనం
రామే సమనురాగం చ య శ్చాయం సమయః కృతః. 3

ఏత దాఖ్యాంతి తే సర్వే హరయో రామసన్నిధౌ
వైదేహీ మక్షతాం శ్రుత్వా రామ స్తూత్తర మబ్రవీత్. 4

క్వ సీతా వర్తతే దేవీ కథం చ మయి వర్తతే
ఏత న్మే సర్వ మాఖ్యాతం వైదేహీం ప్రతి వానరాః. 5

రామస్య గదితం శ్రుత్వా హరయో రామసన్నిధౌ
చోదయంతి హనూమంతం సీతావృత్తాంతకోవిదమ్. 6

శ్రుత్వా తు వచనం తేషాం హనుమా న్మారుతాత్మజః
ప్రణమ్య శిరసా దేవ్యై సీతాయై తాం దిశం ప్రతి. 7

ఉవాచ వాక్యం వాక్యజ్ఞః సీతాయా దర్శనం యథా
సముద్రం లంఘయిత్వా ఽహం శతయోజన మాయతమ్. 8

అగచ్ఛం జానకీం సీతాం మార్గమాణో దిదృక్షయా
తత్ర లంకేతి నగరీ రావణస్య దురాత్మనః. 9

దక్షిణస్య సముద్రస్య తీరే వసతి దక్షిణే
తత్ర దృష్టా మయా సీతా రావణాంతఃపురే సతీ. 10

సన్న్యస్య త్వయి జీవంతీ రామా రామమనోరథమ్
దృష్టా మే రాక్షసీమధ్యే తర్జ్యమానా ముహు ర్ముహుః. 11

రాక్షసీభి ర్విరూపాభి రక్షితా ప్రమదావనే
దుఃఖ మాసాద్యతే దేవీ తథా ఽదుఃఖోచితా సతీ. 12

రావణాంతఃపురే రుద్ధా రాక్షసీభి స్సురక్షితా
ఏకవేణీధరా దీనా త్వయి చింతాపరాయణా. 13

అధశ్శయ్యా వివర్ణాంగీ పద్మినీవ హిమాగమే
రావణా ద్వినివృత్తార్థా మర్తవ్యకృతనిశ్చయా. 14

దేవీ కథంచి త్కాకుత్ స్థ త్వన్మనా మార్గితా మయా
ఇక్ష్వాకువంశవిఖ్యాతిం శనైః కీర్తయతానఘ. 15

సా మయా నరశార్దూల విశ్వాస ముపపాదితా
తత స్సంభాషితా దేవీ సర్వ మర్థం చ దర్శితా. 16

రామసుగ్రీవసఖ్యం చ శ్రుత్వా ప్రీతి ముపాగతా
నియత స్సముదాచారో భక్తి శ్చాస్యాస్తథా త్వయి. 17

ఏవం మయా మహాభాగా దృష్టా జనకనందినీ
ఉగ్రేణ తపసా యుక్తా త్వద్భక్త్యా పురుషర్షభ. 18

అభిజ్ఞానం చ మే దత్తం యథావృత్తం తవాంతికే
చిత్రకూటే మహాప్రాజ్ఞ వాయసం ప్రతి రాఘవ. 19

విజ్ఞాప్య శ్చ నరవ్యాఘ్రో రామో వాయుసుత త్వయా
అఖిలే నేహ యద్దృష్ట మితి మా మాహ జానకీ. 20

అయం చాస్మై ప్రదాతవ్యో యత్నా త్సుపరిరక్షితః
బ్రువతా వచనా న్యేవం సుగ్రీవ స్యోపశృణ్వతః. 21

ఏష చూడామణి శ్శ్రీమాన్ మయా సుపరిరక్షితః
మనశ్శిలాయా స్తిలకో గండపార్శ్వే నివేశితః. 22

త్వయా ప్రణష్టే తిలకే తం కిల స్మర్తు మర్హసి
ఏష నిర్యాతిత శ్శ్రీమా న్మయా తే వారిసంభవః. 23

ఏతం దృష్ట్వా ప్రమోదిష్యే వ్యసనే త్వా మివానఘ
జీవితం ధారయిష్యామి మాసం దశరథాత్మజ. 24

ఊర్ధ్వం మాసా న్న జీవేయం రక్షసాం వశ మాగతా
ఇతి మా మబ్రవీ త్సీతా కృశాంగీ ధర్మచారిణీ. 25

రావణాంతఃపురే రుద్ధా మృగీ వోత్ఫుల్లలోచనా
ఏత దేవ మయాఽఽఖ్యాతం సర్వం రాఘవ యద్యథా. 26

సర్వథా సాగరజలేసంతారః ప్రవిధీయతామ్

తౌ జాతాశ్వాసౌ రాజపుత్రౌ విదిత్వా
తచ్చాభిజ్ఞానం రాఘవాయ ప్రదాయ
దేవ్యా చాఖ్యాతం సర్వ మేవానుపూర్వ్యా
ద్వాచా సంపూర్ణం వాయుపుత్త్ర శ్శశంస. 27

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే పంచషష్టితమస్సర్గః.

అథ షట్షష్టితమస్సర్గః

ఏవ ముక్తో హనుమతా రామో దశరథాత్మజః
తం మణిం హృదయే కృత్వా ప్రరురోద సలక్ష్మణః. 1

తం తు దృష్ట్వా మణిశ్రేష్ఠం రాఘవ శ్శోకకర్శితః
నేత్రాభ్యా మశ్రుపూర్ణాభ్యాం సుగ్రీవ మిద మబ్రవీత్. 2

యథైవ ధేను స్స్రవతి స్నేహా ద్వత్సస్య వత్సలా
తథా మమాపి హృదయం మణిరత్నస్య దర్శనాత్. 3

మణిరత్న మిదం దత్తం వైదేహ్యా శ్శ్వశురేణ మే
వధూకాలే యథాబద్ధ మధికం మూర్ధ్ని శోభతే. 4

అయం హి జలసంభూతో మణి స్సజ్జనపూజితః
యజ్ఞే పరమతుష్టేన దత్త శ్శక్రేణ ధీమతా. 5

ఇమం దృష్ట్వా మణిశ్రేష్ఠం యథా తాతస్య దర్శనమ్
అద్యాఽస్మ్యవగత స్సౌమ్య వైదేహస్య తథా విభోః. 6

అయం హి శోభతే తస్యాః ప్రియాయా మూర్ధ్ని మే మణిః
అస్యాఽద్య దర్శనే నాహం ప్రాప్తాం తా మివ చింతయే. 7

కి మాహ సీతా వైదేహీ బ్రూహి సౌమ్య పునః పునః
పిపాసు మివ తో యేన సించంతీ వాక్యవారిణా. 8

ఇతస్తు కిం దుఃఖతరం య దిమం వారిసంభవమ్
మణిం పశ్యామి సౌమిత్రే వైదేహీ మాగతాం వినా. 9

చిరం జీవతి వైదేహీ యది మాసం ధరిష్యతి
క్షణం సౌమ్య న జీవేయం వినా తా మసితేక్షణామ్. 10

నయ మా మపి తం దేశం యత్ర దృష్టా మమ ప్రియా
న తిష్ఠేయం క్షణమపి ప్రవృత్తి ముపలభ్య చ. 11

కథం సా మమ సుశ్రోణీ భీరు భీరు స్సదా సదా
భయావహానాం ఘోరాణాం మధ్యే తిష్ఠతి రక్షసామ్. 12

శారద స్తిమిరోన్ముక్తో నూనం చంద్ర ఇవాంబుదైః
ఆవృతం వదనం తస్యా న విరాజతి రాక్షసైః. 13

కి మాహ సీతా హనుమం స్తత్త్వతః కథ యాద్య మే
ఏతేన ఖలు జీవిష్యే భేషజే నాతురో యథా. 14

మధురా మధురాలాపా కి మాహ మమ భామినీ
మద్విహీనా వరారోహా హనుమన్ కథయస్వ మే. 15

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే షట్షష్టితమస్సర్గః.

అథ సప్తషష్టితమస్సర్గః

ఏవ ముక్త స్తు హనుమాన్ రాఘవేణ మహాత్మనా
సీతాయా భాషితం సర్వం న్యవేదయత రాఘవే. 1

ఇద ముక్తవతీ దేవీ జానకీ పురుషర్షభ
పూర్వవృత్త మభిజ్ఞానం చిత్రకూటే యథాతథమ్. 2

సుఖసుప్తా త్వయా సార్థం జానకీ పూర్వ ముత్థితా
వాయస స్సహ సోత్పత్య విదదార స్తనాంతరే. 3

పర్యాయేణ చ సుప్త స్త్వం దేవ్యంకే భరతాగ్రజ
పువ శ్చ కిల పక్షీ స దేవ్యా జనయుల వ్యథామ్. 4

పునః పున రుపాగమ్య విదదార భృశం కిల
తత స్త్వం బోధిత స్తస్యా శ్శోణితేన సముత్ క్షితః. 5

వాయసేన చ తే నైవ సతతం బాధ్యమానయా
బోధితః కిల దేవ్యా త్వం సుఖసుప్తః పరంతప. 6

తాం తు దృష్ట్వా మహాబాహో దారితాం చ స్తనాంతరమ్
ఆశీవిష ఇవ క్రుద్ధో నిశ్వస న్నభ్యభాషథాః. 7

నఖాగ్రైః కేన తే భీరు దారితం తు స్తనాంతరమ్
కః క్రీడతి సరోషేణ పంచవక్త్రేణ భోగినా. 8

నిరీక్షమాణ స్సహసా వాయసం సమవైక్షథాః
నఖైస్సరుధిరై స్తీక్ష్ణై స్తా మేవాభిముఖం స్థితమ్. 9

సుతః కిల స శక్రస్య వాయసః పతతాం వరః
ధరాంతరచర శ్శీఘ్రం పవనస్య గతౌ సమః. 10

తత స్తస్మి న్మహాబాహో కోపసంవర్తి తేక్షణః
వాయసే త్వం కృథా క్రూరాం మతిం మతిమతాంవర. 11

స దర్భం సం స్తరా ద్గృహ్య బ్రహ్మాస్త్రేణ హ్యయోజయః
ప్రదీప్త ఇవ కాలాగ్ని ర్జజ్వాలాభిముఖః ఖగమ్. 12

క్షిప్తవాం స్త్వం ప్రదీప్తం హి దర్భం తం వాయసం ప్రతి
తత స్తు వాయసం దీప్త స్సదర్భో ఽనుజగామ హ. 13

స పిత్రా చ పరిత్యక్త స్సురై శ్చ సమహర్షిభిః
త్రీన్ లోకాన్ సంపరిక్రమ్య త్రాతారం నాధిగచ్ఛతి. 14

పున రేవాగత స్త్రస్త స్త్వత్సకాశ మరిందమ
స తం నిపతితం భూమౌ శరణ్య శ్శరణాగతమ్. 15

వధార్హమపి కాకుత్ స్థ కృపయా పర్యపాలయః
మోఘ మస్త్రం న శక్యం తు కర్తు మిత్యేవ రాఘవ. 16

భవాం స్తస్యాక్షి కాకస్య హినస్తి స్మస దక్షిణమ్
రామ త్వాం స సమస్కృత్య రాజ్ఞే దశరథాయ చ. 17

విసృష్ట స్తు తదా కాకః ప్రతిపేదే స్వమాలయమ్
ఏవ మస్త్రవిదాం శ్రేష్ఠ స్సత్త్వవాఞ్ శీలవా నపి. 18

కిమర్థ మస్త్రం రక్షస్సు న యోజయతి రాఘవః
న నాగా నాపి గంధర్వా నా సురా న మరుద్గణాః. 19

న చ సర్వే రణే శక్తా రామం ప్రతి సమాసితుమ్
తస్య వీర్యవతః కశ్చి ద్య ద్యస్తి మయి సంభ్రమః. 20

క్షిప్రం సునిశితై ర్బాణై ర్హన్యతాం యుధి రావణః
భ్రాతు రాదేశ మాజ్ఞాయ లక్ష్మణో వా పరంతపః. 21

స కిమర్థం నరవరో న మాం రక్షతి రాఘవః
శక్తౌతౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ వాయ్వగ్నిసమతేజసౌ. 22

సురాణా మపి దుర్ధర్షౌ కిమర్థం మా ముపేక్షతః
మమైవ దుష్కృతం కించి న్మహ దస్తి న సంశయః. 23

సమర్థౌ సహితౌ యన్మాం నావేక్షేతే పరంతపౌ
వైదేహ్యా వచనం శ్రుత్వా కరుణం సాశ్రుభాషితమ్. 24

పున రప్యహ మార్యాం తా మిదం వచన మబ్రువం
త్వచ్ఛోకవిముఖో రామో దేవి సత్యేన తే శపే. 25

రామే దుఃఖాభిభూతే తు లక్ష్మణః పరితప్యతే
కథంచి ద్భవతీ దృష్టా న కాలః పరిశోచితుమ్. 26

అస్మి న్ముహూర్తే దుఃఖానా మంతం ద్రక్ష్యసి భామిని
తా వుభౌ నరశార్దూలౌ రాజపుత్రా వనిందితౌ. 27

త్వద్దర్శనకృతోత్సాహౌ లంకాం భస్మీకరిష్యతః
హత్వా చ సమరే రౌద్రం రావణం సహబాంధవమ్. 28

రాఘవ స్త్వాం వరారోహే స్వాం పురీం నయితే ధ్రువం
యత్తు రామో విజానీయా దభిజ్ఞాన మనిందితే. 29

ప్రీతిసంజననం తస్య ప్రదాతుం త్వ మిహార్హసి
సాభివీక్ష్య దిశ స్సర్వా వేణ్యుద్గ్రథన ముత్తమమ్. 30

ముక్త్వా వస్త్రాద్దదౌ మహ్యాం మణి మేతం మహాబల
ప్రతిగృహ్య మణిం దివ్యం తవ హేతో రఘూద్వహ. 31

శిరసా తాం ప్రణ మ్యార్యా మహ మాగమనే త్వరే
గమనే చ కృతోత్సాహ మవేక్ష్య వరవర్ణినీ. 32

వివర్ధమానం చ హి మా మువాచ జనకాత్మజా
అశ్రుపూర్ణముఖీ దీనా బాష్పసందిగ్ధభాషిణీ. 33

మమోత్పతనసంభ్రాంతా శోకవేగసమాహతా
హనుమన్ సింహసంకాశా వుభౌ తౌ రామలక్ష్మణౌ. 34

సుగ్రీవం చ సహామాత్యం సర్వాన్ బ్రూయా హ్యనామయమ్
యథా చ స మహాబాహు ర్మాం తారయతి రాఘవః.
అస్మా దుఃఖాంబుసంరోధా త్త్వం సమాధాతు మర్హసి. 35

ఇమం చ తీవ్రం మమ శోకవేగమ్
రక్షోభి రేభిః పరిభర్త్సనం చ
బ్రూయా స్తు రామస్య గత స్సమీపమ్
శివ శ్చ తే ఽధ్వాస్తు హరిప్రవీర. 36

ఏత త్తవార్యా నృపరాజసింహ
సీతా వచః ప్రాహ విషాదపూర్వమ్

ఏత చ్ఛ బుద్ధ్వా గదితం మయా త్వమ్
శ్రద్ధత్స్వ సీతాం కుశలాం సమగ్రామ్. 37

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయామ్, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే సప్తషష్టితమస్సర్గః.

అథ అష్టషష్టితమస్సర్గః

అథాహ ముత్తరం దేవ్యా పున రుక్త స్ససంభ్రమః
తవ స్నేహా న్నర వ్యాఘ్ర సౌహార్దా దనుమాన్యవై. 1

ఏవం బహువిధం వాచ్యో రామో దాశరథి స్త్వయా
యథా మా మాప్నుయా చ్ఛీఘ్రం హత్వా రావణ మాహవే. 2

యది వా మన్యసే వీర వసైకాఽహ మరిందమ
కస్మింశ్చి త్సంవృతే దేశే విశ్రాంత శ్శ్వో గమిష్యసి. 3

మమ చాప్యల్పభాగ్యాయా స్సాన్నిధ్యాత్తవ వీర్యవన్
అస్య శోకవిపాకస్య ముహూర్తం స్యా ద్విమోక్షణమ్. 4

గతే హి త్వయి విక్రాంతే పున రాగమనాయవై
ప్రాణానా మపి సందేహో మమ స్యా న్నాత్ర సంశయః. 5

తవాదర్శనజ శ్శోకో భూయో మాం పరితాపయేత్
దుఃఖా ద్దుఃఖపరాభూతాం దుర్గతాం దుఃఖభాగినీమ్. 6

అయం చ వీర సందేహ స్తిష్ఠతీవ మమాగ్రతః
సుమహాం స్త్వత్సహాయేషు హర్యృక్షేషు హరీశ్వర. 7

కథం ను ఖలు దుష్పారం తరిష్యంతి మహోదధిమ్
తాని హర్యృక్షసైన్యాని తౌ వా నరవరాత్మజౌ. 8

త్రయాణా మేవ భూతానాం సాగర స్యాస్య లంఘనే
శక్తి స్స్యాద్వైనతేయస్య తవ వా మారుతస్య వా. 9

తదస్మిన్ కార్యనిర్యోగే వీరైవం దురతిక్రమే
కిం పశ్యసి సమాధానం బ్రూహి కార్యవిదాం వర. 10

కామ మస్య త్వ మేవైకః కార్యస్య పరిసాధనే
పర్యాప్తః పరవీరఘ్న యశస్య స్తే బలోదయః. 11

బలై స్సమగ్రై ర్యది మాం హత్వా రావణ మాహవే
విజయీ స్వాం పురీ రామో నయేత్త త్స్యా ద్యశస్కరమ్. 12

యథాఽహం తస్య వీరస్య వనా దుపధినా హృతా
రక్షసా తద్భయా దేవ తథా నార్హతి రాఘవః. 13

బలై స్తు సంకులాం కృత్వా లంకాం పరబలార్దనః
మాం నయే ద్యది కాకుత్ స్థ స్తత్తస్య సదృశం భవేత్. 14

తద్యథా తస్య విక్రాంత మనురూపం మహాత్మనః
భవ త్యాహవశూరస్య తథా త్వ ముపపాదయ. 15

తదర్థోపహితం వాక్యం ప్రశ్రితం హేతుసంహితమ్
నిశ మ్యాహం తత శ్శేషం వాక్య ముత్తర మబ్రువమ్. 16

దేవి హర్య్యక్ష సైన్యానా మీశ్వరః ప్లవతాం వరః
సుగ్రీవ స్సత్త్వసంపన్న స్తవార్థే కృతనిశ్చయః. 17

తస్య విక్రమసంపన్నా స్సత్త్వవంతో మహాబలాః
మన స్సంకల్పసంపాతా నిదేశే హరయ స్థ్సితాః. 18

యేషాం నోపరి నాధస్తాన్న తిర్య క్సజ్జతే గతిః
న చ కర్మసు సీదంతి మహ త్స్వమిత తేజసః. 19

అసకృత్తైర్మహాభాగై ర్వానరై ర్బలదర్పితైః
ప్రదక్షిణీకృతా భూమి ర్వాయుమార్గానుసారిభిః. 20

మద్విశిష్టా శ్చ తుల్యా శ్చ సంతి తత్ర వనౌకసః
మత్తః ప్రత్యవరః కశ్చి న్నాస్తి సుగ్రీవసన్నిధౌ. 21

అహం తావ దిహ ప్రాప్తః కిం పున స్తే మహాబలాః
నహి ప్రకృష్టాః ప్రేష్యంతే ప్రేష్యన్తే హీతరే జనాః. 22

తదలం పరితాపేన దేవి మన్యు ర్వ్యపైతు తే
ఏకోత్పా తేన వై లంకా మేష్యంతి హరియూథపాః. 23

మమ పృష్ఠగతౌ తౌ చ చంద్రసూర్యా వివోదితౌ
త్వత్సకాశం మహాభాగే నృసింహా వాగమిష్యతః. 24

అరిఘ్నం సింహసంకాశం క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి రాఘవం
లక్ష్మణం చ ధనుష్పాణిం లంకాద్వార ముపస్థితమ్. 25

నఖదంష్ట్రాయుధా న్వీరాన్ సింహశార్దూలవిక్రమాన్
వానరా న్వారణేంద్రాభాన్ క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి సంగతాన్. 26

శైలాంబుదనికాశానాం లంకామలయసానుషు
నర్దతాం కపిముఖ్యానా మచిరా చ్ఛ్రోష్యసి స్వనమ్. 27

నివృత్త వనవాసం చ త్వయా సార్ధ మరిందమం
అభిషిక్త మయోధ్యాయాం క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి రాఘవమ్. 28

తతో మయా వాగ్భి రదీనభాషిణా
శివాభి రిష్టాభి రభిప్రసాదితా
జగామ శాంతిం మమ మైథిలాత్మజా
తవాపి శోకేన తదా ఽభిపీడితా. 29

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమత్సుందరకాండే అష్టషష్టితమస్సర్గః.

శ్రీసుందరకాండః సమాప్తః.

హరిః ఓమ్ తత్ సత్

సర్వం శ్రీరామచంద్రార్పణమస్తు.

నాగపాశవిమోచనమ్

యుద్ధకాండ

పంచాశస్సర్గః

అథోవాచ మహాతేజా హరిరాజో మహాబలః
కి మియం వ్యథితా సేనా మూఢవా తేవ నౌ ర్జలే. 1

సుగ్రీవస్య వచ శ్శ్రుత్వా వాలిపుత్త్రోఽఙ్గదోఽబ్రవీత్
న త్వం పశ్యసి రామంచ లక్ష్మణంచ మహాబలమ్. 2

శరజాలాచితౌ వీరా వుభౌ దశరథాత్మజౌ
శరతల్పే మహాత్మానౌ శయానౌ రుధిరోక్షితౌ. 3

అథాబ్రవీ ద్వానరేన్ద్రి స్సుగ్రీవః పుత్త్రిమఙ్గదమ్
నానిమిత్త మిదం మన్యే భవితవ్యం భయేన తు. 4

విషణ్ణవదనా హ్యేతే త్యక్త ప్రహరణా దిశః
ప్రపలాయన్తి హరయ స్త్రాసా దుత్ఫుల్లలోచనాః. 5

అన్యోన్యస్య న లజ్జన్తే న నిరీక్షన్తి పృష్ఠతః
విప్రకర్షన్తి చాన్యోన్యం పతితం లఙ్ఘయన్తి చ. 6

ఏతస్మి న్నన్తరే వీరో గదాపాణి ర్విభీషణః
సుగ్రీవం వర్ధయామాస రాఘవం చ విరైక్షత. 7

విభీషణం తం సుగ్రీవో దృష్ట్వా వానరభీషణమ్
ఋక్షరాజం సమీపస్థం జామ్బవన్త మువాచ హ. 8

విభీషణోఽయం సంప్రాప్తో యం దృష్ట్వా వానరర్షభాః
విద్రవన్తి పరిత్రస్తా రావణాత్మజ శఙ్కయా. 9

శీఘ్ర మేతాన్సుసన్త్రస్తా న్బహుధా విప్రధావితాన్
పర్యవస్థాప యాఖ్యాహి విభీషణ ముపస్థితమ్. 10

సుగ్రీవే ణైవ ముక్త స్తు జామ్బవా నృక్షపార్థివః
వానరాన్ సాన్త్వయామాస సన్నిరుధ్యప్రధావతః. 11

తే నివృత్తాః పున స్సర్వే వానరా స్త్యక్త సమ్భ్రమాః
ఋక్షరాజవచ శ్శ్రుత్వా తం చ దృష్ట్వా విభీషణమ్. 12

విభీషణస్తు రామస్య దృష్ట్వా గాత్రం శరై శ్చితమ్
లక్ష్మణస్య చ ధర్మాత్మా బభూవ వ్యథితేన్ద్రియః. 13

జలక్లిన్నేన హస్తేన తయో ర్నేత్రే ప్రమృజ్యచ
శోకసమ్పీడితమనా రురోద విలలాప చ. 14

ఇమౌ తౌ సత్త్వసమ్పన్నౌ విక్రాన్తౌ ప్రియసంయుగౌ
ఇమా మవస్థాం గమితౌ రాక్షసైః కూటయోధిభిః. 15

భ్రాతుః పుత్త్రేణ మే తేన దుష్పుత్త్రేణ దురాత్మనా
రాక్షస్యా జిహ్మయా బుద్ధ్యా ఛలితా వృజువిక్రమౌ. 16

శరై రిమా వలం విద్ధౌ రుధిరేణ సముక్షితౌ
వసుధాయా మిమౌ సుప్తౌ దృశ్యేతే శల్యకా వివ. 17

యయో ర్వీర్య ముపాశ్రిత్య ప్రతిష్ఠా కాఙ్క్షితా మయా
తా వుభౌ దేహనాశాయ ప్రసుప్తౌ పురుషర్షభౌ. 18

జీవ న్నద్య విపన్నోఽస్మి నష్టరాజ్యమనోరథః
ప్రాప్త ప్రతిజ్ఞ శ్చ రిపుస్సకామో రావణః కృతః. 19

ఏవం విలపమానం తం పరిష్వజ్య విభీషణమ్
సుగ్రీవ స్సత్త్వసమ్పన్నో హరిరాజోఽబ్రవీ దిదమ్. 20

రాజ్యం ప్రాప్స్యసి ధర్మజ్ఞ! లఙ్కాయాం నాత్ర సంశయః
రావణ స్సహపుత్త్రేణ సకామం నేహ లప్స్యతే. 21

న రుజాపీడితా వేతా వుభౌ రాఘవలక్ష్మణౌ
త్యక్త్వా మోహం వధిష్యేతే సగణం రావణం రణే. 22

త మేవం సాన్త్వయిత్వా తు సమాశ్వాస్యచ రాక్షసమ్
సుషేణం శ్వశురం పార్శ్వే సుగ్రీవ స్త మువాచ హ. 23

సహ శూరై ర్హరిగణై ర్లబ్ధసంజ్ఞా వరిన్దమౌ
గచ్ఛ త్వం భ్రాతరౌ గృహ్యా కిష్కిన్ధాం రామలక్ష్మణౌ. 24

అహం తు రావణం హత్వా సపుత్త్రం సహబాన్ధవమ్
మైథిలీ మానయిష్యామి శక్రో నష్టామివ శ్రియమ్. 25

శ్రుత్వైత ద్వానరేన్ద్రస్య సుషేణో వాక్య మబ్రవీత్
దైవాసురం మహ ద్యుద్ధ మనుభూతం సుదారుణమ్. 26

తదా స్మ దానవా దేవాన్ శరసంస్పర్శకోవిదాః
నిజఘ్ను శ్శస్త్రవిదుష శ్ఛాదయన్తో ముహుర్ముహుః. 27

తా నార్తా న్నష్టసంజ్ఞాం శ్చ పరాసూం శ్చ బృహస్పతిః
విద్యాభి ర్మన్త్రయుక్తాభి రోషధీభి శ్చికిత్సతి. 28

తా న్యౌషధా న్యానయితుం క్షీరోదం యాన్తు సాగరమ్
జవేః వానరా శ్శీఘ్రం సంపాతిపనసాదయః. 29

హరయ స్తు విజానన్తి పార్వతీస్తా మహౌశధీః
సంజీవకరణీం దివ్యాం విశల్యాం దేవనిర్మితామ్. 30

చన్ద్రశ్చనామ ద్రోణశ్చ క్షీరోదే సాగరోత్తమే
అమృతం యత్ర మథితం తత్రతే పరమౌషధీ. 31

తే తత్ర నిహితే దేవైః పర్వతే పరమౌషధీ
అయం వాయుసుతో రాజ! న్తామూమాం స్తత్ర గచ్ఛతు. 32

ఏ తస్మి న్నన్తరే వాయు ర్మేఘాంశ్చాపి సవిద్యుతః
పర్యస్య సాగరే తోయం కమ్పయ న్నివ మేదినీమ్. 33

మహతా పక్షవాతేన సర్వద్వీపమహాద్రుమాః
నిపేతు ర్భగ్న విటపాః సమూలా లవణామ్భసి. 34

అభవ న్పన్నగా స్త్రస్తా భోగిన స్తత్ర వాసినః
శీఘ్రం సర్వాణి యాదాంసి జగ్ముశ్చ లవణార్ణవమ్. 35

తతో ముహూర్తా ద్గరుడం వైనతేయం మహాబలమ్
వానరా దదృశు స్సర్వే జ్వలన్త మివ పావకమ్. 36

త మాగత మభిప్రేక్ష్య నాగా స్తే విప్రదుద్రువుః
యై స్తౌ తత్పురుషౌ బద్ధౌ శరభూతై ర్మహాబలౌ. 37

తత స్సుపర్ణః కాకుత్స్థౌ దృష్ట్వా ప్రత్యభినన్దితః
విమమర్శ చ పాణిభ్యాం ముఖే చన్ద్రసమప్రభే. 38

వైనతేయేన సంస్పృష్టా స్తయో స్సంరురుహు ర్వ్రణాః
సువర్ణే చ తనూ స్నిగ్ధే తయో రాశు బభూవతుః. 39

తేజో వీర్యం బలం చౌజ ఉత్సాహశ్చ మహాగుణః
ప్రదర్శనం చ బుద్ధిశ్చ స్మృతిశ్చ ద్విగుణం తయోః. 40

తా వుత్థాప్య మహావీర్యౌ గరుడో వాసవోపమౌ
ఉభౌ తౌ సస్వజే హృష్టో రామశ్చైన మువాచహ. 41

భవత్ప్రసాదా ద్వ్యసనం రావణిప్రభవం మహత్
ఆవామిహ వ్యతిక్రాన్తౌ పూర్వవ ద్బలినౌ కృతౌ. 42

యథా తాతం దశరథం యథాఽజం చ పితామహమ్
తథా భవన్త మాసాద్య హృదయం మే ప్రసీదతి. 43

కో భవాన్ రూపసమ్పన్నో దివ్యస్రగనులేపనః
వసానో విరజే వస్త్రే దివ్యాభరణభూషితః. 44

త మువాచ మహాతేజా వైనతేయో మహాబలః
పతత్త్రి రాజః ప్రీతాత్మా హర్ష పర్యాకులేక్షణః. 45

అహం సఖా తే కాకుత్ స్థ! ప్రియః ప్రాణో బహిశ్చరః
గరుత్మా నిహ సంప్రాప్తో యువాభ్యాం సాహ్యకారణాత్. 46

అసురా వా మహావీర్యా దానవా వా మహాబలాః
సురాశ్చాపి సగన్ధర్వాః పురస్కృత్య శతక్రతుమ్. 47

నేమం మోక్షయితుం శక్తా శ్శరబన్ధం సుదారుణమ్
మాయాబలా దిన్ద్రజితా నిర్మితం క్రూరకర్మణా. 48

ఏతే నాగాః కాద్రవేయా స్తీక్ష్ణదంష్ట్రా విషోల్బణాః
రక్షో మాయాప్రభావేన శరా భూత్వా త్వదాశ్రితాః. 49

సభాగ్య శ్చాసి ధర్మజ్ఞ! రామ! సత్యపరాక్రమ!
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా సమరే రిపుఘాతినా. 50

ఇమం శ్రుత్వా తు వృత్తాన్తం త్వరమాణోఽహ మాగతః
సహసా యువయో స్స్నేహా త్సఖిత్వ మనుపాలయన్. 51

మోక్షితౌ చ మహాఘోరా దస్మా త్సాయకబన్ధనాత్
అప్రమాదశ్చ కర్తవ్యో యువాభ్యాం నిత్యమేవ హి. 52

ప్రకృత్యా రాక్షసా స్సర్వే సంగ్రామే కూటయోధినః
శూరాణాం శుద్ధభావానాం భవతామార్జవం బలమ్. 53

తన్న విశ్వసితవ్యం వో రాక్షసానాం రణాజిరే
ఏతే నైవోమానేన నిత్యం జిహ్మా హి రాక్షసాః. 54

ఏవ ముక్త్వా తతో రామం సుపర్ణ స్సుమహాబలః
పరిష్వజ్య సుహృత్స్నిగ్ధ మాప్రష్టు ముపచక్రమే. 55

సఖే! రాఘవ! ధర్మజ్ఞ! రిపూణా మపి వత్సల!
అభ్యనుజ్ఞాతు మిచ్ఛామి గమిష్యామి యథాగతమ్. 56

నచ కౌతూహలం కార్యం సఖిత్వం ప్రతి రాఘవ!
కృతకర్మా రణేవీర! సఖిత్వ మనువేత్స్యసి. 57

బాలవృద్ధావశేషాం తు లఙ్కాం కృత్వా శరోర్మిభిః
రావణం చ రిపుం హత్వా సీతాం సముపలప్స్యసే. 58

ఇత్యేవ ముక్త్వా వచనం సుపర్ణ శ్శీఘ్రవిక్రమః
రామం చ విరుజం కృత్వా మధ్యే తేషాం వనౌకసామ్. 59

ప్రదక్షిణం తతః కృత్వా పరిష్వజ్య చ వీర్యవాన్
జగా మాకాశ మావిశ్య సుపర్ణః పవనో యథా. 60

విరుజౌ రాఘవౌ దృష్ట్వా తతో వానరయూథపాః
సింహనాదాం స్తదా నేదు ర్లాఙ్గూలా న్దుధువు స్తదా. 61

తతో భేరీ స్సమాజఘ్ను ర్మృదఙ్గాంశ్చాప్యనాదయన్
దధ్ము శ్శఙ్ఖాన్సమ్ప్రహృష్టాః క్ష్వేళ న్త్యపి యథాపురమ్. 62

ఆస్ఫోట్యాస్ఫోట్య విక్రాన్తా వానరా నగయోధినః
ద్రుమా నుత్పాట్య వివిధాం స్తస్థు శ్శతసహస్రశః. 63

విసృజన్తో మహానాదాం స్త్రాసయన్తో నిశాచరాన్
లఙ్కాద్వారాణ్యుపాజగ్ము ర్యోద్ధుకామాః ప్లవఙ్గమాః. 64

తత స్తు భీమ స్తుములో నినాదో
బభూవ శాఖామృగయూథపానామ్
క్షయే నిదాఘస్య యథా ఘనానామ్
నాద స్సుభీమో నదతాం నిశీథే. 65

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమద్యుద్ధకాండే పంచాశస్సర్గః.

ఆదిత్య హృదయమ్

సప్తోత్తర శతతమస్సర్గః

తతో యుద్ధపరిశ్రాన్తం సమరే చిన్తయా స్థితమ్
రావణం చాగ్రతో దృష్ట్వా యుద్ధాయ సముపస్థితమ్. 1

దైవతైశ్చ సమాగమ్య ద్రష్టు మభ్యాగతో రణమ్
ఉపాగమ్యా బ్రవీద్రామ మగస్త్యో భగవా నృషిః. 2

రామ రామ మహాబాహో శ్రుణు గుహ్యం సనాతనమ్
యేన సర్వానరీన్వత్స సమరే విజయిష్యసి. 3

ఆదిత్యహృదయం పుణ్యం సర్వశత్రువినాశనమ్
జయావహం జపేన్నిత్యమక్షయ్యం పరమం శివమ్. 4

సర్వమఙ్గళమాఙ్గళ్యం సర్వపాపప్రణాశనమ్
చిన్తాశోక ప్రశమనం ఆయుర్వర్ధన ముత్తమమ్. 5

రశ్మిమన్తం సముద్యన్తం దేవాసురనమస్కృతమ్
పూజయస్వ వివస్వన్తం భాస్కరం భువనేశ్వరమ్. 6

సర్వదేవాత్మకో హ్యేష తేజస్వీ రశ్మిభావనః
ఏష దేవాసురగణాన్ లోకాన్ పాతి గభస్తిభిః. 7

ఏష బ్రహ్మా చ విష్ణుశ్చ శివః స్కన్దః ప్రజాపతిః
మహేన్ద్రో ధనదః కాలో యమ స్సోమోహ్యపాం పతిః. 8

పితరో వసవః సాధ్యా హ్యశ్వినౌ మరుతో మనుః
వాయుర్వహ్నిః ప్రజాప్రాణ ఋతుకర్తా ప్రభాకరః. 9

ఆదిత్యః సవితా సూర్యః ఖగ పూషా గభస్తిమాన్
సువర్ణసదృశో భానుః స్వర్ణరేతా దివాకరః. 10

హరిదశ్వః సహస్రార్చిః సప్తసప్తిర్మరీచిమాన్
తిమిరోన్మథనః శమ్భుస్త్వష్టా మార్తాండ ,అంశుమాన్. 11

హిరణ్యగర్భః శిశిర స్తపనో భాస్కరో రవిః
అగ్నిగర్భోఽదితేః పుత్రః శఙ్ఖ శ్శిశిరనాశనః. 12

వ్యోమనాథ స్తమోభేదీ ఋగ్యజుస్సామపారగః
ఘనవృష్టిరపాం మిత్రో విన్ధ్యవీథీప్లవఙ్గమః. 13

ఆతపీ మణ్డలీ మృత్యుః పిఙ్గలః సర్వతాపనః
కవిర్విశ్వో మహాతేజా రక్తః సర్వభవోద్భవః. 14

నక్షత్రగ్రహ తారాణా మధిపో విశ్వభావనః
తేజసామపి తేజస్వీ ద్వాదశాత్మ న్నమోఽస్తుతే. 15

నమః పూర్వాయ గిరయే పశ్చిమాయాద్రయే నమః
జ్యోతిర్గణానాం పతయే దినాధిపతయే నమః. 16

జయాయ జయభద్రాయ హర్యశ్వాయ నమో నమః
నమో నమః సహస్రాంశో ఆదిత్యాయ నమో నమః. 17

నమ ఉగ్రాయ వీరాయ సారఙ్గాయ నమో నమః
నమః పద్మప్రబోధాయ మార్తాణ్డాయ నమో నమః. 18

బ్రహ్మేశా నాచ్యుతేశాయ సూర్యా యాదిత్యవర్చసే
భాస్వతే సర్వభక్షాయ రౌద్రాయ వపుషే నమః. 19

తమోఘ్నాయ హిమఘ్నాయ శత్రుఘ్నా యామితాత్మనే
కృతఘ్నఘ్నాయ దేవాయ జ్యోతిషాం పతయే నమః. 20

తప్తచామీకరాభాయ వహ్నయే విశ్వకర్మణే
నమస్తమోఽభినిఘ్నాయ రుచయే లోకసాక్షిణే. 21

నాశయ త్యేష వై భూతం తదేవ సృజతి ప్రభుః
పాయ త్యేష తప త్యేష వర్ష త్యేష గభస్తిః. 22

ఏష సుప్తేషు జాగర్తి భూతేషు పరినిష్ఠితః
ఏష ఏవాగ్నిహోత్రఞ్చ ఫలఞ్చై వాగ్నిహోత్రిణామ్. 23

వేదాశ్చ క్రతవశ్చైవ క్రతూనాం ఫలమేవ చ
యాని కృత్యాని లోకేషు సర్వ ఏష రవిః ప్రభుః. 24

ఏనమాపత్సు కృచ్ఛ్రేషు కాన్తారేషు భయేషు చ
కీర్తయన్ పురుషః కశ్చి న్నావసీదతి రాఘవ. 25

పూజయస్వైన మేకాగ్రో దేవదేవం జగత్పతిమ్.
ఏత త్త్రిగుణితం జప్త్వా యుద్ధేషు విజయిష్యసి. 26

అస్మిన్ క్షణే మహాబాహో రావణం త్వం వధిష్యసి
ఏవ ముక్త్వా తదాఽగస్త్యో జగామ చ యథాగతమ్. 27

ఏతచ్ఛ్రుత్వా మహాతేజా నష్టశోకోఽభవత్తదా
ధారయామాస సుప్రీతో రాఘవః ప్రయతాత్మవాన్. 28

ఆదిత్యం ప్రేక్ష్య జప్త్వా తు పరం హర్షమవాప్తవాన్
త్రిరాచమ్య శుచిర్భూత్వా ధనురాదాయ వీర్యవాన్. 29

రావణం ప్రేక్ష్య హృష్టాత్మా యుద్ధాయ సముపాగమత్
సర్వయత్నేన మహతా వధే తస్య ధృతోఽభవత్. 30

అథ రవి రవద న్నిరీక్ష్య రామమ్
ముదితమనాః పరమం ప్రహృష్యమాణః
నిశిచరపతిసఙ్క్షయం విదిత్వా
సురగణమధ్యగతో వచస్త్వరేతి. 31

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమద్యుద్ధకాండే సప్తోత్తరశతతమస్సర్గః.

రావణ వధః

ఏకాదశోత్తర శతతమస్సర్గః

అథ సంస్మారయామాస రాఘవం మాతలి స్తదా
అజానన్నివ కిం వీర! త్వమేవ మనువర్తసే. 1

విసృ జాస్మై వధాయ త్వ మస్త్రం పైతామహం ప్రభో!
వినాశకాలః కథితో య స్సురై స్సోఽద్య వర్తతే. 2

తత స్సంస్మారితో రామ స్తేన వాక్యేన మాతలేః
జగ్రాహ స శరం దీప్తం నిశ్వసన్త మివోరగమ్. 3

యమస్మై ప్రథమం ప్రాదా దగస్త్యో భగవా నృషిః
బ్రహ్మదత్తం మహాబాణ మమోఘం యుధి వీర్యవాన్. 4

బ్రహ్మణా నిర్మితం పూర్వ మిన్ద్రార్థ మమితౌజసా
దత్తం సురపతేః పూర్వం త్రిలోకజయకాఙ్క్షిణః. 5

యస్య వాజేషు పవనః ఫలే పావకభాస్కరౌ
శరీర మాకాశమయం గౌరవే మేరుమన్దరౌ. 6

జాజ్వల్యమానం వపుషా సుపుఙ్ఖం హేమభూషితమ్
తేజసా సర్వభూతానాం కృతం భాస్కరవర్చసమ్. 7

సధూమ మివ కాలాగ్నిం దీప్త మాశీవిషం యథా
నరనాగాశ్వబృన్దానాం భేదనం క్షిప్రకారిణమ్. 8

ద్వారాణాం పరిఘాణాం చ గిరీణా మపి భేదనమ్
నానారుధిరసిక్తాఙ్గం మేదోదిగ్ధం సుదారుణమ్. 9

వజ్రసారం 'మహానాదం నానాసమితిదారణమ్
సర్వవిత్రాసనం భీమం శ్వసన్త మివ పన్నగమ్. 10

కఙ్కగృధ్రబలానాం చ గోమాయు గణరక్షసామ్
నిత్యం భక్ష్యప్రదం యుద్ధే యమరూపం భయావహమ్. 11

నన్దనం వానరేన్ద్రాణాం రక్షసామవసాదనమ్
వాజితం వివిధై ర్వాజై శ్చారుచిత్రై ర్గరుత్మతః. 12

త ముత్తమేషుం లోకానా మిక్ష్వాకుభయనాశనమ్
ద్విషతాం కీర్తిహరణం ప్రహర్షకర మాత్మనః. 13

అభిమన్త్ర్య తతో రామ స్తం మహేషుం మహాబలః
వేదప్రోక్తేన విధినా సన్దధే కార్ముకే బలీ. 14

తస్మిన్ సన్ధీయమానే తు రాఘవేణ శరోత్తమే
సర్వభూతాని విత్రేసు శ్చచాల చ వసున్ధరా. 15

స రావణాయ సంక్రుద్ధో భృశ మాయమ్య కార్ముకమ్
చిక్షేప పరమాయత్త స్తం శరం మర్మఘాతినమ్. 16

స వజ్ర ఇవ దుర్ధర్షో వజ్రబాహువిసర్జితః
కృతాన్త ఇవ చావార్యో న్యపత ద్రావణోరసి. 17

స విసృష్టో మహావేగ శ్శరీరాన్తకర శ్శరః
బిభేద హృదయం తస్య రావణస్య దురాత్మనః. 18

రుధిరాక్త స్స వేగేన జీవితాన్తకర శ్శరః
రావణస్య హర న్ప్రాణా న్వివేశ ధరణీతలమ్. 19

స శరో రావణం హత్వా రుధిరార్ద్రీ కృతచ్ఛవిః
కృతకర్మా నిభృతవ త్స్వతూణీం పునరాగమత్. 20

తస్య హస్తా ద్ధతస్యాశు కార్ముకం తత్ర సాయకమ్
నిపపాత సహ ప్రాణై ర్భ్రశ్యమానస్య జీవితాత్. 21

గతాసు ర్భీమవేగస్తు నైరృతేన్ద్రో మహాద్యుతిః
పపాత స్యన్దనా ద్భూమౌ వృత్రో వజ్రహతో యథా. 22

తం దృష్ట్వా పతితం భూమౌ హతశేషా నిశాచరాః
హతనాథా భయత్రస్తా స్సర్వత స్సంప్రదుద్రువుః. 23

నర్దన్త శ్చాభిపేతు స్తా న్వానరా ద్రుమయోధినః
దశగ్రీవవధం దృష్ట్వా విజయం రాఘవస్య చ. 24

అర్దితా వానరై ర్హృష్టై ర్లఙ్కా మభ్యపత న్భయాత్
గతాశ్రయత్వా త్కరుణై ర్బాష్పప్రస్రవణై ర్ముఖైః. 25

తతో వినేదు స్సంహృష్టా వానరా జితకాశినః
వదన్తో రాఘవజయం రావణస్య చ తద్వధమ్. 26

అథాన్తరిక్షే వ్యనద త్సౌమ్య స్త్రిదశదున్దుభిః
దివ్యగన్ధవహ స్తత్ర మారుత స్సుసుఖం వవౌ. 27

నిపపాతా న్తరిక్షాచ్చ పుష్పవృష్టి స్తదా భువి
కిర న్తీ రాఘవరథం దురవాపా మనోరమా: 28

రాఘవ స్తవసంయుక్తా గగనేఽపిచ శుశ్రువే
సాధుసాధ్వితి వాగగ్ర్యా దేవతానాం మహాత్మనామ్. 29

ఆవివేశ మహాహర్షో దేవానాం చారణై స్సహ
రావణే నిహతే రౌద్రే సర్వలోకభయఙ్కరే. 30

తత స్స కామం సుగ్రీవ మఙ్గదం చ మహాబలమ్
చకార రాఘవః ప్రీతో హత్వా రాక్షసపుఙ్గవమ్. 31

తతః ప్రజగ్ముః ప్రశమం మరుద్గణాః
దిశః ప్రసేదు ర్విమలం నభోఽభవత్
మహీ చకమ్పే న హి మారుతో వవౌ
స్థిరప్రభ శ్చాప్యభవ ద్దివాకరః. 32

తతస్తు సుగ్రీవ విభీషణాదయ
స్సుహృద్విశేషా స్సహలక్ష్మణా స్తదా
సమేత్య హృష్టా విజయేన రాఘవమ్
రణేఽభిరామం విధినాఽభ్యపూజయన్. 33

స తు నిహతరిపుః స్థిరప్రతిజ్ఞ
స్స్వజనబలాభివృతో రణే రరాజ
రఘుకులనృపనన్దనో మహౌజా
స్త్రిదశగణై రభిసంవృతో యథేన్ద్రః. 34

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమద్యుద్ధకాండే ఏకాదశోత్తరశతతమస్సర్గః.

బ్రహ్మాదికృత శ్రీరామస్తుతిః

వింశత్యుత్తర శతతమస్సర్గః

తతో హి దుర్మనా రామః శ్రుత్వైవ వదతాం గిరః
దధ్యౌ ముహూర్తం ధర్మాత్మా బాష్పవ్యాకులలోచనః. 1

తతో వైశ్రవణో రాజా యమ శ్చామిత్రకర్శనః
సహస్రాక్షో మహేన్ద్రి శ్చ వరుణ శ్చ పరంతపః. 2

షడర్ధనయన శ్శ్రీమా న్మహాదేవో వృషధ్వజః
కర్తా సర్వస్య లోకస్య బ్రహ్మా బ్రహ్మవిదాం వరః. 3

ఏతే సర్వే సమాగమ్య విమానై స్సూర్యసన్నిభైః
ఆగమ్య నగరీం లఙ్కా మభిజగ్ము శ్చ రాఘవమ్. 4

తత స్సహస్తాభరణా న్ప్రగృహ్య విపులా న్భుజా న్
అబ్రువం స్త్రిదశశ్రేష్ఠాః ప్రాఞ్జలిం రాఘవం స్థితమ్. 5

కర్తా సర్వస్య లోకస్య శ్రేష్ఠో జ్ఞానవతాం వరః
ఉపేక్షసే కథం సీతాం పతన్తీం హవ్యవాహనే. 6

కథం దేవగణశ్రేష్ఠ మాత్మానం నావబుధ్యసే
ఋతధామా వసుః పూర్వం వసూనాం త్వం ప్రజాపతిః. 7

త్రయాణాం త్వం హి లోకానా మాదికర్తా స్వయం ప్రభుః
రుద్రాణా మష్టమో రుద్ర స్సాధ్యానా మపి పఞ్చమః. 8

అశ్వినౌ చాపితే కర్ణౌ చన్ద్రసూర్యౌ చ చక్షుషీ
అన్తే చాదౌ చ లోకానాం దృశ్యసే త్వం పరంతప! 9

ఉపేక్షసే చ వైదేహీం మానుషః ప్రాకృతో యథా
ఇత్యుక్తో లోకపాలై స్తై స్స్వామీ లోకస్య రాఘవః. 10

అబ్రవీ త్త్రిదశశ్రేష్ఠా న్రామో ధర్మభృతాం వరః
ఆత్మానం మానుషం మన్యే రామం దశరథాత్మజమ్. 11

యోఽహం యస్య యత శ్చాహం భగవాం స్త ద్బ్రవీతు మే
ఇతిబ్రువాణం కాకుత్ స్థం బ్రహ్మే బ్రహ్మవిదాం వరః. 12

అబ్రవీ చ్ఛృణు మే రామ! సత్యం సత్యపరాక్రమ
భవా న్నారాయణో దేవ శ్శ్రీమాం శ్చక్రాయుధో విభుః. 13

ఏకశృఙ్గో వరాహ స్త్వం భూతభవ్యసపత్నజిత్
అక్షరం బ్రహ్మ సత్యం చ మధ్యే చాన్తే చ రాఘవ! 14

లోకానాం త్వం పరో ధర్మో విష్వక్సేన శ్చతుర్భుజః
శార్ఙ్గధన్వా హృషీకేశః పురుషః పురుషోత్తమః. 15

అజితః ఖడ్గధృ ద్విష్ణుః కృష్ణ శ్చైవ బృహద్బలః
సేనానీ ర్గ్రామణీ శ్చ త్వం బుద్ధి స్సత్త్వం క్షమా దమః. 16

ప్రభవశ్చా ప్యయశ్చ త్వ ముపేన్ద్రో మధుసూదనః
ఇన్ద్రకర్మా మహేన్ద్ర స్త్వం పద్మనాభో రణాన్తకృత్. 17

శరణ్యం శరణం చ త్వా మాహు ర్దివ్యా మహర్షయః
సహస్రశృఙ్గో వేదాత్మా శతజిహ్వో మహర్షభః. 18

త్వం త్రయాణాం హి లోకానా మాదికర్తా స్వయం ప్రభుః
సిద్ధానా మపి సాధ్యానా మాశ్రయ శ్చాసి పూర్వజః. 19

త్వం యజ్ఞ స్త్వం వషట్కార స్త్వ మోంకారః పరంతపః
ప్రభవం నిధనం వా తే న విదుః కో భవా నితి. 20

దృశ్యసే సర్వభూతేషు బ్రాహ్మణేషు చ గోషు చ
దిక్షు సర్వాసు గగనే పర్వతేషు వనేషు చ. 21

సహస్రచరణ శ్శ్రీమాఞ్ శతశీర్ష స్సహస్రదృక్
త్వం ధారయసి భూతాని వసుధాం చ సపర్వతామ్. 22

అన్తే పృథివ్యా స్సలిలే దృశ్యసే త్వం మహోరగః
త్రీ న్లోకా న్ధారయ న్రామ! దేవగన్ధర్వదానవాన్. 23

అహం తే హృదయం రామ ! జిహ్వా దేవీ సరస్వతీ
దేవా గాత్రేషు రోమాణి నిర్మితా బ్రహ్మణః ప్రభో! 24

నిమేష స్తే భవే ద్రాత్రి రున్మేష స్తే భవే ద్దివా
సంస్కారా స్తేఽభవన్వేదా న తద స్తి త్వయా వినా. 25

జగత్సర్వం శరీరం తే స్థైర్యం తే వసుధాతలమ్
అగ్నిః కోపః ప్రసాద స్తే సోమ శ్శ్రీవత్సలక్షణః. 26

త్వయా లోకా స్త్రయః క్రాన్తాః పురాణే విక్రమై స్త్రిభిః
మహేన్ద్రశ్చ కృతో రాజా బలిం బద్ధ్వా మహాసురమ్. 27

సీతా లక్ష్మీ ర్భవా న్విష్ణు ర్దేవః కృష్ణః ప్రజాపతిః
వధార్థం రావణస్యేహ ప్రవిష్టో మానుషీం తనుమ్. 28

తదిదం నః కృతం కార్యం త్వయా ధర్మభృతాం వర!
నిహతో రావణో రామ! ప్రహృష్టో దివ మాక్రమ. 29

అమోఘం బలవీర్యం తే అమోఘ స్తే పరాక్రమః
అమోఘం దర్శనం రామ నచ మోఘ స్తవ స్తవ. 30

అమోఘా స్తే భవిష్యన్తి భక్తిమన్త శ్చ యే నరాః
యే త్వాం దేవం ధ్రువం భక్తాః పురాణం పురుషోత్తమమ్. 31

ప్రాప్నువన్తి సదా కామా నిహలోకే పరత్ర చ
ఇమ మార్షం స్తవం నిత్య మితిహాసం పురాతనమ్. 32

యే నరాః కీర్త యిష్యన్తి నాస్తి తేషాం పరాభవః

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమద్యుద్ధకాండే వింశత్యుత్తరశతతమస్సర్గః.

శ్రీరామ పట్టాభిషేకః

ఏకత్రింశదుత్తరశతతమస్సర్గః

శిరస్యఞ్జలి మాధాయ కైకేయ్యానన్దవర్ధనః
బభాషే భరతో జ్యేష్ఠం రామం సత్యపరాక్రమమ్. 1

పూజితా మామికా మాతా దత్తం రాజ్య మిదం మమ
తద్దదామి పునస్తుభ్యం యథా త్వ మదదా మమ. 2

ధురమేకాకినా న్యస్తా మృషభేణ బలీయసా
కిశోరీవ గురుం భారం నవోఢు మహ ముత్సహే. 3

వారివేగేన మహతా భిన్నస్సేతురివ క్షరన్
దుర్బన్ధన మిదం మన్యే రాజ్యచ్ఛిద్ర మసంవృతమ్. 4

గతిం ఖర ఇవాశ్వస్య హంసస్యేవ చ వాయసః
నాన్వేతు ముత్సహే రామ! తవ మార్గ మరిన్దమ! 5

యథా చారోపితో వృక్షో జాత శ్చాన్త ర్ని వేశనే
మహాంశ్చ సుదురారోహో మహాస్కన్ధప్రశాఖవాన్. 6

శీర్యేత పుష్పితో భూత్వా న ఫలాని ప్రదర్శయన్
తస్య నానుభవే దర్థం యస్య హేతో స్స రోప్యతే. 7

ఏషోపమా మహాబాహో! త్వమర్థం వేత్తు మర్హసి
యద్యస్మా న్మనుజేన్ద్ర! త్వం భక్తా న్భృత్యా న్నశాధి హి. 8

జగదద్యాభిషిక్తం త్వా మనుపశ్యతు సర్వతః
ప్రతపన్త మివాదిత్యం మధ్యాహ్నే దీప్తతేజసమ్. 9

తూర్యసఙ్ఘాతనిర్ఘోషైః కాఞ్చీనూపురనిస్స్వనైః
మధురై ర్గీతశబ్దైశ్చ ప్రతిబుధ్యస్వ రాఘవ! 10

యావ దావర్త తే చక్రం యావతీ చ వసున్ధరా
తావత్త్వ మిహ సర్వస్య స్వామిత్వ మనువర్తయ. 11

భరతస్య వచః శ్రుత్వా రామః పరపురఞ్జయః
తథేతి ప్రతిజగ్రాహ నిషసాదాసనే శుభే. 12

తత శ్శత్రుఘ్న వచనా న్నిపుణాః శ్మశ్రువర్ధకాః
సుఖహస్తా స్సుశీఘ్రాశ్చ రాఘవం పర్యుపాసత. 13

పూర్వం తు భరతే స్నాతే లక్ష్మణే చ మహాబలే
సుగ్రీవే వానరేన్ద్రే చ రాక్షసేన్ద్రే విభీషణే. 14

విశోధితజట స్స్నాత శ్చిత్రమాల్యానులేపనః
మహార్హవసనో రామ స్తస్థౌ తత్ర శ్రియా జ్వలన్. 15

ప్రతికర్మ చ రామస్య కారయామాస వీర్యవాన్
లక్ష్మణస్య చ లక్ష్మీవా నిక్ష్వాకు కులవర్ధనః. 16

ప్రతికర్మ చ సీతాయా స్సర్వా దశరథస్త్రియః
ఆత్మనైవ తదా చక్రు ర్మనస్విన్యో మనోహరమ్ 17

తతో వానరపత్నీనాం సర్వాసామేవ శోభనమ్
చకార యత్నాత్కౌసల్యా ప్రహృష్టా పుత్రలాలసా. 18

తత శ్శత్రుఘ్నవచనా త్సుమన్త్రో నామ సారథిః
యోజయిత్వాఽభిచక్రామ రథం సర్వాఙ్గశోభనమ్. 19

అర్కమణ్డలసఙ్కాశం దివ్యం దృష్ట్వా రథోత్తమమ్
ఆరురోహ మహాబాహూ రామ స్సత్యపరాక్రమః. 20

సుగ్రీవో హనుమాం శ్చైవ మహేన్ద్రసదృశద్యుతీ
స్నాతౌ దివ్యనిభైర్వస్త్రైర్జగ్మతు శ్శుభకుణ్డలౌ 21

వరాభరణసంపన్నా యయు స్తాశ్శుభకుణ్డలాః
సుగ్రీవపత్న్య స్సీతా చ ద్రష్టుం నగరముత్సుకాః. 22

అయోధ్యాయాం తు సచివా రాజ్ఞో దశరథస్య యే
పురోహితం పురస్కృత్య మన్త్రయామాసు రర్థవత్. 23

అశోకో విజయ శ్చైవ సుమన్త్రశ్చైవ సఙ్గతాః
మన్త్రయ న్రామవృద్ధ్యర్థ మృద్ధ్యర్థం నగరస్య చ. 24

సర్వమేవాభిషేకార్థం జయార్హస్య మహాత్మనః
కర్తు మర్హథ రామస్య యద్య న్మఙ్గళపూర్వకమ్. 25

ఇతి తే మన్త్రిణ స్సర్వే సన్దిశ్యతు పురోహితమ్
నగరాన్నిర్యయు స్తూర్ణం రామదర్శనబుద్ధయః. 26

హరియుక్తం సహస్రాక్షో రథ మిన్ద్ర ఇవానఘః
ప్రయయౌ రథ మాస్థాయ రామో నగర ముత్తమమ్. 27

జగ్రాహ భరతో రశ్మీన్ శత్రుఘ్నశ్ఛత్ర మాదదే
లక్ష్మణో వ్యజనం తస్య మూర్ధ్ని సమ్పర్యవీజయత్. 28

శ్వేతం చ వాలవ్యజనం జగ్రాహ పురతః స్థితః
అపరం చన్ద్రసఙ్కాశం రాక్షసేన్ద్రో విభీషణః. 29

ఋషిసఙ్ఘై స్తదాకాశే దేవైశ్చ సమరుద్గణైః
స్తూయమానస్య రామస్య శుశ్రువే మధురధ్వనిః. 30

తత శ్శత్రుం జయం నామ కుఞ్జరం పర్వతోపమం
ఆరురోహ మహాతేజా స్సుగ్రీవః ప్లవగర్షభః. 31

నవనాగసహస్రాణి యయు రాస్థాయ వానరాః
మానుషం విగ్రహం కృత్వా సర్వాభరణభూషితాః. 32

శఙ్ఖశబ్దప్రణాదైశ్చ దున్దుభీనాం చ నిస్స్వనైః
ప్రయయౌ పురుషవ్యాఘ్ర స్తాం పురీం హర్మ్యమాలినీమ్. 33

దదృశు స్తే సమాయాన్తం రాఘవం సపురస్సరమ్
విరాజమానం వపుషా రథేనాతిరథం తదా. 34

తే వర్ధయిత్వా కాకుత్ స్థం రామేణ ప్రతినన్దితాః
అనుజగ్ము ర్మహాత్మానం భ్రాతృభిః పరివారితమ్. 35

అమాత్యై ర్బ్రాహ్మణై శ్చైవ తథా ప్రకృతిభి ర్వృతః
శ్రియా విరురుచే రామో నక్షత్రై రివ చన్ద్రమాః. 36

స పురోగామిభి స్తూర్యై స్తాళస్వస్తి కపాణిభిః
ప్రవ్యాహరద్భి ర్ముదితై ర్మఙ్గళాని యయౌ వృతః. 37

అక్షతం జాతరూపం చ గావః కన్యా స్తథా ద్విజాః
నరా మోదకహస్తాశ్చ రామస్య పురతో యయుః. 38

సఖ్యం చ రామ స్సుగ్రీవే ప్రభావం చానిలాత్మజే
వానరాణాం చ తత్కర్మ రాక్షసానాం చ తద్బలమ్. 39

విభీషణస్య సంయోగ మాచచక్షే చ మన్త్రిణామ్
శ్రుత్వా తు విస్మయం జగ్ము రయోధ్యాపురవాసినః. 40

ద్యుతిమానేతదాఖ్యాయ రామో వానరసంవృతః
హృష్టపుష్టజనాకీర్ణా మయోధ్యాం ప్రవివేశ హ. 41

తతో హ్యభ్యుచ్ఛ్రియ న్పౌరాః పతాకాస్తే గృహే గృహే
ఐక్ష్వాకాధ్యుషితం రమ్య మాసపాద పితు ర్గృహమ్. 42

అథా బ్రవీ ద్రాజసుతో భరతం ధర్మిణాం వరమ్
అర్థోపహితయా వాచా మధురం రఘునన్దనః. 43

పితు ర్భవన మాసాద్య ప్రవిశ్య చ మహాత్మనః
కౌసల్యాం చ సుమిత్రాం చ కైకేయీ మభివాద్య చ. 44

యచ్చ మద్భవనం శ్రేష్ఠం సాశోకవనికం మహత్
ముక్తావైడూర్యసంకీర్ణం సుగ్రీవాయ నివేదయ. 45

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా భరత స్సత్యవిక్రమః
పాణౌ గృహీత్వా సుగ్రీవం ప్రవివేశ తమాలయమ్. 46

తత స్తైల ప్రదీపాంశ్చ పర్యఙ్కాస్తరణాని చ
గృహీత్వా వివిశుః క్షిప్రం శత్రుఘ్నేన ప్రచోదితాః. 47

ఉవాచ చ మహాతేజా స్సుగ్రీవం రాఘవానుజః
అభిషేకాయ రామస్య దూతా నాజ్ఞాపయ ప్రభో! 48

సౌవర్ణా న్వానరేన్ద్రాణాం చతుర్ణాం చతురో ఘటాన్
దదౌ క్షిప్రం స సుగ్రీవ స్సర్వరత్నవిభూషితాన్. 49

యథా ప్రత్యూషసమయే చతుర్ణాం సాగరామ్భసామ్
పూర్ణైర్ఘటైః ప్రతీక్షధ్వం తథా కురుత వానరాః. 50

ఏవ ముక్తా మహాత్మానో వానరా వారణోపమాః
ఉత్పేతు ర్గగనం శీఘ్రం గరుడా ఇవ శీఘ్రగాః. 51

జామ్బవాంశ్చ హనూమాంశ్చ వేగదర్శీ చ వానరః
ఋషభ శ్చైవ కలశాఞ్జలపూర్ణా నథానయన్. 52

నదీశతానాం పఞ్చానాం జలం కుమ్భేషు చాహరన్
పూర్వా త్సముద్రా త్కలశం జలపూర్ణమథాఽనయత్. 53

సుషేణ స్సత్త్వసంపన్న స్సర్వరత్న విభూషితమ్
ఋషభో దక్షిణా త్తూర్ణం సముద్రా జ్జల మాహరత్. 54

రక్తచన్దనశాఖాభి స్సంవృతం కాఞ్చనం ఘటమ్
గవయః పశ్చిమాత్తోయ మాజహార మహార్ణవాత్. 55

రత్నకుమ్భేన మహతా శీతం మారుతవిక్రమః
ఉత్తరాచ్చ జలం శీఘ్రం గరుడానిలవిక్రమః. 56

ఆజహార స ధర్మాత్మా నళ స్సర్వ గుణాన్వితః
తత స్తై ర్వానరశ్రేష్ఠైరానీతం ప్రేక్ష్య తజ్జలమ్. 57

అభిషేకాయ రామస్య శత్రుఘ్న స్సచివై స్సహ
పురోహితాయ శ్రేష్ఠాయ సుహృద్భ్యశ్చ న్యవేదయేత్. 58

శ్రీరామపట్టాభిషేక ఘట్టః

తత స్స ప్రయతో వృద్ధో వసిష్ఠో బ్రాహ్మణై స్సహ
రామం రత్నమయే పీఠే సహసీతం న్యవేశయత్. 59

వసిష్ఠో వామదేవశ్చ జాబాలి రథ కాశ్యపః
కాత్యాయన స్సుయజ్ఞశ్చ గౌతమో విజయ స్తథా. 60

అభ్యషిఞ్చ న్నరవ్యాఘ్రం ప్రసన్నేన సుగన్ధినా
సలిలేన సహస్రాక్షం వసవో వాసవం యథా. 61

ఋత్విగ్భి ర్బ్రాహ్మణైః పూర్వం కన్యాభి ర్మన్త్రిభి స్తథా
యోధై శ్చై వాభ్యషిఞ్చం స్తే సంప్రహృష్టా స్సనైగమైః. 62

సర్వౌషధిరసై ర్దివ్యై ర్దైవతైర్నభసి స్థితైః
చతుర్భి ర్లోకపాలైశ్చ సర్వై ర్దేవైశ్చ సంగతైః. 63

బ్రహ్మణా నిర్మితం పూర్వం కిరీటం రత్నశోభితం
అభిషిక్తః పురా యేవ మనుస్తం దీప్త తేజసమ్. 64

తస్యాన్వవాయే రాజానః క్రమాద్ యేనాభిషేచితాః
సభాయాం హేమక్లప్తాయాం శోభితాయాం మహాధనైః. 65

రత్నై ర్నానా విధై శ్చైవ చిత్రితాయాం సుశోభనైః
నానారత్నమయే పీఠే కల్పయిత్వా యథా విధి. 66

కిరీటేన తతః పశ్చాద్ వసిష్ఠేన మహాత్మనా
ఋత్విగ్భి ర్భూషణై శ్చైవ సమయోక్ష్యత రాఘవః 67

ఛత్రం తు తస్య జగ్రాహ శత్రుఘ్నః పాణ్డురం శుభమ్
శ్వేతం చ వాలవ్యజనం సుగ్రీవో వానరేశ్వరః. 68

అపరం చన్ద్రసంకాశం రాక్షసేన్ద్రో విభీషణః
మాలాం జ్వలన్తీం వపుషా కాఞ్చనీం శతపుష్కరామ్. 69

రాఘవాయ దదౌ వాయు ర్వాసవేన ప్రచోదితః
సర్వరత్న సమాయుక్తం మణిరత్న విభూషితమ్. 70

ముక్తాహారం నరేన్ద్రాయ దదౌ శక్రప్రచోదితః
ప్రజగు ర్దేవగన్ధర్వా ననృతు శ్చాప్సరోగణాః. 71

అభిషేకే తదర్హ స్య తదా రామస్య ధీమతః
భూమి స్సస్యవతీ చైవ ఫలవ న్తశ్చ పాదపాః. 72

గన్ధవన్తి చ పుష్పాణి బభూవు రాఘవోత్సవే
సహస్రశత మశ్వానాం ధేనూనాం చ గవాం తథా. 73

దదౌ శతం వృషా న్పూర్వం ద్విజేభ్యో మనుజర్షభః
త్రింశత్కోటీ ర్హిరణ్యస్య బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌ పునః. 74

నానాభరణవస్త్రాణి మహార్హాణి చ రాఘవః
అర్కరశ్మి ప్రతీకాశాం కాఞ్చనీం మణివిగ్రహామ్. 75

సుగ్రీవాయ స్రజం దివ్యాం ప్రాయచ్ఛ న్మనుజర్షభః
వైడూర్యమణిచిత్రే చ వజ్రరత్నవిభూషితే. 76

వాలిపుత్త్రాయ ధృతిమా నఙ్గదాయాఙ్గదే దదౌ
మణిప్రవరజుష్టం చ ముక్తాహార మనుత్తమమ్. 77

సీతాయై ప్రదదౌ రామ శ్చన్ద్రరశ్మిసమప్రభమ్
అరజే వాససీ దివ్యే శుభాన్యాభరణాని చ. 78

అవేక్షమాణా వైదేహీ ప్రదదౌ వాయుసూనవే
అవముచ్యాత్మనః కణ్ఠా ద్ధారం జనకనన్దినీ. 79

అవైక్షత హరీ న్సర్వా న్భర్తారం చ ముహుర్ముహుః
తామిఙ్గితజ్ఞ స్సంప్రేక్ష్య బభాషే జనకాత్మజామ్. 80

ప్రదేహి సుభగే! హారం యస్య తుష్టాసి భామిని!
పౌరుషం విక్రమో బుద్ధి ర్యస్మి న్నేతాని సర్వశః. 81

దదౌ సా వాయుపుత్త్రాయ తం హార మసితేక్షణా
హనుమాం స్తేన హారేణ శుశుభే వానరర్షభః. 82

చన్ద్రాంశుచయగౌరేణ శ్వేతాభ్రేణ యథాఽచలః
తతో ద్వివిదమైన్దాభ్యాం నీలాయ చ పరంతపః. 83

సర్వా న్కామగుణా న్వీక్ష్య ప్రదదౌ వసుధాధిపః
సర్వవానరవృద్ధాశ్చ యే చాన్యే వానరేశ్వరాః. 84

వాసోభి ర్భూషణై శ్చైవ యథార్హం ప్రతిపూజితాః
విభీషణోఽథ సుగ్రీవో హనుమా న్జాంబవాం స్తథా. 85

సర్వవానరముఖ్యాశ్చ రామేణాక్లిష్టకర్మణా
యథార్హం పూజితా స్సర్వైః కామై రత్నైశ్చ పుష్కలైః. 86

ప్రహృష్టమనస స్సర్వే జగ్ము రేవ యథాగతమ్
దృష్ట్వా సర్వే మహాత్మానం తత స్తే ప్లవగర్షభాః. 87

విసృష్టాః పార్థివేన్ద్రేణ కిష్కిన్ధా మభ్యుపాగమన్
సుగ్రీవో వానరశ్రేష్ఠో దృష్ట్వా రామాభిషేచనమ్. 88

లబ్ధ్వాకులధనం రాజా లఙ్కాం ప్రాయా ద్విభీషణః
స రాజ్యమఖిలం శాస న్నిహతారి ర్మహాయశాః. 89

రాఘవః పరమోదార శ్శశాస పరయా ముదా
ఉవాచ లక్ష్మణం రామో ధర్మజ్ఞం ధర్మవత్సలమ్. 90

ఆతిష్ఠ ధర్మజ్ఞ! మయా సహేమాం
గాం పూర్వరాజాధ్యుషితాం బలేన
తుల్యం మయా త్వం పితృభి ర్ధృతా యా
తాం యౌవరాజ్యే ధుర ముద్వహస్వ. 91

సర్వాత్మనా పర్యనునీయమానో
యదా న సౌమిత్రి రుపైతి యోగమ్

నియుజ్యమానోఽపిచ యౌవరాజ్యే
తతోఽభ్యషిఞ్చద్భరతం మహాత్మా. 92

పౌణ్డరీకాశ్వమేధాభ్యాం వాజపేయేన చాసకృత్
అన్యైశ్చ వివిధైర్యజ్ఞైరయజ త్పార్థివర్షభః. 93

రాజ్యం దశసహస్రాణి ప్రాప్య వర్షాణి రాఘవః
శతాశ్వమేధా నాజహ్రే సదశ్వా న్భూరిదక్షిణాన్. 94

ఆజానులమ్బబాహు స్స మహాస్కన్ధః ప్రతాపవాన్
లక్ష్మణానుచరో రామః పృథివీ మన్వపాలయత్. 95

రాఘవశ్చాపి ధర్మాత్మా ప్రాప్య రాజ్య మనుత్తమమ్
ఈజే బహువిధై ర్యజ్ఞైస్ససుహృత్ జ్ఞాతిబాన్ధవః. 96

న పర్యదేవన్విధవా న చ వ్యాళకృతం భయమ్
న వ్యాధిజం భయం వాపి రామే రాజ్యం ప్రశాసతి. 97

నిర్దస్యు రభవ ల్లోకో నానర్థః కంచి దస్పృశత్
న చ స్మ వృద్ధా బాలానాం ప్రేతకార్యాణి కుర్వతే. 98

సర్వం ముదితమేవాసీ త్సర్వో ధర్మపరోఽభవత్
రామమేవానుపశ్యన్తో నాభ్యహింస న్పరస్పరమ్. 99

ఆస న్వర్షసహస్రాణి తథా పుత్త్రసహస్రిణః
నిరామయా విశోకాశ్చ రామే. రాజ్యం ప్రశాసతి. 100

రామో రామో రామ ఇతి ప్రజానా మభవన్ కథాః
రామభూతం జగదభూద్రామే రాజ్యం ప్రశాసతి. 101

నిత్యపుష్పా నిత్యఫలా స్తరవ స్స్కన్ధవిస్తృతాః
కాలే వర్షీ చ పర్జన్య స్సుఖస్పర్శశ్చ మారుతః. 102

బ్రాహ్మణాః క్షత్త్రియా వైశ్యా శ్శూద్రా లోభవివర్జితాః
స్వకర్మసు ప్రవర్తన్తే తుష్టాస్స్వై రేవ కర్మభిః. 103

ఆస న్నృజా ధర్మరతా రామే శాసతి నానృతాః
సర్వే లక్షణసంపన్నా స్సర్వే ధర్మపరాయణాః. 104

దశవర్షసహస్రాణి దశవర్షశతాని చ
భ్రాతృభి స్సహితః శ్రీమన్రామో రాజ్య మకారయత్. 105

ధన్యం యశస్య మాయుష్యం రాజ్ఞాం చ విజయావహమ్
ఆదికావ్య మిదం త్వార్షం పురా వాల్మీకినా కృతమ్. 106

యః పఠే చ్ఛృణుయాల్లోకే నరః పాపా ద్విముచ్యతే
పుత్త్రకామస్తు పుత్త్రాన్వై ధనకామో ధనాని చ. 107

లభతే మనుజో లోకే శ్రుత్వా రామాభిషేచనమ్
మహీం విజయతే రాజా రిపూంశ్చాప్యధితిష్ఠతి. 108

రాఘవేణ యథా మాతా సుమిత్రా లక్ష్మణేన చ
భరతేనేవ కైకేయీ జీవపుత్త్రా స్తథా స్త్రియః. 109

శ్రుత్వా రామాయణ మిదం దీర్ఘమాయుశ్చ విన్దతి
రామస్య విజయంచైవ సర్వ మక్లిష్టకర్మణః. 110

శ్రుణోతి య ఇదం కావ్య మార్షం వాల్మీకినా కృతమ్
శ్రద్దధానో జితక్రోధో దుర్గా ణ్యతితరత్యసౌ. 111

సమాగమం ప్రవాసాన్తే లభతే చాపి బాన్ధవైః
ప్రార్థితాంశ్చ వరాన్ సర్వాన్ప్రాప్నుయా దిహ రాఘవాత్. 112

శ్రవణేన సురా స్సర్వే ప్రీయన్తే సంప్రశృణ్వతామ్
వినాయకాశ్చ శామ్యన్తి గృహే తిష్ఠన్తి యస్య వై. 113

విజయేత మహీం రాజా ప్రవాసీ స్వస్తిమా న్వ్రజేత్
స్త్రియో రజస్వలాః శ్రుత్వా పుత్త్రాన్సూయు రనుత్తమాన్. 114

పూజయంశ్చ పఠంశ్చేమ మితిహాసం పురాతనమ్
సర్వపాపా త్ప్రముచ్యేత దీర్ఘమాయు రవాప్నుయాత్. 115

ప్రణమ్య శిరసా నిత్యం శ్రోతవ్యం క్షత్త్రియై ర్ద్విజాత్
ఐశ్వర్యం పుత్త్రలాభశ్చ భవిష్యతి న సంశయః. 116

రామాయణ మిదం కృత్స్నం శ్రుణ్వతః పఠత స్సదా
ప్రీయతే సతతం రామ స్సహి విష్ణు స్సనాతనః. 117

ఆదిదేవో మహాబాహు ర్హరి ర్నారాయణః ప్రభుః

కుటుమ్బవృద్ధిం ధనధాన్యవృద్ధిమ్
స్త్రియశ్చ ముఖ్యా స్సుఖ ముత్తమం చ
శ్రుత్వా శుభం కావ్య మిదం మహార్థం
ప్రాప్నోతి సర్వాం భువి చార్థసిద్ధిమ్. 118

ఆయుష్య మారోగ్యకరం యశస్యమ్
సౌభ్రాతృకం బుద్ధికరం సుఖం చ
శ్రోతవ్యమేత న్నియమేన సద్భి
రాఖ్యాన మోజస్కర మృద్ధికామైః. 119

ఏవమేత త్పురా వృత్త మాఖ్యానం భద్రమస్తు వః
ప్రవ్యాహరత విస్రబ్ధం బలం విష్ణోః ప్రవర్ధతామ్. 120

దేవాశ్చ సర్వే తుష్యన్తి గ్రహణా చ్ఛ్రవణా త్తథా
రామాయణస్య శ్రవణా త్తుష్యన్తి పితర స్తథా. 121

భక్త్యా రామస్య యే చేమాం సంహితా మృషిణా కృతామ్
లేఖయన్తీహ చ నరా స్తేషాం వాస స్త్రివిష్టపే. 122

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయామ్
శ్రీమద్యుద్ధకాండే శ్రీరామపట్టాభిషేకోనామ
ఏక త్రింశదుత్తరశతతమస్సర్గః.

శ్రీరామచన్ద్రః శ్రితపారిజాతః
సమస్త కల్యాణగుణాభిరామః
సీతాముఖామ్భోరుహచఞ్చరీకో
నిరన్తరం మఙ్గళమాతనోతు.